

Bibliotéka životů svatých

vydávaná

Dědictvím ss. Cyrilla a Methoděje.

Číslo XXII. na r. 1889.

Blahoslavený

EDMUND KAMPIAN,

kněz z Tovaryšstva Ježíšova,

pro sv. víru mučéník ve vlasti své.

Napsal

Antonín Rejzek T. J.

S přiloženým obrázkem barvotiskovým.

Cena 1 zl. 20 kr.

Nákladem „Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje“
na rok 1889.

**Bl. Edmund Kampian, mučenský
z Tovaryšstva Ježíšova.**

Blahoslavený
EDMUND KAMPIAN,

kněz z Tovařystva Ježíšova,
pro sv. viru mučeník ve vlasti své.

Napsal

Antonín Rejzek T. J.

S příloženým obrázkem barvotiskovým.

Cena 1 zl. 20 kr.

V BRNĚ 1889.

V komisi K. Winikera v Brně, Bedř. Grosse v Olomouci
a Frant. Řivnáče v Praze.
Tiskem mor. akc. knihtiskárny v Brně.

Předmluva.

Kdo zavítá po prvé do naší staroslavné Prahy, hlavního města království českého, pozastaví se zajisté u jedné z největších budov pražských, t. j. neopomine podívati se do Klementina. Kolej svato-klementská jest starobylá universitní budova s bývalým sídlem Tovaryšstva Ježíšova u sv. Klimenta „Universitas Ferdinanda“, a slouží až podnes alespoň z části za učiliště vysokých škol.

Není úkolem knihy této rozepisovati se o tom, co a jací muži tu pracovali, — jedni vyučující na školách vysokých a středních a vzdělávající mládež, naději budoucích věků, — druzí hlásající v Praze a po vlasti své slovo Boží v chrámech pražských a na posvátných misiích, — jiní spisující dobré knihy, — konečně jiní zaměstnávající sebe studii přípravými k větší cti a chvále Boží, z daru vlasti a blahu svých krajanů — jací totiž muži těžili svou hřívnou pro Boha a blaho lidské: o dvou toliko budiž dovoleno zmíniti se v úvodu knihy této.

Dvěma muži vynikala za dávných dob kolej tato, oba dva jsou postaveni na oltáře, oba září korunou blahoslavenců v církvi sv.: my pak s úctou se neseme k nim a vzývající je za přímluvu u Hospodina chceme následovati ctnosti křesťanského jejich života.

Blahoslavený Petr Kanisius¹⁾ byl r. 1555 koleje té zakladatelem, blahoslavený Edmund Kampian od r. 1574 stal se jí sloupem a palmou. Jestliže vynikali oba učeností nevšední mocni jsouce slovem i pérem, více ještě skvěla se jejich dokonalost křesťanská.

Aby pak nám byla zřejmá mysl světce prvního, kterýž, ač nebyl synem vlasti naší, ctil a miloval lid náš a sv. dědice a patrony naše, stůjtež tuto jako doklad jeho vlastní slova v českém překladu z latinského dopisu. Byl to list, jež dvě leta před smrtí svou r. 1595 z Frýburku švýcarského jako kmet do Prahy byl poslal nezapomenutelné koleji pražské u sv. Klimenta, který list takto zní: „Buďtež mi zdraví v Ježíši Kristu všichni, kdo v Praze společně žijete. Na věky nechať žijí v Kristu Pánu, kteříkoli přispěti ráčili na zřízení učiliště Vašeho, buď že radou buď že prostředky nápomocni byli. Neméně však k díkům zavázáni jste, tak se sluší, těm, kteří mocnou svou přímluvou na nebesích zajisté — o tom jsem úplně přesvědčen — až do této chvíle trvání koleje Vaší v Praze zabezpečili.

¹⁾ „R. 1555. přišel“, tak vypravuje Jan Beckovský, kněz řádu křížovnického s červenou hvězdou, ve své *Poselkyni starých příběhů českých* (díl II. 1526—1715) tiskem vydané Dědictvím svatoprokopským I. str. 201., „z bavorského města Ingolštatu do Prahy velebný kněz Petr Kanisius z Tovaryšstva Ježíšova; své obydlí také i své vychování měl ve špitále Křížovníkův s červenou hvězdou a v tom pokojíčku, kde nyní velký oltář v tom křížovnickém kostele stojí, v kterém někdy blahoslavená Anežka, panna zakladatelkyně téhož špitálu, bydlívala, on Petr Kanisius až do postoupení kláštera i kostela sv. Klimenta bydlel.“

Protož živá budiž v útrobě Vás všechněch upomínka vděčná a častá sv. Vojtěcha, hlavního mezi Čechy apoštola — sv. Václava, knížete a mučeníka — sv. papeže a mučeníka Klimenta, patrona Vašeho v apoštolském úřadě — sv. Zikmunda, krále burgundského — a všech druhých svatých a světic Božích, jichž zásluhy se u sv. Víta na hradě pražském po tolik věků oslavují a jejichžto mocnou přímluvou četné Vám a snahám Vašim milosti, věřte mi, se dostávají . . .“¹⁾

Kdo ctí naše sv. dědice a patrony, netřeba, tuším, vykládati, že přítelem jest těch, kterým za sv. dědice dáni jsou, a nepochybně větším přítelem a příznivcem nežli leckterý vlastimil, který jinými zásluhami se vykázati nemůže, leč že na útraty vlasti žije a vlastní tou se honosí.

O blahoslaveném Edmundu Kampianovi se dozvíme v životopise samém více podrobností, jak totiž miloval nás a pracoval ve vlasti naší. Zatím postačí opakovati slova, která arcibiskup pražský tehdy po vysvěcení Kampianově na kněze sám, Antonín Brus z Mohelnice, jemu pronesl: „Od Wyklifa Angličana vše zlé na Čechy přikvačilo: Angličana opatřil nám opět Hospodin, jenž by rány Čechům od Wyklifa zasazené zacelil.“

Toliko podotknouti sluší, co Bohuslav Balbin největší úctou o našem blah. mučeníku kratičkými slovy napsal²⁾ říka: „Náš jest Edmund; byt' se u nás byl nenarodil ani u nás nezemřel. Náš jest proto,

¹⁾ Schmidl Historia Soc. Jesu prov. Bohem. p. II.

²⁾ Bohemia sancta str. 189. Miscell. hist. Regni Boh. dec. I. l. IV. § 118.

VIII Už v starých knihách mezi sv. patrony české
jest počten.

že se u nás naučil nebeský život vésti a ctnostnému životu že učil ve vlasti naší znamenité. U nás proslul učeností, u nás v Praze bylo nejdelší přebývání jeho jako člena řádu Tovaryšstva Ježíšova; náš jest a ostane na vždy svou velikou láskou, kterou přilnul k lidu našemu a vlasti naší.“

Proto není divu, že jej knihy české jednající o zásluhách mužů, kteří nevšedně proslavili vlast naši, v řady bojovníků Božích čítají. Tak nejen Balbin a Schmidl, kněži Tovaryšstva Ježíšova a P. Jiří Krugerius T. J. ve svých „Sacri pulveres“ čili slavné památky království českého a Matěj Tanner T. J. ve svém spise „Societas Jesu usque ad sanguinis effusionem militans“. Pragae 1675: ale i pražský měšťan Jan Rulík 1802 ve čtyřsvazkovém „Vypsání životů svatých patronů českých“ vydaném dle historického věku od Josefa Šiffnera v jazyku německém 1802 a jiní čítají jej mezi sv. patrony a dědice české.

Sv. Zikmund, král burgundský, patří také k sv. patronům, ač se u nás ani nenarodil ani nezemřel, protože se mocnou přímluvou svou po své smrti proslavil: blah. pak Edmund netoliko po smrti své dobrodincem naší vlasti přímluvou se osvědčuje, ale o blaho a spásu její za živa již pracoval. Což nebyl v královské naší Praze na slovo vzatým professorem, kazatelem i spisovatelem, až jej Prozřetelnost božská jinam zavolala?

Jako kazatele se zálibou poslouchali ho arcibiskup pražský Antonín, apoštolský nuntius, bytující tehdy v Praze za příčinou císařského dvora, i sám císař Rudolf II. se svým dvorem, při němž stála naše česká šlechta. Jako učiteli a vycho-

vateli mládeže ve škole i mimo školu nemůže mu nikdo upříti, že za tehdejší doby kritické na sklonku věku 16. v Čechách měl velký vliv na pěstování ušlechtilých charakterů, z nichž pak mnozí skvěli se jednak pevným a nad diamant trvalým přesvědčením katolickým, jednak vysokou službou, kterou císaři a králi a své vlasti pro Boha a pro sv. víru svědomitě prokazovali. Nejřednější mužové katoličtí hledali u něho rady: a Kampian v obcování s jinověrci zkušený radíval, jak opatrně chovati se mají katolíci ve společném úřadě k jinověrcům, jak mluvíti a jednati katolíkům jest doma i ve společnosti lidské, aby odštěpence od sebe neodpuzovali, alebrž sv. víře získali. A získali skutečně také s pomocí Boží mnoho vzácných osob, jak historické knihy tomu nasvědčují.

Neméně se proslavil blah. Edmund jako spisovatel. Právě letos r. 1889 se tisknou ve španělském městě Barceloně spisy blahosl. Kampiana důst. P. Jakubem Nonellem T. J. nově a úplně sebrané: lze tu říci, škoda! přeškoda! že spis český o rok později nevyšel, aby dílo toto bylo mohlo velkou částí pojato býti v dílo české. Komu libo, ať se na dotčený spis těší. Avšak i v této knize české čerpána většina ze spisů blahoslavence našeho, tak že hlavní spisy jeho vesměs položeny jsou za základ. Našincům pak spisy Kampianovy budou tím vzácnějšími, protože, jak Balbin podotýká, Kampian všechny téměř za pobytu svého v Praze byl složil aneb náramnou většinou je zde vypracoval.

Z těch a jiných příčin mnozí v Praze truchlili a bolestí sklíčení byli při ztrátě apoštola svého, když tento předrahý jejich vůdce a rádce Prahu

X Bývalá jeho úcta. — Uctění blah. Edmunda za
naší doby.

opouštěl. Proto živě si naň zpomínali uslyševše o blaženém umučení jeho; ale mnozí až do smrti nosili památku jeho, jako se nám zachovalo o vysoce důstojném pánu Adamu z Vinoře, kanovníku a arcijalnu pražském, který býval ve filosofii také posluchačem Kampianovým a tak si jej ctíl, že na své knihy filosofické v kapitulní knihovně zachované napsal: „Sv. mučeníku, rozpomeň se na Adama z Vinoře, svého druhdy žáka!“

Proto nějaké alespoň zadostučinění skytal mnohým jeho ctitelům pokojíček, v němž bydlíval. Byltě proměněn v kapli, kde na skromný oltář blahoslavencův obraz pověšen, tak že se stalo místo toto předmětem úcty domácím i cizincům zavítavším do Prahy. A úcta mnohých byla veliká. Mezi vzácnými návštěvníky oratoře této byli na př. dva arcivévodové rakouští, synové Ferdinanda II., Leopold, biskup pasovský a štrasburský, a Karel, biskup vratislavský. Oba vkročivše padli na kolena a líbali podlahu s hlubokou úctou, protože, tak doložili, „kráčivaly po ní nohy mučeníka Páně“.

Ostatek kniha sama obsahuje osm hlav o po-
bytu jeho v Praze, takže netřeba uváděti napřed,
o čem ve spise šířeji pojednáno bude.

V nejnovější době jest mezi lidmi na tisíce obrazů malých blah. mučeníka s modlitbou, v níž patří též k sv. patronům. Na jednom skvostném kalichu v Praze představuje se Rodička Boží Staroboleslavská se sv. patrony našimi a mezi nimi skví se také náš blah. Edmund. V chrámu Páně u sv. Ignáce na Karlově náměstí v Praze visí na blízku oltáře sv. Václava obraz jeho, u něhož

se lid náš rád modlivá, za přimluvu prose bojovníka Páně u Božího trůnu.

Ze všeho toho jest průvodno a dosti zřejmo, že blah. Edmund Kampian v skutku jest nám velmi blízek, a že se k němu jako svému hlásiti smíme. Jest ozdobou a chloubou vlasti naší, jest skvoucí perlou církve sv. v zemích československých.

O zásluhách, jakých založením mariánské kongregace v Praze sobě vydobyl, mluví obsírná kniha r. 1888. pod nápisem: „Katolická Reformace a Mariánská Družina“.) Netěžko jest uhodnouti, že Prozřetelnost božská sama vyhledala Tovaryšstvu Ježíšovu, které v druhé polovici šestnáctého věku započalo apoštolskou práci na dědičné roli katolické církve v Čechách, muže, z něhož se stal apoštol vlasti naší, věčná to ozdoba královské naší Prahy, mučeník za sv. víru a vším právem jeden z našich sv. patronů.

Za příčinou velkých obětí života, které s radostnou ochotou byl přinesl, omilostnil jej Hospodin neobyčejně; a požehnání z prací jeho splývalo na předky naše. Matka Boží zvláště se mu prokázala býti štědrá a to ku blahu našich krajanů.

Již obrázek v knize nás zajímá, poznáváme-li, co se jím představuje. Jestli to zjevení prorocké, které blah. Rodička Boží z jara r. 1574 v zahradě noviciatu brněnského učinila Kampianovi zvěstuje mu, že jako mučeník za sv. víru zemře. A protož jej ozařuje přesvaté jméno „Maria“. Co znamená

1) Jos. Svoboda T. J. vydal v Brně v knihtiskárně benediktinské.

knihy „Desatero důvodů“, provaz kolem krku a nůž v srdci, podáno jest v knize samé.

Zatím jako by k nám mluvil z napodobení svého řka: „Moje okovy a provazy staly se mi vzácnějšími klenoty, než-li kdyby byly ze zlata a drahých kamenů; nebo z nich vzešlo vlasti mé požehnání, ano požehnání vzešlo nejen mým krajanům nýbrž i předkům vlasti vaší, které s upřímnou jsem láskou miloval. A miloval jsem předky vaše, když jsem za své práce bral mzdu apoštolskou na zemi a korunu věčnou na nebi a milé jsou mi země koruny svatováclavské podnes, za něž se sv. patrony a dědici společně se přimlouvám. Pročež buďte jisti, že z okovů a provazů mých požehnání vzejde vám, budete-li věrni katolickým předkům svým. Nebudte nevrli, nezpěčujte se, jest-liže vám pro Ježíše Krista leccos snášeti: raději se veselte jako svatí dědicové vaší, a se sv. Pavlem zvolajte: „Já se budu chlubit v slabostech svých“ a uslyšíte se sv. Pavlem slovo Hospodinovo: „Nebojte se, postačív vám milost má!“ Rozšíření úcty, důvěry a lásky k blah. Edmundu zavedlo podnět ku sepsání knihy této. Setkáme se ovšem s různými osobami ve spise tom. Než jako v číně kolem reka vynikajícího seřadují se osoby více méně účinkující, jako při nákresu nějakém barvy jednak světlem jednak stínem slouží na ozdobu obrazu samého; tak vše jenom za tím účelem jest sepsáno a položeno, aby obraz křesťanského hrdiny v živějších nám barvách do očí bil. Charaktery pak dobré i zlé, jichž počet jest nekrovný, líčeny jsou nikoliv dle fantasie, nýbrž podle pramenů nejpůvodnějších, podle očitých

a ušních svědkův, a tudíž líčení to jest úplně spolehlivo.

Mimo životopis blah. Kampiana, který pro nás Čechy mnoho zajímavosti do sebe má, může čtenář pozorovati, kterak hlavní příčinu odboje národa anglického proti sv. katolické církvi zavalil článek víry katolické o nerozlučitelném manželství. Známoť o králi Jindřichu VIII., že odpadl od katolické církve a vzbouřil se proti papeži, poněvadž Kliment papež VII. povoliti nechtěl a nesměl, aby Jindřich svou pravou choť Kateřinu Aragonskou zapudil a dvorní dámu Annu Boleynovu ještě za živobytí své řádné manželky za ženu pojal. Pozoruhodná to věc! Jako hlava protestantismu, reformátor Martin Luther, hlásal polygamiu (mnohoženství) a rozlučitelnost manželství i cizoložství, když odpadl od církve, a Filipovi Hessenskému schválil mnohoženství¹⁾: tak Melanchthon kacíf vyzýval Jindřicha VIII., aby ustavil zákon mnohoženství v zemi své. Jindřich VIII. zákona takového neustavil a ustaviti nemohl, ale fakticky t. j. skutkem mnohoženství prováděl.

A právě přestoupení zákona církevního o nerozlučitelnosti stavu manželského bylo příčinou, že strašný osud potkal Anglii, nebo jeho pobočná dcera Alžběta z Anny Boleynové dosedla na anglický trůn a osvědčila se býti největší nepřítelkyní církve sv.; pro její ukrutnost ne na sta ale

¹⁾ Viz list 18. hamburský str. 282. Znamenitym spisem o věcech protestantských jsou listy hamburské. Briefe aus Hamburg. Ein Wort zur Vertheidigung der Kirche. 2. Aufl. Berlin. 1883.

na tisíce nevinných katolíků vykrvácelo, mezi nimiž také blah. náš Edmund Kampian; což i k tomu příčinu zavedlo, že se nikdy tolik nezneužívalo slova „panenská“, jako tehdaž při tak zvané panenské královně, matce na vlas podobné.

U nás v zemích českoslovanských byl za příčinou husitismu, jehož nauku studenti universitní z Anglie do Prahy přinesli, stav náboženských věcí velmi zlý a nad míru povážlivý. Ctižádostivý Wyklif, který svou při proti svému arcibiskupovi z Kanterbury v Římě prohrál a nestal se biskupem Saliburským podle přání svého, odpadl od apoštolské stolice a hlásal blud proti sv. víře; ale Wyklifem ješitným v Anglii vše pohrdlo jako nepatrným mužem, který ani ctnosti ani učenosti do sebe neměl; ¹⁾ u nás však — v Čechách — vzmožil se

¹⁾ Tak dokazuje osvědčený badatel pravdy, anglický jesuita J. Stevenson ve svém spise: (The Truth about John Wyklif His Life, Writings and Opinions. London 1885.) „Pravda o Jann Wyklifovi. Jeho život, spisy a názory“ že Wyklif (jiní píší Wickliff) byl zmatená hlava nemaje důkladného vzdělání ani filosofického ani theologického. Mnoho četl a mnoho psal: avšak nevzal sobě pokdy, aby co četl také probádal a zrale uvážil. Lze tu říci, že Wyklif už ve 14. věku byl takovým (povrchním) myslitelem, jakých za našich dob máme na sta a více. Důslednosti a toho, co zoveme logikon, jakož i nějakého systemu nadarmo bys ve spisech Wyklifových hledal. Že uražená ctižádost byla příčinou všeho neštěstí pro Wyklifa, jak u všech kacířů po větším díle bývá dokázáno jest na jisto. I to jest zajímavé, kterak se Wyklif přetvařoval a své bludy zakrýval, kterak broje proti církvi úsilně a neustále přece se dokládal, že je věrným synem

blud jeho v náramný požár, totiž v husitismus zhoubný a hrůzoplý. Než chvála Bohu zažehnán jest husitismus, — a není ho více; nebo ti, co se zovou za našich dob husity, jsou vlastně čirými nevěrci, jakých nyní má skoro každý národ s dostatek, ať si jakékoli jméno přikládají. Zažehnán jest u nás husitismus a země koruny svatováclavské jsou katolické země, protože v něm neběželo o rozlučitelnost stavu manželského; zachránil Bůh země naše od pohromy této, aby výhost dána byla na vždy útokům na posvátnou nerozlučitelnost manželského sňatku. Z toho však důležitost zákona Božího o nerozlučitelném manželství jest zřejmá a spolu do očí bije potřeba, aby zákona toho svatě se šetřilo a věrně ostříhalo.

Ještě nám zmíniti jest o literatuře blah. Kampiana. Kdo literaturu evropskou o blahoslavenci našem zná, diví se, kterak ihned po umučení jeho a za naší doby, kdy na oltář postaven jest, opět všady po všech zemích křesťanských si ho všimají. Vydáno jest množství spisů nových i starých jemu na památku a křesťanům na poučení. Příčina neobyčejného zjevu toho tkví ve přešlechtném charakteru blahoslavencově, jehož by měl každý ve svém živobytí napodobovati.

Tot také bylo podnětem ku sepsání tohoto díla. Kéž by na předním místě prospěl studující mládeži! Kéž by na tisíce katolických jinochů jej čítalo a se charakterem jeho utvrditi dalo ve kře-

katolické církve; jedním slovem Wyklif nebyl pro své bludy ani nadšen ani dcsti obětav ani v útrobě své přesvědčen, že by to, co hájí, bylo pravdou.

XVI Šlechtný charakter Kampianův zaval pohnutku
ke spisu.

sfanských zásadách, aby se stali výbornými muži podle srdce Páně, muži křesťanskými, kteří vstupující u veřejný život, opatření a zásobení jsou zbraněmi ducha křesťanského, jenž se nebojí vyznati sv. víru, anobřz dovede ji proti nepřátelům jejím vítězně hájiti.

Životopis tento ukazuje spolu, kam dospěje země sebe úrodnější a vzdělanější, nemá-li pravé víry. Výstrahou jest všem, kdož nechtějí krotiti zlých vášní svých jmenovitě v letech mladosti. „Byla jednou,“ tak začíná papežský dekret o církevní úctě mučeníků Božích v Angli, „byla jednou Anglie ostrovem svatých a světic Božích, a věčným dědictvím Matky Boží slula, a skvěla se od prvních dob církve sv. slávou četných mučeníků Páně.“ A jak spustla vinice, protože plot přikázání Božích stržen a divoká zvěř náruživostí zlých rozryla úrodnou půdu a spustošila ji!

Dokázána jest tu opět pravda, že všeliká osvěta a všeliké bohatství a všeliká nádhera, která nemá základu v Ježíši Kristu a sv. víře Jeho, jest lichá osvěta, bohatství více škodlivé než užitečné a nádhera marná; nebo to vše vede k pýše a pýcha předchází pád časný i věčný. Pravý blahobyť, pravé štěstí časné i věčné nejsou tu možny, protože se nadřzuje vášním, jichž následek jest reakce čili odboj proti dobré věci, zhouba to jednotlivců, rodin, celých krajů, zemí i národů!

Proto nám a vlastem našim českoslovanským a obyvatelům jejich všichni, kteří se zasazují o blaho a osvětu a dobré bydlo bez Boha a bez katolické víry, kopají hrob! A bohužel, že takového smýšlení nalézti jest často mezi našimi

Šlechtný charakter Kampianův zavedl pohnutku XVII
ke spisu.

krajany. Opakovati tudíž jest, že nestačí jen ku
vlastním snahám a silám zření míti, nýbrž že pō-
třebí jest v pomoc s hůry důvěřovati a křesťanství
v celém objemu zachovávatí.

Ale jako na blah. Kampianu vidíme bojovníka
Páně, který stojí bez bázně a strachu v ohni ne-
přátelském až padne — a padne slavně na bojišti
a — vítězí: tak stůjme všichni, kdo Hospodinem
na bojiště katolické církve postaveni jsme, statečně
a neohroženě, bojujme boj dobrý pod praporem
Ježíše Krista, krále našeho, až do poslední chvíle;
a byľ jsme i neměli milosti mučnické smrti,
můžeme přece slavně na bojišti u výkonu apoštol-
ských povinností zemřítí a — vítězství a koruny
věčné dobytí.

V Praze, na den Nanebevstoupení Páně r. 1889.

Ant. Rejzek T. J.

Hlava I.

Blahoslavený Edmund Kampian jako pachole a studující jinoch.

R. 1540 narodilo se v Londýně, hlavním městě anglickém, 25. ledna pacholátko, jemuž dali katolíci rodičové jméno Edmund. Byltě sv. Edmund, jeho patron a ochránce, král anglický a zemřel za sv. víru jako mučovník r. 870. Mělo se napotom dítě dovést, koho za patrona má, jakož i koho mu v životě následovati jest. Že by koruna mučnická, vzácnější skvost nad nejčistší zlato a všeliký drahokam, zaskvěla se jednou i na hlavě jeho, o tom arci nemohl nikdo tehdy ani tušení míti.

Podivná se stala při narození jeho shoda. Edmund Kampian se narodil v tu právě dobu, kdy založen byl sv. Ignaciem řád Tovaryšstva Ježíšova, jehož ozdobou a prvomučovníkem v Anglii býti měl; v tu právě dobu ale také anglický král Jindřich VIII., druhdy učený a osvědčený obhájce sv. víry („defensor fidei“ nazvala jej sama apoštolská stolice), roztrhl rozkolem jednotu církve sv. v Anglii a pronásledoval ji ukrutně;¹⁾ což začalo vyhnanstvím všech řeholníků z území anglického.

¹⁾ Viz Sanderi Historia Schismat. Anglic. I. 1.

William Kobbet, ač sám anglický protestant, dí ve své historii reformace anglické, že Jindřich VIII. byl „nejnespravedlivějším, nejspustlejším a nejvíce krvežíznivým ze všech tyranů, kteří kdy ubohou Anglii pustošili“. Jeho jméno patří mezi nejzuřivější a nejukrutnější utiskovatele katolické církve. Jestli zaznamenáno 77 opatství velkých i malých, v nichž dal řeholníky pobiti, načež jmění jejich klášterní pobráno jest. Mimo to 90 chrámů kollegiatních bylo zrušeno, 2314 nadací církevních na vydržování služeb Božích a 110 chudobinců padlo za oběť „na vydržování domů rozkošných a spustlých a prostopášných a nevěstek v nich“, tak dokládá protestant Bales. Ani hroby velikého krále svého Alfreda a sv. Augustina apoštola svého nenechali v pokoji, alebrž na rozkaz vládní vyloupeny jsou. Aby se směleji odvážili na skvostný hrob sv. mučenika Tomáše, arcibiskupa kanterburského, drželi napřed poradu věru tragikokomickou, neméně bezbožnou jak směšnou, na níž si prý svědomí svá v ten smysl upravili, že plen a znesvěcení posvátného hrobu jest dílem netoliko dovoleným, ale i bohumilým. Svaté tudíž ostatky takových mužů velezasloužilých byly pohozeny a znesvěceny; co pak bylo zlata, stříbra a drahokamů, cokoliv bylo vzácného, sebráno a do Londýna odvezeno. Tím se prý pomůže chudině; zatím ale sloužilo vše to na obohacení pochlebníků královských a rozšiřování nemravnosti i spustlosti ve vyšší a vyšší míře. Avšak Jindřich VIII. při vši své ukrutnosti a prostopášnosti nechtěl lidu svému, vyjma článek víry o přednosti a poslušnosti k apoštolské stoli, nijak katolickou víru úplně odejmouti.

Usiloval toliko o rozkol a oddělení od Říma, by mu hlava církve nepřekážela. A kdo by poslušnost náměstku Ježíše Krista na stolci svatopetrském prokázal, spolu pak se zdráhal přísáhati, že uznává za nejvyšší hlavu církve anglického krále, vinen se stal velezradou. Tak zněl zákon nový.

Po smrti Jindřicha VIII. za 10letého krále Edvarda VI. r. 1547 upuštěno sice od trestu velezrady za neposlušnost v přísaze dotčené; za to však vypsáno 42 článků, smésice to z bludů lutherových, zwingliových a kalvínských a prohlášeno za snesení víry anglické; k čemuž bezbožný Kramer, licoměrný arcibiskup kanterburský, sestavil „nadchnutím prý Ducha sv. (?)“ obřady nové na místě nejdražší oběti mše sv. a katolických služeb Božích. Než katolický ještě lid nedal si své staré náboženství vzíti. Násilně se vzpírali, tak že se i zbraněmi domáhali svých nejsvětějších práv. Ovšem že ubozí zle pochodili: v srpnu r. 1549 byl ohněm a mečem královského vojska pokoj do země uveden a více než 4000 katolíků padlo dílem na bojišti dílem na pokutu v rukou katanův. A ještě horší věci se připravovaly.

Avšak Hospodin povolal 16letého krále k sobě na soud r. 1553, čímž bezbožných plány na čas přerušeny jsou.

Za takových okolností narodil se a odrůstal Edmund Kampian. Rodičové jeho, vyznání katolického, vynikali více počestností života než rodem a bohatstvím. Otec jeho Kampian vedl kněhkupectví v hlavním městě Londýně. Tak napsal sám o svých rodičích P. Edmund, když trval napotom v noviciátě brněnském na Moravě, jakož i to, že měl 2 bratry

a sestru, starší bratr že sloužil u vojště a se oženil, mladší pak že studoval.¹⁾

Záhy okázal Edmundek nadobyčejných schopností. Bystrostí ducha a půvabnou povahou vynikal malý Edmund daleko nad druhé žáčky. Kdo jej znal, obdivoval se mu a ctil jej a pro jeho rozmilou spanilost miloval jej. Ký div, že se v něho mnohé naděje skládaly. A Kampian, jak bude lze pozorovati, zdaž zklamal ty, kteří se dobrých a velikých věcí do něho nadáli?

Otec, nemoha jej na studie dáti, rozhodl se na tom, že pošle Edmunda do obchodu; než Prozřetelnost božská vyhlídla si jej ku stavu vyššímu nežli byl obchod v koření, jemuž se věnovati měl, byť i bývalo koření to sebe vzácnější a obchod býval sebe výnosnější.

Spolek obchodnický se ho proto záhy ujal, posýlal jej do svých škol, totiž škol tak zvaných modráků (žáci se tak jmenovali, že nosili šat z modrého sukna), kde výborně prospíval.

Bylo to dne 3. srpna r. 1553, kdy se malému Edmundovi nahodila příležitost okázati, že velikými schopnostmi předčí daleko nad svými spolužáky. Ústav, v němž prvního učení nabýval, nesl jméno Christ-Church. Tehdy mu bylo 13 let, kdy jej zvolili k tomu, aby ve jménu ústavu a veškerého žákovstva londýnského nově provolanou a korunovanou královnou Marii, panovnici katolickou, která právem po smrti Edvarda VI. na trůn dosedla, oslovil a uvítal. A Edmund mluvil s takovým pů-

¹⁾ In libro *examinum probationis Brunnenensis* c. 3. apud Schmidl *Historia Soc. Jesu Prov. Boh.* I. 4. n. 5.

vabem a s takovou důstojností a ostrovtipností, že vůbec vše žaslo a královna sama radost a podivení vyjevila nad tím, odkud se v tak malém dítku a rozmilém chlapečku tolik řečnického ducha a tak vybraného chování s největší skromností spojeného vzalo.¹⁾

Mezi posluchači jeho byl také muž velmi zámožný a co do povahy pravý lord, na němž se skvěla vzdělanost neméně než věrnost náboženství katolického. Jméno jeho jest Tomáš White. Jest zakladatel koleje svatojanské v Oxfordu, v níž se mládež vysokým učením jako na vysokých školách vůbec vzdělává. Jakmile Kampiana uslyšel, ihned pomýš'el na to, by časem tak nadanému jinochu dostalo se místa třebaš zdarma v koleji svatojanské; což se po 4 letech též vyplnilo. Mladistvý Kampian se věnoval studiím věd bohosloveckých. Vypravují životopiscové, jichž jest veliké množství, jmenovitě mezi bývalými jeho žáky a ctiteli, kterak, sotva že do koleje zavítal, v brzce oči všechněch, jak učitelů tak žáků, na šťastné dítko toto obráceny byly. Hluboká úcta k učitelům a pěstounům, vynikání u vědomostech nad druhé souhovance, stálá pilnost k učení, přívětivost nelíčená ku všem podle stavu vyplývající ze skromnosti veliké; vše to mu získalo obecnou přízeň, ano již tehdy se říkalo, že bude časem vynikající ozdobou koleje svatojanské a chloubou jak učitelů tak spolužáků svých.

Žádá-li se na řečníku, aby měl myšlenky jasné v řeči jádrné, sprovázené dle obsahu city vroucnými :

¹⁾ Le premier Jésuite Anglais, martyrisé en Angleterre Edmond Campian, par le P. Alexis Possoz S. J. chap. 1.

Kampian byl obdařen hojně všemi 3 vlastnostmi řečnickými. „Postačí,“ dí jeho soukmenovec a očitý svědek, „aby se Kampian někde jako řečník oznámil a všady mysle zaujímá, i v sebe kratším oslovení a v jediném výstupu ovládá srdce posluchačstva úplně.“

Roku 1560 měl vítanou příležitost, aby jako akademik řečnické síly své osvědčil. Anna Robsart, choť Roberta Dudley-e, pověstného napotom hraběte z Leicesterů, jenž požíval u královny Alžběty veliké přízně, zemřela. Smrt její byla náhlá následkem pádu se schodů v příbytku u jednoho z Dudleyových sluhů. Lidé si vyprávěli, že prý ji muž dal se schodů shoditi, aby se jí zbavil a pak zcela v přízni a milosti svojí královnou žíti mohl. Pohoršení bylo veliké. Protož, aby nemilou pověst vyvrátil, dal Dudley svou choť s velikou nádherou a okázalostí pochovati. Babington, domácí kaplan, měl chvalořeč na zemřelou paní; to však ještě nepostačilo. I z vysokých škol byl povolán řečník, který by netoliko u rodinného krbu, ale i nad hrobem v Pánu zesnulou oslavil. Za řečníka vyhlédnut byl 20letý jinoch akademický Kampian, který řečnickým úsilím v anglickém jazyku za tak choulostivých okolností uchvátil vše a získal si přízeň všech přítomných, nejvíce arci truchlícího chotě. Dudley nezapomněl na službu mu prokázanou. I hledal příležitosti, aby se stal mocným jemu příznivcem u královny samé, chtěje mu ku štěstí dopomoci, až by ho hledati se jal.

R. 1564 zesnul v Pánu zakladatel vysokého učení svatojanského v Oxfordu, veliký to příznivce Kampianův. Po své vůli poslední měl býti v Oxfordu

uložen k odpočinku v hrobce rodinné. White byl daleko široko znám a pro své cnosti a horlivost v katolické víře jakož i pro dobrotu srdce velice vážen; sešloť se na tisíce truchlících ze všech stavův, aby vzdali počest muži velezasloužilému. Tomáš White byl skutečně jedním z nejlepších bojovníků za sv. katolickou víru. Kampian byl opět volen za řečníka a oslavitele dobrodince svého. A vylíčil jej jako muže vlastenecké mysli, jehož dobré skutky a zásluhy chválí, tak že se po delší čas nekatoličtí kazatelé angličtí neodvážili strhati muže a díla jeho výhradně vlastenecká. Řeč jeho se nám zachovala. Latinsky mluvil a ve slohu tak dokonalém, že hluboký dojem zanechala v mysli všech. Z počátku nám představuje dojemnými slovy žal a obecný smutek, který se zmocnil 30 měst, především pak prvního učiliště anglického, slavné university oxfordské. „Věru,“ praví, „národní jest žal a nediví se nikdo, že tak jest. Ale diviti se jest a velice diviti muži, jehož oplakáváme, kterak možná, aby muž bez vědecké výchovy za let mladosti své, z něhož štěstí učinilo boháče, se stal mecenášem věd a umění, otcem tolika synů, kolik posluchačů a chovanců, tvůrcem takového ústavu. Ano božská Prozřetelnost si jej vyvolila k dílu tomu. Za tou příčinou, aby se tím snáze věnovati mohl svému úkolu, neobdařil jej Hospodin dítkami. Náš otec byl bezdětek: a hle, jak plodný to život na skutky bohumilé. Díla jeho jsou nadějní jeho synové a dcery.“ Na to uvažuje, kterak nic jej tolik nezajímalo, jako dílo jeho lásky k pravé osvětě. „O tom smím vám nejskvělejší doklad z poslední nemoci podat. Milý otec náš byl mrtvicí raněn, takže nebyl

v stavu sebou vládnouti. Jakmile se ale poněkud zotavil, ihned si dal zavolati našeho ředitele, v jehož nepřítomnosti měl já to štěstí povolánu býti k otci svému milenému. Jak mě spatřil, zdvihl se a já přiblíživ se k němu směl jej obejmouti, při čemž byl dojat k hlásitému pláči a vzlykotu, tak že ani slova promluvit nemohl. Já, proudem slzí překonán, nebyl v stavu tehdy slova pronésti. A kterak mám býti s to, abych vyprávěl, co byl potom mluvil? „Bděte, pravil, synové draží, nad kolejí mou, žijte svorně, pracujte v jedno vzdělávejte ve zbožnosti a vědách mládež naši nadějnou. Pakliže se čeho nedostává ještě v díle tomto, oznamte mi to a s největší ochotou se o vše postarám.“ Konečně ubezpečoval, že ani v závěti své nezapomněl na nás. „Modlete se za mne, nikoliv, bych zdraví nabyl, jsemť věkem svým u konce, ale bych setrval v pravé víře a trpělivosti až do smrti.“ Napotom vypočetl Kampian díla jeho záslužná, tak že všecko žaslo, co dokázal jeden muž. „Ano,“ zvolal, „jeden muž nás všechny překonal v úsilovné práci své, ač my spořádaný život také vedeme, vědám posvátným se věnujice, podle stavu žijeme: než oproti životu v Pánu zesnulého jest náš život jako bezúčelný a před Bohem jako svatokrádežný. Rozpomeňte se na život jeho: jak prostičká jeho mluva, jak nelíčený jeho mrav, jak otevřená to povaha, jak ryzí jeho duch, prostý falše, lsti a všeliké přetvářky. A co dokázal! By však jeho sláva tím patrněji zářila, uvažme, kdy provedl díla svá. V době se to stalo, kdy, cokoliv slávou starobylosti se skvělo, se bouralo: kdy vědy do bláta šlapány, učenost do do žalářů zavlečena a přátelé věd a umění vši

naděje na lepší časy prostí zoufalství se oddávali a v zármutku svém hynuli . . .“

Veškeré posluchačstvo cítilo se uchváčeno slovy jeho. Za to jej volila akademie svatojanská jednohlasně za svého řečníka a zastance a spolu správce akademického majetku. Úřad takový zastával Fellow. Taci felové mají na starosti vnitřní i vnější záležitosti nadací universitních v Anglii. Užívání takového felovstva jest i doživotné, nedosáhne-li felovec vyššího úřadu. Rektor vysokých škol nemůže býti volen než z felovců. Kdo však v pravdě více byl hoden úřadu tohoto, nežli londýnský jinoch Kampian, který se vyznamenával jak dobrým mravem tak vybranými schopnostmi? Byltě vyhlášen za prvního řečníka university oxfordské tou měrou, že dlouhá léta napotom nejlepší řečníci tamní prostě Kampianisté sluli.

Ale zatím královna katolická Marie zemřela r. 1558, po níž dosedla na trůn nevlastní sestra její Alžběta, nemanželská dcera Jindřicha VIII. a Anny Boleynové; s jakým právem či spíše bezprávím, o tom po pravdě napsali mnozí soudní historikové. Kardinál Pole, katolický arcibiskup kanterburský, uslyšev o smrti královny Marie, zvolal, předvídaje hrůzy Alžbětiny: „Pane, zachovej nás, hyneme! Spasiteli světa, zachovej církev svou!“ Katolická královna byla se ustanovila na tom, neohroženě a všemožně, byť i za cenu života svého, uvésti svou ubohou vlast zpět do lůna katolické církve.

Doličují historikové ostrovů britských protestantští aneb protestantsky smýšlející¹⁾ o Marii

¹⁾ Jako na př. Tomička Děje anglické země v Praze 1849, str. 157 atd.

katolické, jakoby bývala krvežíznivá a ukrutná, že ji zovou příhanou „bloody Mary“ (krvavou Marii).

Avšak historie anglická ve světle pravdy, t. j. skládaná na základě pramenů zjištěných a dle objektivní pravdy posouzených, odpovídá jinak nežli dějepisné knihy zbásněné dle svobodomyšlnických domněnek. Knihy takové ovšem nemají ze svého hlediště než hany na vše co katolické jest. Nebo na vrub katolické církve jest prý jistým lidem dovoleno i lháti a překrucovati a zkomolovati, co se koliv nehodí; vždyť se to děje pod rouškou vzdělanosti, osvěty a intelligence! Záhodno tudíž jest, poznati alespoň poněkud stav věci, jak se ve skutečnosti má.¹⁾

Otec katolické Marie, král Jindřich VIII., nastoupil jako katolický panovník v katolické zemi vládu v 18. roce věku svého. Mladistvý král, ve vědách a uměních nemálo cvičený, čítával se zálibou v knihách velikého bohoslovce sv. Tomáše Akvinského. Rozličným jazykům vyučen byl, ano i ve filosofii Aristotelově se poněkud znal. Jeho statná postava a horkokrevná povaha dodávaly mu jakési rytířské vzezření, takže jevil se hrdinskou v pružnosti a vzletu. Než Jindřich král měl do sebe také veliké vady. Podával se v rozmarilosti své příliš rozmaru zlému, labužník byl nesmírný, amyslným vášním bez míry oddán, při tom svéhlavý a urputný jsa nadceňoval cokoliv dobrého

¹⁾ Co do způsobu, jakým se čísti a zkoumati dějepis má, nemůžeme dosti doporučiti stať v Jubilejní knize Dedicivím svatojanským r. 18:5 od P. Jana Křt. Votky T. J. vydané str. 221—224.

v srdci svém měl. Za vlády jeho nastalo veselí při dvoře anglickém; ples za plesem, zábav hojnost. Jindřich veselý rozhazoval a v rozkoších se potápěl, až utonul. Ministrů se na radu ani neptal věda, že mu podle mysli nebudou. Jediný Wolsey, bývalý dvorní kaplan jeho otce, syn prý řezníkův z Ipswicha, avšak dle samého Kampiana levoboček kruhů nejvyšších, vyjednával vše i s císaři a králi i s papežem, jakékoli záležitosti král míval.

Wolsey se uměl králi tak zalichotiti, že ze samé oddanosti brzy jeho vůli ve své moci měl a v důstojnostech neustále výše stoupal, až r. 1514 arcibiskupem yorským, 1515 kardinalem a kancléřem anglickým se stal. V nádheře si libuje hrál si Wolsey na krále, ve svých nadějích na papeže. Až dosud byl Jindřich VIII. věrný syn katolické církve, takže sám proti Luthrovi, když byl tento vydal hanopis na katolickou církev „o babylonském zajetí“, vystoupil spisem obranným; začez jej Hadrian pap. VII. obhájcem sv. víry nazval. Sám papeži knihu v drahocenné vazbě poslal slibuje, že, bude-li potřebí, netoliko pérem, alebrž i mečem víru pravou hájiti bude a vší mocí svou že zhoubnému bludu se opře. Téhož roku, kdy nastoupil vládu, pojal za choť Kateřinu aragonskou, mladou vdovu po Arthuru, starším bratru. Ač královna ¹⁾ Kateřina

¹⁾ Dr. Lingard píše: Kateřina Kastilská byla brzy po smrti mladistvého Arthura, staršího bratra Jindřichova, králi zasnoubena. Papež udělil potřebnou dispensi, k čemuž královna sama slavně přidala, že Arthur pro charavost svou nikdy panenské své choti se nedotknul. Proto byla, ač vdova, jako panna pod věncem, v bílém

o 8 let byla starší krále, nebylo jí více nežli 26 let. Králi pak pro svou neobyčejnou vnaďu a dokonalost na duši i těle byla velmi milá, i viděl se býti s ní šťastným; bylať důmyslná, což král miloval, ale i lepá a sličná a více ještě bohatá na pravou zbožnost a křesťanské cnosti.

Celých 17 let vyhovovala mu úplně. Požehnané manželství přineslo jim 3 syny a 2 dcery: ze všech ovšem nedošla dospělého věku než katolická královna Marie. Na neštěstí zahlédl se jednou král Jindřich do dvorní dámy královniny, Anny Boleynové, která ani katoličkou nebyla, a naruživým jsa neuměl odolati pokušení, které tak hrozných pohrom na veškerou Anglii uvalilo.

V okolnostech těchto přišla králi na mysl otázka, byl-li jeho posavadní sňatek se vdovou po bratru Arthuru platným čili nebyl. Nemilost, do níž nevinná královna upadla u svého chotě, ohnivá vášně k Anně rozhodly: Anna chtěj nechtěj musí nositi korunu. O platnosti sňatku s Kateřinou nebylo pochybnosti žádné, jelikož Julius papež II. v apoštolské právomoci dispensi králi Jindřichu byl udělil.

Když Klimenta pap. VII. došla žádost, aby schválil rozvod s Kateřinou a zasnoubení nové, octnul se papež v největších nesnázích, neboť uraziti krále katolického, jehož ctil a miloval a jehož povahu horkokrevnou znal, mohlo by míti následky hrozné. A což kdyby král neuposlechl a nepřátel-

rouše svatebním a vlasem vlajícím s Jindřichem oddána a brzy na to korunována. Geschichte England's u vřtahu, svaz. II. hl. I. str. 5.

ství povstalo?! Nezbyvalo než věci pokud možná zjednatí odpočinku či průtahu. Měliť za to, že až král vystřízliví z opojení svého, sám opět utichne. Zatím poslal z Říma do Londýna kardinala Campeggia, by královské manžely usmířil. Než vše bylo marné.

Rozmrzelý král nejprve si shladil žáhu na Wolsey-ovi, přikládaje jemu vinu nezdaru. Ovšem že hlavně popuzovala krále proti Wolsey-ovi Anna Boleynová se svými příbuznými. Král naň zanevřel. Wolsey nesměl více ke dvoru, ano kázal jej zatknouti, viniv jej z velezrady. Na cestě však do Londýna onemocněv v klášteře leicesterském r. 1530 po třech dnech hořem skonal. Na smrtelném lůžku zvolal: „Kéž bych byl Bohu svému tak ochotně sloužil jako králi: zajisté by mě v šedinách mých nebyl opustil. Než taková jest spravedlivá odplata za to, že jsem na zřeteli nemíval ve svých snahách a námahách čest a slávu Boží, alebrž službu a povinnost ku králi!“¹⁾

Tu se objeví člověk prohnáný a zlovolný, při dvoře Wolseyově v pochlebnictví vycvičený, jenž králi klíč ku řešení všech rozpaků skytá. Jméno jeho jest Tomáš Kromwell. Návrh jeho zněl, aby

¹⁾ Dr. Weiss dí: „Toť se posoudil Wolsey před smrtí svou věru podle pravdy. Jen že nebyl tak vysokomyslný a bezúhonný jako Ximenez; ani způsobilý ku vládě pro neobyčejnou bystrost rozumu a pevnou vůli jako Richelieu: než přece zásluhu má, že dovedl divokou povahu Jindřicha VIII. na čas opanovati. Což patrné bylo z rozdílu vlády jeho, dokud Wolsey měl přístup ke dvoru a když jej míti přestal.“ Weltgeschichte svaz. 4. díl I. str. 621. Reformace Anglie.

se papeže neptal, ale učenců na vysokých školách ve Vlaších a Francii a j. Nechať v rozepři rozhodnou. Královské poklady arci více padaly u pp. učenců na váhu nežli všeliké právo proti rozvodu svědčící. K tomu nechať král vypoví poslušnost papeži po příkladu knížat německých a sám jakožto ochránce sv. víry, jakým názvem jej papež sám poctil, nechať se dá prohlásiti za nejvyšší hlavu církve anglické a duchovenstvo se již nějak podrobí.

Míti svrchovanost papežskou a k tomu dosíci čeho by si přál, zdálo se nemoudrému králi býti velikým štěstím. Duchovenstvo katolické nutkáno nesnesitelnými pokutami, by slíbilo králi poslušnost a uznalo jej za jedinou hlavu svou.

Bývalý domácí kaplan u markýzky z Pembroku, Anny Boleynové, Tomáš Kranmer, který rozvod králův s královnou Kateřinou spisem hájiti se odvážil, učiněn za to arcibiskupem kanterburským; načež rozvod provedl a Jindřicha VIII. se svou dobrodějkou Annou Boleynovou, ovšem že neplatně, oddal. Tato porodila mu ještě téhož roku dítě, jemuž dali jméno Alžběta. Jelikož manželství po právu a pravdě platné nebylo, jest Alžběta nemanželské dítě a pokřtěna byla nekatolicky r. 1532. Řím, uslyšev co se bylo stalo, prohlásil veřejně 23. března 1534, že manželství Jindřichovo s Kateřinou jest úplně platné; co do trestů církevních počínal si sv. Otec obezřetně, aby na ubohé katolíky anglické nepřikvačilo zlo ještě horší. Byla posud naděje na usmíření.

Než Jindřich puzen jistými stvůrami, které se obávaly o svůj tučný obrok a štván neustále, by

přece dokonal, co byl započal, papeže neuposlechl. Není pravda, co jistá kniha česká dí, že národ anglický, parlament, duchovenstvo samo, vše se prohlašovalo pro odtržku od Říma a pro královský patriarchát: nýbrž král sám přinutil parlament, aby přijal návrhy jeho. Na úřadech, duchovenstvu, jmenovitě na řeholích dožadoval se — pod tresty velezrady — přísahy na suprematii církevní, t. j. že on — král — sám jest hlavou církve v Anglicku.

Tu započíná krveprolévání Jindřichovo. Muži nejznamenitější, o dobro vlasti své nejzasloužilejší, byli na hranicích upalováni. Vypočísti bychom jich mohli mnoho. Dotkneme se toliko na př. bývalého vychovatele králova, blah. kardinála Jana Fishera, biskupa rochesterského, o němž praví apoštolská stolice,¹⁾ že „vynikal svatostí života a učeností, že byl vážný kmet a ozdoba celé říše jakož i duchovenstva celé katolické církve.“ Královský kancléř, blah. Tomáš More, který všady dosti znám jest jako proslulý učenec, veliký státník a úplně věrný katolík, zemřel jako mučelník za sv. víru.

Marnotratný král potřeboval peněz; proto „po vůli Boží“ (?) tak říkával bohaprázdný král, omlouvaje svatokrádeže, rušil kláštery vyháněje řeholníky a řeholnice, z kterých pak mnozí žebrotou se živili, až v bídě zahynuli; někteří též pro ukrutné pronásledování odpadli a zahynuli na věky. Z důchodů těchto měl prý král na 32.000 liber šterlinků

¹⁾ Decretum beatificationis beator. Martyrum Angl. 29. Dec. 1886.

příjmů (přes 320.000 zl.) a hotových 100.000 liber peněz (přes 1,000.000 zl.) ročně.

Než lid visel na staré katolické víře a proti králi se na mnohých místech vzbouřil. Jindřich král kladl vinu na řehole; proto šmahem rušil a bral vše, tak že r. 1540 už ani jediného kláštera nebylo v Anglii. Ukrutná surovost se prováděla ve jménu krále. Katolíci byli pro svou víru jako velezrádci všeni, jelikož nechtěli poslušnost papeži vypověděti; ne jeden protestant zase jako kacíř upálen na rozkaz králův, protože nejen popíral nejvyšší moc papežskou jako Jindřich VIII., nýbrž že i mnoho jiných článků staré víry katolické zavrhoval, což Jindřich VIII. nečinil, ač jinak už papeže se byl odřekl a sám se za hlavu církve v Anglii byl prohlásil. Nejvzácnější památky umění stavitelského, řezbářského a malířského, ozdoby chrámů, knihy a rukopisy vzaly za své. Ostatky svatých s posměchem na odiv stavěny! A co král ukrutník z toho všeho měl? Za několik let šest manželek po sobě vzal, až jedna po druhé nešťastně zhyňuly; konečně ale přišlo i na Jindřicha krále samého, rozkolníka, cizoložníka, křivopřísežníka, ukrutného tyрана, že 28. ledna 1547 z toho světa sešel, aby spravedlivou odplatu podle zasloužení vzal.

Edvard VI., pravomocný nástupce, byl v devátém roce věku svého, když mu otec zemřel. Před smrtí otcovou byl ještě s Marií Stuartovou, dědičkou koruny skotské, zasnouben, která tehdy šestiletá byla. Edvard, 9letý chlapeček, arci vládnouti neuměl; avšak ve jménu jeho zaveden protestantism do země, o němž Jindřich VIII. nikdy slyšeti nechtěl,

až 15letý král Edvard zemřel, po němž r. 1553 dosedla na trůn oprávněná starší sestra, dcera Kateřiny aragonské, Marie, katolická královna.

Trůn si ovšem vydobyti musila, jelikož byl obklopen muži na mnoze nekatolickými a jí nepříznivými. Ale města a lid vesměs bývajíce vládou nemálo utiskováni byli pro Marii nadšeni a lordové vítali s nelícenou radostí oběžník oprávněné královny domáhající se trůnu. I provolali ji za královnu a skládali ihned slib věrnosti své. Patrně jest znamení to, že obyvatelstvo anglické nebylo proti katolické panovnici aniž proti katolické církvi vůbec.

Dne 31. července 1553 byl slaven památný vjezd katolické královny do hlavního města. Alžběta ji sprovázela tehdy jako sestra. Marie byla žena statečná, 33 roků stará, vzdělaná a duchaplná; co do mravů, veskrze bezúhonná a ctnostná, zbožná, velkodušně ve všem do vůle Boží se odevzdávajíc. Trpělať dosud drahně. A znala dosah nastolení svého; leč po vůli Boží nebála se žádné oběti pro lid, který milovala, a pro katolickou církev, jížto lidu svému byla přála. Zdaž nemá proto pražádných zásluh o dobro obecné, jak rádi tvrdí nekatolíci?

Katolická královna ulehčila nejprve lidu daněmi nesmírně přetíženému, jmenovitě chudým přála, vědouc, proč tak činí. Kdo za otce jejího krále Jindřicha byl nevinně pokutován, obdržel náhradu, pokud stačovalo. Stísněné duchovenstvo jásalo radostí, že smí volně dýchat. U svých úředníků dožadovala se spravedlnosti k poddaným, hájíc právo každého. Za královny Marie katolické a nikoliv teprve za Alžběty vzkvetl obchod, i s Rusí

učiněny smlouvy obchodní na výměnu vlněných látek a plátna za drahé kůže a ruské kožichy.

Nejhlavnější pak dílo její bylo sjednocení Anglie s Římem; nepřátelé katolické církve jí to počítají arci za do nebe volající zločin. Katolická královna nemohla ovšem, co byl otec její ve slepé vášni najednou roztrhl, tak na rychlo spraviti. Započala tím, že, cokoliv za nezletilého bratra Edvarda z novot protestantských zavedeno bylo, zmařila. I důchody církevní, pokud možná bylo, vráceny. Doličují pak historikové katoličtí, s jakou ochotou se uvolil Julius papež III. ve jménu církve svaté, jemuž na návratu Anglie do lůna katolické matere nejvíce záleželo, upustiti od spravedlivých požadavkův a práv na bývalé jmění církevní; neboť miliony mnohé se byly octly v rukou pánů světských. Biskupové katoličtí opět byli svěceni, aby sídla svá zatím protestantskými superintendenty obsazená zaujali.

Předúležito bylo co do náboženství, kdo bude chotěm královny. Kralevič španělský Filip vyvolen, čímž katolická církev nemálo získati měla. A když nekatolická strana se tomu vzpírala, držíc s Francouzem, odvětila Maria zkrátka: „Korunu svou mám od Pána Boha po právu a pravdě; co se však zasnoubení mého týče, nežádám si větší svobody, nežli má každá Angličanka. Ostatek buďtež ubezpečeni, že veškeren ohled vezmu na blaho drahé vlasti, kterou z toho srdce miluji.“

Ač Filip byl toliko chotěm královským a nikoliv dědicem trůnu, přece osnovali nepřátelé vzpouru, která ale vzala pro útočníky samé žalo-

stivý konec. To jest také jedno ukrutenství, kterého se pryj dopustila krvežíznivá královna.

Tu v listopadu 1554 zavítá kardinal Pole jakožto papežský legat opatřen veškerým plnomocenstvím apoštolské stolice do Angličan. Porada se koná ve Whitehallu, v které účastenství berou obě sněmovny, nižší i panská; jedná se tu o sjednocení anglické církve s římsko-katolickou a zrušení rozkolu. Královna Marie na trůnu, po levici král Filip, po pravici apoštolský legat Reginald Pole, kardinal: před trůnem jsou shromážděny obě sněmovny. Kancleř Gardiner prosí ve jménu parlamentu a země královnu a chotě jejího o přímluvu u apoštolského legata, aby zemi jejich opět do lůna katolické církve přijmouti ráčil. Prosba vyslyšena jest a kardinal udělil oběma sněmovnám rozřešení, které padše na kolena přijaly. Církev katolická v Anglii zase obnovena jest. Na památku měly se na den svatého Ondřeje, 30. totiž listopadu, každý rok slaviti milosti tyto slavnými službami Božími a zpěvem „Te Deum laudamus“. Veliké bylo jásaní z toho po celém světě. Sv. Otec vypsál z té příčiny jubileum, při které příležitosti zvolal: „Radujte se se mnou, neboť ztracený syn se vrací do náručí otcova“.

Než katolickým zastupitelstvem nebylo ještě vše obyvatelstvo v srdcích svých pokatoličeno. Tolik let trvalo pronásledování, mládež vychována pod tíhou nekatolického směru; ký div, že byli i nepřátelé mocní, kteří zuřili. Královna svolila, by biskupství, školy, nemocnice a sirotčince za rozkolu založené ve své platnosti zůstaly těm, pro něž založeny byly.

Odbojníků bylo mnoho, kteří dílem potrestáni, dílem omilostněni. Vypravujíť sami nepřítelové královny, která 400 buřičů najednou před královnu přivedeno bylo a kleknouce před ní na milost přijati a propuštěni byli. Arci že jiní zase platili životem za svou touhu po trůnu.

Ani její sestra Alžběta, jsouc žárliva na korunu sestry své a v nemilosti majíc náboženství katolické, nebyla prosta vzpoury, tak že odvedena byla na čas do Toweru, odkudž na svobodu propuštěná odebrala se na venkovský zámek, by tu vědeckému vzdělání se oddala; nikoliv tedy „z vězení na trůn“, jak někteří píší. Není pravda, co se píše v jedné české knize, že prý „za 3 léta vlády královny Marie v plápolu as 800 lidí, kněží, sedláků, řemeslníků, žen a dětí zhytnulo“. Pravdou jest, že si naproti svým nepřítelům vážně počínala a proti jinověrcům, kteří pikle strojili, ostře si vedla. Ano arcibiskup kanterburský radil výkon mírnější a provedení zákona se dalo nejednou proti jeho radě ostřeji. Ale není divu, když protestantští predikanti, mezi nimiž i protestantští biskupové, ji napadali slovem i spisy, pobuřovali lid proti ní, kuli pikle potají i veřejně, že obnovila zákony proti kacířům a prováděla je s velikou přísností. Španělský mnich Alfons de Kastro, zpovědník králův, také se opřel přísností královským; načež královna poslechla a upustila na čas od přísností svých. Mimo to jsouc neduživá stala se též jaksí nevrlou a příliš citlivou. Že by ale zaslulovala přijmí krvavé Marie, jak jí protestanti říkají, aneb že by po otci byla krvežíznivou mysl zdědila, jest veliká křivda, které se na ní dopouštějí chvalorečníci lftice Alžběty. Kdo jest si

povědom tolikerych nástrah a piklů na život její, nebude se věru přisnosti její příliš diviti. Bylo-li za králování jejího utraceno na popravišti 280 životů zajisté vinných — až na jedinou snad výjimku Johanky Grayové, byla-li tak nevinna, jak někteří za to mají — toť jisto a dokázáno s důstatek, že za Alžběty, panenské královny, utraceno na popravišti alespoň desetkrát 280 a to katolíků, zajisté nevinných ano svatostí života proslulých. Jednáť se o 285 mučeníků za sv. víru utracených, aby na oltáře katolické církve postaveni byli. Život katolické královny byl plný trampot, tak že po 5letém panování 17. listopadu 1558 nadešel konec obětavého života katolické královny.¹⁾

Hlava II.

Edmund Kampian za prvých let vlády královny Alžběty.

Po smrti katolické královny Marie měla právo nastoupiti na trůn anglický Marie Stuartova, královna skotská. Alžběta jako nemanželské dítě práva na trůn neměla, tak byl sám parlament nedlouho před tím prohlásil. Než nyní oproti oprávněné dědičce povstali zástupcové koruny a povolali Alžbětu

¹⁾ Co se tuto vylučuje, jest podle nejspolehlivějších a nejnovějších pramenů anglické historie sebráno, které udává Jos. Spillman S. J. ve své knize Die englischen Martyrer unter Elisabeth bis 1588. str. 3. atd. Jak žádoucně by bylo šřeji se zmíniti i v knihách českých o aktech vládních a zprávách úředních Anglie z doby tehdejší, aby z nesprávností viněny byly knihy české, které ka-

za královnu, ačkoliv Marie Stuartová se nároků nevzdala a vezdy se královnou anglickou psala. Anglie byla sice po větším díle katolická: než katolíci i nekatolíci věděli či spíše tušili, co provolání toto znamená.

Že měla Alžběta od Boha velikých darů duchových, upříti nelze. Jsouc pak dvorního hluku vzdálena vzdělávala se ve vědách, tak že několikero jazyků znala, ba i v klassických řečech vycvičena byla. Její prý vzezření nebylo by tak odpudivé bývalo, kdyby vášněmi nebývalo zohyzděno. Ohnivě její oko, krok hrdý s určitými pohyby, vůbec celá postava její jevila umíněnost a ženskou samolibost. Zajisté viděla a slyšela i zakusila také mnoho trpkého, nežli se ku vládě dostala. Někteří historikové dí, že uměla panovati, své národy na uzdě držeti, sousední moci k úctě přijmíti. Budiž tak: než oproti tomu stává tolik nepravostí, jichž se dopouštěla, tolik do nebe volajících ukrutností, že zneužívala ve svrchované míře darů ducha svého, jimiž Hospodin ji obdařiti ráčil, k nespravedlivostem a ukrutenstvím.

Mimo nadání své mužské spíše nežli ženské měla vlastnosti nejsprostší ženštiny. Byla šířajícím ohněm, jemuž se hojného paliva přikládalo. Nejdůležitější ze všech stránek srdce jejího bylo nábo-

tolickému lidu našemu tupí vše co katolického jest, a hany metají na katolickou církev, knihy to samými katolíky buď psány buď opsány, na př. Macaulay-ovy dějiny anglické, které Václav Zelený jakožto spis ke sbírce nejvýtečnějších dějepisců všech národů přináležející čítá, najmě str. 34, 39 a j. aneb Tomíčkovy děje anglické, nákladem českého musea vydané!

ženství. A tu lze říci, že neměla přesvědčení žádnébo. Za otce svého Jindřicha VIII. byla vychována v rozkolu; za Edvarda VI. lnula patrně k luteranismu, ač kazatelům kalvínským přála; za Marie katolické hrála si na horlivou katoličku chodíc pilně na mši sv. a k sv. zpovědi a k stolu Páně, tak že jí v listě 28. ledna 1559 psaném urputný kalvinista Dr. Knox vytýkal „zradu v náboženství a jho modloslužby“.

Dle všeho nešlo Alžbětě o náboženství pravé. Víra helvetská se svým až zoufanlivým učením a svou nelidskou zasmušilostí se jí hnusila; s druhé strany nosila v sobě od útlého mládí hněv a zášť proti katolické církvi, která podle práva prohlásila, že matka její byla prostá cizoložnice a proto Alžběta že ani práva na trůn neměla.

Svrchovanou touhou v srdci jejím byly koruna a žezlo. I mělo se nějaké nové náboženství snést, které by ji oprávnilo korunou a žezlem zdobiti se. Odtud si lze vysvětliti, proč z počátku všem stranám náboženským slibovala a lichotila. Dne 16. listopadu 1558, den před úmrtím katolické královny, psala vyslanci španělskému, že věří v přítomnost Ježíše Krista ve velebné Svátosti, jindy zase že vzývá blah. Marii Pannu s katolíky. Ano i po smrti královny chodila ještě na mši svatou každý den.

A přece to byla čirá přetvářka a faleš; nebo v týž čas ujišťovala stranu protestantskou své upřímné oddanosti a proto povolala ihned do tajné rady muže protestantského smýšlení. Vynikající tou osobností a předním důvěrníkem nastávající královny

byl sir William Cecil čili potomní lord Burghley, z něhož si udělala státního ministra. Nebylo bezcharakterního člověka nad něho — než takový jí byl právě vhod — vypravují o něm, že byl obratný pletichář, který uměl po větru se nésti až milo, plný lsti a falše, přetvářky a licoměrnosti! Za Jindřicha VIII. horoval pro víru jeho se suprema-tem královským. Za Edvarda VI. uvázal se v tučnou faru, kdež byl protestantským predikantem; za katolické Marie hrál si na horlivého katolíka chodě na mši sv. a často k sv. svátostem. A za Alžběty pracoval ve dne v noci o kroji nového náboženství. Každému byl ochoten pracovati, jen když panstvíčka za panstvíčkem přibývalo, tak že až na 200 rozličných panství si byl osvojil. Takový byl její první rádce a státník; věru lepšího najiti nemohla, který by se byl k ní tak hodil.

Sotva že katolická královna vypustila duši, už se potají Alžběta radila, jak by se dala katolická víra z Anglie úplně vymýtiti a reformace zavésti. Zatím se u veřejnosti tvářila jako horlivá katolička, které na katolické církvi vše záleží. Ve své proklamaci za královnu papeže poctila před císařem a králi. V proklamaci byla slova: „za žádnou záminkou nemá býti pranic z dosavadního pořádku v nižádném ohledu změněno“. Sám starý protestantský dějepisec Strype píše: „Co jest to jiného, nežli zakrývání úmyslů, aby je tím spíše a jistěji provedla“. V týž čas zosnován jest plán na úplné vyvrácení katolické církve v Anglii a odstranění katolických mužů ze všech úřadů duchovních i světských, jak biskupů a kněží tak vládních osob a soudců ve všech odborech: a přece na mši

sv. chodila a k sv. svátostem ještě přistupovala. Až do 22. listopadu byl plán bezbožných dohotoven; načež 23. listopadu slaven co nejvznešeněji vjezd královny Alžběty do Londýna.

Na den 14. prosince byly ustanoveny zádušň služby Boží ve Westminsteru za v Pánu zesnulou královnu dle obřadů katolických, jimž byla v největším smutku s celým dvorem přítomna. Kdo ji viděl, myslil si, toť věru nemožno, aby nebyla plna katolické víry: v tu chvíli však okázala též, čím byla. Uložilať biskupovi winchesterskému, Janu Whitovi, který chvalořeč na královnu Marii měl, vězení čili arest za to, že až příliš prý chválil mrtvou a málo živou.

O vánocích měl míti biskup karlielský Oglethorpe v královské kapli mši sv.; zakázala si však pozdvihování. Když jí ale biskup srdnatě vzkázal, že život jeho jest v rukou královny, nikoliv však svědomí jeho: po obětování se svým dvorem plna hněvu odešla. Dva dni potom zakázala vůbec všeliké hlásání slova Božího dotud, až by sama zase poručila. Zápověď ale týkala se kázání katolických, nikoliv protestantských.

Kdo hlouběji se na vše to díval, s hrůzou očekával, co se dfti bude. Proto všichni katoličtí biskupové jednohlasně odepřeli Alžbětu na královnu korunovati. Cecil a rádcové koruny na to nastupovali, aby korunovace se odbývala před sjezdem sněmoven, i věděli z jakých úmyslů.

Konečně se odhodlal tentýž biskup Oglethorpe, že obřady korunovační na se vezme: vyžádal si však úplnou volnost katolických obřadů; mimo to aby šla napřed k stolu Páně a pod jednou způsobou

přijímala a slavnou přísahou se zavázala, že slibuje katolické náboženství, práva církve sv. a svobodu její hájiti a jich se zastávati. To vše slíbeno a vykonáno jest. Ale, probůh, jak?! Dne 15. ledna 1559 Alžběta jako Jidáš chtíc zraditi Krista Pána přijímala velebnou Svátost a křivou přísahu před Bohem složivši na královnu korunována byla. A hned potom zrada!

O zevnějším přepychu a neobyčejné nádheře, v nichž Alžběta při korunování vystoupila, hnuší se nám tu psáti. Dne 25. ledna shromáždily se obě sněmovny, které práci svoji dle starého katolického obyčeje slavnými službami Božími začaly; královna jim sama se svým dvorem obcovala. A po této nejdražší oběti mše sv., v níž se obětoval Ježíš Kristus, započal ihned onen hrůzyplný boj či spíše do nebe volající ukrutenství proti sv. katolické církvi. Žádost královny se nesla k tomu, aby zrušeno bylo náboženství katolické a zákony za královny Marie vydané. Nastrojená většina v panské sněmovně vyšla na 3 hlasy. Nebo bránil se veskrze katolický episkopat proti takovému bezpráví; bránily se sbory professorské obou universit oxfordské i kambridžské; bránili se mnozí muži vynikající svou učeností a svým povoláním proti násilí, které svědomím milionův obyvatelů anglických se činilo. Než vše bylo marné! Marně odporoval sir Tomáš White, zakladatel koleje oxfordské, v níž se náš blah. Edmund vzdělával, londýnský Lord-Major, že „nespravedливо jest, náboženství tomu, které tak obdivuhodným způsobem vzkvetlo a tak slavnými muži založeno bylo, výhost dáti několika nezbednými a spustlými holobrádky!“ Lidé nekneží nerozumějící

ani oč se jedná, odsoudili Ježíše Krista v církvi Jeho na smrt a spolu všechny přívržence katolické víry.

Na královnu vnesen opět církevní supremát s apoštolskou autoritou; všeliký odpor vyhlášen za velezradu; královský vyslanec z Říma odvolán. Odpadnutí Anglie od katolické víry jest obnoveno, které za Jindřicha VIII. provedeno bylo.

Angličtí predikanti všady vystupovali. R. 1562 vydán jest úkaz, že všeliký odpor katolíků proti náboženství novému a obřadům církve anglické propadá trestům neposlušnosti ke královně Její Milosti. Nové snešení, obsahující 39 článků, které měly základem anglické církvi býti, skuli si mocní protivníci katolické církve. Ve člancích těch se zavrhuje římský primát apoštolské stolice, nejdražší oběť mše sv., předpodstatnění ve velebné Svátosti, očistec, vzývání svatých a světic Božích, odpustky a úcta obrazův. Aby pak lid katolický, jehož $\frac{2}{3}$ byly, visící na katolické víře s jejími obřady bohoslužebnými, se nevzbouřil, podržela zevnější obřady katolické v modlitebnicích ano i hierarchii církevní s biskupy a arcibiskupy.

Ovšem že to vše bylo bez skutečné pravomoci, kterou mají biskupové toliko ve spojení s hlavou církve sv. a náměstkem Ježíše Krista. Ano v hierarchii rozkolné byli úhlavní nepřátelé apoštolské stolice.

Zlovolná Alžběta měla za to, že svou vzdělaností oslní třídy vzdělaných poddaných, kdežto leskem a nádherou chtěla zaslepiti oči lidu ostatního, aby neprohlédli piklův a nepřátelských útoků na svědomí jejich. Proto přála vědám; toužila po tom,

by poddaní alespoň mysli, že jim přeje a je miluje; chtělať se státi prve královnou milenou, aby si lid získala po dobrém pro své plány nekalé. Zdali se jí stala čili nic, o tom rozhodla už dávno kritická historie, která soudí po právu a pravdě, dadouc jí příjmi „lítice královna“.

Ustanovila se tudíž královna Alžběta na tom, že se sama po svém království porozhledne, aby na své oči viděla předrahe své poddané a postřehla náladu myslí jejich; z té příčiny navštěvovala města i větší osady po venkově s nádherou nevidanou žádajíc, aby co nejslavněji všady byla přijata. Zatím jako byla falešná ku královně Marii, kteréž u smrtelného lůžka slibovala, že nezruší katolickou víru, alebrž se příznivou prokáže lidu katolickému, kdežto v srdci svém nosila záští proti všemu co katolického bylo, tak byla též falešná k lidu a zrádné úmysly ji poháněly k domahání se oblíbenosti u lidu svého, by tím snáze zničití mohla v srdcích lidských, cokoliv by katolické bylo. Ostatek náhončí její strany a nepřátelé katolické víry, dobrovolní i uplacení, měli jí upravovati cesty a zjednati lásky lidu. Takových pochlebničků bylo i tehdy s důstatek.

Přede vším jí záleželo na tom, aby na svou stranu dostala vysoké školy, jmenovitě oxfordské, jelikož tyto byly hlavními školami v jejím království a rozkvětem učenosti daleko široko slynyly či prosluly. Bylyť hlavním činitelem u vzdělávání anglické intelligence jakož i úředníků vládních. Zde na prvním místě kořistiti chtěla z přízně své.

Proto se odebrala do města tohoto r. 1566 s neslýchanou okázalostí a komonstvem velikým

přejíc sobě, aby akademie vše vynaložila, by uvítání královny Její Milosti co nejslavněji se dalo.

Kampianovi se tu skytá opět příležitost zářiti svou výmluvností a schopnostmi svými. „Její Veličenstvo, královna pro vědy tak nadšená a sama v nich nevšedně vzdělaná: a já, snad myslil sobě, ji vítati budu v čele tisíců a tisíců!“ Mladistvý Kampian se rozechvěl, jeho jindy klidná tvář se rozpálila a růžemi rozkvetla. Co tu bude lesku, co tu slávy! Několik dní bylo ke slavnostem národním určeno. Slavnostní proslovy, kantáty (zpěvy), učené potyčky a hádky, divadla akademickými ochotníky naučená, koňské dostihy byly na programu, ani taneční ples, v němž si panenská královna nemálo libovala, nescházela.

Nastalo uvítání Její svrchované Milosti a v popředí jako první řečník s odkrytou hlavou uklání se Kampian, aby ve jménu svých kolegů, profesorů, svého akademického posluchačstva, před vybranými třídami města i celé země a před nepřehlednými davy a zástupy matku vlasti (!) oslovil,¹⁾ ji uvítal ano národu blahopřál (!), jemuž se tak vzdělané královny dostalo. Z blízka i z daleka už Kampiana znají jako slovutného řečníka: proto oči všechných brzy na královnu brzy na Kampiana obráceny jsou.

A královně samé kdo byl vítanější nežli Kampian? Její snaha se beztoho k tomu nesla, jmeno-

¹⁾ Z úvodní řeči Kampianovy jest valná část zachována v knize Roberti Turneri Posthuma. *Accesserunt M. Edmundi Campiani S. J. Orationes etc. coram regina Angliae Elisabetha 1566.* — (In bibl. universitatis caes. reg. praegensis X. T. 47.)

vitě muže nadané své osobě a svým plánům získati, leskem a bohatstvím a slávou je oslniti a pak jako učiněnými tvory svými jimi naložiti.

Jeho štíhlá postava, držení těla, každé hnutí jeho, půvabné vzezření spojené s nevinným ba panským lícem, příslušný kroj a něžné způsoby jeho, to vše poutalo ozářenou královnu. Jak teprve živé slovo a promyšlený obsah řeči — hádali mnozí — zaujmou Alžbětinu mysl!

Kdo by tu cosi zlého byl tušil pro Kampiana? Sám Kampian netušil, co se naň připravuje. Mnozí jemu v mysli blahopřáli, druzí mu záviděli: kdo však dále prohlédali a Kampiana znali a ctili i milovali, trnuli proň vidouce ve všem tom tenata, do nichž se lapati dává a víc a více zaplétá. A „kdo ví, neuvízne-li v nich docela; vymkne-li se pak přece, bude jej to státi mnoho zoufanlivých bojů“. tak si přizvukovali vespolek.

Přátelé jeho znali Alžbětu a povahu její. Proto vidouce přízeň její k němu chvěli se. Ženská milost jest jako host a Alžbětina netoliko že odchází, alebrž vrací se obrácená v nejprchlivější hněv a krutosť, jestliže se jí vše neuklání a nepoddá. Upozornili jej, aby si opatrně vedl, arci jenom z daleka: než Kampian v zaujaté mysli ani nerozuměl, co tím mysli.

Horší a nebezpečnější proň mohly býti potyčky a hádky. Takové cvičby vědecké bývají na vysokých školách netoliko o slavnostech, ale pravidelné v síních školních k neobyčejnému prospěchu studentstva samého. Vzdělávají se takto, aby se naučili samostatně mysliti a pod dozorstvím učitelstva mezi sebou pravdu hájiti. Obhájcem pravdy bývá

jeden, nanejvýše dva; naproti na nepřátelském poli, kde se činí odpor, bývá jich více. Zajímavé jsou takové boje všem, kteří smějí být přítomni.

Kampian jest ustanoven za obhájce, proti němu postaveno do pole tři nejuvtipnějších hlav. Než běda mu, bude-li cos hájiti, co hrdé královně vhod není. Na štěstí byly předměty určeny a vládními ministry samými schváleny. Nesmělo se příliš z ostra a na rychlo proti katolické víře do boje. Byltě to ústav katolický, založený katolickým lordem Tomášem Whitem, ano bránila se katolická universita s biskupy katolickými proti změně náboženství, ba i podepsala protest proti ní. Příkrým jednáním, myslili si vychytralí ministři, tlumočníci královny, bychom své zámysly jenom zmařili: ustanovíme tudíž předměty k vědeckým hádkám spíše z přírody a silozpytu, ale nic o náboženství, aby se dobrá nálada lidu, namnoze ještě katolického, neporušila. Stály však na programu, ač v pozadí, i tyto otázky jako předmět sporný: „Smějí-li poddaní ve svědomí zlému panovníku vzdory klásti?“ — „Žádný sluha Páně nemá právomoci míchati se do záležitostí veřejných.“ — „Králové se mají na trůn dosazovati ne podle volby, alebrž dle posloupnosti dědičné.“

Veta by bývalo po Kampianovi, kdyby na něm bývalo žádáno hájiti některou z vět posledních: proti pravdě by byl zajisté nemluvil.

Šťastně uplynul den 3. září v Oxfordě. Alžběta se vyslovila o Kampianovi velmi příznivě, jsouc šťastnou, že tak nadějného muže viděla a slyšela.¹⁾

¹⁾ Bombini S. J. Vita et martyrium Edmundi Campiani str. 14.

Vyslanec španělský byl rovněž přítomen. I tázala se, jak se mu výstup mládeže akademické líbil. Po uspokojivé odpovědi dodal: „Ještě skvěleji by se byly schopnosti objevily, kdyby v boj vědecký se pustili bez nastudování. Okázaliť by tu akademikové, mají-li zralý úsudek a co vědí.“ Načež i v tom pokus učiněn jest. Za předmět jim bylo vytknuto: „Co by oheň byl“.

Kampian se i v tom osvědčil a vynikl. Později vyprávěl svému příteli, Robertu Personsovi, jenž s ním rovněž na vysokých školách oxfordských trval, do jakých úzkostí a strachů vehnán tehdy byl, tak že se až nohy pod ním skláněly. Vida královskou nádheru a neslýchaný přepych, byl prý všecek strachem zanesen. Ale tu mu napadlo: Což se budeš báti královny? zdaž jest něco jiného než pouhá ženská, také bídný člověk a všeliká nádhera co jiného než drobet dýmu? A právě to mu myslí dodalo a vedlo jej ku skvělému výsledku.

Jak Dudley tak Cecil, nohsledové Alžbětini, snažili se o závod Kampiana svým zájmům získati. Jak se jim to podařilo, uvidíme. Cecil se k jednomu pánu, Richardu Stanihurstovi totiž, když byl Kampian Anglii opustil, vyslovil takto: „Toť velmi žalostivo, že takový muž opouští vlast; neboť je v pravdě perlou drahou země naší“. Proč jej tedy tentýž Cecil kázal za několik let, když se byl do vlasti vrátil, odsouditi a na šibenici pověsiti?!

Hlava III.

Kampian akademik a svědomí jeho.

Po delší čas panování Alžbětina ostalo vše na universitě oxfordské v starých kolejích. Žiltě zakladatel její, Tomáš White, do pátého roku vlády nové jako katolík a jistě bránil, seč byl, aby se víra katolická na ústavu, který byl mu drahý jako vlastní oko, o úskalí bludů nerozbila. Anglická vláda, ač církvi sv. nepřátelská, neodvážila se zakročiti proti protestu, který professoři universitní spolu s katolickými biskupy byli napsali. Vysloviliť se rozhodně a podepsali, že utiskování katolické církve, které vláda provádí, nijak neschvalují, ano že se veřejně ke sv. katolické církvi přiznávají.

V jedné pak věci se s biskupy rozcházel. Hodnostáři církevní hájili po právu a pravdě, že světská moc není nijak oprávněna míchat se do řízení církve sv. a církevních záležitostí; což učení páni přijmouti se zdráhali. Vláda zatím obdrževši protest na vědomí mlčky uložila jej.

Po dobrém, spíše štědrou rukou a přízní, *myslili si páni ministři*, dokáže královna naše více na ústavu tak důležitém, nežli by se násilím snad dokázati dalo. Z té příčiny ani dříve do Oxfordu nezavítala, až by byl zakladatel university netoliko mrtev, alebrž i v myslích lidských pochován; nebo dokud živá upomínka na muže tak velikého a katolíka tak rozhodného trvala, nezdálo se býti radno na vysokém učilišti katolickém bourati. Později snáze i toto učiliště do protiřímského proudu vženeme, tak *myslili*. A dobře počítali vychytralí páni

a nepřepočítali se. Nenalá část university dala se v skutku do zhoubného proudu strhnouti. Zdaž je mezi nimi též Edmund Kampian?

Na počátku vladaření Alžbětina bylo Kampianovi 19 let; v kterémž věku seznal mnohé věci, jež mladosti lichotí. Ač co do stránky mravní mrzkým vášním a smyslným chticům nikdy nehověl, bylo srdce jeho chválám, kterými býval odevšad obsypáván, otevřeno dokořán. Lichotivá slova bývají mladým lidem hrozně škodlivá, protože jim rádi věří. A v skutku sláva, která vůbec velikého ducha v mládí snadno umoruje, nakazila jeho mysl též! Roku 1564 stal se Kampian doktorem svobodných umění; při čemž složil přísahu na supremat královny proti sv. apoštolské stolici, aniž by jej kdo k tomu nutkal. Kterak se tudíž stalo, že jej dobrovolně složil? Neviděl a viděti ani nedbal propast mezi katolickou církví a anglickou vládou, která úsilovně otvírala jícen svůj, aby pohltila jej.

Kolem sebe maje množství studujících, kteří na něm viseli a jeho velebili, neměl chvíle, aby se sám zpamatoval; ano, jak se později přiznal, okolnosti podle světa příliš šťastné poháněly jej, že proti svědomí, které se v něm výčitkami ozývalo, jednával.

Na mladý věk účinkuje živý příklad vždycky více nežli nezvratná zásada byť sebe lepší. Podobně působili na povahu Kampianovu mužové učení a v hodnostech postavení. Ovšem že ani učenost ani vyhlídky do budoucnosti sebe lepší nepojišťují vždy křesťanský mrav, nýbrž [často ohrožují jej. Tak výmluvnost a lesk vnější odvrátily Kampiana od

bohosloví a povolání k duchovnímu stavu, pro něž patrně schopnosti měl ano jako stvořeným se býti viděl.

Dokud na bezcestí nebyl, začal v skutku boho-
vědy dbáti: avšak, buď že zastrašily jej nesnáze
duchovního stavu, buď že svět s marnostmi svými
srdce jeho vydobyl, v brzce se vzdal úmyslu studo-
vati na kněze.¹⁾ Možná jest, že v nelibost pojal, co
studii vážných žádalo.

A když svědomí mu vytýkalo nedůslednost
jeho sahající do života věčného, konejšival sebe asi
následovně: „Co mně do hádek náboženských jest,
já knězem nejsem a jím nebudu; a jako učený muž
ve vědách světských nejsem povinen do boje se
míchat, jenž se mezi naší královnou a vládou její
s jedné strany, papežem a apoštolskou stolicí se
strany druhé vede!“

Zásady pak jeho byly: poslušnost svým do-
zorcům, svědomitá péče o pořádek v ústavu, býti
dobrým vůdcem chovanců nejprve co souchovanec,
potom jako správce jmění universitního a co pro-
fessor. Jiné věci ani ve světě jej nezajímaly. Ozý-
val-li se kdy spor v duši jeho mezi povinnostmi,
volil co mu výhodnější bylo, ne pro duši, ale pro
časný blahobyt!

A není divu, že Kampian dále neviděl. Byltě
všady obklopen nejvybranější mládeží studující
v Oxfordu. Sotva že obdržel povolení přednáseti
ve vyučovací síni, ihned bylo množství těch, kteří
si jej přáli slyšeti. Kampian byl jejich vzorem ve

¹⁾ Viz pojednání v časopise *Scheeben Periodische Blaetter*
1879. str. 182.

všem, jejich idealem. Učinivše mezi sebou jednotu akademickou, do níž toliko nejlepší přístup mívali, chovali se podle světa výtečně.

Pilně studující, v mírnosti se bavíce, náboženství katolickému v zásadě odporní nebyli, ač do chrámu katolického také nechodili, aniž služby Boží navštěvovali. Přáli v srdci s Kampianem katolíkům, katolické církvi, ale k sv. zpovědi a k stolu Páně ani jednou do roka se nedostavili. Ovšem že do modlitebny vládni a na kázání predikantů také nechodili.

Náboženská lhostejnost a hříšná shovívavost ve spojení je držela, jako v jiném táboře zášť společná proti katolické církvi udržuje jednotu. Zásada náboženské lhostejnosti, pohříchu, i za našich dob ovládá jisté vrstvy obecnstva velice!

Nač se příliš starati, myslilo se a myslí se až podnes, o náboženské otázky, které přivozují jen povinnosti a nemilé rozpaky u veřejném životě! A protož opatrně o náboženství mluvití, nikomu pro víru nelibým se nestati aniž sobě přesvědčením náboženským nějak uškoditi, budiž hlavní zásadou! Tak se pracovalo tehdy dál a dále s kopce dolů jako za dob našich. Jest arci Pán Bůh vysoko, ale čím více kdo shora dolů se nese, tím se více životem svým od Boha, zřídla života svého, vzdaluje. Ký div, že jest v nebezpečí zahynouti!

P. Robert Persons, bývalý očitý svědek a spoluakademik s Kampianem, připisuje z velké části úspěchům a tak zvanému štěstí, které mu šlo všady v ústrety, co se dalo s duší Kampianovou. „Kampian,“ píše Persons, „byl vždy v srdci katolíkem upřímným a zajisté odsuzoval všelikou

novotu v náboženství proti katolické víře čelící. Jakmile mu však slova královny a vysokých pánů na mysl přišla a naděje na skvělou budoucnost jej podněcovala, zatemnil se duch jeho, tak že téměř nevěděl, co se s ním děje, ba ani v stavu nebyl posouditi nástrah jemu činěných.¹⁾

Byl to trvám strašlivý boj. Jednak mladý věk a jeho ctižádost a touha zachovati se, aby se naděje do něho skládané vyplnily, ohnivá pak láska k vlasti, to vše pohánělo jej víc a více do náručí nepřátelům duše jeho, do anglické církve: jednak bázeň zahynouti na věky, přesvědčenost o pravosti katolické církve způsobovaly mu strašné výčitky hrozíce mu otevřeným peklem, jestliže se poddá bludům novotáfských sekt. Kdyby se byl s někým poradil, kdyby se byl modlil, kdyby k sv. svátostem alespoň občas byl chodil, nebyl by jeho pád tak hluboký býval.

Ubohý Kampiane, což kdyby byl pád tvůj bez povstání! Jaká by byla věčnost! Jakých by zbylo výhod z tak zvaného štěstí, ze všech nadějí na slavnou dráhu tvého života! Mnohý mladý muž hledá v životě svém přízně lidské a nenalezaje jí rmoutí se a trudí v duši své. Mladému Kampianovi se nabízely přízní osoby vlivem nejmocnější v celém království. Ale byly to přece samé nástrahy na duši jeho!

Brzy po úchvatných výstupech před královnou v Oxfordu obeslal si hrabě z Leicesterů v skutku Kampiana, a když jej byl za výbornou řeč a milou zábavu u vědeckém potýkání nevšedně

¹⁾ Annales Joannis Stoy ann. 1566, eppi Taraconensis.

pochválil, doložil: „Drahý příteli! Vám se dostalo od Její Milosti královny vzácného uznání. Buďte Její Milosti královny velice povděčen; neboť ani slovy vám vyjádřiti nemohu, jak Její vysoké Milosti na vašem štěstí záleží. Vyslala mě, bych se dověděl o vašem postavení; přeje si věděti, čím by se vám a vašincům zavděčiti mohla. Snažte se tudíž, abyste Její svrchovanou Milost' ubezpečil svou oddaností, vděčností svou; vážil si vás a pomýšlí vás vyznamenati víc a více, třebaš i k nejvyšším hodnostem povznésti. Nechať vám nemístná skromnost' nepřekáží; otevřete se mi docela, čeho srdce vaše žádá, by mu vyhověno bylo. Její Milost' královna vám přeje, a ač mě neoprávnila. abych vám milostivost' Její svrchovanou právě takto vyjevil, moje úcta, kterou k vám chovám, přijměje mne k tomu, bych vše vynaložil, abyste se v skutku mnoha dobrodinním mohl těšiti. Mluvtež, čeho si přejete v tuto chvíli. Budoucně se sami postaráme, abychom vás v tužbách předešli.“

Životopiscové soudí, že mu potom hrabě mnoho hodností církevních i světských ve jmenu královny nabízel. Nedá se ani jinak mysliti, nežli že vše, co se jak v síni akademické tak u pana hraběte za nálady jeho převýborné odehrálo, mělo skutečného základu. Kampian tuším nemohl nežli do opravdy pojmuti, co mu tak urozený pán ve jménu Její svrchované Milosti nabízel. V jakých neshodách a rozpacích se octnul ubohý Kampian při svém štěstí neobyčejném, těžko se dá vypsati. Což, Kampian je chud a hle příležitost se skytá skvělé existence dojíti! Hle, jak by mohl i svým rodičům i svým bratřím i své sestře pomoci! Co učiní?

Svědomí však pravilo mu, aby náboženským novotám, právě královnou Alžbětou zaváděným, nedůvěřoval. Přijmu-li nabídnutí toto, ztratím neodvislost v náboženství docela a utkvím v rozpácích a úzkostech, tak že mi nebude ani lze nějakého úřadu zastávat.

Poděkoval se tudíž hraběti z Leicestrů za nezaslouženou milost a přízeň, kterou mu na jevo dal, prose ho, „aby ubezpečen byl, že zatím přízeň Její svrchované Milosti a Jeho Excellenci mu bude nad všeliké dobrodiní vzácnější; v tomto právě okamžiku že by nevěděl, čeho by si přátí mohl; aniž má tušení, co by mu k budoucímu štěstí nápomocno býti mohlo.“

Ovšem slovy tak skromnými se zamlouval Kampian ještě více a nemálo se odporučoval okázav, jak šlechtnou povahu má; jednak ale mnohem více na jevo dal, jaká obezřetnosť v jednání a mluvě jeho spočívá.

H l a v a IV.

Edmund Kampian na bezcestí, až se stane jahnem cirkve anglické.

Prívětivé chování hraběte z Leicestrů neúčinkovalo na Edmunda Kampiana zrovna, jak se královna Alžběta a důvěrník její nadáli. Kampianovi arci nevycházelo z hlavy, co se bylo právě odehrálo. Přemýšlel semo tamo. Ale čím více o tom rozjímal, tím více děkoval Hospodinu, že šťastně vyvážnul. Byloť mu patrnó, že, kdyby se byl tak skvělými nabídkami, počtami a hodnostmi unéstí a zklamati

dal, byl by v okovech arci zlatých avšak za to tím více těsných a tlačících spoután, kterých by pak snadno roztrhnouti nemohl a nesměl. Viděltě, že by právě do proudu, jemuž nedůvěřoval, takto vtržen byl, v novoty totiž náboženské, které se potají i veřejně zaváděly. Počal chápati, že za takových okolností potřebí úplně u víře se vyznati a jisté stanovisko zaujmouti. „Nejistota a jakékoliv kolísání v náboženství jest velmi nebezpečná věc,“ myslil sobě; a přece na jak nebezpečných cestách by se sám potácel, málo pozoroval. Po celá 3 následující leta od r. 1567—1569 tkvěla mysl jeho v úzkostech a ohledech lidských, v nichž svědomí mu vyčítalo nestálost. Cítil jednak ovšem mnoho mocných pobudek, aby víru svou za tak nebezpečných časů na odiv nestavěl, jednak ho ale svědomí nutkalo, aby se neohroženě k víře katolických předků hlásil, aniž jí a svědomí v něčem zadal.

P. Persons¹⁾ líčí nám boje svědomí z vlastní zkušenosti; neboť se podobně jako Kampian mezi 2 ohni také nacházel. „Co nám zdvojnásobovalo,“ píše, „naše strachy a rozpaky, byla četba sv. Otců. Jakkoliv jsme si po celé dni hlav namáhali, abychom do sebe vsoukali a vnutkali nauku bludnou novotářův a tak svědomí své ukonejšili, chtěje sobě vynutiti na svědomí hlasu, že nám dovoleno jíti s vládou v náboženském smýšlení: přece ihned mizela jistota naše, jestliže jsme se toliko na chvíli do četby sv. Otců dali. Rány do srdce našeho

¹⁾ Zprávy tyto autentické jsou vzaty ze zápisů P. Persons a S. J. Notes manuscrites. Vie de Campion par le P. Persons.

bývaly napotom tím větší, jelikož nám každý řádek choulostivost a bázeň ne Boží alebrž lidskou vyčítal. Čítaliť jsme o cnostech a utužilém životě, jak se v církvi sv. od počátku pěstovaly; a viděli jsme záhady naše kolikráte jedním slovem rozřešeny, jakoby onino Otcové svatí byli předvídali bouře naše, kterými jsme byli zmítáni.*

Kampian chtěl býti moudrým a opatrným, ale podle světa, ne moudrostí, která v Bohu samém původ má. Z té příčiny se dal do dalšího zkoumání náboženských novot ve své vlasti, aby jim až na základ přišel. Novot náboženských byla tu arci síla a přívrženci jedněch potýkali se s přívrženci druhých.

Kampian vzdával Bohu díky maje za to, že se posud šťastně zlého vystříhal, ač tomu z úplna pravda nebylo. Srdce jeho arci neslo se ještě láskou k církvi katolické; snažil se, aby se s milostí Boží o pravdě sv. víry a nepravdě novot tím hlouběji nsvědčil. I věnoval se studiím Písem sv., sv. Otcův a obecných sněmů církevních; což zajisté bylo velmi pochvalno. Tolik pochopil, že jasno mu bylo, kam se jisté náboženské domněnky, které právě jako novoty semo tamo pobíhaly, ve své neoprávněnosti a nesprávnosti nesou.

Stává se, že tomu, kdo upřímně pravdu hledá, vychází tato světlem svým v ústrety a svítí do ducha jeho s neklamnou jasností, otevře-li se jí opravdu. Než upřímnosti se leckdys nedostává u přijetí sv. pravdy do duše. Kolikráte jest nucena v předsíni duší lidských ostati, poněvadž ji tací duchové s jejím leskem připustiti nechťejí. Ač na dveře srdce lidského tluče, neotvírá se jí. Bývají

to po větším dře mysli hrdé, které závory položí, aby světlo pravdy do útroby nevniklo a na nepořádek tamní neposvítilo. Tak se může státi třebaš u samého učence v bohovědě, jehož povoláním dlouhá leta bohomluva byla. Zapře pravdu, odpadne od ní a sv. katolické církve, která pravdu hlásá, odpadne od samého Boha! Jaká tu medle zaslepenost mysli a zatvrzelost srdce!

Jakým duchem byl Kampian veden? Vzdělaný duch jeho a po tolikerých studiích dosti vyspělý díval se s rozličných stran na nauky novotářův a dospěl k úsudku, že na pevný základ v nich přijíti nelze. Čině porovnáni mezi naukou katolickou a novotářskou, namítaje to neb ono, co protivná strana katolické církvi vyčítala, postaral se rovněž o důkladné vyvrácení námitek.

K tomu sloužili mu zajisté všeobecní sněmové církevní výborné; neboť v nich nauka katolické církve od prvních věkův až na naše doby neomylně hájena jest. A že k sv. Otcům a k učitelům církevním jakožto k sloupům pravého křesťanství se utíkal, i v tom dovedně si vedl.

Nesl se pak Kampian v skutku k oběma s velikou úctou, jakožto vodovodům, z nichž se čistá voda sv. pravdy křesťansko-katolické církve vlévá v srdce věřících. Tu nalezl odpovědi na rozličné otázky a záhady.

Proto se ho velmi nemile dotklo, že všichni protestantští kazatelé pohrdlivě mluví o sv. Otcích. „Zdaž to nejsou veliká světla na obloze církve sv., sv. Ambrož, sv. Augustin, sv. Jarolím, sv. Řehořové a j.? Zdaž není pošetilostí, rozumem takových mužů pohrdnouti? Muži jsou to,“ tak sám sobě

vyznal, „Duchem sv. veleosvícení: proto jimi pohrdati jest více než zpozdílost.“ Všim tudíž právem přikládal jim autoritu, kdykoliv se jednalo o rozhodnutí nějakého sporu víry se týkajícího.

„Jednou,“ tak vypravoval později sám ze svého života, „měl jsem návštěvu u jednoho Dra. Tobiáše Mathewe, anglic. kazatele, který u svých přívrženců pro řečnické nadání nemalé vážnosti požíval a pověsti života bezúhonného se těšil. Vskutku se stal potom biskupem durhamským ba i arcibiskupem yorksským. Přiřda k němu vidím jej spisy sv. Otců čísti. I táži se jaksi s obdivem: „Dvojiťhodný pane, čítáte také spisy sv. Otců? A čítáte-li je, kterak se můžete s dobrým svědomím náboženských novot držeti? Povězte mi tudíž upřímně, možná-li, sv. Otce čítati a tak smýšleti, jak kázete a lid učíte?“ I odvětil mi, že by to možné nebylo, kdyby sv. Otcům věřil. „Ale což, pravil, zasluhují Otcové se spisy svými, abychom jim věřiti a za pravdu držeti mohli, co napsali? Zdaž jsou v stavu přesvědčiti čtenáře?“ Aj tato drzosť a neúcta k sv. Otcům, ke sloupům církve sv. a starobylosti její vůbec, jest u všech novotářů světoznámá!

Když napotom Kampian ve svém „Desateru“ slova jeho uveřejnil, upíral Dr. Mathew rozhodně, že by kdy byl cosi podobného pronesl. Jsa totiž tázán na návštěvu tuto, odpověděl: „Upírám, že jsem kdy tak mluvil. A zajisté, považte jen, kdo jest, jenž tak mluví o mně. Jesuita, Kampian! A kdo mu toho upírá: Já, Tobiáš Mathew. To vám tuším postačí. I ubezpečuji Vás, že jsem ani ve snách ani v bdění, ani sedě ani stoje, ani ve dne

ani v noci, ani v Anglii ani mimo vlast, ani vážně ani žertovně, nikdy cosi podobného nevyřkl.“

Komu asi historie spíše uvěří a s ní soudný čtenář? Zdali tomu, který ve svém povolání duchovním nehledal než bohatství a pohodlí a z té příčiny volil jíti s odpadlíky katolické církve, anebo Kampianovi, který za svou sv. víru i život svůj položití neváhal? Odpověď jest velmi snadná.¹⁾

Takové odpovědi předních zastánců anglické víry utvrzovaly Kampiana víc a více v katolické víře. A přece neobstál; nýbrž učinil nešťastný krok, jehož oplakával po celý život svůj. Kéž by byl nepožíval přízně tak vysokých pánů, mezi nimiž byl hrabě z Leicestrů, premièr-minister královnin; kéž by byl nemeškal ve společnosti lidí od víry sv. odpadlých! „Zlé společnosti zkazí i nejlepší mrav“, praví přísloví, které co do stránky náboženské ještě nebezpečněji svou platnosť má.

Diviti se jest, kterak muž tak vzdělaný, jakým Kampian byl, neodolal nástrahám naň strojeným. Robert Dudley hrabě z Leicestrů, jenž požíval u královny Alžběty velké vážnosti, naladil si mladistvého professora Dra. Kampiana tak, že k němu na jeho zámek na návštěvu jezdíval. Zde se sešli na návštěvě u příznivce svého Richard Cheyney, jež královna Alžběta na prestol biskupa gloucesterského povýšila, a náš professor oxfordský Edmund Kampian 1567.

Vláda protikatolická věděla dobře, jakého muže si vyhlídla, aby jí jako vlk v rouše církevního

¹⁾ Forbes, le B. Edmond Campion. Etudes religieuses, philosophiques, historiques et littéraires. Revue publiée par des Peres de la Compagnie de Jésus. 1888. pag. 221.

hodnostáře katolické stádce z pravého ovčince vyhnal, ano i přihnal k ní. Richard Cheyney byl muž zvláštní povahy. Abychom lépe rozuměli pádu Kampianovu, nebude od místa obeznámiti se s biskupem samým a zlovolnými plány jeho. Ale důležitější jest z muže toho výstraha, do jakého nebezpečí se vrhá každý, jestliže s lidmi katolické církvi odpornými obcuje. Neštěstí, jež potkalo Kampiana, nažene trvám strachu i sebe zachovalejšímu, aby si často na mysl uváděl, že opatrnosti a rady nikdy nazbyt není.

Dojem, který vzezření biskupovo s jeho lico-měrností a svatouškovým rázem jakož i horlivostí náboženskou na mladistvého profesora učinilo, byl okouzlující. Kampian se nechal přemluvit, když mu zkušený hodnostář církevní vykládal, že nejlépe bude proň a štěstí jeho nejjistější, bude-li hledati je v hodnostech církevních. Z té příčiny Kampian opouští Oxford, věnuje se vědám bohomluvným, stane se upřímným ctitelem a přítelem Cheyneyovým. V residenci biskupově ztráví mnoho času zabrán do studií sv. Otců. Gloucester se měl státi mostem k dosažení tužeb jeho: ale jak se zklamal! Upadl do tenat, které vláda nastrojila naň skrze Cheyneye, a uvízl v nich, buď že si nástrah jemu činěných nevíšal, buď že se neodvážil muži na oko tak ctihodnému a neobyčejně vzdělanému odpor klásti.

Richard Cheyney byl také jeden z pletichářů, kteří stavem duchovním kupčiti dovedli nikoliv o poklady království nebeského, alebrž o bohatství a království světa. Dle rozličných zpráv o podivínu tomto patřil do rozličných církví, z nichž jednu po druhé vyměnil, až do anglického rozkolu přešel.

Úmysl jeho byl, jak bývalo za Jindřicha VIII. krále, učiniti v Anglii církev s katolickou vírou bez poslušnosti k náměstku Pána našeho Ježíše Krista, čili církev rozkolnou s katolíky anglickými. Jak z katolické tak z evandělické církve vzal do své anglické, co se mu kde líbilo.

Katolík na první pohled viděl mši sv. a obřady katolické, jeho kázání sotva kdo na první ráz rozeznal od slova Božího v katolické církvi; důkazy bral nejen z Písem sv. ale rovněž i ze sv. Otců a sněmů církevních. A přece byly to jen zbytky bývalé pravé církve svaté, jako kusy dřeva plouvoucí na moři ze ztroskotané lodi. Kampian však tehdáž myslil sobě, že biskup tak smýšlející a jednající nemůže býti dalek katolické církve, ano jeho církev že nemůže sokyní býti pravé církvi jako sestře své.

Než v tom se mylil mladý professor; ani katolická víra ani katolická církev jsouc jediná pravá samospasitelná nemá na světě sestry v žádné církvi, která by se spolu s ní hlásiti mohla k Ježíši Kristu jakožto k otci svému a původci. Biskup Cheyney byl ve svém směru nebezpečen evandělíkům, nepřátelský helvetům, avšak nejnebezpečnějším byl nepřítelem katolíkům, na něž hlavně namířeno měl, ač se jako přítel hlásil ke katolíkům a zastával je proti anglikanským biskupům ku protestantismu se klonícím. Byltě v něm učiněný nepřítel helvetův a ještě více tak zvaných puritanů, sekty nové z reformace vzešlé, hlavně za tím účelem, aby z čistého evandělia, jak říkali, byli živi a vyčistili prý z bible všeliké smetí. Avšak vymetli si důkladně ze své bible celé téměř křesťanství. Říci

tu lze, že jim z čistého evandělia holé desky v rukou ostaly. K tomu dle zásady reformatorské smí si každý vykládati Písmo jak mu libo: co tudíž jednomu se líbí, druhý přivrženec zavrhuje, proto že se mu to nelíbí. Tak ovládá úplný rozklad církev jejich. „Nic jim není svatého,“ říkával Cheyney, „obřady církevní, jaké jsou koliv, vesměs zavrhují. I dobré skutky jsou jim hříchem: za to jim není třeba žádného pokání. Od narození, ba od věčnosti jest již každý předřizen buď do nebe buď do pekla. Nic tu nepomůže, nic tu nepřekáží. Dělej co dělej. A kdyby kdo sebe spustlejší život až do smrti vedl, je-li předurčen, do nebe se dostane: a kdyby se někdo sebe světějšímu a dokonalejšímu životu věnoval; jest-li k tomu předurčen, jícen pekelný jej shltne, jakmile nitka života se přetrhne. Arci taková nauka jest odporna všelikému rozumu a vede střemhlav k zoufalství! Hierarchie oproti anglické církvi neuznávají žádné; proto též neznají poslušnosti. Lid pobuřují proti vrchnosti, vrchnost proti lidu. Ze srdcí pak lidských vykořeňují všelikou víru t. j. víru pravou křesťanskou. Jestí vám to lid, říkával, bez chrámů; modlitebnice jejich jsou bez oltářův a kněží; nemají ani kněze ani oběti. Pánu a Spasiteli našemu upírají božství; a kdo božství mu upírá, ten se jemu všelikou úctou svou jen rouhá. Žijí jako pohané v čiré nevěře.“

Tak a podobně osvědčoval se býti biskup Cheyney rozhodným bojovníkem Božím a statečným odpůrcem helvetů, jmenovitě puritanské nevěry.

Podivno jest, jak muž tento všelikou zbraň, která proti němu namířena byla, odvraceti uměl. V čem koliv papežové a katoličtí biskupové vy-

stoupili proti reformaci vůbec, to vše týkalo se jeho také: než obratný vůdce obracel vše ne na sebe ani na svou víru, alebrž na odpůrce své. Aby námitky jejich tím spíše vyvrátil, studoval spisy sv. Otců, probíral obecné sbory církevní jakož i všelijaké výnosy církve sv.

Kampian slyše jeho důkazy, jmenovitě ze sv. Otců a z autority církevní, nemohl než schvalovati co slyšel a byl tím nemálo uspokojen. A povážíme-li, že se biskup Cheyney představoval mladistvému Kampianovi, co muž u věku pokročilý, v životě svém jako bezúhonný, ano k Edmundovi jako by nelíčenou láskou a přízní nakloněn byl: nedivíme se, že Kampian se nechal vnějším jakýmsi leskem jeho uchvátiti a oslniti.

Jaký ale biskup Cheyney v pravém světle pravdy byl, o tom se rozepisují mnozí. Na př. Aleš Possoz T. J.¹⁾ v životopise blahosl. Kampiana píše o něm následovně: „Richard Cheyney byl dle vzezření vážný, ke každému přívětivý, tak že úslužností vůči svému dospělému věku až překypoval. Byltě ve svých způsobech velice uhlazený a dovedl se chováním výtečně zalichotiti. Jelikož rád slýchal, když jej měli za člověka cnostného, počínal si zrovna tak, aby tento dojem učinil; byl pravý opak anglikánských biskupů ku protestantismu Inoucíh: proto jej sami také za nebezpečného soka svého měli, tak že Kampian po svém obracení mu psal: „Bludaři Vaši Milost' nenávidí, katolíci jsou proti Vám. Hádankou jste veřejnosti: svojím k zármutku, nepřátelům k posměchu“.

¹⁾ Le premier Jésuite Anglais, martyrisé en Angleterre ou vie et mort du Père Edmond Campian S. J. chap. 3.

Jakob Forbes T. J. ve svém spise porovnává Cheyneye původci sekty puseyitů v církvi anglické; byltě puseyitou, praví, 16ho věku. Angličan totiž Pusey v první polovici devatenáctého věku, professor na universitě oxfordské, pronesl 1833 ve shromáždění několika členů universitních a jiných pánů touhu, aby se na jistém snešení víry ustanovili, které by bylo katolické víře co nejvíce blízké; v kterémžto směru pak svorně slovem i pérem účinkovati se zavázali. Podobně žádal Cheyney pro sebe a stoupence, aby přijali články katolické víry, které katolická církev za zjevenou pravdu prohlašuje, všecky, jak jim učí sv. Otcové. Jest to odpor proti lutheranům a kalvínům a pro popírání primátu apoštolské stolice v Římě — v pravém smyslu slova schisma čili rozkol. Biskup Cheyney se svou naukou byl jako pláne v oboře lesních stromů. Už r. 1553 vystoupil ve shromáždění kněžském vykládaje tehdy svoje názory: než duchovenstvo odporovalo mu do očí, ba i vlastní stádce žalovalo naň u vládního místodržitele, že prý neučí je tomu, čemu jiní duchovní správcové vyučují.

Za královny Alžběty učiněn byl biskupem Gloucesterským; mělať vláda za to, že by svými názory ještě nejspíš katolíky získati mohl. Nebo vyznal státník Walsingham, ¹⁾ že za 12 let ani 12tý díl obyvatelstva anglického se k nim nepřidal. Proto jest později násilí použito, aby církev vládní se stala i národní.

Cheyney hájil katolíkům katolickou víru; spolu pak jim dokazoval, že netoliko směji ale mají po-

¹⁾ Études historiques str. 214.

vinnost za nepříznivých časů, v nichž žijeme, do chrámů choditi, kde by se jinověrci shromažďovali. Než nauce a svatokrádežné bohoslužbě mají v útrobě své klásti odpor. Nutkal tudíž katolickou mládež anglické kostely navštěvovati, aby ještě horší věci nenastaly; při čemž pln horlivosti vykládal, kterak církve nové ani apoštolskou stolicí ustanoveny nejsou, aby pravou víru hlásaly ani sv. svátostí řádně udělovati nemohou. „Jest-li vinice“, tak dokládal, „divokou zvěř spustošena jest aneb jsou-li zloději do zahrady se vloupili, zdaž budou hlídači utíkati? Nikoliv; i kdyby protestantští kazatelé všechny kazatelny zaujali, nesmíme jim je ponechati a dáti se na útěk, alebrž brániti se, seč jsme. Zůstaňme tudíž v chrámech, které nám patří. Vždyť Naaman směl krále svého do chrámu pohanské modly Remmon (4. Král. 5. 18.) sprovázeti, aniž by byl tím hřešil: a vy byste nesměli za svými odpůrci až do vašich chrámů, které vám urvali, jíti? Smíte, třebaž by na nějaký čas služby Boží v nich zneuctěny a zpitvořeny byly, ano kdyby i oltář přítomnosti bludaře snad znesvěcen byl, smíte tam ku pravému Bohu se modliti.“

A přece byla celá řeč tato balamucením a klamáním katolíků, kterým není dovoleno pod těžkým hříchem a církevními tresty účastniti se v obřadech jinověreckých, choditi do modlitebny, ač bývala kdysi chrámem katolickým, a to tím více, jelikož se jmenovitě za doby utiskování církve katolické jednání takové se zapřením sv. víry stotožňuje.

V obcování s Kampianem, který jako kuře, bohužel ne za slepicí nýbrž za luňákem se nesl, tvářil se Cheyney jakoby Kampianovi přál a toužil

k jeho štěstí nějak přispěti. Zatím ale tak dlouho jej do tenat vábil, až ubožáka svou lstí a uličností, svými úlisnými řečmi do nich vlákal; z nasmělého katolíka stal se aspoň ještě nasmělejší přivržencem Cheyneyovým. Ostatek mu Cheyney katolickou církev nevyvracoval; to by asi bylo bývalo marné: spíše mu namlouval, že jejich víra je katolická víra, zastával se proti protestantům skutečné přítomnosti Ježíše Krista ve Velebné svátosti, hájil s katolíky svobodnou vůli, toužil na utiskování katolických křesťanů jakož i na olupování katolických nadací atd.

Zatím ale lestný muž, ač v šedinách jsa, měl v srdci svém zrádné úmysly oproti příteli svému. A čím více pokladů v srdci jeho viděl a schopností neobyčejných na něm poznával, tím více usiloval o to, jak by jej co nejpevněji nepravému ovčinci svému přivtělil a co nejdříve jej plánům svým pojistil. U sebe se tudíž rozhodl, že jej k tomu přijme, by svěcení na jahna anglického přijal, i vyjádřil se Kampianovi, že si přeje býti tak šťastným, aby mu jáhenství sám udělití mohl. Kéž by to byl planý štěp býval z pláněte neúrodného: ale význam konu takového byl ve svém dosahu nepoměrně horší!

Kampian tušil a více než tušil, že se byl v nej-
světější věci Bohu svému strašlivě zpronevěřil; proto se necítil býti tak šťastným, alebrž hrozná
výčitky svědomí svíraly duši jeho. Cheyneyovi ale
postačilo, že mu nižádného odporu nekladl; ano
radoval se nemálo, že se mu podařilo pro církev
svou získati muže tak důvtipného a nadějného,

který, jak se domníval, bude vládě nápomocen, aby zámysly své tím snáze provést mohla.

„O jak se tím zavděčím a zalichotím Její svrchované Milosti,“ myslil sobě Cheyney, „a jestliže biskupem mě ustanovila, kdo ví, nestanu-li se v krátké době i arcibiskupem církve naší! A Kampianovi zajisté královna, která jeho řečí v Oxfordu tolik dojata byla, slíbila už důstojnosti vysoké i nejvyšší a ubezpečila jej svojí svrchovanou přízní. A čeho se ještě nadíti mohu z přízně a lásky u tak nadějného muže, jakým Dr. Kampian patrně jest! Což neprohlásili veřejně lord Bourghley a královnin státník Cecil, že Kampian patří mezi drahokámy země anglické? Ano Robert Dudley, hrabě z Leicesterů, premiér-minister (první ministr), obdržel od královny Alžběty určitý rozkaz, aby neobyčejných schopností, jaké Kampian má, dobře si všiml a v čas nezapomněl naň!“

Tak si asi vedl v myslí své zaslepené a takové byly trvám důvody, které Cheyneye k úskočnému jednání poháněly. „Kampian chtěj nechtěj bude našincem,“ myslil si, „a bude-li jednou vysvěcen, v nesmělosti a skromnosti své ostane na vždy k víře naší připoután.“ Proto též bez dlouhých příprav dílo velezrádné a bezbožné, dílo svatokrádežného posvěcení, na oběti ubohé byl vykonal.

Kampian sám v pozdějších letech přátelům svým často vypravovával o mučírně, kterou mu byla místnost, v nížto vysvěcen byl; dále jak strašlivých výčitek svědomí jeho zakoušelo; jak hlodali na srdci jeho hadové a draci při výkonu svatokrádežném. „Věděl jsem,“ praví, „že neberu

na se posvěcení alebrž hrozný hřích, pro nějž muky pekelného ohně zasloužil jsem!“

Než radost zrádného Cheyneye neměla dlouhého trvání. Kampian jsa dříve všady nad míru vážen a ctěn, jmenovitě mezi svými přátely a ctiteli, klesl v očích všechněch; zadal si před lidmi a před Bohem zhřešil velice. Člověk míní ale Pán Bůh mění. Kampian měl za to, že mu Cheyney dopomůže ku štěstí, ale stalo se naopak. Až do r. 1568 skytal spolek londýnský rodákovi svému každoročně podpory. Jak mile se však dověděli údové jeho, že se Kampian u biskupa Cheyneye učí přepodivné jeho víře, vyzvali jej, by v Londýně u sv. Pavla v chrámu sv. Kříže jednou kázal a svou víru jim vyznal. Což Kampian nechtěje učiniti pozbyl ročního příspěvku. Výnosného místa na vysokých školách oxfordských se vzdal také, hledaje svého štěstí jinde: tak se stal najednou opuštěným.

Už před svěcením zpravil jej věrný přítel, Dr. Řehoř Martin, listem o nebezpečích z důvěrného obcování s Cheyneym mu hrozících. Tehdy ale Kampian přátelské výstrahy nedbal, ač mu z toho přece strachu a úzkosti ve svědomí nemálo přibylo. Po kacířském vysvěcení došlo Kampiana opět psaní od věrného přítele. A to bylo jeho štěstím.

Dr. Řehoř Martin byl jeden z nejdůvěrnějších jeho přátel. Žili 13 let pospolu v Oxfordě bytem, stravou, knihami i zásadami byvše k sobě připoutáni. Oba byli jedna duše a jedno srdce, majíce společné přátele a nepřátele. Řehoř Martin byl rovněž nevšedně nadán, výtečný znalec jazyka řeckého a klassiků jeho, jakož i hebrejské řeči, spolu básník. V čem se lišil poněkud od Kampiana, to

byla jeho nevidaná skromnost a ve všem všady umírněnost. Stav se napotom vychovatelem v rodině hraběcí z Norfolků vychoval Filipa hraběte z Arundelů. Mladý hrabě nesloužil s počátku ku chvále takového pěstouna; ale zpamatoval se a jest znám jako rek, který pro sv. katolickou víru trpěl a umřel. Stal se chloubou církvi sv. a pěstounu svému. Hraběcí rodina tato byla také zapletena r. 1569 do odporu ku vládě pro královnu škotskou Marii Stuartovou: za to byla přinucena přiznati se veřejně k anglikanské církvi, nechtěla-li ztrátou majetku i života pykati.

Za tou příčinou opustil jich vychovatel Řehoř Martin zámek hraběcí a nejsa věrou svou v Anglii více jist, prchl z vlasti ustanoviv se na tom, že raději zemře, nežli aby víru sv. zaprodal. Právě před odjezdem píše svému příteli Kampianovi list, v němž jej zapřisáhá pro Boha, aby povážil, co činí, a se zpamatoval seznav konečně, kam jej nešťastná ctižádost zavedla. „Co tě může déle ještě poutati a zdržovati? Zdaž chudoba? Toť asi sotva? mámť za to, že upomínka přátelství našeho všecka pouta roztrhá, že příteli uvěříš. Za mnou, příteli drahý! Můžeme opět pospolu žíti v jednom příbytku. A co nás to bude státi? Není-li pak toto vhod, ochoten jsem zjednati byt pro každého zvlášť. A dojdou-li peníze nám, rozpomeneme se na slovo Ducha sv., který dí: „Ti, kteříž se slzami rozsívají, s plesáním žíti budou.“ (Žalm. 125. 5.)

List přítelův zvítězil. Kampian opustiv Londýn odebral se do Oxfordu nazpět, maje úmysl uvázati se v úřad učitelský na jedné professorské katedře škol oxfordských. Než brzo rozhodl se jinak a

1. srpna 1569 opustil Oxford ubíraje se za přítelem svým. Dříve však nesnesitelnými výčitkami ve své duši svírán jsa toužil ztracené milosti co nejdříve nabyti a usmířiti Boha rozhněvaného. I vyhledal kněze katolického a učiniv před 2 svědky vyznání sv. katolické víry vyznal se mu ze všech hříchů, jichž se byl kdy v životě svém dopustil. Ochoten jsa všechny pokuty církevní na se vzíti, které pro svou zradu na katolické církvi spáchanou byl zasloužil, nebál se žádných přísností a žádných skutků kajicných, aby si jen naději na spásu ubohé své duše opět pojistil. Proudý slz sprovázely výkon sv. zpovědi. Andělé zajisté a veškeré dvorstvo nebeské jávalo radostí nad slzami pravé lítosti, kterou vracející se hříšník dával na jevo, jimiž smyto býti mělo, co zlá společnost a nezřízená žádost slávy světské na srdci jeho byly poskvrnily.

Nespokojenost a úzkostlivost, které nevýslovně duši jeho svíraly, poněkud ustaly: avšak hrůzy pekelné obklíčovaly jej ob čas i na dále několik ještě let. Svědomí jeho bývalo zmitáno i po sv. zpovědi; ani časté sv. zpovědi, které s nelícenou skroušeností konával, nebyly s to, aby ukonejšily ustrašenou duši jeho. až se Hospodinu zaslíbil, že svět opustí a jedinému Bohu svému tělo i duši po celý svůj život zasvětit.

Tu se utišila duše jeho. Do srdce zavítala zase jasnota slunce nebeského. Říkával Kampian, jsa až do smrti napotom mužem veselý a dobrý myslí, sám o sobě: „Tehdy se mi vrátil pokoj do duše, když jsem se cítil zbavena „oné psiny“. Takové jméno dával kacírskému posvěcení svému na

anglického jahna. Alegambe¹⁾ ve své chvalořeči na blah. Edmunda dí: „Od té doby byl stálým a vytrvalým. Ovšem že se jím teprv stal, když byl dříve nepočestně podlehl nestálosti a nesmělosti své! Bludu se pak štítíl napotom jako štíra, ač se mu skvělé výhody nabízely, ač slavná před světem budoucnost se mu ustavičně před očima kmitala. Dopustil Hospodin naň toto zlo, aby při neobyčejných schopnostech svých tím skromněji sobě počínal a se svými pobloudilými krajany tím více útrpnosti měl, an k nim se sv. Pavlem říci mohl: „Bratři, já patřil též kdysi mezi vás; než oči moje se mi otevřely.“

H l a v a V.

Edmund Kampian opouští vlast, aby snadněji viru katolickou sobě zachoval.

Kolej svatojanská v Oxfodě katolickým mecenášem založená měla zachovati vysokému učení směr katolický na věčné časy i po smrti svého věhlasného zakladatele Tomáše Whitea. Proto se opřely vysoké školy tyto ve spojení s katolickými biskupy, když nekatolická vláda vypověděla boj katolické církvi. Avšak i zde byli nohsledové protikatolické královny, kteří veliké naděje v srdci svém přechovávali, že totiž na výsluní přízně královny Alžběty bleskotati se budou. Ký div, že se znamenité učiliště toto, které mohlo býti silnou hrází

¹⁾ Imago primi saeculi Soc. Jesu, l. 4. Societas patiens pag. 545.

novotám náboženským, cíli svému zpronevěřilo. Většina jak ve sboru professorském tak v posluchačstvu stala se nepřátelskou církvi katolické, kloníc se víc a více k nevěreckému puritanismu.

Kampian se svým katolickým přesvědčením v srdci se na vysokých školách těchto udržeti nemohl. Ustanovil se tudíž na tom, že raději opustí svou vlasť. Nezřekl se ještě všech nároků na svou budoucnost, jak si ji byl ve své fantasmii skvěle vyličil: ale rozhodl se přece, že v cizině volí trávit život svůj, jen aby víru svou katol. zachoval. Jestliže, myslil si, člověku zdravému a silnému v zemi morem nakažené těžko bývá uniknouti tomuto zlu, kterak já ubohý bídák, nezdravý na duši své, uniknu nákaze kacířství? Zdaž jsem hned prvému návalu nepodleh? — Kdo tu nepozoruje, jak mladý učenec náš z lehkomyšlnosti a přílišné sebedůvěry vystřízlivěl?

Dokud Kampian na oxfordských školách meškal, vešel tehdy v bližší styky s jedním akademikem, jemuž bylo jméno Richard Stanihurst. Byl to jinoch nadějný z katolické rodiny irské, která požívala v celé zemi nejlepší pověsti. Jinoch tento už jako studující napsal učený spis o filosofu z platonické školy, Porfyrovi, jež Kampian posuzuje velmi příznivě. Mezi jiným píše, jakou radost má, že akademická mládež oxfordská jest tak vybrána, že 20tiletí jinochové zápoliti mohou u vědách s učenými muži 40letými o palmu vítězství ano i skutečně zvítěziti nad nimi. Načež píše dále:

„Milý příteli, vezdy ku předu! Neustaňte nikdy! Čiňte se, zahrabejte se do knih, zdokonalujte se ve svých vědomostech, nepravosti se chraňte; duch

Váš nechať bedlivě bdí nad tím, čímž povinováni jste vlasti své, tak rovněž dojdete cti a slávy, která zásluh Vašich nemine.“ Dále pak mu předpovídá skvělou budoucnost, až by „přesnou methodou schopnosti své vypěstoval a ke zralosti dospěl; pročež budiž duch Váš opatřen rozvahou a úsudkem, rozvaha pak opatřena buď moudrostí, a moudrost nechť prospívá věkem Vaším.“ „O jedno toliko prosím, setrvejte, bděte, aby bystrý duch Váš nijak neotupěl nebo nezmalátněl. Ne jako bych v tom Vám nedůvěřoval, ale za povinnost svatou uznávám zasazovati se o to, aby mužové jako Vy jste jménem a věhlasem slyni.“¹⁾

Slova tato poukazují poněkud, oč u Kampiana běželo. Ve svých úzkostech a nesnázích otevřel se Stanihurstovi, který jej vzal s sebou do irského Dublinu. Věděl, že v katolickém Irsku katolické víře tolik nebezpečí nehrozí. Bývalo pak Irsko katolickou zemí od počátku křesťanství a jest takovou až podnes přese všechny útrapy a útisky národu irskému činěné. Kampian si tudíž vyvolil zemi tuto za svůj útulek.

V hlavním městě tomto bývala také universita založená apoštolskou stolicí za Jana papeže XXI. Než při zrušení kláštera vza'o rovněž učení vysoké s uměním tu pěstovaným za své. Jednalo se právě o to, jak by se dala bývalá universita dublínská k novému životu vzkřísiti, aby katoličtí jinochové angličtí našli v katolickém městě katolického vzdělání. Myšlenkou touto se zanášel otec Richardův, Jakob Stanihurst, toho času předseda zemského

¹⁾ Forbes le B. Edmond Campion str. 227.

sněmu v Dublině. Hrabě Sidney t. č. irský místokrál přál rovněž myšlence této. Byltě Jindřich hrabě Sidney ač protestant, jak jej očitý svědek P. Persons ve svých památkách nakreslil, muž vážný, klidný, vzdělaný, ku protestanské reformě pramálo nakloněný, za to ale tím větší přítel katolické strany a mimo to zasnouben sestře Roberta Dudleye hraběte z Lejčestrů, příznivce Kampianova. Kampian měl myšlenku tu v skutek uvést.

S radostí a vděčnou myslí přijal Dr. Kampian pozvání a rozloučiv se s příznivcem svým Dudleyem hrabětem z Lejčestrů přihyl dne 25. srpna 1569 do Dublína, nejkrásnějšího to města zeleného ostrova, kde má sv. Patrik (Vlastimil), hlavní patron a apoštol Irska, ve stoličném chrámu Páně převelebný památník vděčné mysli katolických Irčanů.

Zatím cvičba v dokonalosti křesťanské a všechny ctnosti její stávaly se předním zaměstnáním Kampianovým v katolickém Dublině. Soukromý zde život veda zanášel se Kampian spisovatelstvím. Věda ve světle osvěty křesťanské s cvičbou ve ctnostech křesťanského života střídaly se malebně v duchu jeho; a třeba mu byly každodenním chlebem, přece mu byly obě tak milé a zajisté milejší, nežli jakékoliv libeznosti, kterých svět svým přivržencům podává.

Kampian miloval vlast svou, jak až do poslední chvíle života svědectví srdce jeho dávalo, a nebylo proň malou obětí opustiti, na čem duše jeho visela. Toliko sv. víra a život věčný byly s to, aby jej přijměly k této oběti. I těšil se nadějí, že, podaří-li se plán příznivců jeho mocných, nemálo poslouží katolické církvi a zubožené vlasti své.

Za tou příčinou hlavně obíral se myšlenkou, kterou ve svém spise „Akademik“ (Homo academicus) v Dublině provedl a napotom v Duaku (Douai) tisku svěřil. Klassický spis tento latinskou řečí psaný líčí nám jinocha vysokým učením oddaného. Druhé pak dílo jazykem anglickým psané obsahuje stručné „Dějiny království irského“.

Co do díla posledního psal napotom svému příteli: „Dílo, kterému jsem se naposled v Dublině věnoval, se mi ztratilo nevím jak. Mám za to, že slídiči královnou Alžbětou na mne vyslaní je sebrali.“ Než ztraceno zúplna nebylo; vydánoť jest už r. 1587 samým Richardem Stanihurstem a roku 1633 nákladem Jakoba Wadea v Dublině dle opisu, který má v držení kněhkupectví p. Kottonovo, ano r. 1809 vydány jsou „Dějiny irské“ poznovu dle původního rukopisu Kampianova, který nese leto-počet 1571.

Kampianův „Akademik“ jest spis zajímavý a spolu poučný ve mnohé příčině. Nejen lze tu nahlédnouti do vychovatelského směru 16. věku, ale přede vším do útrobby šlechtné duše Kampiana samého, kterou nám tu otevírá, an líčí své názory a mínění o jinochu vysokému učením oddaném.

„Akademik“ jeho jest vzor jinocha studujícího, ideal totiž, který, ač jej na stav kněžský připravuje, sloužiti má rovněž za základ muži vzdělanému jakéhokoli stavu; nebo Kampian mluví ke všem, radí všem bez rozdílu. Všichni se mají snažiti, aby vzoru toho dostihli, alespoň mají se namáhati potud, pokud síly stačí.

A mimo to: O! jak vznešený má Kampian pojem o stavu kněžském, jelikož jinocha napřed

ve všem dobrém vzdělaného mfti chce, nežli přistoupí ke královně věd, jakou bohověda v skutku jest! Za to jistí moderní učenci, arci nikoliv učenci opravdoví, nýbrž pozlátkem učenosti pouze blýskající se rozšiřují na výsoť lichou domněnku, jakoby bohosloví, kteréž náramně vysoké, hluboké a všestranné učenosti vymáhá, ani vědou nebylo! Bláhoví! myslí, že snad slovy svými jsou v stavu, aby z bílého udělali černé aneb světlo přetvořili na temnošť. Smíchem se už nyní odpovídá na takové prázdné a jalové fráze a ještě více bohdá potomkové jejich se jim smáti budou.

Kampian sám praví v té knize, že v úmysle má podati jakýsi obrázek dokonalého jinocha co do života a vzdělání jeho. Povzbudí, tak praví, jasný pojem takový leckterou šlechtnou duši k následování. A zřízená ctižádost přinutí jmenovitě svěží sílu k dobrému před Bohem i před lidmi. Napotom „měl jsem příležitosti“, dí s počátku, „po několik let na mnohých místech s rozličnými charaktery studujících jinochů se zaměstnávatí. Vyslechl jsem u věci té mnohá mínění; proto se odvažuji nastíniti akademika, jak si jej až do 23. roku věku svého představuji, kdy bohovědu pěstovati započne.“¹⁾

A kdo jest mladistvý muž tento, který, ač vyniká schopnostmi a prospěchem a zámožností rodičů, přece se zálibou obeuje s Bohem svým na modlitbě a s chudými a ctnostnými jinochy; který

¹⁾ Spisek celý jest otisknut v knize „Roberti Turnerii Angli, professoris Ingolstadiensis Posthuma. Accesserunt Edmundi Campiani S. J. Martyris in Anglia: de homine academico ad juvenes H. M. Edm. Camp.“

hledá příležitosti, kterak by jim posloužil a pomohl. V jich nemoci jest jim těšitelem, maje pro každého s dostatek slov laskavých. Mimo to jest upřímný a sdílný, při zábavě mile zajímavý, o samotě však velmi vážný. K lidem starším nese se s úctou nelíčenou. A kdežto na sebe jest přísný, jeví se k druhým vezdy shovívavým. Jeho řeč jest bez lichoty; jako chváliti dovede bez přeháňky, tak umí pravdu říci bez trpkosti přihany.

P. Persons vypravuje, že, pokud bl. Edmunda z vlastního obcování znal, se tu sám kreslí a svou vlastní podobiznu, ač nevědomky, nám před oči předkládá. Maje ideal vzorného jinocha vylíčiti, snažil se vzoru toho sám dosáhnouti. Proto také nesmí nikdo zde mysliti pouze na nějaký řečnický elaborat, v němž se nějaké cizí vzácné smýšlení vypravuje. Ač na vzdělání vysokém vůbec i pro svět a blaho lidské mnoho záleží, aby na pevných základech pravé moudrosti, přirozené i nadpřirozené, rozumu i víry, spočívalo, přece má dle úsudku Kampianova duchovní stav vzdělaností a moudrostí vynikati, aby byl kněz vůdcem a rádcem člověku každému i sebe více učenému, tak že by se s ním každý poraditi mohl.

Z literárních prací Kampianových byl hostitel jeho Stanihurst nemálo potěšen a s ochotou největší prokazoval příteli, čehokoliv bylo potřebí. Avšak nepoměrně více těšily jej křesťanské rozhovory a zábavné večery s Kampianem, které spolu přivodily účinek na celou rodinu jeho velmi milý a blahodárný. Účinek pak býval tím větší, když celá rodina pozorovala, kterak každé slovo mladého učence s mravy jeho se srovnává.

Kampian trvával dlouho na modlitbách svých a rozjímáních v kostele i doma. Mimo to jeho skromnost v chování a vážnost spojená s přívětivostí byly neobyčejny; spíše se domýšlel, kdokoliv jej viděl, míti před sebou dokonalého řeholníka nežli světského učence. Nikdo neviděl, že by Kampian byl kde účast bral ve světských zábavách neb radovánkách, kterých se naprosto vzdaloval, ba ani nepatrného žertu, ač veselé povahy býval, ani vtipu poněkud jen choulostivého a ve světle ducha jeho dvojsmyslného nepřipustil. Nikdo se nemohl pamatovati, že by na něm byl pozoroval nějaké lehkomyšlnosti sebe nepatrnější. A zevnější chování bylo tak spořádané a bezúhonné, že jej občané dublínští jinak nejmenovali nežli „andělem“. Záslužno jest dodati, že Kampian od mladosti se vystříhal zúplna oněch neřestí a vášní, jimž tak snadno mládež studující, jmenovitě když byla dospěla k svobodě akademické, podléhá. Čistým a bezúhonným v mravech jea na vysokých školách, čistotným jako anděl setrval tím více po návratu do církve sv.

Výměnou názorův a úsudkův bystří se rozum a pojmy se vytřibují. Proto se nemálo rozbřeslo Kampianovi v duši, kdykoliv měl příležitost k hádce náboženské! Stalo se, že v domě místokrále irského, hraběte Sidneye, byl vychovatelem jakýsi lutheran jménem Tarleton, který mladého hraběte Filipa na starosti měl.

Člověk tento se domýšlel, že zná výborně Pisma sv., z nichž prý vše dokáže, co se jejich náboženství týče. Kampian byl dychtiv zvěděti vědomosti a důkazy, jakými se vychovatel asi vytasí. Umluvili si dobu společné bádky a podmínka vespolečná

byla, že nebude ani ten ani onen jiné zbraně užívatí vyjma Písma sv.

A vskutku Dr. Kampian okázal, že má v paměti netoliko zásobu míst z Písem sv., kterými se pro pravdivost sv. katolické víry dokládal, ale že dovede též po právu a pravdě vysvětliti místa tato ze čtení jak hebrejských tak řeckých podle bible po všem světě známé tak zvané LXX., tak že na základě jeho důkazů jasná byla pravda sv. katolické víry.

Za to ubohý Tarleton odpovídal na námitky Kampianovy ve větách bezsouvislých; dokazoval podle Písma od protestantů zkomoleného, z něhož proti všemu právu vytrhali a vyhodili, cokoliv se jim nehodilo; vykládal nikoliv věcně, ale dle své hlavy bez ladu a skladu Písmo sv. Tu Kampian vida zmatky a spustlost při upotřebování Písem svatých a jejich výkladu pravil sám k sobě: „Probůh, ani Písem sv. ani ústního podání protestanté nemají; co je to jiného nežli stezka srázná k jisté záhubě!“

Od té doby zanevřel tím více proti protestantům a prvním užitekem náboženské hádky s lutheranem jsou, tuším, také první hlavy spisu Kampionova „Desatero důvodů.“ V Dublině pobyl jeden rok: avšak ani zde nebyl jist životem a duší svou. Nové nástrahy byly mu strojeny.

Myšlenka o vzkříšení starobylé university dublínské byla zajisté šťastna a katolickému Irsku veleprospěšna. Byla by se po celém Irsku a nemálo i v Oxfordu těšila přízni v kruzích obšírných. Než právě z té příčiny Alžběta a vláda její ústavu takovému nepřály; proto o úmyslech těchto biskupy protestantskými tajně jsouce zpraveny ustanovily

se, že na každý způsob překazí dílo, v němž by se zúčastnili mužové tak znamenití, jako Sidney, Stanihurst a Kampian. Za to vzkázala královna, že se sama o to postará, aby Dublín své vysoké školy měl.

Kampianovi už nedůvěřovali. Ač veřejně do katolické církve se nepřihlásil slavně odřekna se církve anglické, přece tušili v něm tajného papežence. Místodržitel Sidney jsa mu upřímně nakloněn, ujal se ho, když slídiči i v Irsku po Kampianovi pášli a pravil: „Dokud já moc v rukou svých mám, nechať se neodvází nikdo hostu tak vzácnému nějaké příkoří učiniti.“

Než místodržitel sám byl sesazen z místa svého a povýšen za tím účelem, aby Irsko opustil. Arci takový místodržitel takovou královnou, jako Alžběta byla, s takovou vládou zastávati nemohl. Již byl ustanoven den, kdy Kampian do vazby vzat býti měl. Týden totiž před odjezdem místokrále samého Jindřicha Sidneye, byl právě den 17. března 1570, svátek to sv. Patrika, přišel pozdě u večer Sidney sám k Stanihurstovi oznamuje, že, neuprchne-li Kampian v noci ještě, zitra ráno stráž, jak nařízeno má, jej zatkne. Kampian se tudíž poděkoval oběma vzácným přátelům svým a vyměnil svůj oděv i své jméno zaměnil jmenem „Patrik“, rozloučil se s útulkem tak oblíbeným. Měliť za to, že irský venkov bezpečné přístřeší mu poskytne. Sprovázen služebníkem, odebral se ku příteli rodiny Stanihurstské do Turveye 2 hodiny (8 angl. mil) od Dublína vzdáleného k jakémusi pánu jménem Křištofu Barnewallovi.

Zde byl Kampian, odevzdav doporučující psaní Jakoba Stanihursta, velmi uctivě uvítán a milostivě přijat.

Kampian sám píše v listě o novém útulku svém u p. Barnewalla mladému Stanihurstovi, synu Jakobovu, příteli svému, 2 dni po příchodu takto: „Vzácný hostitel můj se dal nejprve do tklivých nářků na zlé časy. Když ale byl soustrasť, kterou se mnou měl, dosti na jevo dal, pravil, že jej bude velmi těšiti, bude-li mu možná mně nějaké pomoci poskytnouti. A v pravdě obcoval pak se mnou tak srdečně a uctivě, že se zdálo, jako by on měl povinnost mně se vděčným prokázati a nikoliv naopak já. „Nesmírně jest mi líto“, pravil, „že mě právě nutí jedna záležitost do města se odebrati; než moje nepřítomnost, která bez toho dlouho nepotrvá, nic nevadí; choť moje se vynasnaží seč bude, aby vše, co bych snad já pro vás učinil, sama vykonala.“ Tak se i v skutku stalo. Část obydlí vykázali hostu svému, by prost všeho nepokoje rodinného, mohl se věnovati oblíbeným studiím a duchovním cvičením. Mimo to vylíčil následující událost, která se mu brzy po příchodu do nového pobytu přihodila. „Jest to druhý již den od mého příjezdu. Jsemť ještě zaměstnán místností, v níž jsem ubytován. Tu vstoupí mně do pokoje ženská, byla to stará věrná služka domácího pána, patrně, že tu něco chtěla hledati nebo uspořádati. Netušila, že by tu kdo býti mohl. A vidouc mě, nevěděla, kdo by to byl. I myslila, že jsem nějaké strašidlo. Strachem poděšená zbledne, div, že jí vlasy vzhůru nevstávají. Namahá se, aby vykřiknutím zavolala pomoc. Hlas jí selhal. Není jí možná

promluvíti slova. Oslovím ji: „Co pak si přejete?“ Tu ji nová hrůza obejde, že až omdlévá a na znak padá: přece se ale tolik zpamatuje, že se obrátí a na útěk dá zrovna ku své paní. Té začne vyprávěti, že nahoře v nejhořejším patře straší. Viděla prý tam muže neznámého a neví, odkud se tam vzal; tedy že to byl duch. Paní arci tomu porozuměla. Nehoda tato zavdala příležitost k obveselení při večeři. Paní zavolala stařenku, by jim vyprávěla o svém strachu. Vše se smálo. Spatřivši mě u stolu poznala, že domnělé strašidlo není toliko v nejhořejším patře, alebrž i v jídelně.“

Ze zprávy této jest vidno, jak veselé myslí býval Kampian i za doby útisků. Odevzdav se do rukou Božích nebál se ničeho. Mimo to jest z listu tohoto patrnó, že spisy sv. Bernarda byly jeho oblíbeným čtením. I prosí svého bývalého hostitele, by mu co nejdříve poslal spisy sv. Bernarda, které byl ze svého útulku s sebou vzíti zapomněl. Chtěje projevíti svou uspokojenost nad novým útočištěm u pana Barnewalla napsal takto: „Měl jsem za to, že už ani větší dobroty nemůže býti nežli byla ta, kterou jste mě obsypávali: avšak překonali jste dobrotu dřívější, když nová bouře se zdvihla proti mně, tak že jsem nesměl ostati déle v Dublíně, abych nebyl na očích nepřátel a bludařů, kteří mě zničití usilují. Předešli jste to nebezpečí, jemuž jsem se vyhnouti nemohl, a zjednali jste mi útulek nový u tak vzácného pána, který mě na vaše doporučení s největší ochotou přijal. K díkům jsem povinen Vám za život svůj a za to převýborné ovzduší, kterému se tu těším. Neboť vím dobře, co to znamená pro mne, že nejsem ještě v těch

smrdutých a nezdravých žalářích, do nichž nemilosrdně uvrženi bývají ti, kterým již snášeti jest zlobu kacířskou.“

Zatím, čím horší nastanou časy pro katolíky, tím větší se jeví jejich láska křesťanská a obětavost k utiskovaným a ubohým. Kampian sám se nemohl dosti nadiviti síle lásky křesťanské, která tak hojného ovoce skytala. Ovšem že bylo opatrnosti velice potřebí, aby se nevydávali katolíci sami svévolně do rukou nepřátel svých. Nezbyvalo, nežli měniti často příbytek i oblek ano i jméno, by unikli nástrahám na ně líčeným.

Tu najednou projede Kampianovi myšlénka hlavou, že nejjistější bude život jeho mezi nepřátely samými. Uslyšev tudíž, že by hrabě z Kildareů, muž po celém Irsku mnoho vážený, se do Anglie bral, rozhodl se, že jej za lokaje přestrojen na cestě sprovázeti bude. I dostal se takto šťastně vskutku až k přístavu asi 20 anglických mil (5 hodin) od Dublinu vzdálenému.

H l a v a VI.

Ed. Kampian v Belgii, odkud píše biskupu Cheyneyovi znamenitý list, r. 1571.

Dříve než odplula loď, na níž Kampian se do Anglie plavil, vyskytli se slídičové Alžbětou vyslaní na lodi. Kampiana hledají, na jehož hlavu veliká jest příslibená odměna. Kampian slyší své vlastní jméno a výzvědy dosti zajímavé o sobě. Prohlížejí loď, hledají všady — avšak marně. Kampiana, který stál vedle nich, nenašli. I dají se do nadávek a pro-

klínání; upírají zraků svých na každého z cestujících i na Kampiana. Z očí jejich srší hněv a pomsta: Což kdyby věděli, že oběť jim tolik žádoucná jest blízko? V takových nesnázích a nebezpečích utíká se Kampian k Bohu a nebeskému dvorstvu Jeho. „Sv. Patriku,“ vzdychá, (sv. Vlastimile) „apoštolo a patrone Irčanů, oroduj za mne a ochraňuj mne!“ A v pravdě ne nadarmo vzýval jej. Slídicí královští majíce vše další hledání za marné, zuřili v nevoli své, odklidili se však s nepořízenou. Loď odrazí od břehu a Kampian se plaví z Irska do ubohé vlasti své. Zde teprve slyšel odevšad své jméno. Všady jej hledali: okovy a žaláře proň již připraveny majíce. Věda že, dokud nebude patrná v tom vůle Boží, do rukou nepřátel se vydati nesmí, rozhodl se raději Anglii opustiti a do Belgie se vypraviti. Za několik hodin plavby byla úžina mořská překonána. Belgie jest katolická země. Zde jsou jeho staří známí, kteří mu s radostí pohostinství dopřejí. Ohlásiv se několik dní napřed u svých přátel, že přijde k nim, opouští co nejdříve půdu anglickou. Už byli hodný kus cesty na moři urazili, tu je najednou překvapí dvě anglické loďky hlídku vojenskou s sebou vezoucí.

Výstřel z děla na lodi, kde Kampian se plavil, bylo znamení, že vůdce námořní zná účel hlídky; ihned kázal plachty stáhnouti a zastaviti. Hlídku vstoupí na loď, prohlíží vše až do jednotlivostí. Kampian se nemůže vykázati listem průvodním. Zatknou jej, tak že nesmí dále; vezmou jej s sebou zpět i odevzdají strážní nábrežní, by jej do Londýna zavezli. Hlídkou naň a dopravou byl pověřen jistý člověk odpadlík, jemuž hlavně o peníze běželo. A

v skutku o všechno, co Kampian cenného u sebe měl, byl oloupen, tak že mu člověk ten místo strážníka byl pravým lupičem. Za to ale tím snáze se vymknul rukou jeho. Čím blížeji přicházeli k cíli cesty své, tím větší strach prozrazoval průvodčí z krádeže své. I stavěl se, když na pevné půdě byli, ke Kampianovi patrně nedbalým proto, aby z rukou jeho vyklouzl. Kampian mu porozuměl a prchl.

Přátelé tudíž londýnští se ho ujali znova a vypravili jej na cestu se vším potřebným; tentokráte se mu v skutku podařilo, že s pomocí Boží do Belgie se dostal.

V Duaku, starém městě lat. Duacum, byla založena katolická kolej anglická Vilémem Allenem. Muž tento velkodušní narodiv se r. 1532 v Rossalu v hrabství Lancashirském, konal studie své na vysokých školách oxfordských. Po 2 letech, kdy byl ředitelem koleje mariánské v Halleu, jmenován jest kanovníkem chrámu yorkského, zastáváje spolu úřad správce statků universitních. Jako muž povahy silné a spolu horlivý katolický kněz hájil katolickou církev oproti nepřátelům mocným vybranými spisy. Než za prvních let panování Alžbětina, aby ušel nástrahám ukrutné královny, opustil raději svou vlast a odebral se do Belgie.

Na vysokých školách v Duaku byl znamenitý doktor a professor práv, jménem Jan Wendeville, který jej usvědčil o tom, že, má-li se svatá víra Anglii zachovati a nemají-li ubozí katolíci za nějakou dobu úplně vyhynouti, třeba jediného prostředku se chopiti. A prostředkem takovým jest

založení chlapeckého semináře v Belgii na vychování kněží pro katolíky anglické.

O podporu netřeba se starati, jelikož se všech stran se sama nabídne. Sám sliboval, že, seč bude, učiní. V skutku po 2 neb 3 létech zřídil Vilém Allen ústav, v němž se vzdělávali Apoštolé angličtí a Mučéníci; i znamenití mužové jako Mikuláš Sanders, Tomáš Stapleton, William Bristow, Řehoř Martin a j. působili na tomto ústavě.

Kdokoliv ústav ten byl navštívil a pod dohlídkou Allenovou, který ani ne tak představeným jako spíše otcem všech obyvatelů byl, společný jich život pozoroval, nemohl se dosti nadiviti, jak dokonalý a spolu šťastný život všichni vedli. Modlitba a studie s domácí prací se střídaly. Při tom ta veliká svornost mezi nimi, ta upřímná láska, že byli jedna duše a jedno srdce. Čemu se cizinci též obyčejně nemálo divili, byla veliká u všech skromnost a pravá pokora.

R. 1571 zavítal sem Kampian za tím úmyslem, aby společně s druhými muži k vychování katolické mládeže pro stav duchovní nějak přispěl. A v skutku přijat jest s láskou upřímnou a s radostí; znalíť jej a jeho jméno. Brzy se všichni přesvědčili, že velikého jména toho sobě zasloužil a schopnosti jeho že jsou v pravdě nadobyčejné. Vilém Bristow byl mu posud v živé paměti; ontě s ním před desítiletím 1561 u přítomnosti královny Alžběty na universitě oxfordské učenou při čili disputaci vedl.

I vyzvali jej přátelé, by se co nejdříve podvolil zkoušce na bacalaureat z bohosloví; což Kampian po dotíravém naléhání vykonati slíbil. Přátelům svým prokázal takto neobyčejnou potěchu

okázav u příležitosti této čím jest. Ovšem že sám ani tušení neměl o nějaké slávě, maje neustále na mysli, jak by napravil, čeho se byl dopustil. Jeho rozprava jednala o vznešenosti Písem sv., což u výtečném latinském přednesu podal. Práce tato byla napotom r 1631 v Antverpách vydána tiskem.

Za celou tu dobu byl Kampian ukrutně stíhán výčitkami, které svědomí jeho trýznily. Nesměl sobě ani vzpomenouti křehkosti své, v níž se byl tolik prohřešil, když byl svou pravou samospasitelnou církev zapřel. Trpce si vyčítal přílišné ohledy lidské, falešnou bázeň, marnivost světskou, poněvadž byly hlavními příčinami toho, co byl spáchal. Rád by vše byl napravil, pokud možná, i svědce svého byl by rád obrátil: ale přece se neodvážil biskupa Cheyneye na bludy a bezceť jeho upozorniti. Jednak měl za to, že láska křesťanská jej k tomu nutká: jednak omlouvaly jej mnohé důvody proti napomenutí bloudícího. Což byl medle jeho mladý věk oproti kmetu — což jeho stav oproti biskupovi?

Než Richard Cheyney přes všeliké stáří a svou hodnost nosil v srdci svém ke Kampianovi velikou lásku ba i důvěru. Obcování jich bývalo důvěrné a upřímné. Proto Kampian odvážiti se mohl, napsati jemu v příhodný čas slovo výstražné bez obavy, že by nebylo přijato aneb že by urazilo. Kdo ví, myslil si, nepoužije-li milost Boží tohoto dobrého slova a nepřivede-li jej do lůna církve pravé? Hlavně pak chtěl Kampian těmi řádky zadost učiniti povinnosti svého svědomí.

Podáme list ten v doslovném překladu celý; mámeť za to, že jest zrcadlem šlechtné duše Kampianovy a vzorem jak výmluvnosti zdařilé tak

křesťanské neohroženosti. Zníť, jak následuje u
převodu českém:

Edmund Kampian nejdůstojnějšímu pánu, Ri-
chardu Cheyneyovi, biskupu Gloucesterskému.

Nejdůstojnější Pane,

už nevěře ve mně ona ohnivá krev bujarého mla-
díka jako před lety, aniž mě více jímá touha bly-
skati se se svým nepatrným rozumečkem. Není to
pouhá zdvořilost, že odvažuji se Vaší Milosti psáti:
druhdy bývala toho potřeba mému srdci, nyní mě
nutká k tomu přísná povinnost svědomí mého. Po
tolik let pracovali jsme pro marnou chválu lidskou,
k vůli jménu, pro čest a slávu světskou: dejme se
tudíž konečně do práce ku spáse duší svých. Řádky
tyto, toť jest moje naděje, mohly by poněkud k tomu
přispěti.

I zapřisáhám Vaši Milost pro dobrotu srdce
Vašeho, pro svoje slze, pro otevřený bok Ježíše
Krista, pro přehořké umučení Jeho, račte mě vy-
slechnouti. Upomínka na Vaši Milost mě neustále
jímá, že pořáde na Vás myslím a spolu skroušeným
srdcem se k Hospodinu modlím: „Odpusť, Pane,
cizí břichy služebníku svému.“ (Žalm 18. 14.) A jak
psáno jest v Žalmu (44. 18.): „Viděl jsem zloděje
a běhal jsem s ním,“ a (v Žalmu 10. 3.): „Honosí
se hříšník v libostech duše své a nešlechtný dobro-
řečí sobě.“

Kolikráte jsme se vídali ve Gloucestru! Koli-
kráte se mi příležitost skytala v biskupské resi-
denci, v komnatách a knihovně, s biskupskou
Vaší Milostí baviti! Byly to důvěrné dýchánky, jež
jsem spolu o samotě bez svědků mívali; tehdy jsem

mohl nejednou učiniti, k čemuž se teprve nyní osměluji. Škoda, že se to tehdy bylo nestalo! Ale což mnohem horší jest, souhlasil jsem s Vaším smýšlením a přisvědčováním jsem také v něm účast bral; čímž jsem zlo to ještě rozmnožoval. Zajisté Vaše vysoká důstojnost, v níž jste postaven, a Vaší Milosti úřad pastyřský a věk i moudrost činily Vás, nejdůstojnější Pane, v očích mých vznešeným. Aniž se slušelo, abych já snad nad duší Vaší bděl aneb za povinnost si ukládal o Vaší Milost péči míti.

Než důvěra, kterou jste se tehdy ke mně nesl, bývala tak veliká! Vůči mému mladému věku svěřoval jste mi tajnosti srdce svého. Vyslychal jste moje řeči ve všem, cokoliv se mne týkalo, s velikou shovívavostí. Sdílel jste se mnou horlivě a věrně starosti i obavy z nájezdů jistých bludařů. Otcovsky jste mi na srdce kladl, bych pevným krokem se bral cestou pravou, přímou, a vezdy se na víru církve sv., sbory církevní a sv. Otce odvolával; tuť že mohu býti bezpečen! Dalek jsem byl vší pochybnosti a duch můj mluvil vezdy otevřeně k Vaší Milosti.

O kéž bych byl použil tehdy příležitosti, abych byl zbudil Vaši víru! Avšak tehdy mě poutaly dílem osudné ohledy lidské, dílem nesvědomitá nedbalost! Možná také, že jsa sveden vysokou důstojností Vaší jakož i touhou zachovati se ve přízni, vážil jsem si více přízně lidské nežli spásy věčné.

Než co bývalo, není více. Škoda, že mi nelze s Vaší Milostí jinak více mluvit, nežli písemně: ale úcta, kterou se k Vám nesu, jakož i oddanost káží mi, aby i nyní osobnost Vaší Milosti mou duši velmi zajímala. Věru, moje úzkosti jsou po-

vědomy Tomu, k němuž se co den za spásu Vaši modlím. Vyslechněte mě tudíž, prosím a zapřísáhám Vás, věnujte na okamžik sluchu prosbám mým.

Čítá Vaše Milost již 60 let věku svého. Vaše zdraví jest již sešlé a celé ústrojí tělesné už se-sláblé. Bludaři Vás nenávidí, katolíci jsou proti Vám. Hádankou jste veřejnosti: svojim k zármutku, nepřátelům ku posměchu. Proti křiklavým výčtkám svědomí své těšíte tím, že jste snad biskupem. Ale což nevidíte, že tím, v čem mlčíte, podporujete sektu, kterou zavrhuje? Kletba církevní spočívá na hlavě Vaší; oddělen jste od těla živého, jenž má život z Ježíše Krista; vyloučen jste z obco-vání Svatých; zbaven jste milostí, které ze sv. svátostí a nejdražší oběti mše sv. plynou. Co tedy asi myslíte? Nač ještě čekáte? Jaký jest to život Vaší Milosti?

Arci kacíři Vás pronásledují hněvem neusmíri-telným. Vaše bludy jsou mnohem menší nežli ostatních sekt anglikánských. Vy alespoň ponechá-váte člověku svobody a věříte v přítomnost Spa-sitele našeho Ježíše Krista ve velebné Svátosti. Neutiskujete katolíků v diecési své. V residenci biskupské kolem Vaší Milosti bydlejí lidé poctiví. Nepočínáte si jako Vaši spolubratři, kteří olupují biskupství a rozhazují statky jejich.

Ale zdaž Vás to může uspokojiti? Toť Vám usnadní cestu a bude Vám prospěšno, vrátíte-li se do pravé církve; pak ovšem bude Vaší Milosti vše dobré co učiníte, vše co s pravými věřícími utrpíte, zásluhou. Avšak nyní a po vešken čas, v který jste mimo církev, co jste jiného nežli nepřitelem církve pravé, jejím utečencem?! Bojujete, ale pod

vůdcem cizím! Ah, nedělejte si naděje, že zdánlivé ctnosti Vaše přikryjí bezčetné hříchy! Snad méně viny nesete nežli Jidáš, nežli Luther, nežli Zvingli, nežli Hooper aneb Humphrez, Vaši sokové; ale Vás jako je, co jiného očekává nežli oheň věčný!

Co na tom, zdali kdo do moře uvržen s vysokého skaliska aneb s břehu pomalu do hlubiny zatažen? Co na tom, zdali kdo zemře mečem nebo oprátkou? Co na tom, zdali kdo na skřipci mučen jest aneb kopím probodnut; zdali přišel o hlavu mečem nebo sekerou; zdali kdo provazy ubit aneb ukamenován; uvržen-li kdo do ohně nebo do vroucí vody? Neunikl smrti nikdo z nich. Co tudíž prospěje pro jisté články víry bojovati, když pro druhé, které kdo zavrhuje a nechce je u víře přijmouti, ztratí život věčný? Chrániti se, abych nezahynul na moři, ale za to padnouti za oběť lotrům; uniknouti moru, ale za to zemřítí hladem; ujíti ohni, ale zadusiti se kouřem — co prospěje?

Kdo v jeden článek katolické víry nevěří, ten se odvážil vystoupiti proti církvi, která jest nepohnutelným sloupem pravdy, jelikož ona jest jako Ježíš Kristus sřrchovaná pravda, první a ryzí pravda, jediný pramen, neshasitelné světlo, vůdkyně a cesta a pravidlo věřících. Církev sv. učí všemu, co Hospodin zjeviti ráčil. Věřiti tudíž třeba všecku zjevenou pravdu; jedné se zřící znamená tolik co nedržeti se všech ostatních pro doklad pravé víry, který spočívá v neomylné pravdě a pravdomluvnosti Boží. Kdo se jedné zřiká, takový se drží co do druhých svého vlastního mínění: pak ale již není tu pravá víra, víra, bez níž nelze se Pánu Bohu zalíbiti.

Marně se tedy domníváte býti katolíkem, an dle libosti činíte rozdíl mezi pravdami, v které věřiti sv. víra ukládá; nebo podle libosti některé z nich připouštíte, druhé však od sebe odmitáte. Jestliž jedna jediná pravá víra; tať není položena v mezích myšlenek Vašich neb mojich, aniž závislá na úsudku kohokoli na světě, anať zákony opatřena jest, které nám ukládají, pokorně a ochotně se podrobiti církvi sv. Odchýliti se od ní jest vymknouti se z ní.

Třeba tudíž býti Vaší Milosti celým v domě Božím, celým v ohradě spásy; jinak neskytá se více pojištění Vám. Zahubíte pak sám sebe. Za to, že se něco málo vzdalujete od lodi Petrovy, že nohy neb ruky z loďky vyndaváte, aneb že se k boji sebe menšímu zdvíháte proti ní, padl jste do vody. Koráb ale Noemův jest Vám uzavřen. Moře bouří, zhynete ve vlnách jeho. „Kdo neshromažďuje se mnou, rozptylujeť,“ praví Hospodin (Luk. 11. 23.); což sv. Jarolím vykládá: „Kdo není Kristův, anti-kristův jest.“

Máte li zdravého smyslu, nemůžete uvěřiti bludu, který mají křivověrci o sv. svátostech. Nebudtež bláhový a nedůsledný co do pravé víry přijímaje liché luteránské přeludy; vždyť sám pravíte, že jest třeba podrobiti se rozsudkům všeobecných sněmů církvních. Zdaž nebyly všecky tyto bludy zavrženy a odsouzeny sněmy církvními v Kostnici a Tridentu? Kterak můžete setrvati ve své illusi (sebeklamu), sama sebe čině beze vsí příčiny soudcem bratří svých?

Rozpomeňte se na odpověď, kterou jste mi ráčil před 3 lety dáti. Sešli jsme se tehdáž v Ihur-

buně, v domě p. Tomáše Dultona, u společného oběda. Naše zábava se rozpředla o sv. Cyprianu. Maje v úmyslu tím důkladněji Vaše smýšlení si osvojiti, namítal jsem Vám sněm Karthagenský, jakoby se byl v nauce o křestu kacfři uděleném zklamal. Odpověděl jste mi: Pravda jest, že Duch sv. není jednomu kraji slíben, ale celé církvi sv.: Církev pak celá jest zastoupena obecným sněmem. Proto prý se nedá ani v jednom případě dokázati, že by na sněmu obecném shromážděná církev byla pochybila.

Pamatujete se na zbraně, jichž jste užíval, abyste nepřátely katolické nauky o velebné Svátosti porazil? Privil jste velmi vznešeně a učeně, že svět křesťanský, biskupové, jsou strážcové zálohy t. j. starobylé sv. víry; představoval jste je pak lidu co vykladatele písem sv. a jestliže Vám kdo nějaké místo toho kterého doktůrka namítal, odbyl jste jej zkrátka a to vším právem.

A co můžete nyní ještě říci? Vyzvu proti Vám nejslavnější sv. Otce, patriarchy, nástupce sv. apoštolů na sněmu tridentském shromážděné. Hájili tam sv. víru svědectvími z ústního podání vzatými. Mezi nimi jsou papežští vyslanci, kardinalové, biskupové, opatové, kazatelé, učenci ze všech téměř národů, osvědčení zkušeností a vzácnou moudrostí, obdivuhodní pro učenost. Byliť tam z Vlach, Francouz, Špaňhel, Portugal, Řecka, Polsky, Uher, Belgie; mnoho jich bylo též z Němec, několik z Irska, Horvát, Moravy, ano i z Anglicka.

Všichni ti Otcové, pokud ráčíte setrvati při svých domněních, Vaši Milost porážejí, odsuzují, vylučují a do klatby uvrhují. Co asi řeknete, když

se svými kollegy ve sporu jste? Proč se tudíž nepodrobujete úplně, bez výminky, všemu, co tito biskupové uzavřeli? Vidíte, na př. co do večere Páně, zdaž neuvážili vše, nerokovali a nerozhodli vše? Měl byste odvahy třebaš ve sté částičce měřiti se i s posledními bohoslovci sněmu tohoto? Zním Vaši rozšafnosť a skromnosť, a proto směle říci mohu, že byste odvahy té neměl.

Nuže, tedy jste svými soudci překonán co do počtu jich, co do váhy a platnosti nejvážnějším a svrchovaným svědectvím na světě. Navraťte se tudíž do pravého lůna; jděte do sebe, obraťte se, ubohý kmete! Vraťte se tam, odkud jste vyšel! Vytrhněte z bahnisek a bludiček ducha svého; škoda těch vzácných a šlechetných vlastností! Vraťte se do náručí k matce která Vás porodila, k Ježíši Kristu jenž Vás krmil a posvětil! Uznejte svou otcovraždu! Vyznání bude Vám lékem.

Vždyť již jednou nohou stojíte v hrobě; možná že hned, zajisté ale v brzce opustíte svět, předstoupíte před soud Boží, přijdete na pravdu Boží, uslyšíte hrozné slovo: „Vydej počet z vladaření svého.“ Jestliže se tudíž bez okolku a úplně s nepřitelem všeho hříchu nesmíte, ubohý člověče, až do posledního haléře budete povinen dluh svůj zapraviti; čehož nikdy nedovedete. Pak budete uvržen do propasti pekelné, kde jest zapálena síra. Ony ruce, které svatokrádežně tolika ubohým jinochům svěcení udflely, budou se trápití trýzněny jsouce nevýslovnými bolestmi. Ona bezbožná ústa, která se křivou přísahou poskvnila, budou ohněm sálati; onen jazyk, který blud a rozkol hlásal, červi ohlodají a se oň rozdělí. Ona závistihodná nádhera,

kteřou zdobíte své tělo; onen prestol biskupský, jenž lichotí Vaší marnivosti, s ročními obroky; prostranný dvůr se skvostným nábytkem, s povozy a jejich služebnictvem; všeho hojnost, pročez Vás lidé za šťastného mají — vše se obrátí v žalost a pláč a skřípění zubů, v hnis a hnilobu a žalář, v nejhroší bídu a otroctví nesnesitelné. Pak Vás na věky soužití budou pekelní duchové Kalvinův a Zvinglův, proti nimž bojujete. Tamť trpěti budete strašlivých muk a rouhati se až hrůza se Sabelliem, Ariem, Nestorem, Wickleffem, Luthrem a se všemi ďábly, anděly to temnosti!

Slitujte se, slitujte se sám nad sebou, ustrňte se také nade mnou! Loďka Vašeho života jest zpukřelá; zásoby své uvrhl jste sám do vody, toliko abyste zachránil život svůj: uchopte se prkna spásy. Připlujte, pokud Vám lze, co nejbliže, třeba nah a všeho prost; ku břehu církve sv. hleďte se jen dostati. Ježíš Kristus, nic nepochybujte, podá Vám ruku, přispěje Vám ku pomoci, obejmě Vás, obleče Vás v roucho nové a nebesa plesati budou z návratu Vašeho.

Co do zaopatření, toť nejmenší starost; kdo krmí zvířata lesní a mláďata krkavců volající k němu, postará se o Vás také. Kéž byste byl zakusil vyhnanství našeho, dříve ovšem svědomí očistil a živý příklad zbožnosti očima a duchem spatřil, jež viděti jest na biskupech, kněžích, řeholnicích, prelatach a učencích, mužích urozených i neurozených ze všeho věku, všech stavů, obého pohlaví! Jsem přesvědčen, že byste za vše na světě zbytek svého života nedal, alebrž věnoval jej pláči a vzdechům.

Jestliže překážky, které Vaší Milosti ovšem nejlépe povědomy jsou, nedovolují dle libosti jednati, povznete se alespoň nade všechny ohledy těla a krve. Vyprosťte se z okovů tělesnosti; raději trpte, nežli abyste se nechal pohodlím tohoto světa a rozkošemi jeho a dobrým bydlím pozemského života strhnouti v záhubu věčnou. Kdekoliv se zdržíte, kamkoliv půjdete, pamatujte všady, že Hospodin zná potřeby svých věrných a prokáže se blízko býti těm, kteří v pravdě vzývají Jeho.

Odpusťte, ctihodný kmete, dotěravosti mojí, jejíž pohnutkou není leč láska a úcta k Vaší Milosti. Zdaž by nebylo dovoleno smrtelnou ránu zacetiti anebo nebezpečí převeliké od muže tak znamenitého zaplašiti a stínům smrti hlavu zlatou jakýmkoliv lékem i sebe trpčejším vyrvati? Očekávati budu odpověď s nemalou nedočkavostí, poněvadž mě láska víže k Vám. Toho se do Vaší Milosti naději, proto že Vás miluji. Vážím si Vás jakožto muže obdařeného vrozenými dary a vědomostmi, muže vynikajícího svou přívětivostí a mravů zachovalostí; miluji Vaši dobrotu, Vaše srdce, jelikož jsem k tomu vázán tolikerými vazbami a prokázanými mně dobrodiními.

Zpamatujete-li se, o jak šťastným mne učiníte; pakli že mým lékem pohrdnete, dovolávati se budu listu tohoto u Boha! Hospodin račiž býti soudcem mezi mnou a mezi Vámi! Budete sám vinen záhubou svou! Krev Vaše na hlavu Vaší!

Psáno 1. listopadu léta Páně 1571.¹⁾

¹⁾ Appendix, Possoz S. J. le premier Jesuite Anglais, martyrisé etc.

A jaký byl zasláního listu výsledek? Jedem z nástupců Richardových, Bohumír Goodman, dosvědčuje, že prý jeho předchůdce na biskupském stolci Gloucesterském, Richard Cheyney, také se odřekl bludů jako on a smířil se s katolickou církví. Avšak tomu odporuje svědectví, které napsal dějepisec Strype v knize „Dějiny reformační za královny Alžběty“.

P. Balbin¹⁾ píše, že „si Cheyney list tento jako předrahý klenot do své pokladnice uložil“: avšak zdá se, že k obrácení na víru katolickou přece to nedošlo. Když r. 1570 vyzvala Alžběta královna duchovenstvo anglické, aby všeliké vyznání katolické víry rozhodně vymýtilo a duchovenstvo vyšší i nižší jí oddané slibovalo takto učiniti, odešel Cheyney svolení; začez byl královnou z církve anglické vyloučen a z biskupství sesazen. Žil prý potom soukromě v bývalém svém biskupství, opuštěn ode všech přátel, jmenovitě anglických biskupů, kteří jeho nenáviděli, až r. 1579 zemřel. Zdali se smířil s Bohem svým a přestoupil do lůna katolické církve, nelze s jistotou udati.

Alespoň blah. Edmund, který by byl zajisté obrácení jeho zaznamenal, nasvědčuje, že nepřišlo k obrácení jeho. Ve spise „Desatero“,²⁾ v němž několik měsíců před svou smrtí vypisuje důvody jednání svého a obrany sv. víry, mluví o útiscích,

¹⁾ Miscellan. § 119. str. 196. Balbini Bohuslai S. J.

²⁾ „Decem rationes“ Desatero důvodů blahosl. Edmunda Kampiana o pravosti víry katolické, v českém překladu Hlasy katolického spolku tiskového roku 1888 vydaly. (Důvod osmý, str. 57.)

kterých se strany kalvínců Richardu Cheyneyovi snášeti bylo; při čemž s bolestí dí: „Richard Cheyney, ubohý kmet, který ač od lupičů mimo dům zle byl vítán, přece však do domu Otce nebeského se nevrátil!“*)

Hlava VII.

Edmund Kampian pntuje do Říma, kde do řádu Tovaryšstva Ježíšova vstoupí a do noviciátu českého se pošle.

V Douai, nyní francouzském tehdáž belgickém městě, pobyl Dr. Kampian déle nežli rok v kruhu přátel svých. Bohoslovná studie byla i zde zaměstnáním jeho. Rozhodnul se ve svém povolání. Poznav, že duchovní stav od Boha proň určen jest, dal se na domluvu Dra. Allena posvětití na podjáhna a 21. ledna 1573 vyhlášen byl po odbyté zkoušce za baccalaurea v theologii.

Co jej k tomu přijmělo, že v tak výtečném ústavě anglickém neostal, alebrž jej opustil? Jedni mají za to, že se Dr. Kampian a Dr. Allen, ředitel ústavu, nepohodli v jistých názorech a posudcích, které se vztahovaly na ubohou Anglii. Kampian

*) P. Persons, představený blahosl. Kampiana v missii anglické, čině zmínku ve svém spise Review of ten public disputations, t. j. Zpráva o 10 veřejných disputacích 1604. str. 243. o listu Edmundově dí: Richard Cheyney, přívrženec Zvinglův, stal se lutheranem a setrval ve bludech svých až do smrti, která jej zastihla 25. dubna 1579.“

měl za to, že jest věrným synem katolické církve a poslušen apoštolské stolice, byť i Alžbětu za královnu pravomocnou uznával a za platné pokládal zákony její, pokud se srovnávaly s jeho svědomím. Za to Dr. Allen odpíral královně Alžbětě všelikého práva na trůn, vši poslušnosti, ano pokud dovolené prostředky stačily, používal jich na svržení její s trůnu. Možná to věc jest; že by ale nedorozumění toto bylo mělo nějaké následky aneb nějaké nepřátelství v zápětí, toho na jisto upříti třeba, jelikož jest známo, s jakou úctou a láskou se vezdy Dr. Allen k blahoslavenému Edmundovi nesl.

Spíše dáme za pravdu těm, kteří vyprávějí, že Kampian neměl pokoje v duši své. Ustavičné výčitky svíraly svědomí jeho, tak že ve dne v noci klidu postrádal. Ký div, že si nevěděl rady ani pomoci. Dopustil naň Hospodin úzkosti tyto, aby jako oheň zlato zkouší, tak utrpení vytrřibilo zlaté srdce Kampianovo.

Ačkoliv jest Edmund již přes 30 let stár a mimo to muž učeností a výmluvností proslulý: pořáde ještě neví, kam se má obrátiti, kde a jak by si nejlépe zabezpečil spásu duše své, kde a jak by Pánu Bohu co nejlépe sloužil. Celá poslední 2 leta studoval bohomluvu tak zvanou scholastickou. Protože mu ono svatokrádežné svěcení ustavičně jako balvan na erdci leželo, nebyl v stavu se rozhodnouti. Ani slzami lítosti ani častou a zkroušenou zpovědí nemohl ukonejšiti rozechvění své mysli. Ve dne v noci přemýšlel, rozjímal a modlil se i prosil Otce světel, by se nad ním smilovati a jej osvítiti ráčil, ano by mu Hospodin sám uložil, čím by mohl smýti vinnu svou. „O můj Bože!“ vzdy-

chával, „jsemť ochoten ke všemu! Kdybych za živa byl upálen aneb na kusy roztrhán aneb na kříž přibit; s radostí ke všemu jsem odhodlán; toliko mi dopřej, abych se oné tíže nesnesitelné zbavil a napravil svatokrádež svou.“ A když jednou zase výčitkami stížen k Hospodinu se modlil a potom zadumán v přemýšlení trval, tu cítil jako by v útrobě jeho se byl ozval určitý hlas řkoucí: „Do Říma půjdeš, tam se dozvíš, co si počítí máš.“

V okamžení byl odhodlán vydati se na dalekou cestu do Říma. Pěšky, beze vši výpomoci peněžné, s jedinou důvěrou v prozřetelnost Boží, obmyslel se odebrati na cestu.

Přátelé jej z toho zrazovali; nabízeli mu peníze. „Toť Vám bude příliš dlouhé a přeobtěžné ano i nebezpečné cestování,“ říkali mu. Jeden se mu nabízel, že jej doprovodí a o vše se postará. Vše bylo marné. Nutkají jej, aby se opatřil alespoň několika listy jej doporučujícími; čímž by dosáhl přístupu k urozeným rodinám. Avšak za obé se poděkovav Kampian ani jedno ani druhé nepřijal. Chtětl býtí úplně chud jako Ježíš Kristus, který neměl, kam by hlavu položil, maje za to, že kajicná cesta pěšky konaná a pouhou almužnou vydržovaná mnohem lepší mu bude přípravou, aby v Římě tím jistěji uslyšel slíbený hlas vůle Boží. Toliko dovolil přátelům a příznivcům, kteří zaměstnání právě nebyli, by jej směli vyprovoditi až na jisté místo, kde se s nimi srdečně u vespolném pláči rozloučil.

Jaké námahy jej stála pouť tak daleká zeměmi neznámými, kde nikoho neznal, ani řeči obyvatelů! K tomu se ubíral zeměmi z velké části nepřátel-

skými katolické víře! Všechných strastí a útrap jeho se domyslíti nebylo by snadno a to tím méně, an sám o cestě této nikdy nemluvil a když se o ní zmínil, ji toliko zkouškou jmenoval, které se byl podrobil. Byltě přesvědčen, že pokora jest nej-
jistější ochrankyní darů Božích. při čemž bývá ještě ta výhoda, že se lidé o ctnostech a sebezapírání jakož i o dobrých skutcích pokorného snadno nedovědí. Odkud tudíž víme, co se s Kampianem na daleké cestě této dalo?

Jistý Angličan, starý přítel Kampianův — studovaliť spolu na vysokých školách oxfordských — cestoval do Říma, aby si v starobylém městě světovém prohlédl starožitnosti římské a obohatil vědomosti své; načež se chtěl jinou cestou do vlasti své vrátiti. I stalo se, že se potkal s cizincem, který mu byl nějak povědom, ale bídně vyhlížel. Patrně mu bylo, že muž tento jest co do zálohy u velikých nesnázích a snad i u veliké nouzi. Neušly zraku jeho šlechetné mravy a způsoby velmi úslužné, které prozrazovaly, že žebrák tento není obyčejný, alebrž velice vzdělaný muž. Byl mu nápadný a to tím více, an jeho tvář mu jaksi povědoma byla. Za chvílku se vzpomíná a zvolá: „Pro Bůh, vždyť jest to Edmund Kampian, náš bývalý vůdce a výtečník na vysokých školách oxfordských!“ Skočí s koně, padne Kampianu okolo krku, objímá a líbá jej; načež dí: „Příteli, kde jsi se tu vzal a co se ti přihodilo?“ Když se byli pozdravili, dává se jeden na druhého s obdivem, že se tak náhodou sešli. Ihned se chápe slova přítel upřímný řka: „Potkalo-li tě nějaké neštěstí aneb zdalíž jsi byl přepaden loupežníky, že tak trudně vyhlížíš?“

Kampian veselé mysli jsa netajil se svými úmysly ani svým návratem do lůna katolické církve. Jeho otevřená povaha činívala na každého, kdo s Kampianem obcoval, přemilý dojem; proto býval jako společník všady vítán a vážen. „Neboj se o mne,“ odvětil mu Kampian, „co činím, činím dobrovolně. (1) své ujmě jsem vzal bídu tuto na sebe; neboť jsem kajicný poutník. Umínil jsem si vykonati cestu tuto bez peněz, pěšky, živ jsa almužnou: kousek chleba si vyprosím a vody najdu u každé studně zadarmo.“

Přítel nemálo zaražený odpovědí takovou pozastavuje se nad jednáním jeho a praví: „Ale nač to, Edmunde, na se béřeš; nejsi žádný silák, považ že přináležíš rodině vážené v hlavním městě anglickém! Škoda těch sil, škoda tvých schopností! Na takovou cestu v tak bídném stavu jsi se neměl vydati! Zahazuješ sebe, ničíš svoji budoucnost! Toť nelůstojno, alespoň nemoudré! Nepřipustím toho více a podej mi ruky, že mě poslechněš.“ I vytáhne peněženku, aby penězi jej zásobil. Ale Kampian je pustí na zem řka: „Jeď s Pánem Bohem dále; já tvých peněz nepotřebuji. Hospodinem jest mi Bůh a poklad můj jediný! Nevím, z jaké příčiny bych se já bídný hříšník měl stydět za chudobu Spasitele svého, který jsa nejbohatším stal se pro nás nejchudším!“ A jal se mluvit o křesťanském sebezapírání a dobrovolné chudobě s takovým nadšením, že až do smrti přítel jeho nezapomněl této krátké rozmluvy. Vrátiv se do Oxfordu vyprávěl vše, co se mu na cestách přihodilo, a za jednu z nejznamenitějších událostí míval vezdy sejítí se s hrdinou křesťanské ctnosti, bývalým kollegou oxfordským,

Edmundem Kampianem. Jako jej po celém městě ještě znali, tak si nyní po celém městě vyprávěli zajímavou zprávu o Dru. Kampianovi. Proto právě také on tolik zajímal celé město oxfordské, když zaslechli po několika letech zprávu, že Kampian se jim do Anglie vrací a k tomu ještě jako jesuita; milovalť jej každý, kdokoliv jej byl jednou poznal, učený i neučený, a lnul k němu úctou nevšední. Konečně sprovázen svatou chudobou, která jako věrná družka nevzdálila se od něho na celé cestě, přibyl v měsíci dubnu 1573 do Říma. Jakmile se kardinal Gesualdi, jemuž přináležel chrám sv. Cecilie, o Kampianovi dověděl, že je v Římě, vyslovil své přání, že by byl ochoten nejen ve styk s ním vejíti, alebrž i přízeň svou mu věnovati, aby místo učenosti jeho přiměřené jemu vykázáno bylo; neboť slyšel o něm, jak se chválami vynášely jeho vlastnosti a zásluhy. Obeslal si jej tudíž do svého paláce, kde uvítav jej přednesl mu tužby své. Kampian s radostí vyslechl upřímná přání knížete kardinala, který pravil, že by nbohému cizinci s tak výtečnými vlastnostmi a ctnostmi, k tomu pro sv. víru trpícím, ochotně ku pomoci přispěl; ale Kampian zdvořile se poděkovav za milostivou ochotu a lásku nezaslouženou vyslovil se v ten smysl, že si přeje Pánu Bohu sloužiti a Jemu jedinému život svůj obětovati.

Kardinal Gesualdi patrně rozradován z tak dobrých úmyslů blahopřál cizinci a vážil si jeho ještě více nežli dříve. V Římě bylo zvědavosti mnoho: jedni chtěli věděti, jak si královna Alžběta vede, jelikož ji Pius papež V. veřejně do klatby dal, druzí se na katolíky ptali, kterak o bulle

proti utiskovatelům katolické církve soudí. Není tudíž divu, že se na poměry anglické vůbec i co do jednotlivostí, kníže kardinal katolické církve Kampiana vyptával.

Kampian dal odpověď moudrou a opatrnou naučiv se dávno již odměřeně mluvit, nejsa ani příliš skrovným ani příliš plýtvavým ve slově svém; mimo to vůči knížeti církve sv. vidělo se mu býti přísnou povinností vylíčiti stav věci katolické v Anglii zkrátka sice ale věrně dle pravdy. Obsah řeči jeho byl tudíž toliko, že královna Alžběta jest za příčinou exkomunikace či spíše za příčinou následků této klatby velice roztrpčena a že se asi pro to ustanovila na tom s největší příkrostiti zakročovati proti katolíkům a všestranně je stíhati. Jiného mu neřekl. A hle, později mu vykládáno zlovolně slovo toto pravdivé a opatrné ve zlém, jako by byl zradil v Římě vlast svou a jako by proti bludařům anglickým a vládě byl apoštolskou stolicí štvál. Ovšem k povalení a zničení papežence, jakým byl Kampian, byl bludařským nepřátelům každý prostředek vhod, třeba pravdy ani stínu nebylo. Což nenapsal Luther: „Nám jest všeliký prostředek k podvedení a zničení moci papežské dovolen“?*)

V Římě mu ani nešlo o to, aby se poohlédl po památkách starobylosti a slávy římské z doby pohanské i křesťanské. Jeho jediná touha byla, aby slyšel co nejdříve hlas s nebe a spolu aby se vyplnilo, co mu byla v Belgii nebesa slíbila. Navštěvoval tudíž posvátná místa posvěcená krví muče-

*) Bývalý protestantský pastor Evers ve svém spise str. 266 a Brynych v „Kříže a Kalichy“ str. 217.

nickou, vzdával úctu svatým ostatkům hrdinských bojovníků Božích, vzýváje tyto neustále o přímluvu u trůnu Božího, by se nad ním Hospodin smilovati ráčil. Aby tím jistěji došel cíle svého, zdvojnásobil své přisnosti, chodil častěji ku správě Boží a ke stolu Páně.

A v skutku brzy se mu nebe vyjasnilo. V srdci jeho ustálil se úmysl pevný, že v tom vůle Boží jest, aby vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova. Ovšem že mu bylo sebe a své povolání zkoušeti. Aby tudíž v úplné jistotě se octnul a žádnými přeludami omámen nebyl, modlil se tím horlivěji k Bohu a královně nebes, by jej opatřili světlem s výšin nadhvězdných. Mimo to se radíval s vůdcem duchovního života jakož i s muži svou zbožností a učeností proslulými. Čím déle pak rozjímal a na mysli uvažoval svoji budoucnost, tím větší klid a veselost mysli vracely se do srdce několik let již sevřeného.

Nejsvět. jméno Ježíš, kterým se měl zdobiti, stalo se mu sladším medu a táhlo jej neodolatelnou silou jako magnet blíž a blíž, a čím blíže tím úsilněji. Kdykoliv si vzpomněl na cíl Tovaryšstva Ježíšova, který ukládá o spáse a dokonalosti své vlastní duše pracovati a mimo to rovněž tak o spásu duší svých bližních se namahavě zasazovati, zaplesalo srdce jeho po každé radosti. Slyše o zvláštním slibu poslušnosti apoštolské stolici, dle kteréhož slibu je každý profess povinen jíti, kamkoli jej sv. Otec pošle, a sice bez meškání jsa spokojen třebaš jedinou holí poutnickou, v oděvu chudém a bez peněz; „ve jménu Páně,“ myslil si, „toť jest právě, co se mi vždy líbilo ve sv. evandéliu, jak Kristus

Pán mluvil k apoštolům svým: „Jdětež; aj! já posílám vás jako beránky mezi vlky. Nenostež měšce, ani mošny ani obuvi.“ (Luk. 10. 3.) Nebylo mu neznámo, čím se nejmladší řád Tovaryšstva Ježíšova, jakým tehdy v skutku byl, vykázati již mohl k větší cti a slávě Boží a ku zvelebení církve sv. katolické, ač teprve několik let trvání jeho čítalo. Hrozby a skřipění zubů se strany bludařů, jmenovitě reformovaných čili kalvinských, ano i pronásledování členů Tovaryšstva Ježíšova zaujímaly mysl jeho. Mimoděk mu přišlo na mysl, že asi co nejdříve i jeho vlast' uzří členy řádu téhož Tovaryšstva na území svém, aby ubohé křesťany sílili a těšili a k vytrvalosti povzbuzovali. Zajisté ho s druhé strany neušlo i to, kterak oproti tolikerým nepřátelům svým požívají titíž otcové duchovní u lidí počestných všech stavů mnoho úpřímné úcty, důvěry a lásky. Čím více uvažoval, tím v jasnějším světle se mu představovalo povolání do řádu Tovaryšstva Ježíšova.

Ohlásil se tudíž jednoho dne u brány koleje římské, že by rád byl také přijat do řádu, kdyby se směl představit i žádost svou přednésti. Obrátil se zrovna na nově tehdy zvoleného generala, vrchního totiž představeného celého řádu, Everarda Merkuriana. Nástupce tento velikého světce sv. Františka Borgiáše, jenž byl třetím generalem, byl rodem Belgičan. A z Belgie právě přišel Edmund Kampian. Brzy poznal ze slov prosebníka Merkurian, že má před sebou muže v každém vztahu výtečného, s nímž Hospodin asi zvláštní úmysly provésti dávno již ustanovil. Kampian byl přijat v měsíci květnu 1573.

Právě byli dosud v Římě za příčinou volby nového generala shromážděni provincialové, starší řádu, z rozličných zemí. Slyšeliť o zajímavém muži tomto; každý si přál, viděti muže tolikerymi ctnostmi a vědomostmi výtečného mezi svými nováčky. Jeden ze všech byl šťasten, že si jej mohl s sebou vzíti. Bylť to důstojný otec Vavřinec Magius, starší řádu v zemích rakouských. Později ovšem činily země koruny svatováclavské, Čechy totiž Morava a Slezsko, zvláštní provincii a jesuité zemí českoslovanských měli svého provinciala vlastního.

Na památku cesty římské a jako vyznamenáním, jímž chtěl general Tovaryšstva Ježíšova obmysliti svého novice, obdržel Kampian klobouk, jímž byl pokrýval hlavu sv. muž a po všem světě za živa už jako veliký světec známý sv. František Borgiáš. Klobouk tento, který si blahosl. Edmund z Říma do Prahy přinesl, zachoval se až podnes. V koleji pražské u sv. Klimenta se přechovává jako posvátná památka na 2 veliké bojovníky Boží, sv. Františka Borgiáše, vyznavače, a blah. Edmunda Kampiana, mučeníka, členy z Tovaryšstva Ježíšova.¹⁾

Z Říma přijeli v měsíci červnu společně do Prahy, kde Kampian ihned svůj noviciat započal, aby se tu osvědčil, jakož i by se poznalo, má-li povolání k životu řeholnímu vůbec a k řádu Tovaryšstva Ježíšova zvláště. Jelikož pak 26. srpna 1573 byl noviciat český od sv. Klimenta v Praze na Moravu do Brna přenesen, opustil Kampian Prahu, kde více nežli 2 měsíce byl ztrávil, s ostatními nováčky, aby se v zátiší společné cvičbě do-

¹⁾ Viz Josefa Svobody T. J. Katolická reformace str. 41.

konalosti křesťanské zasvětili a stanovy řádu Tovaryšstva Ježíšova v životě svém zobrazili.

V Římě se napotom ještě dlouho mluvvalo s pochvalou o ctnostech a jmenovitě skromnosti Kampianově, tak že ani čas ani vzdálenost Kampianova nebyla v stavu smýti s paměti příznivých dojmů, kterých byl tam zanechal.

H l a v a VIII.

Edmund Kampian v brněnském noviciátě Tovaryšstva Ježíšova na Moravě.

Sv. Ignatius z Loyoly, zakladatel řádu Tovaryšstva Ježíšova, ustanovil, aby všichni jeho duchovní synové byli muži světu odumřelí, kteří by se uměli vyzouti ze všech světských snah a tužeb ba i přirozených náklonností, majíce si za to osvojiti úmysly a snahy čili ducha krále a vojevůdce svého Ježíše Krista. Dle slov sv. apoštola (2. Kor. 6. 4.) mají býti jako praví služebníci Boží v pracích a bdění a postech, v zachovávání andělské čistoty, v neklamné lásce k bližnímu, v užívání umění a věd, v upřímném slově pravdy; mají býti taci, by na pravo i na levo v odění spravedlnosti, ve slávě i pohanění, v pověsti dobré i zlé, ve štěstí i protivenství bojovati uměli; konečně mají sami vším úsilím ku svému věčnému určení se bráti a a tytéž tužby bližnímu všemi prostředky vštěpovati, jaké jim horlení pro čest a slávu Boží vnukati bude.¹⁾

¹⁾ Ribadeneyra u Bartoli-ho, historia S. Ignatii tom. 2.

K takové dokonalosti má se položiti základ v noviciátě, ano i dospěti ve 2 letech, po který čas noviciát Tovaryšstva Ježíšova trvá. Sv. Ignatius žádá, by, kdo přijímají do řádu, raději přísnými se prokazovali a toliko takové přijímali, na nichž by šlechetného a nad všednost snah a tužeb povzneseného ducha pozorovali. Potom teprve se mají vyptávati na jich povahu a letoru, věk, způsoby, jich postavení ve světě, konečně i na vlastnosti, které ve cvičbě dokonalosti buď příznivě buď nepřívě v duši účinkují podle toho, jak si jich kdo všímá, jak dobré pěstuje neb zlé vykořeňuje.

Edmund Kampian si přinesl ze světa již hojnost jak ctností tak vzdělanosti a učnosti; třeba toliko bylo dáti životu jeho směr cíli Tovaryšstva Ježíšova přiměřený. Nebyltě žádným 15ti neb 16tiletým jinochem, jak se často ve věku útlém za poměrů příznivějších do řádu přijímají. Kampianovi bylo více než 33 let. Jeho pokoře a sebezapírání jsme se obdivovali pozorující jej na cestě do Říma.

V noviciátě bývá kniha (liber examinum probationis), do níž novicové sami zapisují svá jména a věk a rod s ostatními poznámkami věcnými. Tak napsal též Kampian sám o sobě do knihy noviciátu brněnského latinsky: „Slovu Edmund Kampian, jsem Angličan, rodem z Londýna, ve 34. roce věku svého, manželský syn rodičů od jak živa křesťanských a sice pravověrných katolických a jak se domnívám již v Pánu zesnulých. Otec se jmenoval Edmund, byl měšťan a knihkupec, ne však mnoho zámožný. Mám 2 bratry a sestru. Starší bratr je ženat a slouží u vojska, jak se mi píše; mladší ještě studuje. Moje předsevzetí nezvratné jest žíti

a umřítí v řádu Tovaryšstva Ježíšova; což tuto stvrzuji opět, a činím to nyní úplně z dobré vůle, bez jakéhokoliv donucování neb naléhání.“ Tak napsal pod záhlavím 3., hlava pak 5. obsahuje zprávy, které vlastní rukou podal: „Nejprve jsem studoval ve vlasti své školy gymnasijsní (*humaniores litterae*); napotom učil jsem se 7 let na vysokých školách oxfordských filosofii; mimo to asi 6 let bohosloví, v kterýžto čas jsem se též zanášel Aristotelem, bohoslovím kladným (*theologia positiva*) a studiem sv. Otců; nad to asi 2 léta přiučoval jsem se bohosloví scholastickému (*theologia scholastica*) v Douai, kde jsem se stal baccalaurem, ježto v Oxfordu jmenován jsem byl magistrem *Artium liberalium* (t. j. *Drem filosofie*). Co do schopností, mohl bych paměť nazvati poněkud dobrou, rozum také snad dosti bystrým, mysl ke studiím náchylnou, k nimž doufám míti dosti sil, jakož i k ostatním úřadům Tovaryšstva Ježíšova.“*)

Jeho život za pobytu v noviciátě brněnském vnější i vnitřní byl proň všestranně velmi uspokojivý. Cítil se býti, jak to u vzorného novice vesměs bývá, šťastným a ve všem, k čemu byl novicmistrem a Duchem sv. veden, povolným. Bývají pak novicové Tovaryšstva Ježíšova k tomu přidržováni, aby si oblíbili býti poníženy a v nesnázích neohroženými. Úzkostlivosti, kterými bývalo druhdy jako okovy srdce jeho sevřeno, spadly s něho už dávno. Ač jest snad dvakrát starší nežli mnozí z jeho spolunoviců, přece se blaží pocitem jako by byl mezi druhy svými o polovici let omládl a veselou myslí vyniká i nad ně.

*) Schmidl *Historia Soc. Jesu prov. Bohem.* I. 4. n. 58.

Paměti hodna jest událost následující: Svatý František Borgiáš daroval r. 1571 jako general Tovaryšstva Ježíšova ve své veliké lásce a důvěře a úctě k Bohorodičce noviciátu pražskému kopii starobylého a památného obrazu římského Maria Maggiore (in Exquiliis Romae), aby se naň nováčkové často dívali, v něm královnu nebeskou jak mistryni v životě duchovním (magistra religionis) ctíli a pravým ctnostem křesťanským a vši bohumilosti se z ní učili. Když byl pak r. 1573 noviciát do Brna přeložen, vzali si jej novicové s sebou. Ve skvostném, stříbrem okovaném a zlatými okrasami i perlami ozdobeném rámcí postaven byl na oltář do chrámu Páně, tak že i věřící lid českomoravský v brzce s úctou a důvěrou k němu vzíral.

Kampian, který viděl v Římě obraz divotvorný původní, byl jedním z hlavních ctitelů jeho. I stalo se, že se procházel po zahradě koleje brněnské, máje něco zbožného ke čtení nebo růženec právě se modle. Tu z nenadání vidí před sebou překrásnou postać. Ulekne se. Sotva že si troufá pozdvihnouti zraků a podívat se.¹⁾

A hle, v překrásné postati této vidí před sebou královnu nebes a země a sice zrovna ve způsobě, jak na obraze shora dotčeném vypočtena byla. Jaká radost medle zmocnila se srdce jeho!²⁾ U vi-

¹⁾ Někteří životopiscové vypravují, že zjevení prorocké o mučnické smrti Kampianově se událo v zahradě noviciátu brněnského pod moruší, jakož i to, že mu okazala přeblahoslavená Rodička Boží Maria Panna nachový plášť na znamení mučnické smrti.

²⁾ Matěj Tanner Societas Jesu militans str. 9. — Bartoli Anglia kniha 2. str. 83.

dění tomto představuje nám blah. Edmunda přiložený obraz.

Ale potěcha jeho měla být ještě dovršena. Tak se stalo, když zaslechl ze sladkých úst přeblahoslavené Rodičky Boží Marie Panny utěšená slova: „Edmunde, šťastna bude tvoje smrt a krev tvá za sv. katolickou víru bude jednou vylita.“ Načež vidění zmizelo. Kampian se vidí opět samotným, leč slov těchto nezapomněl, co živ byl. Ani 10 let netrvalo a proroctví se vyplnilo nadobro. Dvě leta měl pobytí v noviciátě, aby pevný základ položil duchovního života a odumřel nezřízeným vášním srdce svého.

Jsoutě mnozí lidé na světě, kteří neumějí sobě učiniti rozdíl mezi odumřením světu a náklonností zlým a mezi zmořením života v člověku. Mají za to, že odumření jest zmaření sebe: ale tomu není tak. Něco zcela jiného jest ubití či umoření ducha s jeho tužbami či vášněmi, a něco zcela jiného jest vykořenění žádeb nezřízených či náklonností hříšných. Umění života duchovního záleží tudíž v ušlechtnění vášní a ve vývoji života bohumilého ku cti a chvále Boží. Jest to směr, jenž se dá všemu smýšlení a jednání, čili srdci lidskému, které místo co by se neslo k marnosti světské, nese se všemi silami duše i těla k Bohu svému a všemu, cokoliv se na Boha vztahuje. Cvičbou pak v životě duchovním nabývá člověk jakési zručnosti, která slove ctností.

Jak asi slušely Kampianovi, muži ducha tak pronikavého a vědomostmi neobyčejnými obohaceného, ctnosti neúhledné, které mají řeholníka jmenovitě zdobiti, jako tichost a pokora, láska

k samotě a kajicnosti, pohrdání světem i sebou! Kampian byl prázděn vší domýšlivostí a umíněností; čemuž se byl v rozjímání přehořkého Umučení Páně přiučil. Právě láska k Ježíši Kristu ukřižovanému, o níž tak rád rozjímal, vzmohla se v srdci jeho; což přede vším u těch duší bývá, jež Hospodin za krvavou oběť sobě vyvolil. Šťastný byl v povolání svém a šťastným se též cítil jea si vědom hřivny, která mu svěřena byla.

Místo všelikých úvah o ctnostech Kampianových za doby této poslouží nám list, který byl svým sounovicům r. 1575 do Brna poslal. Představení totiž vidouce jej v životě duchovním vyspělého a v povolání s důstatek utvrzeného ustanovili jej po prvním roce noviciátu — což vezdy, kdykoli takový případ nastane, něco mimořádného jest — do koleje pražské ke sv. Klimentu, by tu jako professor gymnasijní vyučoval rhetorice, která byla tehdy nejvyšší třídou škol středních.

Nepříznivci škol jesuitských vytýkali nejednou jesuitům, že posílali do svých škol za učitele někdy i novice aneb sotva noviciátu odrostlé mladé lidi; proto prý bez přípravných studií a k vyučování neschopné. Kampian byl také teprv novicem; zdali byl uschopněn k vyučování čili nic, jde nejzřejměji z toho na jevo, co posud povědíno o blahoslaveném mučeníku našem.

Aby se nám tudíž poněkud znázornil duch Kampianův po prvním roce řeholního života, podáme list jeho vlastnoruční ze dne 26. února 1575,¹⁾ který takto zní:

¹⁾ Balbini Miscell. Dec. I. l. 4. pag. 190.

„Jak Vás, rozmilí bratři, v lásce Ježíše Krista miluji, suďte z toho, že, ač mi každodenní zaměstnání ani dechu nedopřává, přece, abych Vám psáti mohl, jsem se uprázdnil, an jsem starostem svým času ani tak neodjal alebrž urval. Zcela jiný duch mě najednou zaujal, jakmile jsem zaslechl, že někdo od nás do Brna pojede. Zahořívá srdce moje touhou, kolikráte si vzpomenu na váš dům, v němž tolik duší ohnivých žije; majíť oheň v duši, oheň v těle, oheň v řeči, oheň, jež přišel Bůh sám pustiti na zemi, aby všady hořel. O přemilé mi stěny, které kdysi i mě mezi Vámi obemýkaly! O jak vzácná to místnost, kde jsme se tak zbožně a mile ve společné vyrážce bavívali! Jak vzácná to místnost, kde se v pravé pokoře a neličené lásce jako o závod cvičí moji v Kristu rozmilí bratři, Jan a Karel, oba Štěpánové, Jiří a Tobiáš a Kašpar. Věřte mi, bratři drazí, že andělé s radostí na vaše ponížené práce se dívají; ano více u Pána Boha vám milosti vyprosí, nežli kdyby v rukou vašich viděli žezla aneb perel a zlata hojnost. Myslíte, že nevím co mluvím? Vím předobře, co dím, a protož ještě jednou pravím, že v bohatství a slávě a v rozkoších a nádheře světské jest všady trní a bodláčí a smeti. Ale chudoba Páně Kristova nemá bídy a sice té nejhorší nespokojenosti tolik, co jí má královský palác. Co mám teprve říci o slastech vnitřních? Kdo by pochyboval, že jedna hodina důvěrného obcování s Bohem a s duchy dobrými více váží nežli léta králů a knížat vesměs! Bohu žel! že trvání moje v řeholi jest rok jeden, kdežto přes 30 let jsem strávil ve světě; jak šťasten bych byl, kdybych mohl zvrátiti čísla a říci, že jsem pobyl

ve světě rok, za to přes 30 již v řádu! Kéž bych byl neznal otce leč otců Tovaryšstva Ježíšova, ni žádných bratří jiných mimo vás bratry své řeholní! Kéž bych byl nepoznal jiného zaměstnání leč poslušnost, a neuměl jiné vědy mimo Ježíše Krista ukřížovaného! O bych byl alespoň tak šťasten jako vy jste, kteří jste tak časně na vinici Páně přišli! Skorem bych vám, milý Jene a Karle, záviděl a to proto že tak záhy na vinici najati jste byli, tak že smíte své pacholetství s pacholetem Ježíšem dokončiti, s ním prospívati u věku až k úplné dospělosti v muže dle Pána našeho Ježíše Krista. Protož radujte se, bratři moji drazí, z tolikerych darův a takových dobrodiní, kterými vás poctil Hospodin, tak že již pouhá upomínka na vše to vás nutká, abyste jak ďáblu tak světu a tělu, ano bouřím všelikým, odkud koliv se na vás v pokušení ženou, statečně odporovali. Rcemež, co myslíme v duši své; leda že by kdo byl hrozný ničema a ještě větší blázen: věru, nemějme to za nic velkého, že Pánu Bohu sloužíme; alebrž v pravdě za velikou milost mějme, že si nás Hospodin za služebný své vyvoliti ráčil. Díky buďtež Vám všem za onu nezaslouženou lásku, kterou jste mi za pobytu mého uprostřed Vás i za nepřítomnosti mojí svými listy a pozdravy prokázali, neméně než při loučení se s Vámi, jmenovitě bratru Melicharovi Bratřím Jiřímu a Karlovi z toho srdce blahopřeji, jelikož nedávno svoje sliby skládali. Jsoutě to silná pouta, bratři drazí, kterými jste se co nejpevněji dali upoutati na Hospodina. Kdo by Vás směl z rukou Jeho vytrhnouti? Zdaž by byl v stavu roztrhnouti tuto trojí vazbu ďábel tak mrzký a

křehký tvor, že nemohl bez svolení Páně ani štetináče do jezera vehnati? Ničeho nezmůže proti nám, leda že bychom sami obraz Páně pošpinili a s ním proti spáse duše naší se spikli. Až posud mi bylo lze s Vámi, rozmilí bratři v Kristu, se baviti. Již mě volá zvon, bych se chystal do školy“

Slovy těmito vylil Kampian duši svou před oči naše, tak že umožněno jest nám nahlédnouti do ní.

Zdaž to není bývalý professor na vysokých školách oxfordských, muž pro svou učenost a šlechtnou mysl daleko široko známý?

Sestoupil s trůnu pýchy a marnosti světa a přijal na se pokoru a poníženost Syna Božího, který se stal z lásky k lidem maličkým a poníženým. Jaká nebeská radost a slast srdce jeho jeví se v každém slově, které upřímně před bratry svými vylévá!

A bratři jeho významu slov těchto rozumějí; nebo mají téhož ducha jako Dr. Kampian. I oni cítí oheň v duši, oheň v těle, oheň na jazyku, jež přišel pustiti Ježíš Kristus na zemi, aby všady hořel. Vědí, že andělé s radostí dívají se na jejich před světem ponížené práce, které ale před Bohem a před anděly jeho vzácnější jsou nežli sedání na drahých křeslech třebaš s korunou na hlavě! Rozumějí mu, an praví, že v bohatství a marné slávě a rozkoších světských jest trnů a bodláčí i smeti, a čím jest větší hojnost všeho, že tím větší bývá chudoba a bída duchovní, které s sebou přináší hřích a láska světská! Za to chudoba řeholní vy-

maňuje ze všelikého otroctví světa a dodává pravě svobody, jižto nás Ježíš Kristus obdařil.

Jakou medle láskou a úctou k řádu Tovaryšstva Ježíšova dýše každé slovo Kampianovo! Závídel bych, píše, bratřím mladším, kteří tak záhy vstoupili do řádu, že pacholeství svoje s pacholetem Ježíšem dokončiti smějí a nyní prospívati mohou po příkladu nebeského učitele svého věkem i moudrostí i milostí k dospělosti úplné. A proto není pravdou ale pokušením, které ve zlém duchu nebo ve světě anebo smyslnosti těla původ bere, nastanou-li bouře a svízele v životě duchovním: což s pomocí Boží překonati třeba a hle vítězství nové i radost duchovní budou ještě větší.

Kratičká poznámka jeho o posvátných slibech, kterými se váže každý řeholník na Hospodina Boha svého, dává svědectví, že Kampian dobře viděl v dobrovolné chudobě, ustavičné čistotě a dokonalé poslušnosti pouta zlatá, kterými jest řeholník rodně Boží přivtělen, tak že živým obrazem Otce nebeského a Jeho jednorozeného Syna, Ježíše Krista, býti má, jako synové a dcery živými jsou obrazy rodičů svých.

Říci tu lze každému, jmenovitě jinochu studujícímu, který uposlechnouti se zdráhá hlasu Hospodinova v povolání svém: „Bláhový, což nevidíš, jak šťasten jest Edmund Kampian v povolání svém, proto že uposlechl hlasu Hospodinova. Jdi a učíš podobně!“ Jaký to rozdíl mezi šťastným Kampianem nyní a nešťastným druhdy, kdy se zpěchoval slyšetí hlasu Hospodinova a potácel se ve tmách bludu a marnosti světské, dokud nedbal hlasu Hospodinova!

H l a v a IX.

Ed. Kampian přesazen jest r. 1574 z Brna do Prahy, v níž se vedl boj statečný o sv. katolickou víru.

Na počátku měsíce října, dne 7. totiž r. 1574, stěhovali se z Brna do Prahy 3 mladí jesuité. Žádný z nich nebyl ještě knězem. Edmund Kampian byl posud novic, ostatní dva Jan Tvien rodilý Čech a Jakub Gallus (Holas) rodem Slezan měli jednoduché sliby, jak se po dvouletém noviciátě v řádu Tov. Ježíšova skládají. Nejvyšší kancléř Vratislav z Pernštejna, příznivec řádu, posloužil jim povozen.¹⁾ Dne 18. října začaly v tomto roce školy jesuitské v koleji u sv. Klimenta v Praze s obvyklou okázalostí. Ve sboru professorském na školách středních, tehdy jim říkali scholae inferiores (školy nižší), vidíme též Kampiana, který, ač v řádě nejmladším (jestiž novicem druhého roku), přece co do ctností ustálený a ve vědách už dávno vybroušený jest. Neníť věru pacholíkem ale jest muž v 35. roce věku svého. Ustanovili jej starší řádu za profesora rhetoriky, která třída bývala dle tehdejšího pořádku na školách středních nejvyšší.

Jak si máme představití Čechy a Prahu za let 1574—1580, dokud blah. Edmund Kampian v koleji u sv. Klimenta působil? Nejhlavnější zajisté osoby pro Čechy tehdáž byli císař Maximilian II. r. 1564—1576 a po něm syn jeho císař Rudolf II., který dvorem svým v královské Praze sídlil. Mimo

¹⁾ Schmidl Historia Soc. Jesu prov. Boh. I. l. 4. n. 58.

tyto vysoké osobnosti korunované korunou království českého byl nade vše pochybnost nejhlavnější osobností arcibiskup pražský 1561—1580 († 28. srpna) Antonín Brus z Mohelnice, bývalý biskup vídeňský a general řádu křižovnického.

Po všem světě je známo, kterak Maximilian, nejstarší syn Ferdinanda I., nadržoval ve mládí svém straně nekatolické; proto strany katolíkům nepříznivé jásaly nad císařem a králem nově zvoleným. Ani papež ani biskupové tehdy na církevním sněmu tridentském shromáždění neočekávali mnoho od Maximiliana znajíce náklonnost jeho k protestantismu: Bohu však přece za to díky vzdali a slavnými službami Božími osvědčili radost nad tím, když 26. listopadu 1562 za císaře římského byl slavně prohlášen. Než císař a král, jakmile se v Čechách jako král český vlády ujal, okazoval skutky a vlídnosti ku straně katolické, že jest pravým synem katolické církve, ano netajil se upřímnou láskou k mateři své duchovní, tak že jak sekty protestantské tak bratři čeští viděli se v nadějích svých zklamány.¹⁾ Nespolehlivým pak ostal přece, ano čím dále tím chladněji se ke katolíkům choval, ba i protestantům patrně přál.

Za to byl arcibiskup pražský první po 140tileté úprázdní prestolu svatovojtěšského Antonín muž apoštolský a rozhodný od počátku až do konce. Dr. Borový vzdává mu zaslouženou chválu, an dí, že „spravoval církev katolickou v Čechách s pilí neunnavnou, s vytrvalostí bezpříkladnou, s mírností

¹⁾ Dr. Borový Antonín Brus arcibiskup pražský str. 57, 222, 228, 321.

neomrzelou, s nestrannou spravedlností a s neohrožeností apoštolskou, tak že v plné míře zasluhuje chválu, kterouž jemu vzdávají slovutní muži Jiří Pontan z Braitenberka, Pěšina z Čechoroda a Bohuslav Balbin, řkouce o něm, že Antonín se skvěl výtečnými vlastnostmi ducha a mnohými skutky znamenitými že jméno své proslavil. Vůle jeho byla pevná a činnost rázná ji sprovázela ku povznesení a rozkvětu církve katolické v Čechách . . .“

Arci za Ferdinanda I., jenž mu byl velice přízniv, bylo mu mnohem snáze jednat, an nalezal ve všem vydatné podpory, kdežto u Maximiliana nalezal drahně překážek a nesnází. Proto na omylu slova ze souvislosti vytrženého zakládá se trvám domněnka v jistých knihách historických, slova totiž „pokoj sobě žádám“, jakoby si byl arcibiskup pražský pokoje žádal, když bylo nejhůře.

Kdo zná důkladně poslední léta Antonínova a boje prudké katolíků v královské naší Praze se stranou rozličných sekt nekatolických, přesvědčí se, že i arcibiskup i stavové katoličtí stáli věrně za sv. víru a hájili ji. Žádná nejeví se tu zmalátnělost u arcibiskupa, žádná chabost u katolických stavů!

R. 1567 zrušil Maximilian kompaktaty, poněvadž se bratřím českým protestanty se stavším znechutily. Čeho se dožadovali, byla úplná svoboda náboženská. Jako ji r. 1568 viděli zavedenu mimo Čechy, tak toužili po ní a na sněmu se o ni roku 1571 zasazovali. Než stavové katoličtí věděli, oč tu běží. Shromáždili se tudíž kolem hlavy své, s kterouž se radili, co by jim netoliko mluvíti bylo

alebrž i činiti. I vypracovali památný spis,¹⁾ jehož sepsání jakož i doručení uložili zpovědníku královninu, knězi Avellanedovi.

Král čta spis nemálo se zarazil a žádost protestantův odmítl; ano odpověď jim dal tak příkrou, že je napotom chlácholil nechtěje si na dobro vše s nimi pokaziti. Katolíci byli tím velice potěšeni. Než Maximilianovi byl pokušitelem tělesný jeho lékař, urputný kalvínek, Dr. Crato, který jej neustále ponoukal, aby opět a opět víc a více strany nekatolické se ujímal.

„Rok 1575 způsobil v poměrech arcibiskupa pražského k jinověrcům v Čechách velikou proměnu,“ dí Dr. Borový. Tážeme se jakou, radostnou-li či žalostnou? Někteří historikové praví, že žalostnou, ano i sám arcibiskup pražský Antonín psal 1. ledna 1575 rektorovi university ingolstadské v Němcích, „rozhodné půtky a truchlohry u věcech víry započnou, až o Hromnicích přijede císař ke sněmu zemskému.“ Než katolíci se jaksi nebáli cítíce se býti dosti silnými. Nebyla to doba příliš žalostná pro tehdejší arci smutné poměry.

Stavové čeští byli rozděleni na 4 strany, katolickou, starokališnickou, mladokališnickou či luterskou a bratrskou. Maximilianovi se jednalo také o to, aby mladistvý kralevic Rudolf od stavů byl přijat za krále. Ovšem této právě příležitosti použití chtěli jinověrci, aby náboženskou svobodu sobě vynutili. Ale tu se dostaly všechny strany do sebe, tak že 14. května Diviš Slavata v sezení zvolal:

¹⁾ Jos. Svoboda T. J. P. Václav Sturm S. J. v Pastýři katolického duchovenstva 1884 str. 43. a násled.

„Co tam v cizině o nás řeknou, že se tak vadíme.“ Starokališníci nejsou mladokališníci; onino jsou uznáni za Vladislava a Ferdinanda I., nikoliv pak tito, ač mnozí ze starých omladli t. j. přidali se ke straně buď potají buď veřejně, ke straně totiž protestantské. Když se tak vše hádalo a mladokališníci čili luteráni chytali se starokališníků fkouce, že jeden a týž původ mají, dovolávali se bratří čeští čili pikharti mladokališníků dokládajíce se tímtéž ryzím evandéliem. Avšak starokališníci odháněli jedněch i druhých od sebe. Tu v takové vřavě a v nemilých svárech obrátili se sami na arcibiskupa a stranu katolickou, aby se u Maximiliana za ně přimluvili. Arcibiskup ovšem zvolal, by mu dali „pokoj“, věda, mnoho-li se s takovými lidmi porídí.

Konečně si strany jinověrecké sestavily jakési společné snešení víry, které konfessi českou nazvaly. Zatím se radili arcibiskup a katolická šlechta a stavové katoličtí jakož i jesuité pražští, co by bylo činiti. Usnesli se podati císaři pamětný spis se žádostí, aby straně jinověrecké nevyhovoval. P. Šturm a P. Hostounský, knězi řádu Tovaryšstva Ježíšova, znajíce poměry protestantů českých a požívajíce důvěry katolické šlechty, byli k tomu ustanoveni, aby pamětný spis sepsali.

Když tedy starokališníci svou konfessi k císaři a králi zanesli, aby ji schválil a přsemným majestatem potvrdil, měli i katoličtí stavové dle zákonů zemských vypracovaný pamětný spis, jehož znění jakož i jména prvních vůdců v boji o sv. katolickou víru zaznamenal Pěšina z Čechorodu.¹⁾

¹⁾ Pěšina z Čechorodu Phosphorus septicornis fol. pag. 333.

Král přečta si dopis katolických stavů nemálo byl dojat. Z té příčiny stavové nekatoličtí, když se dostavili žádající na králi odpověď, slyšeli přívětivě jakési slovo a ústně jakési schválení konfessí; než žádaný majestát písemný na potvrzení jim odepřel. Jim to ovšem postačilo. Když se ale svobodou svou honosili a konali mezi sebou schůze jednajíce a radíce se proti katolíkům, vymohli stavové katoličtí na Maximilianovi nový mandát, kterým se všecky přechmaty zapovídaly. Jelikož Maximilian všechny schůze nekatolíkům zapověděl a Vladislavova zákona se dovolával, vysvítá z toho, že roku 1575 vlastně katolíci znamenitého vítězství se dopracovali.

Však by se bylo i v Čechách a na Moravě katolíkům zle vedlo, kdyby byli jinověrci majestátu vymohli! Tekla-li kráv za sv. víru v Nizozemích, Anglii a j., byla by bez pochyby i ve vlastech československých se cedila!

P. Šturmovi bylo pak uloženo ještě bedlivěji učením jednoty bratrské se obíratí a je vyvracetí; odkudž lze posouditi cenu spisů jeho za tehdejší doby, a hádky, které s vychytralými bratříčky českými míval.

Od té doby se vzdalovali víc a více Starokališníci od Mladých vidouce, jak se přidržují tito nauky luteranské a kalvínské, jak své nadějně jinochy do cizozemska posílají, aby své vlastenectví zapřeli a vlast snáze zradili a v zášti proti víře svatováclavské se vycvičili.

S cizinou pak hlavně proto se spojovali, aby své zrádné plány proti straně katolické provedli. Posud se zachovaly v Ochranově (Herrnhut) sasském

dopisy pohlavárů jejich, jako Augusty, Blahoslava a Štěpána s Luthrem, Bucerem, Kalvínem a j. U všech mocných knížat protestantských v cizině vyhledávali pomoci a přízně, jako v Polsce, Prusku, Braniborsku, Sasích, Württembersku a j. Nemohouce s Luthrem ničeho svést, obrátili se na Kalvína a knížata kalvínská ve Falci, která se již tehdy ucházela o výborné spojence své v Čechách. Tak na př. vzkázal kníže Fridrich III. Bratřím českým, že se mu jich konfessí velice líbí, ať mu pošlou několik nadaných jinochů do Falce na studie, že sám ze svých knížecích důchodů bude je vydržovati.¹⁾

V této tolik nepokojné době vážili si katolíci sv. víry a modlili se mnoho za svou vlast, by je Hospodin zachránil největšího zla, jež spatřovali ve bludech a odpadku od sv. katolické církve. Jaká to podívaná! Otcové hájili na sněmu zemském blaho vlasti časné i věčné, jejich synové, naděje vlasti, na mnoze vyučováni byli ve škole blahosl. Edmunda Kampiona vědám a charakteru, který by dovedl kráčet ve šlépějích otcův. Modlitbou a sebezapíráním podporovali všichni jesuité pražští snahy katolíků v Čechách.

Ze všeho jde na jevo, že pravdivé jest slovo, které napsal Dr. Borový o arcibiskupovi pražském a vlasti naší za tehdejší doby: „Antonín (arcibiskup) učinil začátek a položil základ pevný, na němž nástupcové jeho dále stavěti mohli.“ Výsledek působení nemalý viděti lze v tom, že r. 1580 Řehoř XIII. vydati mohl klatbu na bludaře, jmenovitě na Husity, Wyklefce, Zwingliany a Kalvínce. K rozkazu

¹⁾ Ant. Gindely Čestí Bratři str. 383.

arcibiskupovu byl papežský list v Praze otištěn a na dveřích kostelních zavěšen. V témž roce arcibiskup Antonín zesnul v Pánu 26. srpna.

Zatím Kampian od počátku působení svého v koleji svatoklimentské r. 1574 poukazoval na boje o sv. víru každou chvíli a k boji tužil mladé síly studujících jinochů. R. 1576 zahájil rok školní uvítací řečí před četně shromážděným obecnstvem, které záleželo na větším díle ze žakovstva gymnasijsního a jich rodičů, z části ovšem také z akademiků. Byli rovněž přítomni hosté z urozených stavův ano i nejvyšších kruhů. V latinské chvalořeči na našeho milého knížete sv. Václava nedal si uniknouti příležitosti, by povzbudil posluchačstvo k úctě a lásce sv. víry katolické. Proto mezi jiným zvolal: „O požehnaná země česká, v níž věříci z takového knížete se těší! O šťastné město, jež takový světec obýval! Ano ty jsi to šťastné město, královská Praho, které sv. Václav, mladistvý rek, ze zhoubného jícnu, jenž tě pohltiti hrozil, vytrhl; které posvátnými chrámy sv. kníže obohatil, svou zbožností oslavil, a nyní jako nebešťan z nebeského dvora svou ochranou sprovází.

„Jak ty, Praho, bys se měla zřici jeho šlépějí, zřici se jeho sv. víry? Což nemáš skrze něho na místě pohanských chrámů svatyně zasvěcené Bohu živému, tak že se v nich klaníš Ježíši Kristu, jednorozenému Synu Božímu? Pověz jim, kdo tě chtějí od katolické církve odtrhnouti: Nechať ti vrátí Václavy, navrátí Vojtěchy, Prokopy, neb alespoň Karly otce vlasti, na ně že spoléháš; jich se spíše dovolávej nežli nějakých lehkomyšlných kazatelů aneb zlopověstného vojevůdce neb mrzkého od-

padlíka, který byl tolik sekt, tolik rozkolů, tolik neplech a neřestí, tolik temné nevědomosti, ba celou spoustu zloby do památných hradeb tvojich nanosil!

„Co tudíž učiníme? Co si počneme? Ke komu se přidáme, za kým půjdeme? Zdaž naslouchati budem vykladům několika lidí nevzdělaných a nepočestných a ještě vespolek se hádajících?“

„Svěříme se, jestliže jsme moudři, starobylým hvězdám nad vlastí naší, které svítí na církevním nebi pro bezúhonnost svých mravů; svěříme se velikému shromáždění věřících v jednotě víry spojených? Zajisté tak učiníme, kdo zdravého smyslu jsme, a v uctivost vezmeme bojující církev sv. na zemi, z níž se rozmnožuje oslavená církev sv. na nebi.“

Ku konci pak dokládá se Kampian jako pro-rockých slov: „Zajisté,“ dí, „buď se slituje Hospodin na přímlovu svatých jeho patronů nad královstvím tímto, že se vrátí celé do lůna sv. římskokatolické církve, buď Hospodin ve hněvu svém dopustí vítěziti satanáši a zavleče je do zhoubných temností sekt nových a ještě horších, ve kterých je zahynouti nechá; nebo žádný ještě blud nebyl v stavu, aby hlouběji a hlouběji nepadl.“

„Avšak tušíme a doufáme, že nastanou tomuto požehnanému království doby lepší, že jmenovitě na přímlovu sv. krajana a domorozence, který jest otcem a knížetem, panicem a mučenicem, svatého Václava, pro mocnou přímlovu jeho u Toho, jenž všemohoucí jest, a náplně všeho dobrého nám přeje, uštědřeno bude požehnání, za něž od té doby, co

na nebi jest, ještě horlivěji prosí nežli když byl na zemi. A protož rozkvětu sv. víry katolické a spázy svých krajanů v zemi české dbáti bude.“¹⁾

H l a v a X.

Edm. Kampion působí v koleji Tovaryšstva Ježíšova u sv. Klimenta na Starém městě pražském.

Abychom si učinili pojem o bývalé koleji svatoklimentské na Starém městě pražském, jak vypadala ku konci 16. věku, kdy blah. Edmund Kampion v ní působil, zajděme si do nynější koleje od Karlova kamenného mostu vratama podle chrámu Páně sv. Salvatora.

Na místě nynějšího presbytáře chrámu svatého Salvatora stával kostýlek sv. Bartoloměje s konviktem pro jinochy studující. Bydleli pak chovanci tito v bývalém klášteře dominikánském,²⁾ který se rozprostíral na místnosti ve čtverhranu, jelikož křídla zaujímalá prostoru nynějších poslucháren bohosloveckých, východní část knihtiskárny arcibiskupské a skoro také prostředek prvního nádvoří klementinského.

Kostel sv. Klimenta na Ostrově („Ostrov“ se říkalo celému místu koleje svatoklimentské, poně-

¹⁾ Oratio de S. Venceslao patrono Bohemiae Pragaе in collegio S. J. in promotione studiorum habita. Viz Roberti Turneri, professoris ingolstadiensis Posthuma.

²⁾ Ekert František Posvátná místa kr. hlavního města Prahy I. str. 354 a násl. — Schaller Topographie von Prag, III. str. 38—73.

vadž ze všech stran ulicemi osamotněno bylo, a původně Přemyslem Otakarem I. králem r. 1226 řádu sv. Dominika i s chrámem sv. Klementa darováno bylo) stál na přič chrámu nynějšího od jihu k severu a byl poměrně malý. Na východní straně byly přistavěny dvě kaply. Vchod do kostela z ulice byl asi na tom místě, kde se i nyní tamo vstupuje; vedle vchodu do chrámu Páně byla na levé straně brána klášterní.

Když blah. Kampian z Říma do Prahy zavítal, byli právě novicové v roce tomto přeloženi na Moravu do Brna, čímž získali místa pro obyvatele druhé, kteří těsně zatím bydleli. Neboť ač od roku 1496 důstojní otcové řádu sv. Dominika obývali zase po spustošení taboritském klášter svůj, přece třeli nouzi a zotaviti se nemohli, tím méně pobořený z velké části klášter a kostel obnoviti v stavu byli.

Jesuité započali ihned, jakmile roku 1555 do Prahy zavítali, školami gymnasiijními, později filosofii a bohoslovím. Veliká váha se v Tovaryšstvu Ježíšovu vezdy kladla na výchovu studující mládeže; pročež otevřen jest také ústav vychovací, konvikt totiž pro jinochy jmenovitě z vyšších rodin, kteří si výživu sami platili. Konvikt tento jest znám pode jménem u sv. Bartoloměje. V brzce pak otevřen byl r. totiž 1559 dům chudých čili seminář sv. Václava na přímluvu kanovníků svatovítských pro synky rodičů chudších, kde byli pak zdarma vydržováni od dobrodinců lásky křesťanské.

R. 1560 koupen byl u kostela dům, do něhož konvikt s 22 chovanci byl přeložen; až dosud bydlelo vše pohromadě v klášteře. Řehoř papež XIII.

založil při konviktě pražském 12 nadací pro studující chudší, zvláště šlechtice, uděliv presentační právo velmožům českým, urozeným pánům Vilému z Rožmberka a Vratislavu z Pernštejna. Oba tito urození páni vydržovali napotom taktéž po 6 chovancích v konviktě, kde bl. Kampian rovněž od r. 1575 jako praefekt čili dohlížitel mravů účinkoval.

Vůbec nebyl Kampian toliko učitelem, alebrž bylo mu zastávati ještě množství prací jiných. Aby tím více pracovati mohl, vzal si dovolení před druhými dříve vstávati. A starší řádu vědouce, že obezřetně a dobře vše provádí, ukládali mu práci za práci. Kampian byl arci vezdy ochoten učiniti, cokoliv se mu od představených uložilo, maje na zřeteli, že poslušnost v řádu Tovaryšstva Ježíšova nade vše má kvěsti. Jedno toliko bývalo slovo, jež na rtech svých pronášel ku svým starším a které prozrazovalo jeho pokoru, totiž slovo: „Velebný otče,“ říkával, „myslíte-li, že toho dokáží.“ Načež šel „s díky“ a vykonal vše spoléhaje na poslušnost více nežli na svoji schopnost. Byl to pravý syn sv. Ignatia, ač v celé koleji podle řehole nejmladší. Sv. Ignatius žádá, by synové jeho spoléhali více na vůli Boží staršími projevenou nežli na sebe. Proto také Kampianovi nebyla vlastní vůle ničím, za to byla mu vůle Boží staršími projevená vším.

Souhrnem vypočítává životopisec jeden práce blah. Edmunda v koleji svatoklementske řka, že naň mimo školu pravidelnou vzkládáno bylo také mnoho zvláštního a mimořádného. Tak na př. kdykoliv žáci slavnostními básněmi neb řečmi aneb

divadlem nějakým (což ostatně na školách řádu Tovaryšstva Ježíšova podnes bývá) přispěti měli buď na obveselení sebe aneb vzácných hostů, uloženo Kampianovi, aby úkoly dotyčné vypracoval neb alespoň podal plán a úkoly žáků řídil. Podobné úlohy naň vzneseny při jiných mimořádných slavnostech. Když se napotom stal professorem filosofie, kázával latinsky studujícím filosofům v neděli a ve svátek, což činil od vysvěcení na kněžství až do odjezdu z Prahy. Kromě toho stal se oblíbeným kazatelem na hra lě u císaře Rudolfa II. tehdy ještě mladistvého. I mimořádně řečnil jsa zván semo tamo, jako na př. při pohřbu urozené paní a dvorní lady Marie Kardony r. 1577.

Zachovala se nám až podnes řeč jeho, a zakončení její podáváme proto, že se nám v ní zrcadlí výmluvnost Kampianova. Šlechetná paní tato byla již u vysokém věku, když duše její opustila schránku těla. Ale Kampian unáší myslí posluchačů všech bez rozdílu věku truchlících k tužbám po nadzemských stáncích volaje: ¹⁾ „Vzhůru, k věčným stánkům nechť se nesou touhy naše, kamť nás naši krajané a naši pokrevenci, naši bratři a sestry, naši otcové a matky, vůbec naši předkové předešli! Zde jsme jenom na pouti; putujeme ani snad nepozorujíce, kterak každou chvíli jeden po druhém býváme vyzváni, bychom odstoupili a místa poutníkům druhým ponechali. Proto ku vlasti pravé myslí svou se nesme, k oné vlasti, kde

¹⁾ B. Edmundi Campiani Mart. Oratio funebris pro illustrissima D. Maria Cardona Pragaе. Viz Roberti Turneri Posthuma.

nebude ani tělo stárnouti alebrž s nesmrtelnou hlavou, která jest Ježíš Kristus, Spasitel náš, i nesmrtelné tělo naše bez proměny na věky se radovati bude.“

Neizamilovanější prací Kampianovou bylo poučování, jak by si měli katolíci vésti při obcování s jinověrci, kterých tehdáž u nás byla síla, by ve sporném rozhovoru s nimi dobyli si srdcí jejich a spolu vítězství své sv. víře. Proto si vzal nemalou práci už v Brně se svými mladšími spolubratry, sounovici totiž, by je tomu přiučil; v Praze pak maje exhorty k žákovstvu škol středních neb vysokých jakož i u výkladu v katechismu neopomíjel ustavičně navozovati chovance své k tomu, by se jednou stali apoštoly sv. katolické víry. Ký div, že nikdy neměl prázdné chvíle jsa ke všemu schopen a ke všemu ochoten.

Právě tehdy psal P. Personsovi, bývalému příteli na vysokých školách oxfordských, jenž v Římě meškal, z Prahy následovně: „Co se mne týče, nesmím ani jinak psáti, nežli že se těším z výborného zdraví; jak živ jsem nebyl vědeckými pracemi tak zanesen jako v Praze. Avšak chvála Bohu ještě nikdy tak snadno jsem literárně nepracoval, jako nyní. Příčina zdraví mého jest asi tato: nemám v skutku ani kdy býti nemocen, byť se třeba nějaká churavost dostaviti chtěla.“

Tak vzdělával výborný professor žáky své, že je učil netoliko vědám, ale vychovával jejich charaktery skalopevné ba i ocelové.

Odtud asi ona výtečnost a vytrvalost žáků ze škol řádu]Tovaryšstva Ježíšova. Kampian položil základ do srdcí jejich, jak by si měli sami svaté

katolické víry nade vše vážiti. Z onoho pak návodu, který ve škole i mimo školu mladistvým silám šlechetné a dobré vůle propůjčoval, vyvinula se ona zručnost či obratnost a bojechtivost katolických mužů českých urozených i neurozených, tak že netoliko si troufali zasaditi se o práva katolíků alebrž i dovedli obhájeti a uhájiti je, ba i svou křesťanskou ctností a upřímnou lidumilností získali z jinověrců jednotlivce, celé rodiny, i osady pro sv. katolickou víru otců jejich. A jelikož míval ve škole své jinochy jak z občanského stavu tak z vysokých rodin šlechtických, proto měli žáci jeho příležitost mnoho odporučovati druhým, co sami za nejdražší poklad považovali.

Byli to kolikráte jejich vlastní sourozenci, ano i jejich rodiče, kteří se ku katolické víře nepřiznávali. I tací rodiče posílali na mnuze syny své do škol u sv. Klimenta na Starém městě pražském a do škol jesuitských vůbec, jako i nyní leckterý syn v tom kterém ústavě Tov. Ježíšova jmenovitě ve Francii a Belgii mešká, jehož otec patří k bohaprázdné jednotě svobodných zednářů a tudíž ovšem nepřije církvi katolické. Ale otec takový ve své přirozené lásce k svému dítěti uznává za dobré, že nic lépe synu jeho pro budoucí štěstí neposlouží, nežli dobrá výchova na základě pevných zásad. A zásady takové jsou zásady křesťanské. A ne jeden otec takový vida se na zvratných cestách a cítě se při té falešné svobodě v srdci svém nešťastným, ač na venek to zakrývá, brání co může, aby syn jeho do šlépějí otcových nevročil, alebrž k lepšímu rozumu dospěl u vzdělání svém. Žalostný to zajisté stav takového otce ztraceného; než žalostnější ještě

jest stav otce, který netoliko sám sobě jest ztracen, ale vším úsilím vrhá nezkušené syny své a dcery do náručí nevěreckých ústavů, aby udusili všelikou jiskru života křesťanského v nich a záhy zabředlo srdce ubohého dítěte v kalu nemravnosti bezbožné!

Zde budiž místo dopřáno alespoň některým z nejznamenitějších žáků jeho.

Přední místo zaujímá vším právem J a n L o h e l, opat řádu sv. Norberta na Strahově a napotom arcibiskup pražský. Jan Zlatouštec Van der Sterre, opat řádu premonstráckého v belgickém klášteře sv. Michaele v Antverpách (Antorf) r. 1625 praví¹⁾ v latinské chvalořeči takto: „2. listopadu v Praze v Čechách v královském klášteře na Sionu čili na Strahově památní den nejjasnějšího a nejdůstojnějšího Jana Lohela svaté paměti arcibiskupa pražského. Vstoupiv do kláštera bílých kněží v Teplé, byl pak 26 let opatem strahovského kláštera v Praze, jsa muž v pravdě apoštolský, který sešlou kázeň klášterní v Čechách, na Moravě a ve Slezsku neunavnou snahou obnovil a jinde též ohněm slávy Boží roznicen apoštolsky působil. Napotom zvolen byl za světícího biskupa v Praze, ano pro znamenitou pověst o moudrosti a křesťanských ctnostech povýšen jest na prestol hodnosti arcibiskupské, kterou hodnost po 10 let co nejchvalněji zaujímal a ctnostmi apoštolskými jmenovitě jako dobrodince chudých a opuštěných proslavil. Tak četnými a

¹⁾ Hagiologium Norbeitinum seu Natales Sanctorum Candidissimi Ordinis Praemonstrantensis, quos olim publicavit R. D. Joannes Chrys. Van der Sterre, Abbas Si. Michaelis. Namurci. 1887.

velikými nebeskými milostmi obdařen jsa od Hospodina, když byl svojim a veškerému stádcí přemnohých příkladů pravé svatosti zanechal, zesnul v Pánu na den všech věrných zemřelých 1622 a odpočívá v pokoji na posvátném Sionu.*

Narodil se Jan Lohel v Chebu z rodičů chudých, tak že v dětinství svém jako pasák sloužil. V 13. roce věku svého dostal se do služby kláštera Teplského, kdež nejprve v konírně služby konal, až se na něm nevšední schopnosti k umění literárními znamenaly. Pročež také opat tehdejší vše vynaložil, aby hřivna ducha jeho pro církev nepřišla ve ztrátu. R. 1573 vstoupil do řádu premonstráckého v Teplé, odkudž učiniv řeholní sliby poslán byl jako klerik 26tiletý do Prahy, aby se v tam v koleji svatoklimentské na školách Tov. Ježíšova vzdělal. V konviktě svatobartolomějském r. 1575 studoval pod výtečným Edmundem Kampianem rhetoriku a pak filosofii.¹⁾ R. 1586 povýšen za opata kláštera strahovského pro obecnou lásku a důvěru svých řeholních bratří, rok na to jmenován byl generalním vikářem a visitatorem všech klášterů premonstráckých v mocnárství rakouském i polském. Staraje se o lepší kázeň staral se též o lepší výživu svých spolubratří, tak že až 20 let při vedl o jisté statky, které klášteru odňaty byly.

Ještě platněji působil k rozšíření církve sv. jako arcibiskup pražský. Muž jsa rázný a horlivý všemožně se o to zasazoval od r. 1612, kdy se arcibiskupem pražským stal, aby v Čechách po

¹⁾ Jan Dlabač *Leben des frommen prager Erzbischofs Johann Lohelius, Prag. 1794. str. 12.*

větším díle nekatolických opět vzkvetla církev Boží, jako kdysi kvetla za Karla IV. otce vlasti. Sám prošel zemi své pastýřské péči svěřenou, aby viděl stádce a mluvil k nim oteckými slovy. Za to byl ovšem arcipastýř od nekatolických stavů s jesuity ze země vypovězen, tak že po tříletí mimo diecesi se zdržovati musil, až po bitvě bělohorské se vrátiti směl. Než bylo ho ve Vídni tehdy třeba. Prozřetelnost božská nutila jej tamo, aby na blízku byl Ferdinandu II. císaři a králi, by ochabujícímu dodával mysli a duchovní posily.¹⁾ Mnoho-li ve spojení s Ferdinandem II. až do roku 1622, kdy v Pánu zesnul, na stavech zemských dokázal, tomu nasvědčují chrámy, školy, duchovní správy, které zase katolické církvi vráceny byly. Takového žáka odchoval si blah. náš Kampian.

Zajisté jedním z nejpřednějších byl na př. Jan Václav z Lobkovic, znamenitý netoliko rodem alebrž moudrostí a ctností, který jakožto místodržitel královský a nejvyšší purkrabí v Čechách vedl sobě jednak ku všeobecné chvále jednak s takovou pevností co do víry katolické, že bludaři tehdejšího věku neodvážili se novot náboženských roznášeti.²⁾

Ještě jeden příběh uvedeme, kterak Martin Skultet, Lužičan, žák blah. Edmunda v rhetorice, osvědčil svou statečnost. Navrátiv se totiž po skončeném školním roce domů byl nemálo týrán od sousedů nekatolických za to, že do škol katolických

¹⁾ Tak dí veleučení opat Benedikt Lachenius vulgo Lacher ve své řeči nad hrobem blah. Lobelia 2. listopadu 1623 na Strahově. Viz Dlabač str. 26.

²⁾ Viz Edmundus Campianus coelesti lauro insignis a Rhetorica Academica Pragensis ann. 1651.

v Praze chodil. Sami rodiče nekatoličtí jej se slzami prosili, aby ani je ani sebe nezrazoval a spíše do Frankfurtu nežli do Prahy na studie se odebral. Nekatolická mládež po něm i kamením házela a jinak jej pronásledovala, ano i panstvo tamní, hrabata z Forstů, přísně rodičům uložili, by syna naprosto z rodiny své vyloučili a vydělili. Kazatel pak veřejně s kazatelnou před matkou jeho vinil jej, že zapřel jako Petr Krista Pána říka: „Kletba přijdiž na Martina Skulteta, rodáka forstského, za to, že v Praze u jesuitů jako druhdy Petr zapřel Krista.“ Než statečný jinoch ani slzami rodičů ani hrozbami ani vydělením nšdal se odstrašiti. K novému školnímu roku vrátil se opět do Prahy ke sv. Klimentu.¹⁾

Ovšem Kampian buď že kázal shromážděnému žákovstvu v exhortě buď že v kongregaci marian-ské aneb ve škole a mimo školu mezi žáky svými působil, vezdy žáky zajímal a poutal, tak že žáci u sv. Klimenta v Praze neméně na něm viseli nežli druhdy jeho krajané v Oxfordu na vysokých školách tamních.

Duchem sv. zajisté nadchnuti jsou lidé, kteří, sotva že úst otevrou, nejen zajímavě baviti ale i moudře a jakoby nepozorovaně ano mile poučiti dovedou, tak že, s kýmkoliv se sejdou, ani jednoho nepropouštějí, jemuž by něco z bohatství svého do pokladny srdce jeho nebyli vložili.

Byl-li Kampianův jazyk zlatý, nemálo lesku dodávala mluvě jeho skromnost a nadpřirozená ctnost. Dobrý příklad a dokonalý život přispívá

¹⁾ Viz Schmidl Historia Soc. Jesu prov. Bohem. I. I.

zajisté všude ku blahu všech těch, jižto mu na blízku jsou, ať již jakýmkoli způsobem s takovou osobou se stýkají anebo s ní obcují.

Jeho pak touha po dokonalosti prozrazovala se všady v každém kroku, v každém slově které mluvil nebo psal. A jelikož všeliké práce jeho s velikou oblibou u posluchačstva se potkávaly, snadno se chápe, že vnímaly v sebe též onu touhu nebeskou a nadzemskou blížiti se Hospodinu a sloužiti jemu dokonalým životem, jakouž touhou vynikal blahoslavený Edmund sám okazuje jim na krásy a světlé stránky pravé bohumilosti.

H l a v a X I.

Edmund Kampian vroucný ctitel sv. Václava.

Povšimnutí hodno jest, kterak mužové apoštolští, ač v cizině narozeni a daleko od Čech vychování jsouce i tam působili, přece, jak mile na vinici vlasti naší pracovati se jali, neváhali k našim sv. patronům a dědicům se utíkat, jejichž neobyčejnými ctiteli se stali.

Takovým apoštolem vlasti naší byl blahoslavený Petr Kanisius, který ač v Nizozemích (v Holandsku) se narodil, sám sv. patrony naše ctil a úctu jejich spolubratřím v Praze do srdce vštěpoval. A nedlouho po něm vyskytl se v téže koleji svatoklimentské, kterou onen světec založil, apoštol jemu podobný blahoslavený Edmund Kampian, který i tu zvláštní úctu ku sv. dědicům země české s ním sdílel. Co vadilo, že neznali jazyka českého: jen

když smýšleli s lidem naším, milovali jej, pracovali proň a sami duchem úcty ku svatým patronům našim proniknutí byli!

A tomu v pravdě tak bylo, jak četné důkazy tomu nasvědčují. Ostatně za tehdejší doby 16. věku, kdy veškero obecenstvo vzdělanější jazyk latinský znalo, nebyla taková potřeba znalosti národních jazyků, jako za našich dob. Nebo co by si nyní počal apoštol neznaje mluvu lidu, s nímž se domluvití má? Tehdy na vysokých i středních školách přednášelo se v latinské řeči, posluchačstvu vzdělanému kázalo se latinsky, poněvadž řeč tuto znalo ba i plynně latinsky mluvití dovedlo.

Jos. Jungmann ve své historii literatury české praví (na str. 120.): „Za Rudolfa (krále českého a císaře) snadno bylo v českých městech nalezi měšťany, kteří Virgilia, Ovidia, Horacia (latinské básníky) ano Homera (řeckého básníka), Anakreona atd. čítali a sami latinské i řecké básně skládali.“ Týž Jungmann také dosvědčuje, že Jesuité do Prahy uvedení tolikéž o pěstování češtiny se starali. Nebo praví (str. 121): „Uvedení Jesuité (vědouce), že by bez umění češtiny ničeho neporídili, přijali do řádu české mládence: Baltazara Hostounského, Ondřeje Pěšína, Václava Šturma a jiné, kteréž poslali do Římské koleje. Šturm přišel poprvé z Říma (1558) byl téměř zapomněl česky a přiučovati se musil. Balthazar Pfarrkirchen, Němec z Bavor, tak pilně o češtinu se přičinil, že již 24. března 1560 česky zpovídal. To pohnulo rektora (koleje pražské) s bratry svými, že na znamení zvonečkem dané denně hodinu v českém jazyku se

cvičili. — Odtud pošlo, že i Jesuité toho věku dobře česky psali, jako Ondr. Modestín († 1601), Balth. Hostounský († 1600), Jakob Kolens († 1623) atd. Po Šturmovi (1563), kterýž první s Pikardy (českými bratřími i písemně) se potýkal, mezi Jesuity česky kázal P. Wolfgang rozený Čech z Týna a kázatel u sv. Jakuba. — Později znamenitý řečník Jesuita Jan Suchý u sv. Salvatora první od roku 1602 po šestnáct let česky slovo Boží hlásal s velikou pochvalou. O Božím Těle Jesuité v Čechách i na Moravě na lešení české verše říkati dávali.“ — O pěstování jazyka českého v řádu jesuitském také mnoho povědino (na str. 395, 396 a 397) ve spise Dědictvím sv. Cyrilla a Methoda vydaném pod záhlavím: Missie jesuitské od dr. Mat. Procházky 1886.

Jestliže pak Jesuité tehdáž při tom všem na pěstování latiny veliký důraz a velikou váhu kladli, nesmíme zapomenouti, že tehdáž měla řeč latinská do sebe moc světovou, právě jako katolická církev latinská daleko široko po světě rozšířena byla a jest a tudíž i nyní církev ta se svým jazykem latinským světovou jest mocí; nebo na základě latiny mohou se všickni kněží církve latinské po celém oboru světa rozšířené ihned dorozuměti. Hledí-li se na latinu se stanoviska prospěšného vědám a uměním, tedy nelze upříti, že světový jazyk ten*) nesl s sebou mnoho výhod pro vědu a všeliký um pokolení lidskému, jakých za dob našich více není. Jakých

*) Viz Kleutgen T. J., spis o universitách, IV. Užívání řeči latinské.

výhod na př. mělo dílo velikého ducha lidského psané latinou! Netoliko v jedné zemi, v jednom království, v našem na př. mocnářství, alebrž i ve Francii, Anglii, Španělsku a Itálii, jedním slovem od jednoho konce neřku Evropy nýbrž všeho tehdejšího známého světa až ke druhému konci působil duch veliký dílem svým. A pravý velikán učenosti nebyl vázán na jedny vysoké školy nebo druhé; mohl z jedné země povolán býti do dalekých krajů cizích, aby i tam světlem ducha svého osvěcoval hlavy schopné a milovné věd a umění. Než ty časy minuly a sotva kdy se vrátí zpět.*)

Naši svatí muži apoštolští, o nichž nám tu řeč jest, nepotřebovali tehdy tolik jazyka krajinového, aby mohli působiti ve vlasti naší, jako za dob našich. Toť pak hlavní věc a povšimnutí hodna jest, že smýšleli s lidem naším a duch úcty k našim sv. patronům a dědicům pronikal i ducha jejich. I blahoslavený Petr Kanisius i blahoslavený Edmund Kampian byli věrní ctitelové našich sv. českých patronův a dědicův.

Matěj Tanner, kněz Tov. Ježíšova v Čechách a životopisec znamenitých členů řádu svého, poukazuje ve svém díle¹⁾ na úctu, kterou se blahoslavený Kampian k našemu sv. Václavu, panickému dědici a knížeti země české, nesl říka: „Míval blah.

*) Ostatně i podnes vydává ne jeden veliký učenec na př. bohoslovec dílo své, aby rychleji po celém světě v známost vešlo, v jazyku latinském.

¹⁾ Societas Jesu usque ad sanguinis et vitae profusionem militans in Europa, Africa, Asia et America contra gentiles etc. Auctore R. P. Mathia Tannero Soc. Jesu Pragae 1675. pag. 11.

Kampian neobyčejnou úctou k hlavnímu patronu země české, sv. Václavu, a proto radostí mu bylo, že směl r. 1576 počátkem školního roku na oslavu jeho k studující mládeži jakož i před četně shromážděným obecnstvem i z urozených stavů mluvit.

Zároveň složil umučení sv. Václava*) v drama, kteréž studující svatoklimentští nejednou ku potěše hojně shromážděných ctitelů jeho a na zvelebu víry svatováclavské odehrávali.

Ve svém pak hlavním spise, před mučnickou smrtí v Anglii psaném, jemuž dal jmeno „Desatero“, totiž důvodů o pravosti víry katolické, má v desátém rozhled po vespólném blahobytu pozemském a blaženosti nebeské, jichž příčiny v životě křesťanském na jevo dává. I neopomíjí dovolávati se též našeho milého knížete sv. Václava, kde dí: „Svědkové sv. katolické víry jsou knížata, králové i císařové se svými říšemi, kteří zbožnou myslí neméně než jejich poddaní ku sv. víře se nesli, v jejichž zemích vzorná kázeň jak v pokoji tak ve válce na naši katolické víře se zakládala. Mohl bych vám uvéstí . . . z Anglie Edvardy, Ludvíky z Francie, ze Španěl Hermenegildy, Jindřichy ze Sas, z Čech Václavy, Leopoldy z Rakous, z Uher Štěpány . . . enž tu příkladem svého života, brannou mocí, tu zákony, tu oteckou péčí, ano i statky svými církev naši odchovali.“¹⁾ Zamiloval sobě vlast naši blah. Edmund, tak že Bohuslav Balbin o něm napsal:

*) Nemýlí-li se Mat. Tanner s P. Saliem T. J., od něhož máme truchlohru na sv. Václava.

¹⁾ Hlasy katolického spolku tiskového vydaly č. 4. roku 1885 znova „Desatero důvodů“ na oslavu blahorečení blahosl. Edmunda mučeníka.

„Edmund Kampian se čítá mezi mučeníky anglické; ale náš jest, ač nikoliv rodištěm (čímž mu byla angl. země) ani smrtí mučnickou (nebo popraviště, na němž zemřel pro Ježíše Krista, zjednali mu v Londýně) proto, že se v královské naší Praze a v Brně Bohu svému noviciatem řeholním zasvětil, na to sliby svými řádu Tovaryšstva Ježíšova přivtělen byl. Náš jest, protože pobytem několika (totiž šesti) roků svou neobyčejnou učeností u nás vynikal a hlavně proto, že v srdci jeho byla nehynoucí láska k lidu našemu.¹⁾

Latinská chvalořeč jeho na sv. Václava, o níž dobře psáno jest, že byla klassická a skvělá (*classica sane et illustris*) posud se nám zachovala celá vydána jsouc v belgických Antverpách r. 1631.²⁾ Jako volba předmětu byla zajisté šťastná, tak co do slohu a tvaru jeho byla výtečná, dávajíc spolu svědectví o našem blahoslavenci, kterak naši historii i poměry vlasti naší dobře znal. Kéž by se zde mohla podati v úplném znění řeči původní, v níž sepsána jest!

V úvodu již vyznává sám o sobě, že, kdyby byl buď nepamětliv sv. Václava buď neznalý života jeho, vším právem by jej za nevzdělaného v království českém aneb za nedbalce v povinnostech povolání jeho míti mohli. Načež dí: „Oslavíme toho, na jehož obdivuhodný život nebeské dvorstvo patří a který ctitelům svým nesmrtelných dober prokazuje. Zdaž nepozorujete, kterak na vás, akademické draží, sám kdys jinoch zbožný a ve vědách vy-

¹⁾ Miscell. histor. Regni Bohemia sancta §. 118.

²⁾ De Backer J. B. Bibliothèque des écrivains de la Compagnie de Jésus. Tom. I. pag. 1028.

cvičený, vzdělaný a pilný, nyní s nebes výše ozářen hledí a povzbuzuje vás i mě? Nesmějít o jeho chválách žádní jazykové ani národové ani věkové mlčeti. Jsem přesvědčen, že nebe a země se radovati budou, věnujeme-li milému nám a prospěšnému předmětu pozornost svou.“

Na tré jsme si vytkli z požehnaného života našeho přesvatého knížete Václava poukázati: 1) na strašlivé bouře, 2) na dobu klidu a slávy, 3) na vítězství a korunu jeho; a uzříme, kterak v každé době svého života skví se hrdinskými ctnostmi a plameny roznícené lásky své. První díl dokazuje takto: Už jako pacholátko bránil se lichotivým slovům a nástrahám svojí vlastní matky Drahomíry vyznávaje rozhodně a neohroženě sv. víru křesťanskou; proto lnul více ku pramateri své, Ludmile, která byla svatou paní, nežli k matce.

Zajisté úrodnou zemí bylo srdce jeho, do něhož zaséval duchovní hospodář převýborné sítě slova Božího; ale dvořané a jiní vysocí páni v zemi hledali zkázu jeho, jak by proti mravům křesťanského života jej zaujali. Než pachole svaté více si vážilo nebe nežli země, radostí nebeských více nežli hříšných rozkoší. Drže se pěstouna svého kněze Pavla poslouchal ho ve všem, se vším se mu svěřoval. . . Vzdělává se ve vědách a křesťanské dokonalosti. . . Zatím ale matka Drahomíra kuje zradu na křesťanské církvi ve své vlasti, ano jme se pronásledovati křesťany, o statky je olupuje, do žalářů vrhá, trestem smrti jim vyhrožuje, ze země je vyhání. Kde která křesťanská škola zavírá se, slovo Boží hlásati se zapovídá, křesťanská bohoslužba se odklízuje, ano chrámy Páně se boří a

pravý Bůh sesazen s trůnu srdcí lidských má zas opustiti krásnou naši vlast! Zapáliti dala Drahomíra chrámy Matky Boží a sv. Jiří na Hradčanech; nebo úhlavní zášť její směřovala proti nejdražší oběti mše sv.

Při čemž volá Kampian: „Podívej se, slavná Praho, jaké truchlohry se v oné době odehrávaly a uznej, že to byly smutné časy: ale právě proto uznej toho, jenž svobodou osvobodil Tebe! Kdyby se nebyl smiloval Hospodin a nebyl Tobě zbudil výtečného jinocha, který tě vytrhl ze záhuby časné i věčné, co by bylo..!“

Václav spěchá vlasti ku pomoci, ku pomoci sv. víře, aby nezhylnula vlast ubohá!

„Jdi, můj zlatý vňoučku“, povzbuzuje jej sv. Ludmila, „jdi a přines pomoc, aby nevyhaslo světlo sv. víry v Jesu Krista!“ Co si má kníže Václav počítí? Má tasiti na svou vlastní matku meč? Nepůjde-li, zradí Krista! Než slze utiskovaných vítězí... Aníž by krve proléval, zažehná strašlivé bouře slávou jména svého. Ujme se vlády a svou mocí a moudrostí osvobodí církev sv. a svou vlast.

Krátce a přesně na oči nám staví ducha jeho Kampian říká: „Kníže sv. netajil se svými úmysly; proto ne liknavě a ponenáhlu, ale otevřeně hlásá a hlásati káže, že opravdově, statečně a srdnatě o pravé náboženství péči míti, o spásu pak věčnou duše svojí neméně než svých poddaných starati se bude. Vědětě, jak drahý poklad duše jest; a drahá-li duše vůbec, tím dražší jest duše křesťanská. Věru veliká to hodnota, veliké to vykoupení, veliké jsou její naděje! A tu by měl kdo bráti ohled buď na svou matku buď na své pokrevenstvo buď

na svůj úděl anebo by snad škody neutrpěl ztrátou toho kterého města a třeba i celého světa? Co jest platno člověku, byť všecken svět získal a na své duši škodu vzal? „Jakou dá člověk výměnu za duši svou?“ (Mat. 16, 26.) Spíše nechať všechněch zhyne zboží veškero, nechť nám vypoví poddanost svou království, nechť se i země pod námi propadne aneb nebes koule zdtí, nežli aby jediná duše do pekel stržena byla, ano více, nežli aby duše ta na okamžik neřesti jediného hříchu hověla!“

„Netajil si přesvatý jinoch, jakých pohan a urážek jednak muži mocní jednak sprostá lůza na hlavu mu kydati, jaké pikle proti němu strojití budou za to, že prapor Ježíše Krista ne pokoutně, ale ve tvář celé země pozdvihl, věda dobře, jakým nástrahám pro svou víru se vydá: avšak, aby svou zemi před morovou ranou zachránil a záhubu duší odvrátil, neváhal raději větším hrozbám a nesnázím vystaviti život svůj, nežli vyhýbavým a povolným jednáním k vyhnutí zbožnosti, zlobě a zlým vášněm propůjčiti sebe. Z té příčiny kázal obeslati valný sjezd všech knížat a poddaných, na němž, ač soptili nepřátelé a žlučí div že nepukali, se prohlásil za učenníka onoho Ježíše Krista, jehož kříž tupili, jehož bohoslužby ničili, křesťany s jejich kněžstvem vyhánějíce ve své zlobě; ano na témže sjezdu matku svou záští se chvějící s trůnu odklidil a slíbil, že křesťanství jméním svým, ustavičným bděním, radou, mocí, vůbec všemi silami podporovati obmyšlí.“

Zatím dala Drahomíra zardousiti sv. Ludmilu. Krásně se tu líčí s jedné strany smrt svěťice naší tak, jak nám ji vypravují nové knihy české, s druhé

strany bolest nevýslovná sv. knížete nad úmrtím svojí pěstounky. Opět jej vidíme jako na rozpacích, má-li pomstiti hrůzy plný zločin, ale okem víry dívá se na koruny mučnické slávu — a mizí všecka jeho zlost.

Dovedně na odívání staví poměry a protivy, které v rodině knížecí se vyskytují v obou pohlavích, až končí tím, že není slávy leč ze ctnosti, nic že nemá na světě stálosti, co bez Boha se strojí. Marnost jesti honositi se předky urozenými, poskvrněni-li jsou nepravostmi: zato jest v skutku cti potomkům míti předky počestné a slavné. Za oněch dob 16. věku zvláště nemohl bez dojmu zůstat, kdo byl Kampiana řečníka vyslechl.

Druhý díl pak poukazuje na dobu klidu a slávy. Hned z počátku pronáší na sv. Václava řečník velkou chválu, říká: „Namáhavé bylo jeho vladaření tak, že by se více nenamáhal ani nádeník: než při vši námaze si tak počíнал, že nikdo v svém panování nevedl si nádherněji nad knížete našeho.“ . . . Popisuje jej, kterak u výstupu knížecím nádhera se na něm skvěla, kdežto v soukromí duch kajicný, duch modlitby a bdění ovládaly jej. — U výstupu knížecím jest viděti knížete rekovného ve zlatém voze neb na bujném oři, kdežto v noci dříví sbírá chudině a na svých bedrách do chatrčí donáší. . . Za dne drží žezlo zlaté a korunu z drahokamů, kdežto v noci navštěvuje bosonoh ač v zimě s přítelem svým Podivínem krále králů Krista Ježíše. . . .

A dále dí: „Mně se vidí obdivu záhodno, co tuším — na první pohled nic zvláštního neobsahuje: za to ale tím více poučné jest všem,

kdo rád se blýskají a po hlučných výstupech se pachtí, aby si podle něho také oblomili ducha pýchy, zahnali ducha marnivého, upamatovali se na lidskou bídu a pomíjitelnost světskou. Jsou to skutky milosrdenství, jako nemocné těšiti, nemocnice navštěvovati, mrtvé pochovávat, bolesti úpějících mírniti, vzdechy a nářky jejich zažehnávati, žádného zápachu, žádného vředu, žádného hnisu, žádného smetiště se nebáti a nelekati vyjma kalu hříchu a sebe menší skvrny s hříchem spojené. Sv. kníže dovedl při bohatství zeměpána cvičiti se v pravé chudbě, při vysokém panování v nejhlubší pokoře; za to, že mu bylo s uhlazeným a vyškrobeným panstvem jednati, vyhledával sám ubohé a zevně ohyzdné. . . . Arci, že mu lidé jenom světu hovějící ctnosti jeho ve zlé vykládali a ku slavě knížecí méně za schopna jej měli, poněvadž se mysl jeho k nadzemskému dobru vznášela.

Neušel slavného řečníka ani souboj s Rastislavem kouřimským. Nebo v řeči své vede nás také na zápasíště a představuje nám oba dva reky, knížete pražského v brněné košili a s přilbicí, na levé pak straně s krátkým kordem, kdežto soupeř jeho mohutnější postavy jsa vyzbrojen se objevuje statečněji, má dlouhý palaš, hbité šípy a pevné brnění jej pokrývá od hlavy až k patám. Než křesťanský kníže náš vyzbrojen jest ještě silou shůry, na niž svědčí kajicnice zíněná, kterou tělo sobě pokryl, a znamení kříže jež se mu na čele skví. Srdnatý pak kníže pohan na své síly, svou bujarost spoléhá.

Kdo by se byl nadál, co se stane? Aj tu hrdý kníže, který povoliti nechce, dokudž by mu pražský úděl nepřipadl jako výtězi, sám se vzdává svého

údělu, zbraň mu z ruky padá, soka svého na kolenou za svou smělost odprošuje, s odpuštěním viny knížecí svůj úděl nazpět s díky bere; ano i sv. křest vzíti slibuje a za přátelství s knížetem tak svatým i ve smlouvu vejíti si přeje. Příčina jest známa čtenářům. Kdo neví, jak anděl skvoucí na stráži stáli, aby uhájili omilostněného knížete? Ani onoho výstupu u německého krále a císaře Jindřicha v Řezně nepomíjí Kampian.

Ve třetím díle, kde se prohlídá ke koruně vítězné, praví, že, kdyby měl poněkud vypočísti všecky drahokamy v koruně jeho, nestačil by na to celý den. Drahokamy bych nazval chrámy, které na svůj náklad stavěl, ať již byly ze základu nové, ať jen opravené a byvše matkou pobořeny opět jím obnovené; dále byly by to ústavy na vzdělání kněží, školy na výchovu dítek atd. atd.

Načež úpěnlivě volá Kampian: „O nebesa, jakým časům jsme; my zůstaveni! Navrať se nám, vrať se, přesvatý kníže náš, a mezi touto vzkvétající šlechtou těšící se z požehnání Božského — přejíť sobě býti tvoji a ty bys jim ostal dědicem — vzbud' nám alespoň několik dobrodinců, kteří by spíše tebe v zakládání chrámů Páně nežli Žízku v bourání jich chtěli následovati! Blížím se již k letům posledním a zlatým našeho sv. Václava, v nichž den co den skvělejšími ctnostmi vynikal. Mnoho byl už za své vlády dokázal. Zanikla na mnoze pověra pohanská; v srdcích mnohých vzrůstala se víra křesťanská, přinášejíc sladké ovoce; nepřítel z ciziny nebylo se báti; v cizích zemích daleko a široko bylo jméno české v úctě; pokoj v zemi, hojnosť s požehnáním způsobovaly mysl

veselou. Tu v knížeti sv. víc a více úmysl dozrává vzdáti se trůnu a na dokonalejší dráhu života se vydáti, nechťe se s Hospodinem dělití alebrž v obět zápalnou zcela jemu se přinéstí. . . . Panická bezúhonnost podporovala úmysly knížete tak svatého. O, jaký to rozdíl mezi člověkem a člověkem ! Tu jest kníže, který při všem bohatství a u příležitosti k tolika rozkoším a ku hříšnému hovění tělesnosti v necudě zachoval andělskou čistotu až do smrti: a lidé bídni zaslíbivše se Hospodinu čistotou ruší slib a přestupují jej, jiní zase nestydí se vykládáti, že přísaha čistoty jest břímě těžší nežli hora Etna ! Ale, namítají nepřátelé křesťanské dokonalosti, kde pak budou jeho potomci ? A za odpověď dává : Zdaž je Boleslav bratr jeho a bratrovrah znamenitější a šťastnější kníže nežli byl a jest náš sv. Václav kníže panický ? Tolik 1000 dítek Božích sv. kníže má, kolik 1000 duší získal pro Ježíše Krista. . . .

A jak soudíte, zdaž měl kníže tak znamenitý a obdivu hodný, jemuž všichni poctiví nejdělsího věku přáli, aby nad nimi i po nich panoval, smrtí sejíti tak předčasnou a násilnou ? a to obelstěn, obelstěn od svých vlastních přátel, od vlastního bratra ? jemuž byl právě z útroby srdce svého zjevil svoje úmysly, že má býti dědicem ? . . .

Obelstil jej Boleslav, avšak nepřekvapil připraveného. Připraven byl kníže náš i na smrt.

Dovedně v protivách okazuje Kampian, kterak, cokoliv zlého na vlastního bratra ukrutný Boleslav sobě umyslil, stalo se sv. knížeti novým vezdy drahokamem do koruny jeho ; a co zaslepení nepřátelé svatému Václavu ve zlé vykládali, bylo

příčinou požehnání a zdaru jemu a celému království; a co svět ve klamu svém a marnosti své na svatém dědici haněl a tupil a co sv. patronovi vytýkal, stalo se zárodkem blaha a štěstí vlasti naší.

Ký div, že konečně volá řečník v nadšení: Slavná Praho, šťastné, přešťastné město, pomni, kdo je velkým dobrodincem Tvým, prohlédni též kdo jsou Tvoji škůdcové! Za kým půjdeš? Koho se přidržíš? Co odvětiš nepřátelům svým?

Zajisté se svěříme tomu, v něhož doufali naši předkové zbožní a vysvobození jsou.

Hlava XII.

Edm. Kampian blažené paměti arcibiskupem pražsk. Antoninem na kněze vysvěcen 1578.

Když r. 1574 blahoslavený Kampian z Brna do Prahy poslán byl, přišel tam jako novic Tovaryšstva Ježíšova po odbytém prvním roku noviciatu; proto byl povinen celý ještě rok cvičbami noviců se zanášeti, až by po dvouletém noviciátě, z něhož nesmí scházeti ani hodina (jelikož by byly sliby neplatny), k jednoduchým slibům připustěn byl.

Nesnadná práce tato byla mu usnadněna tím, že bývalý jeho novicmistr P. Pavel Kampian v Brně tehdy svůj úřad složil, aby rektorat na 3 leta v Praze u sv. Klimenta nastoupil. Znali se tudíž na vzájem novic náš se svým nastávajícím duchovním otcem a bez obtíží mohl mimo školské práce za vůdcovství svého novicmistra pokračovati v noviciátě svém.

Zajímavost jest poznati, jaké askesi t. j. cvičbě v křesťanské dokonalosti se v Praze věnoval. Ne-třeba k tomu leč sebrati poznámky, které si dů-
stojní otcové pražští u sv. Klimenta o něm do
paměti byli vštípili; což nám k živému obrazu o
čisté a bezúhonné duši našeho blahoslavence postačí.

Měliť jesuité všichni v zemích koruny svato-
václavské meškající ze svého novice nemalou radost
a vážili si ho jako v Římě, odkud přibyl. Nad to
jeho úchvatné chování zajímalo každého, kdo měl
příležitost jemu na blízku dlíti. Konečně a hlavně
za jeden rok po odjezdu z Prahy stal se slavným
mučénikem za svatou křesťansko-katolickou víru,
z které příčiny celá Evropa zraky své k němu
obracela. Proto si jesuité českoslovanští a jmenovitě
kolej svatoklimentská v Praze za nemalou čest
pokládala, že první mučéník z Tovaryšstva Ježíšova
v Anglii své duchovní vzdělání u nich (jesuitů
pražských) obdržel a mezi nimi působil a jim
rovněž vzorným životem svým svítil. Za tou pří-
činou zaznamenali o něm až do jednotlivostí ctnostné
činy, které soukromě před očima jejich byl ko-
nával.¹⁾

Ovšem člověk, jež světský duch se svou mar-
ností a ješitností pronikl, diví se a nechápe, co to
znamená, slyší-li, kterak muž, u jehož nohou se-
dávala studující mládež oxfordská naslouchajíc jeho
slovům pozorněji nežli slovům všech ostatních svých
učitelů sebe zasloužilejších, ochoten jest v každou
chvíli býti poníženým sluhou kohokoliv. Jaká to
medle protiva nepochopitelná pro světáckou mysl!

¹⁾ Dr. Scheeben Periodische Blaetter. 1879. str. 186.

Týž veleučený Kampian skvěl se druhdy jako hvězda mládeži akademické i z vysokých rodů, tak že si jinoši tito za nemalou pokládali čest, směli-li tak smýšleti, tak mluvíti, tak se chovati jako výborný Kampian mezi nimi, ano i v oděvu a chůzi jako o závod jej napodobovali. A hle! tentýž učený muž se nyní v noviciátě za šťastného pokládá, smí-li po škole na chvíli jíti do kuchyně, by tam zástěrou kuchyňskou opásán nejnižší práce konal, nádobí oplachoval, mrkev strouhal, kuchyň zamétal a pod. Vždyť tane mu na mysli ta křesťanská myšlénka: Tak pracoval král a vůdce náš Ježíš Kristus v Nazaretě až do věku 30 let, ježž jako věrný člen Tovaryšstva Ježíšova nápodobovati si přál. Co činíval jako novic v Brně, to činíval i v Praze, když rhetorice vyučoval. Vypravují o něm četní životopisci jeho, kterak si u představených vyprosil, by směl ráno nejen dříve vstávati ale i bratry své v koleji u sv. Klimenta budívati, kterýžto úřad obyčejně bratřím lajkům svěřen bývá. A úřad tento si jako zvláštní milost na svých starších vyprosil, poněvadž mu nemalou potěchou bývalo zaměstnání toto. Říkávaltě, že, kdykoliv si vzpomene, že svolává časně z rána sluhy Páně, by se Hospodinu představili a jemu se klaněli a s díky od něho povely přijali, na duši i na těle radostí oplývá. Že by byl snad nízkou prací touto vědy zanedbával, uchovej Bůh. Ale jeho píle a snaživost jako bystrý duch jeho prohlédali k cíli života. A ve světle tomto nesla se netoliko jeho píle ku vzdělání vědeckému alebrž píle ta směřovala i v neustálých cvičbách mravních ku křesťanské dokonalosti, jmenovitě ku pokoře, v níž nám jako slunce

světlý Spasitel náš Ježíš Kristus se svou Bohorodičkou.

Kdy po škole žáci jeho sobě hrávali, aby na duchu i na těle pookřáli, tak čteme v jednom životopise¹⁾ Kampianově, choďíval jich professor do kuchyně, by tam vyražením, na něž anděl s obdivem se dívali, zotavil se jeho duch a sesílela duše ctnostmi novými. Výkonů pak, které ducha nenamáhalo ale duši bohumilou obveselovalo, proto se podjímal, aby věkem i moudrostí i milostí jako mladistvý Ježíš Kristus prospíval a zásluhy své rozmnožoval; jmenovitě pudila jej láska ku mládeži, aby jí hojného zdaru ve studiích a milosti u Boha vydobyl. Patrně též bylo pozorovati, kterak mládež studující za jednání svého professora se nestyděla (nebývá v ústavech jesuitských oddělení žákovstva od dozorstva a učitelstva tak strohé, že by zvědavá mládež jim svěřená nevěděla, čím se mimo školu obírají jejich učitelé. To bývá tím spíše, nejsou-li místnosti dostatečné, jak to bývalo z počátku též v Klementinu, nežli velkolepé budovy nynější postaveny jsou). Nestyděla se studující mládež za učitele svého, cvičícího se v pokoře, alebrž tím větší úctu a vážnost k svému výtečnému učiteli v srdci chovala. Rozuměloť i žákovstvo jesuitské, co jest křesťanská ctnost, a navozováno bylo k tomu, aby vědělo jmenovitě, jak vzácná před Bohem jest ctnost křesťanské pokory.

Křesťanská pak pokora a skromnost vůbec tím jasnějším svitem zaskvívá, čím více kdo spolu

¹⁾ Alexis Possoz S. J. Vie et Mort du P. Edmond Campian. Chap. 8. str. 70.

s nimi spojuje bystrosť ducha a jiné schopnosti, čím více vědou a uměním, bohatstvím a pravomocí vyniká.

Pozorovatelé velkých charakterů mají za to, že Hospodin duše sv. mučovníků dlouho před jich sebeobětováním neobyčejnou láskou k ukřižovanému Spasiteli nadýchává; čímž své vyvolené připravuje na hrdinské podnikání křížové potupy. Nesmějíť se hanbiti za útlaky, naopak jest jim s nadšením a zápalom srdce je podjíti. Tak pozorovali též na našem blahoslavenci neobyčejnou lásku k Ježíši Kristu ukřižovanému; a konec života dosvědčil, k čemu ji byl obdržel.

Čistota jeho mravů dodávala tváři Kampianově andělského vzezření. Patřilť k oněm vyvoleným duším, jejichž mravní krásy ani stín smyslné nepravosti se nedotekl. Spanilosť jeho ne světská nýbrž mravní okouznila mnohé, když viděli, jak andělská bezúhonnosť rumění mu líce. Na čele jeho obrázel se obraz nevinného srdce, kdežto čistí rtové vylévali slova nebeské útěchy. Objev jeho osobnosti zaháněl chmury myšlenek zlých a z obrazů dobrých těšila se ustrašená mysl jemu na blízku jsoucí. Přivětiv jsa ke každému z lásky k Bohu pohledával na svých bratřích stránek dobrých; proto mu nebylo těžko s uctivostí ke každému se chovati. Maje druhé za lepší než sebe, v ústrety jim vycházel a k službám byl ochoten každou chvíli bez rozdílu každému.

Podivno! kdežto někteří lidé nemají než ustavičných nářků na jazyku a jsou samá stížnosť: jeho jazyk zaceloval rány jiných olejem a balsamem dobrého slova proneseného v svůj čas. A přiho-

dilo-li se přece něco nemilého, bral ač nevinně rád na sebe vinu s povinností, že učiní za dost, aby usmíření obdržel. Tak se stávalo, že čím déle mezi svými meškal, tím milejším a vítanějším býval všem přítelem.

Po 2 letech noviciatu 1575 nadešla toužebná proň chvíle, kdy se mohl v řádu Tovaryšstva Ježíšova prvními sliby Hospodinu Bohu svému zasvětit a na sebe vložiti ona zlatá pouta, kterými se duše křesťanské k Ježíši Kristu vízí. Byly to první sliby dobrovolné chudoby, ustavičné čistoty a dokonalé poslušnosti. Ký div, že se horlivost apoštolská v duši jeho ještě více vzrušila. Pracovati úsilně ku spáse nesmrtelných duší a spěti rychlým krokem do vrchu křesťanské dokonalosti bylo dvoje spřežení, které mocně táhlo srdce jeho. A starší uměli využítkovati horlivosti jeho. Už jako novicovi byla svěřena netoliko škola ale též vůdcovství v družině mariánské, jejímžto se byl zakladatelem stal: po noviciátě pak svěřena mu také výchova mládeže šlechtické čili kázeň v konviktě šlechtickém u sv. Bartoloměje. I kdoby pochyboval, že se k úřadu tomuto právě ač nesnadnému nikdo lépe nehodil nežli Kampian.¹⁾

¹⁾ Ekerta Posvátná místa král. Prahy. I. str. 398. Roku 1576, kdy úřad výchovy bl. Edmund byl převzal, našel se konvikt svatobartolomějský čili vychovatelství pro jinochy z vyšších stavů ve staré kolji svatoklimentské v místnostech, na nichž právě presbytář chrámu Páně sv. Salvatora s přiléhající částí budovy Klementina vystavěn jest. Teprve později roku 1660 přenesen byl konvikt do budovy „panský dům“ zvané, při níž řád vystavěl chrám sv. Bartoloměje.

Mimo to kázával latinsky dospělejším studujícím v neděli a svátek, třebaš dosud nebyl knězem. Svědomitá příprava sprovázela Kampiana v každém zaměstnání a při každém veřejném výstupu, a to tím více, jelikož nebylo ho tajno, jak přísně dospělejší mládež studující každý úkon posuzuje a jak snadno každou vadu mnohdy i nevadu odsuzuje. Bývali ale mimo to posluchači jeho často mužové vzdělaní ba i učení, kteří dovedli spravedlivě a bez přihany jak obsah tak formu čili tvar posouditi. Kolikráte se též přednášely výtvary ducha jeho na řečništi v konviktském sále (dvoraně), kolikráte na jiném řečništi před obecenstvem urozeným i neurozeným, ale vesměs vzdělaným a vybraným! A nebylo i nesmělo býti Kampianovi lhostejno, s jakým úspěchem se potká, jelikož na něm visela dobrá pověst ne jeho ale řádu, jež zastupoval a který teprve v počátcích svých v Čechách tehdy se nalezal.

Nikdo se nebude diviti, že muži jako blahoslavenci našemu bylo plýtvání časem nemalým hříchem; proto se vady této co nejvíce vystříhal. Nebo čím více kdo schopností má, tím více na něm dárce darů jeho žádá, by ku blahu člověčenstva pracoval a těžil hřivnou k životu věčnému. Za plýtvání časem měl Kampian dopisy z pouhé

Budova konviktu jest podnes známa pod jmenem tímto, ač z části v hostinec z části v tiskárnu c. k. školního knihoskladu zaměněna jest; a chrám Páně nyní svěřen jest ctihodným sestrám tak zvaným „šedým“ kongregace třetího řádu sv. Františka Serafinského, které mají účel sloužiti nemocným po domech z lásky křesťanské.

zdvořilosti světské. Nadál-li se však listem svým dosáhnouti prospěchu nesmrtelné duše, sloužiti ku větší cti a slávě Boží, pak nešetřil času a nasadil třeba i noc.

Byly tehdy doby velice vážné a dojemné v Čechách, ale vážnější a dojemnější ještě byly v ubohé Anglii. Tam se prolévala krev za sv. víru a, kdo nechtěl odpadnouti od víry katolických předků, s tím se nakládalo jako se zrádcem vlasti. Proto na sta a tisíce katolíků velela lítá královna Alžběta a vláda její, uvrhnouti do žalářův a vydala je na smrt. Kampian se zajisté i o těchto věcech dověděl; nebo byl zde anglický vyslanec u císařského dvora, který brzy se svým krajanem se sprátelil. Ale tušiti také lze, že mu neustále na mysli tanulo prorocké vidění ze zahrady brněnského noviciátu připomínajíc mu věst „zemřeš jako mučeník“. O, jak asi vzdychal, jak toužebně modlíval se za svou vlast! Kolikrát obětoval sebe Bohu skrze Bohorodičku, by se smilovati račil nad křesťany na severu úpějíci!

Již v druhém roce pobytu svého v Praze 1575 míval častěji návštěvy svých krajanů. Angličtí totiž poutníci, kteří v jubilejním roce 1575 buď do Říma putovali buď se z Říma vraceli, zastavovali se v Praze; a co bylo jim milejší, nežli najíti neočekávaně tak milého přítele! Poutníkův anglických, kteří do Říma se brali, bylo tehdy nemalé množství: jedni chtěli v Římě studovati, druzí na hrobě sv. Petra plnomocných odpustků dosáhnouti a u sv. víře katolické se utvrditi. Mezi jinými zprávami z Říma slyšel, že několik z oxfordských studujících vstoupilo v Římě do řádu Tovaryšstva Ježíšova. Zpráva tato naplnila jej radostí, tak že se odhodlal do

Říma jim psáti, aby je v tomto povolání upevnil a spolu na jevo dal, co cítí srdce jeho. Jména jako Robert Persons, Vilém Weston, Jindřich Garnet byla mu známa z Oxfordu a nemálo jej zajímala. List jeho planul apoštolským ohněm; nebyloť ani slova, kteréž by neznělo apoštolsky a nesálalo ze sebe žár vroucí lásky k Bohu i krajanům. Pomáhal tak roznítiti oheň, jakým apoštol má vznat býti.

Za příklad, jaké byly listy jeho apoštolské, poslouží nám list, jež psal z Prahy do Říma svému věrnému příteli Řehoři Martinovi: „Meškáte v Římě; těžte z hřivny, která na čas vám propůjčena jest. Pozorujte starožitnosti a památky, na něž přicházíte v každém kroku. Ajta, samé to zbytky lesku a slávy starého Říma! Vůči takové moci, která se tu před očima rozvinuje; vůči takovému štěstí a bohatství světa, které zmizelo, kterak může se ještě lidské srdce všeti na to, co nazývá svět „slávou“?! Avšak uprostřed rozvalin těchto spatří oko křesťanské, jak mu cosi nad obyčej vyniká. Posvátné, dím, ostatky sv. mučovníkův a svatou apoštolskou stolicí knížete apoštolův čili svatopetrskou, která se nám zachovala přese všechny věky na vždy nedotknutá oproti všem násilím zlovůle i bludů. Zdaž bychom si měli více vážit slávy pozemské než nebeské vidouce, že i velikáni nadělavše po světě snad na čas daleko široko náramného hluku nejsou ani ve svých hrobkách více ponecháni?“

Nemálo jej těšilo, že svými listy přispěti mohl k obrácení kazatele anglického jmenem Guthberta, který po několikaletém působení jako pastor sám se přiznal Kampianovi, že vlastně ani náboženství nezná ani obřadů. Jedno psaní, které mu blah.

Edmund poslal, dostalo se do rukou anglického biskupa v Londýně, jenž nemálo rozradován z takového listu hned vyslal do Oxfordu tajného strážníka, aby horlivého kazatele Guthberta jali a svázaného přivedli. Než mladý pán v čas se o tom dověděl a prchl. Jeho cesta vedla přímo do Duaku, kde v koleji Kampian byl jeho učitelem a odpřisáhl se bludů svých. Vykonav bohoslovná studia vrátil se zase do vlasti své, kde apoštoval ve hrabství Kornwalském, až jej jali a do žaláře zavlekli.

Biskup totiž anglický z Exeteru doslechnuv, že by se v domě pánů z Tregnianův skrýval missio-nář římský, sám slídiči sprovázen dal dům prohlédati, až ubohou oběť našli a na jatky odvedli. S hrdinskou myslí podstoupil muž ten za sv. víru mučnickou smrt, obviněn byv zločinem domnělé velezrády r. 1577.

Starý jeho přítel Řehoř Martin poslal o tom zprávu do Prahy; načež Kampian všecek rozradostněn nad vítězoslávou mučenika toho odepsal: „O, jak ze srdce vám děkuji či spíše všichni, o! k jakým díkům jsme vám zavázáni, že jste nám psal o hrdinské smrti blah. Guthberta! Věru nebeskou radost nám to způsobilo. Než jak jsem já politování hoděn, že mě tento mladý muž předstihl ve svém štěstí! O, kéž by se mi stal přímluvčím, jako já byl jeho učitelem a přítelem!“

Za příklad apoštolského ducha poslouží nám rovněž list, který 20. února 1577 z Prahy poslal do Brna rozmilým svým novicům více k poučení nežli k zábavě.

List zní v převodu českém následovně :

„Vím, že hlasu lidskému, rozmilí bratři v Kristu,

mnohem méně platnosti přikládáte, nežli Duchu sv., který bez hluku mluví do duší Vašich: než přece mám za to, že nebude marné aneb zbytečné lásku a oddanost svoji Vám na jevo dáti; k čemuž má sloužiti přátelský list tento. Budiž Vám znamením lásky a oddanosti. Ne snad proto píš, jako by můj úmysl byl Vás poučiti a povzbuditi; předběže mi známo, že, kamkoliv pohlednete, vše Vás ku ctnosti pobádá. Více mám v tu chvíli na zřeteli sebe, abych sebe k tomu povzbudil, oč chci s Vámi se sděliti. O! by pravdou bylo a mohli jste mi po pravdě psáti vědouce, že já podle toho jednám, co píš Vám, jako já na jisto vím, že Vy tak skutečně si počínáte!

Vím, jaká svoboda spočívá v poslušnosti, jaké kouzlo má do sebe práce a snažení, jaké slasti modlitba, jakým královstvím jest pokora, jaký poklid obsažen v boji, jaká ušlechtilost jest v trpělivosti, jaká dokonalost v uznané křehkosti. Hlavní však věc jest osvojit si ctnosti tyto; což Vám, jelikož jste jako v ráji, zajisté snadno bude: než já s básníkem jsem povinen vyznati „pokud nohy stačí, krokem spíchám nestejným.“

Pročež, bratři v Kristu nejmilejší, byť bychom vezdy, pokud živi jsme, Kristu Pánu díky vzdávali, za to že nám taková tajemství zjevil, přece to vše nestačí. Ani bychom neuměli si to vše na mysl uvést, kdyby nás byl mistr nebeský sám do školy své nevzal a nás nenaučil, že na tomto světě pod falešnou rouškou světské cti a rozkoše skrývá se tolik trní a bodláčí, tolik bíd a hněsu, že tento svět hraje tak strašlivou truchlohru! Kdo by z nás byl tušil, že Vaše chudá kuchyň vzácnější jest než

paláce královské; že náš skrovný pokrm více jde k duhu než všeliké hodování; že Vaše sebezapírání sladší jesti nežli světské lahůdky, Vaše boje vzácnější než jejich klid, Váš nedostatek vítanější nežli jejich hojnost, Vaše poníženost vyší nežli jejich nádhera a sláva? Prosím Vás, dejme tomu, že byste, cokoliv si tací lidé přejí, po celý život měli, jako jsou divadla a rozmarné zábavy, cesty a hovory s rozličnými lidmi, zdaž by duch Váš nebyl při tom přece prázden; oči Vaše místo tuku zdaž by nevysýchaly; uši Vaše byť i po celý den klepům a báhorkám naslouchaly, zdaž by osvěžely; a mysl Vaše zvědavostí a všetečností zdaž by zbohatla; tělo lahůdkami přesycené zdaž by znesmrtelnělo? Aj hle, temnosti jsou to, v nichž vězí ti, kteří marnostem světským stále se oddávají nevědouce, co vlastně jest šťastně živu býti. Mají za to, že když se na cos velikého těší, tím už pokročili Bůh ví jak, a zatím ani stý díl z toho, o čem snili, nepřipadl jim; a připadne-li v skutku něco, zajisté když vypočítají, co byli vydali, t. j. jaké starosti a úzkosti, jak nejisté výsledky, jak hnusné otroctví, jaké úklady a kříže i nesnáze a sváry mimo jiné nepřiležitosti podnikli, věru uzří se jako v okovech; uzří, že stali se nejšerednějšími a nejbídnějšími otroky.

Pročež jeden povzdech Váš, který k trůnu Božímu vyšlete, jedna tužba po nebi jest vzácnější nežli jejich neustálé ryky, kterými se po svých tretkách honí; jedna Vaše vyrážka, při níž s Vámi andělé obcují, jest milejší nežli jich nekalé schůze a pitky a zábavy, při nichž ďáblové připsjejí jim; jedna Vaše střídmá posila, kterou Pánu Bohu obětujete, jest platnější nežli celý jejich věk se všemi

prostopášnostmi. Spějte tudíž, bratři moji nejmilejší, dál a dále ku předu, uznávajíce dobrotu božskou k Vám a důstojnost povolání svého! Zdaž jest v stavu nachový plášť králův a císařův, jich výsost a jakákoliv rozkoš, radosti a důstojnosti Vaše nedím nahraditi, ale třeba nastíniti? Ti, co dobří jsou ve světě, hle, s jakými překážkami pod korouhví Ježíše Krista bojují, kdežto Vy jste prázdní všeho břemene a připuštění s učeníky Páně k důděrnému obcování s Ním. Onino smějí ke dvoru královskému jíti, Vy však smíte až do komnaty Jeho vstoupiti; onino k tabuli obyčejné pozváni jsou, Vy pak k hodům nejvzácnějším; onino ku přátelství se připouštějí, Vy však až k objímání; onino k bohaté pokladně, Vy pak k nejdražším skvostům přístup máte. Považte jen, s jakými nesnáze se potýkají hodní lidé ve světě tak zhyralém: potom, trvám, snáze pochopíte, jaké milosrdenství prokázal Vám Hospodin, že Vás vytrhl z tolikerých nebezpečí a přenesl do Tovaryšstva svého. O, s jakou tíží kráčeji za Ježíšem před nimi spějícím a s nepřátely bojujícím ti, jimž na klíně sedí žena, na ramenou dítky a na plecích jejich hospodářství; jichž hlava jest plna starostí! Jejich nohy zdaž nejsou jako okovy spoutány? A proto tak obtíženi jsou, že se jim až dech tají!

Veliké a převeliké jest štěstí Vaše, že si Vás vyvolil král za pobočníky své, že Vás pláštěm svým přikryl, svým rouchem přioděl a poctil. Kterak bychom se odvážili říci, že jsme cosi velikého učinili, zanechavše svých přátelíček pro Toho, jenž pro nás nebe opustil; ký div, jestliže já snad bratřím svým ochotně posloužím, vida, kterak Ježíš nohy

samého zrádce Jidáše umyl; aneb jsem-li svých otců duchovních poslušen, an Kristus Pán sám Pilátovi byl poddán. Což jest to něco velikého, podjímáme-li k uctění Ježíše Krista práce, kterýž pro naši spásu přetěžký kříž nesl? Zdaliž se tím zahodíme, jestliže jako hříšníci nějakou důtku snese, vidouce, kterak nejnevinější Ježíš rouhání a uplvání, biče, rány i smrt za nás podstoupil?

O, bratři v Kristu rozmilí, kolikrát se koliv do divadla takového podíváme, tolikráte patrně se přesvědčíme, že nesmí na světě nám býti nic tak sladkého, jehož líbezností bychom se snad dali od Ježíše Krista odtrhnouti, ani něco tak odporného, jehož hrůzou bychom se dali zastrašiti, abychom odpornosti té nepodnikli.

Avšak již se sám sobě divím, že jsem se tak dlouho u Vás pozdržel maje tolik na práci. I uzavírám list svůj; ale za to Vás odkazuji na Učitele nebeského samého, který nejsvětějším vlivem svým do duší Vašich vlije vše mnohem lépe nežli nepatrnost moje. Poslouchejte hlasu Jeho; máť slova života věčného. Já pak o své vůli s radostí a spolu z nařízení důst. P. rektora, který k brněnské koleji zvláštní láskou lne, vytrhl jsem se ze svých prací, abych s Vámi duchovně se pobavil. Než i celá naše kolej pražská Vás srdečně miluje, dávajíc řádky těmito přichylnost svou k Vám na jevo, i vzkazuje Vám všem srdečný pozdrav. Já pak nejen Vás, alebrž i šlépěje svatých noh Vašich líbám; i prosím Vás, abyste si na mne, ubožáka, nějakou almužnou v modlitbách vzpomněli a z Vašich zbytků mně bídnému ku pomoci přispěli.“

Zpomínaje na svůj minulý život a bludné

Jeho cesty nejednou se v modlitbách svých, jmenovitě v rozjímání, rozplakal lítostí nad hříchy svými; čehož následek byl, že se v duši jeho víc a více vzrážel poznatek slabosti lidské, jakož i potřeba ostražitosti, v níž každý, nedůvěřujíc sám sobě, nad životem vlastním bdíti má. Z té příčiny bylo mu právě nejvíce jasno, jakou milostí proň jest, že Hospodin vyvolil si ho do šiku bojovníků Páně; což znamená zasvětití sebe Hospodinu; a jaké to štěstí pro Ježíše Krista výhradně žíti, k jeho cti a chvále pracovati, o sebe nedbati, ba i sebou pohrdati.

Zásady pak tyto dokonalosti křesťanské tak ovládly ducha jeho, že s největší pílí v pokoře se vzdělával. Proto nikdy nevyšlo z úst jeho slovo prosebné, aby jej řád, jemuž přínáležel, dal vysvětití na kněžství; ano když nastala doba tato, z poslušnosti toliko se odhodlal vzíti na se hodnosť kněžskou, kteréžto se viděl v pokoře své z cela nehodným.

Jinak arci soudili představení jeho. Působení jeho apoštolské mělo se ještě více rozvinouti a o spáse nesmrtelných duší měl ještě důrazněji a rozsažněji pracovati. I ustanoveno mu, by se připravoval na vysvěcení.

Co do stránky bohovědné známy jsou již jeho studie.

U věku jsa 38 let dospěl úplně i pro řád Tovaryšstva Ježíšova, který zřídka koho ze svých členů před 30 rokem vysvětití dává.

Zajímavo i poučno by zajisté bylo vyličiti, s jakou pílí a horlivostí se Kampian na vysoký úřad kněžský připravoval, když konečně o prázdninách školských

roku 1578 [začátkem měsíce září tehdejším arcibiskupem pražským Antonínem Brusem z Mohelnice na kněžství byl vysvěcen.

P. Edmund byl samému arcibiskupovi nemálo milý a těšil se u něho z velké vážnosti; proto velikou mu způsobilo radost, že miláčka svého, jak mu říkával, světiti směl. Nejednou se s ním radíval v přetěžkém úřadě svém jako pastýř stádce jednak rozptyleného jednak zbloudilého a to s velkým prospěchem; nebo tehdejší smutné doby země české podobaly se až příliš nešťastnému stavu ubohých katolíků anglických. A protože mu z vlastní zkušenosti mohl rady skytati. Mimo to arcibiskupovi nemalým bylo potěšením, mohl-li si do Klementina zajíti, aby tam buď ve slavnosti mariánské kongregace podíl vzal a Kampiana kázati slyšel, buď aby jeho umění, které žáci svato-klimentští na jevišti provozovali, se zúčastnil. Sem patří ona paměti-hodná slova, která po vysvěcení byl arcibiskup Antonín k P. Edmundovi pronesl: „Od Wyklifa Angličana vše zlé na Čechy se přivalilo: Angličana opatřil nám opět Hospodin, jenž by rány Čechům od Wyklifa zasazené zacelil.“

Od té chvíle, co se Kampian stal knězem, zdvojnásobil se oheň apoštolský v něm a krása života duchovního zářila z něho ještě jasněji. Na svátek Narození přeblahoslavené Rodičky Boží Marie Panny slavil u sv. Klimenta prvotiny své, v témž roce 1578, v němž ku prostrannému chrámu Páně sv. Salvatora položen byl základ. Životopiscové jeho vyprávějí, kterak nyní jeho touze po doko-

nalosti nic nepostačovalo. Všady viděl v útrobě duše své i u vnějším jednání hříchy, nedbalosti a nedokonalosti; při čemž se domníval, že mnohem více vad takových má, kterých ani nepozoruje. Co nejčastěji chodíval ku sv. zpovědi, aby víc a více očistoval svědomí své. A kdežto sám pln býval lítosti a žalu, zpovědník jeho nejednou nenalezl, z čeho by jej rozhřešil.

P. Edmund Kampion byl muž povahy velmi tiché a klidné. Arci, že těm, kteří společný život vedou, zvláště jest povaha tichá a spanilá mysl výborným darem Tvůrce dobrotivého. Avšak pro pravého řeholníka nestačí, aby uměl přívětivě a zdvořile se chovati a třebaš i zákonitě si vésti. Povaha klidná jest toliko náladou ctnosti: cností pak samou daleko ještě není. Bývají povahy kolikráte velmi milé dokud jim vše podle vůle běží, tak že bychom v takové povaze už chtěli spatřovati vzornou cnoš. Ale poshovte maličko: jak mile takové tiché lidi ovane větérek pokušení, už rozmilý kvítek jejich spanilosti vadne a usýchá.

Blahoslavený Kampion by snad na sebe slova tato obrátil a na doklad by se dovolával minulosti řka, že i on byl kdysi velmi uvadlým a uschlým kvítkem tichosti. Než nyní nelze nijak slov těch obracet naň, jelikož pravá cnoš s vytrvalostí a pravá svatoš s hlubokou pokorou kořeny vpustily do útroby duše jeho. Ničeho se nebojí náš hrdina za sv. víru podstoupiti, až na nepravost, v níž zradil Pána a Mistra svého.

I ustálil se u víře v Boha svého a jako mor odmítal všeliký blud jehož se byl ovšem tehdy dopustil, když se byl pro časný zisk, k vůli skvělé

budoucnosti, za příčinou neobyčejných schopností na bezcestí ocítnul. Dopustila pak Prozřetelnost božská neštěstí bludu naň, aby ve štěstí apoštolských radostí tím pokornějším býval. A zajisté odumřel Kampian vši pyše a marnosti její jakož i vši vypínavosti, jejichž místo zaujaly neúhledné ctnosti, pokora a tichost, sebezapírání ba i sebou zhrdání, láska k samotě a obcování s Bohem. Nad obyčej vroucné byly jeho úcta ku přehořkému umučení Páně a jeho pocit štěstí v povolání k řeholnímu životu. Toť kratičkový nástin ctností, které činily jej před Bohem i lidmi spanilým.

H l a v a XIII.

Edmund Kampian jako zakladatel kongregace mariánské v Čechách.

Úcta, důvěra a láska ku přeblahoslavené Rodičce Boží Marii Panně nalezá se u každého pravověřícího křesťana. A čím výše stoupá jeho zbožnost a křesťanská dokonalost, tím větší se jeví jeho oddanost a přítulnost k nejsvětější Bohorodičce. Proto nebylo by ani třeba rozepisovati se v této příčině o blahoslavenci našem.

Avšak jsou zvláštní pohnutky, které vyžadují, bychom pozornosti věnovali úctě blah. Marie Panny, jak se v životě blahoslav. Edmunda Kampiana na jevo dává.

Církev sv. prozpěvuje o Rodičce Boží: „Ty's jediná veškeren blud po všem světě potřela.“ A vyznává slovy těmito dosah úcty její oproti toli-

kerým nepřátelům sv. víry. Na základě nepřátelství, které povstalo už v ráji, kdy Hospodin sám pravil: „Nepřátelství položím mezi tebou, hade, a mezi ženou, semenem tvým a semenem jejím; onať potře hlavu tvou,“ na základě tomto jest obrana sv. víry naší dílem Bohorodičky Marie Panny. Předě vším arci porodila nám Ježíše Krista, Spasitele našeho, v němž jest život a vzkříšení naše, zřídlo vši milosti pro život časný i věčný. A jelikož bez víry nelze v milosti býti: tedy nám víru tu zjednala Bohorodička skrze Ježíše Krista.

Ký div, že na předním místě pomáhá věřícím, aby sobě sv. víru zachovali a zachránili. A čím větší nebezpečí hrozí křesťanskému lidu, tím starostlivěji bdí nad ubohým stádcem, aby vlci nepožřeli ovečky Beránkem Božím vykoupené.

Z té příčiny apoštolští muži od jakživa ve svých apoštolských pracích se utíkali k blahosl. Rodičce Boží. Nechať hlásali pohanům sv. víru, aneb kázali lidu věřícímu, by jej utvrdili u víře sv. a rozmnožili ji, aneb bránili ji před lidem pobloudilým u víře pravé: vezdy sami vzývali nej-světější Marii Pannu na modlitbách svých a odporučovali úctu její všem těm, kterým chtěli s pomocí Boží prospěti. Zdaž si naši sv. apoštolové slovanští, když pohanským předkům našim poprvé víru sv. hlásali, počínali jinak? A zdaž svatí mužové, kteří ohněm Ducha sv. rozníceni jsouce hájili víru svatováclavskou po zbožných předcích zděděnou ale v dobách husitských a pohusitských povrženou, nebojovali tímto štítem a touto zbraní proti všelikému bludu a kacířství?

Patrným jest též důkazem výroku církve sv.

o Rodičce Boží historie zemí československých, kteráž historie dosvědčuje, že dříve vychladla úcta mariánská v lidu českém, nežli počalo se ujímati v srdcích bludařství. Povšimnutí hodno jest zajisté, že všichni bludaři zanevřeli vezdy rovněž proti úctě blah. Marie Panny.

Z toho všeho vysvítá, že čím více se blahosl. Edmund Kampian v apoštolském povolání svém zdokonaloval, že tím více též vzrůstala se v něm úcta a důvěra i láska k Bohorodičce. Mezi spisy po něm zachovanými jest také proslov o úctě mariánské a důležitosti její, kterýžto proslov, ač jeden z jeho žáků jej přednášel, přece co do skladby jest jeho dílem. Vyjímáme z něho tato slova: „Radost a potěcha z ochrany Marie Panny důležitá a před důležitá jest jmenovitě mládeži; nebo co může býti nestálému a vrtkavému jinochu milejšího a slavnějšího nežli ochrana této královny nebes a země, která jest tak mocná v obhájení, tak milostivá u vyslyšení, že nikoho neoslyší, kdokoliv se k ní utíká, aniž koho s nepořízenou odejítí nechává. Ano prosí za nás dotud u svého božského Syna, až ji vyslyší.“ Načež mluví o přemocné její ochraně a obraně. „Kéž bychom více na mysli mívali,“ vykládá s jakousi radostí a ochotou, „s jakým výsledkem a s jakou vytrvalostí i v nejtěžších záležitostech Maria nám ku pomoci spěje! Ano Maria mládeži výhradně ku pomoci spěje pro svou neposkvrněnost bezpříkladnou a pro nevýslovné muky, které pro nás trpěla.“

Než nesmrtelných zásluh dobyl si blah. Edmund Kampian v rozšíření úcty mariánské a obhájení víry sv. v Čechách zahájením kongregace

mariánské čili družiny na počest' blah. Rodičky Boží Marie Panny zřízené.

Blahosl. Kampian byl teprve několik měsíců v Praze. I stalo se, že studenstvo pražské zaslechlo o kongregaci mariánské v Římě. A neváhalo ihned prositi P. rektora koleje svatoklimentské, by směli k uctění blahosl. Rodičky Boží Marie Panny něco podobného míti. Dne 16. ledna 1575 dal si zavolati P. rektor některé z nejhodnějších chovanců projeviv jim úmysl svůj, založiti družstvo mariánské jakož i to, že professor M. Edmund Kampian bude družstva toho správcem.

Toť začátek a původ kongregací mariánských v Čechách, které napotom se tolik proslavily, že nikdo ani tušiti nemohl toho velikého výsledku, jehož mariánské družiny svým působením docílily. Ani ten, který prvý žehnal tomuto vzácnému dílu ku počtě královny nebes a země, nemohl jmenovitě tušiti, že také na obhájení vlasti naší proti nepřátelům sv. katolické víry svrchovanou měrou přispěje. Blah. Kampian může vším právem za zakladatele družin mariánských v Čechách považován býti, protože od něho upravené stanovy byly prvými stanovami kongregace té, ne sice vůbec ale přiměřenými poměrům, které tehdy ovládaly veškerý mysl v Čechách. A stanovy takto od blah. Ed. Kampiana upravené výbornými býti se také osvědčily.

Šťastná to byla myšlénka založiti družinu pod ochranou mocné Bohorodičky, v níž se shromažďovala studující mládež ku pěstování křesťanského života. Postupem pak času vzmohla se také ve vrstvách lidu dospělejšího; neboť titěž jinochové

i jako mužové na výši vzdělanosti u vědách a uměních, v povolání duchovním neb politickém, pošinuli a vynikající chtěli setrvati v úctě přeblah-Rodičky Boží. Proto zavedeny také kongregace pro muže vyspělé.

R. 1563 bylo po prvé slyšeno v Římě jméno kongregace mariánské se štítem „Zvěstování Panny Marie;“ r. 1575 v Čechách založena kongregace ta mezi studující mládeží, r. 1577 už se sv. Stolice veřejně vyslovila s chválou o úmyslu jejím, a když napotom r. 1584 bullou Řehoře papeže XIII. stanov y její byly slavně potvrzeny, čítala již mariánská družina na 30.000 členů po světě, kteří se latinským jménem sodalové (soudruhové) zvali, na mnoze jsouce to studující a vybraní jinochové na školách gymnasijských a vysokých.

Jak vybíravě si při tom počínáno, patrnó z toho, že Kampian ze všeho studentstva připustil z počátku toliko deset, které za hodné byl uznal, t. j. těch nejlepších. Než právě to účinkovalo velice na šlechtná srdce mladistvá. R. 1586 rozšířil pak Sixtus papež V. družinu mariánskou ku prosbám se všech stran na všecky stavy mužské od nejvyšších až do nejnižších na světě. S radostí a jáсотem přijato povolení takové. A co bylo potřebnějšího, nežli aby tatáž Matka, jejímž dítkem kongregace mariánská jest, měla příležitost, pojmuti za ruku jinocha nejen v útlém věku alebrž bdíti nad ním, i když se stal mužem. Moudrými stanovami svými stála matka ta při něm v životě, v jeho povolání byla mu rádkyní, v bojích posilou a útěchou, v životě soukromém i veřejném záštitou. Stál tu muž vedle muže, jinoch vedle

jinocha s týmiž zásadami, spojenými silami! Krátce vypočetl stavů, které zastoupeny byly v kongregaci mariánské, vřelý její příznivec¹⁾ říká: Byly kongregace církevních hodnostářův a duchovenstva nižšího. Šlechta měla svou kongregaci, rovněž tak úředníci, důstojnictvo vojenské a ostatní vojsko, učenci a umělci, obchodníci a občané, řemeslníci, námořníci, rybáři a vinaři, tovaryši, učňové ano i služební lid.

Ve své soustavě pak není kongregace mariánská nějakým jen bratrstvem, kterým by se jakás pobožnost aneb i jakési liché pobožnůstkářství pěstovalo, jak se leckterí lidé v těch věcech neznalí domnívají, kteří někdy i takové křivé úsudky o ní pronášejí. Kongregace mariánská má jádro, v němž jest zárodek čilého života schopný, který se v pravdě také vyvinul a mocným činitelem ve společnosti lidské se býti osvědčil. Cíl její jest, aby byla seřaděna v šik pod zvláštní ochranou Bohorodičky. Seřaděný šik tento bojovníků Božích ve všech vrstvách společnosti lidské má pak vystupovati z bezčetných bodů, kde se cvičí a kde se duchovní zbraně připravují proti nepřítelům a odporcům křesťanství vůbec.

Ve společných schůzích nabývají členové nových sil a návodem duchovního vůdce obdařeni jakož i dobrou radou života pro sebe i pro jiné opatření jsouce, vracejí se ku povolání svému. V opatrnosti a rozšafnosti spojené s ráznou vůlí přispívají dle poměrův osobních a časových potřeb k oživení křesťanstva. Teprve když namnoze zru-

¹⁾ P. Loeffler S. J. Laacher Stimmen 1884. str.

šeny byly kongregace marianské spolu se zrušením řádu Tovaryšstva Ježíšova, povstaly za náhradu rozličné spolky dobročinnosti; neboť kongreganisté to bývali, kteří se nemocných ujímali, chudé podporovali, vězně navštěvovali atd. Kongreganisté to byli, kteří i literárně hájili sv. víru a posvátné pravdy v dějinách a vědy a umy pěstovali na vysokých školách. Z toho ze všeho viděti, že kongregace marianská v základě svém pouhým bratrstvem, které by toliko pobožnosť pěstovalo, nebyla a není. Avšak z toho též soudný čtenář porozumí, proč moderní nevěrci a bludaři tolik proti kongregacím marianským zuřili a zuří.

Že to není snad osobní smyšlený úsudek, tomu nasvědčují slova francouzského kardinála Bausseta, který v životopise věhlasného biskupa Fenelona, člena téže družiny, píše:

„Od počátku svého mělo Tovaryšstvo Ježíšovo na zřeteli podporovati vysoké rodiny v zemi u výchově jejich synů; avšak neopomíjelo obracet pozornost svou též k vrstvám lidu druhým i sebe nižším. Veškeren lid cvičilo v bázni Boží a ve ctnostech jak božských tak mravních; z této právě příčiny byly kongregace marianské, které se věady zřizovaly, velmi v hod. Časem se okázalo, kterak lze poměrům jednotlivých stavů i odborných ústavů stanovy marianské družiny přizpůsobiti. Zbožná modlitba ve společné schůzi a v předepsaný čas, sv. svátosti a posvátné obřady, příslušné a odborné naučení pro muže, krátké sice ale za to tím ráznější, aby se rozliční stavové vyznali v povinnostech svých a neostýchali se i veřejně je konati, vše to posloužilo nemálo křesťanskému světu, že se v něm

zachoval šlechetný mrav křesťanský a pořádek, že v kruzích rodinných vládly poslušnost a počestnost, na nichž spokojenost v rodině a blahobyt celých říší spočívá. V dobré paměti jsou posud mužové, s nimiž bylo tak milo obcovati, v jejichž životě se obrážely ctnosti křesťanské i občanské, jako spořádanost, spolehlivost, pravdomluvnost a prostota bez falše; byliť mužové tito věrnými členy kongregace mariánské v zásadách křesťanských ustálenými.“

Ano už roku 1573 povzbuzuje hlava církve sv. (papež) členy družstva udělujíc jim odpustky a výsady na dobré skutky, které mají jako členové konati. Jsoutě pak dotčené skutky hlavně tyto: návrat bludařů do lůna církve sv., obrácení bříšníků, návod ke složení všeobecné (generalní) zpovědi, k poslouchání slova Božího, zmaření špatných knih a t. d.

Podívejme se nyní na kongregace pražské, které byly mocny vlivem svým, tak že nepřítel katolické církve a národa našeho, proti němuž si na pomoc přivolávali cizozemce nekatolické, právě kongreganistů se nejvíce báli. Neboť tito úsilně obhajovali katolickou pravdu a křesťanský život i stáli v bouři jako jeden muž. V koleji klementínské jest v prvním poschodí nad vratama právě, kterými se vjíždí od Karlova mostu do prvního dvora, místnost, která sloužila za skladiště ozdob a rouch bohoslužebných kongregaci mariánské. Zde jest nade dveřmi obraz blah. Edmunda na obmítce malovaný s nápisem: „Ven. P. Edmundus Campianus Congregationis nostrae auctor.“ (Ctihodný P. Edmund Kampian zakladatel kongregace naší),

v níž se vyvinul zdroj a proud křesťanského života po vlasti naší.¹⁾

Až do r. 1580, kdy byl blah. Kampian do Říma povolán, spravoval on sám družinu marianskou, jejíž stanovy vlasti naší přiměřené byl také sám sestavil. I doporučovaly se stanovy ty nejprve mládeži studující v té míře, že se k ní hlásilo sodalů množství. Téhož ještě roku 1575 byla před se vzata volba nová a slavná. Sám papežský nuntius Delfini svou přítomností družinu poctil, taktéž Stanislav Pavlovský, napotomní biskup v Olomouci, a mnozí i jiní vysocí páni duchovní a světští zúčastnili se zápolice právě v tuhém boji s protivníky katolického náboženství na sněmu českém i mimo sněm.

Zvláště katolická šlechta, které se stal Kampian v brzce důvěrným rádcem, pocítila nemalou zálibu v družině marianské. Obeznamila se blíže se stanovami a pravila si: Proč by se družina podobná nehodila i pro dospělé muže katolické a šlechtice? Uradivše se šlechticové zřídili v skutku mezi sebou družstvo podobné a přihlásilo se mužů katolických tolik, že již r. 1578 družina pražská trojí oddělení čítala. První a původní byli gymnasté, druhé oddělení tvořili jinochové dospělí vysokých škol, třetím oddílem byla třída šlechticů, profesorů, lékařů a právníků. A za nedlouho povstalo i čtvrté oddělení měšťanů.

Povzbuzující zajisté byly příklady v nápotopní době samých císařův a králův, jako Ferdinanda II.,

¹⁾ P. Josef Svoboda T. J. Katolická reformace a družina marianská v království českém str. 13.

Ferdinanda III., velikého spolu ctitele našeho sv. Václava, pak císaře a krále Leopolda, který pod ochranou Rodičky Boží staroboleslavské se narodil, tak že knížata a hrabata i ostatní šlechta v úctě mariánské závodila se stavy svých poddaných. Lze tu říci, že se zbožnost a učenost, vznešenost trůnu i válečná hrdinnost, věda a umění, že vše to kolem praporu Rodičky Boží se sdružilo s těmi, kteří rukama v potu tváře dobývají chleba svého.

O kongregacích mariánských, kterých bylo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku značný počet, lze vším právem říci, že byly ve svém působení, čím dle vytknutého cíle býti měly. A jelikož mělo Tovaryšstvo Ježíšovo během času v zemích koruny svatováclavské 47 sídel a všady i několik oddělení podle stavů zřízeno bylo, patrně jest, v jak mohutný strom bylo vzrostlo jádro blahosl. Edmundem v zemi dobrou vložené.

Chválí se kongregace mariánské v zemích našich v historii Tovaryšstva Ježíšova tak, že předstihly všechny ostatní družiny v působení svém, v které koli zemi tyto byly zkvétaly. Ovšem že ku poznání vlivu jejího na církevní život v zemích koruny svatováclavské lépe poslouží kniha za tím účelem sepsaná a svrchu uvedená.

Ta zásluha kongregaci mariánské blah. Edmundem zřízené na věky ostane, které nikdo jí upříti nemůže, že totiž ku zachránění sv. katolické víry v Čechách podstatně přispěla; nebo nejzdařilejší bojovníci za sv. víru v nápotomních dobách bouřlivých koncem 16ho věku a v 17tém byli sodalové mariánští. Hlavní dva zástupcové katolické víry v Čechách mezi nekněžími byli hrabata Ja-

roslav Bořita Martinic a Vilém Slavata, kteří mezi jinými vyzývali ke stálosti a důvěře pevné v Bohorodičku; oba byli kongreganisté a právě tehdy, když s oken hradu na 60 loket hloubí vyhození byli, měl Martinic úřad starosty družiny; Slavata byl první rádce, Fabricius notář byl členem. Kongreganistou a žákem blah. Kampiana byl rovněž blah. náš Lohel opat řádu sv. Norberta na Strahově, arcibiskup pražský, o němž církevní dějiny české právem dí, že byl katolický reformátor církve Boží v Čechách. Než mužů v nejvyšších úřadech politických i církevních, kteří ve svých studiích sodaly se byli stali a věrnými ctiteli marianskými až do smrti setrvali, bylo množství: odtud se dá vysvětliti veliký dosah působení marianské kongregace ve vlasti naší.

Nemálo přispíval k výsledkům těm zakladatel její, který jsa vycvičeným vojínem na bojišti pro sv. víru už z Anglie a který stoje už v 37. roce věku svého, poučoval žáky své i sodaly, kterak si vésti mají oproti pobloudilým krajanům svým, by je církvi sv. opět získali. A hle ! skutečně získali rok co rok mnohé.

Už před bitvou bělohorskou povolávali členové družiny marianské ze šlechty missionáře na svá panství, tím více pak po válce zuřivé, aby lidu ubohému na mnoze k protestantismu svedenému pravou víru přinesli. A missionáři, sami synové vlasti, získali si v brzce lid dovolávající se předků ne evandělických neb helvetských, nýbrž katolických, jako byl sv. Václav, slavný katolický kníže. Vrchnost sama v posvátné missii se zúčastnila; knížepán neb hrabě chodě s celou rodinou na kázání, ke sv. zpo-

vědi a ke stolu Páně přijměl snadno osadníky své k jednání podobnému.

Hle! jaké zásluhy mají sodálové marianští za 30leté války na hradbách pražských tak zvaných marianských a na kamenném mostě. Akademická či spíše marianská mládež, s jesuity profesory v čele, hájila vlast proti zhoubnému nepříteli, který o všechny poklady časné i věčné národ oloupiti usiloval. A mládež akademická měla svou sílu v kongregaci marianské. Pod ochranou a ve jménu blah. Marie Panny zahájen boj a šťastně dobojován. Za výtečnou pomoc tuto obdrželi akademikové od c. k. vojenského velitelstva skvostný prapor na důkaz uznalosti; na pravé straně praporu toho byl obraz Matky Boží Marie Panny, na levé pak český lev, jakožto odznaky boje za sv. víru a milenou vlast.

Ještě něco alespoň budiž zde chvalně připomenuto. Kongreganisté to byli, kteří vymohli, že den sv. Václava, předního dědice národa českého, byl opět svátkem veřejně svěceným; nebo před tím byl svátek ten od nekatolíků zrušen.

Proto na snadě jest, že odpůrcové katolické církve vyhánějíce jesuity ze země zrušovali „sekty jesuitské“. Tak potupně spílali kongregacím marianským, proti nimž vydali záповědný úkaz slovy: „na věčné časy zrušujeme všechny družiny marianské v Čechách.“ Což právě jest katolíkům pokynem, čím kongregace marianská v Čechách bývala a čím by mohla ba i měla se opět státi v našich dobách bouřlivých.

Když slavily družiny marianské r. 1884 své 300leté jubileum, za kterou příčinou je obmyslil

sv. Otec náš, Lev XIII., zvláštními milostmi, vyzval tentýž sv. Otec v témže čase veškero křesťanstvo do boje proti bezbožným spolkům svobodných zednářů, které spolky, bohužel, v nejnovějších časech pomocí cizáckých a semo tamo domácích živlů se také u nás rozkládati počínají. Právil tehdy: „Na nejblahosl. Rodičku Boží Marii Pannu se obracíme, aby milostnou přimluvou svou námku pomoci přispěla. Jelikož od Neposkvrněného Početí svého mocného zlocha přemohla, račiž se mocnou prokázati naproti bezbožným sektám zednářským, v nichž ďábelská bezuzdná vzpoura a lešť i klam před našima očima se zdvihají.“ Na to vybízi sv. Otec náš, by mládež varována byla záhy před nimi, ano při prvém sv. přijímání již mají vedeni býti k tomu, by se slavně zaslíbili, že jakživi nikdy nepřistoupí k takové bezbožné společnosti, z níž pod zástěrou dobročinnosti číhá na nás záhuba časná i věčná. Nechať se tudíž naproti nim postaví kongregace marianská do šiku, jako stála druhdy proti nepřátelům sv. víry; toť požadavek jejího vzrůstu a rozkvětu za našich dob.

H l a v a XIV.

Edmund Kampian jako řečník a spisovatel slyne.

R. 1651 konali akademikové pražští v koleji svatoklimentské vědeckou slavnost, kterouž chtěli poctiti své přátely a příznivce a se vespolně povzbuditi k nové horlivosti ve studiích svých. Za předmět vyvolili si blah. Edmunda Kampiana, mučeníka

anglického, představující jej hostům jako reka 1) ve příkladné snaze po dokonalosti u vědách a ctnosti, 2) jako výborného řečníka a básníka, 3) jako na slovo vzatého filosofa, 4) jako důmyslného bohoslovce, 5) konečně jako učitele v církvi sv., který slovem i skutkem v mučnické smrti skráně své vavřínem ozdobil.¹⁾ Doklady, kteréž předmět tento objasňují, obsahují skladby akademiků pod dozorem profesorů provedené.

Poučna jest zajisté tato stať knihy našemu dorostu studujícímu a mládeži naší vůbec, kterák pilnou prací a snažením s pomocí Boží, o kterou se modliti jest, každý se domáhati má, aby vyplnil povinnosti životného povolání svého. Obdivu hodné jsou schopnosti výtečného hrdiny našeho: ale nezapomeňme, že se skvěl také andělskými mravy, tak že ani nejmenší lehkomyšlnosti a necudnosti nikdo na něm nezpozoroval. Květ panický to byl v širém poli všelikého bejlí, jakého tehdy rovněž mezi studující mládeží hojnost bývala. Bděl nad srdcem svým, by se neusadila v něm žádná neřest. A právě tato starostlivá péče o zachovalost mravní přispěla nemálo k vývinu schopností jeho, kdežto smyslnost a vášně rozpoutané jako rakovina na duchu mnohých jinochů nadaných se rozežírají. Škoda, přeškoda leckterých hlav nadaných, které nakaženost srdce otupuje a zahubuje!

Arciže měl Kampian stálou pilnost a v studiích jakýsi způsob čili metodu, která ani neunaví ani nepřesytí, ale víc a více cvičbou paměť, rozum a

¹⁾ Edmundus Campianus coelesti lauro insignis . . .
a Rhetorica academia Pragensi an. 1651.

dobrý vkus zdokonaluje i vzdělává. Byl pak oddán jako akademik studiu klassických spisů celou duš svou. A mistrná díla ducha lidského byla to, z nichž čerpal slasti pokladů literárních plným douškem. Poznával v nich skalopevné zásady ve slohu, které jsou si vezdy věrné a stálé, poněvadž jsou bez-
změnné, nechať pěstuje se věda v kterékoli zemi a v kterémkoli věku. Všichni jazykové nalezají v jistých zásadách své zdokonalení. Na klassických spisech starožitných vzdělávali se od jakživa znamenití spisovatelé a mužové, kteří slynou výmluvností svou.

Upříti nelze, že neobyčejná byla síla ducha Kampianova; avšak milý dojem a zajímavost s pou-
tajícím slovem nescházely jemu nikdy, ať už mluvil jako řečník aneb písmem působil. Lze říci, že mu ve spisech řeč tak krásně a lehce plyne, jakoby byl hravě ve všem sobě počínal. Krátce buďtež vytknuty vlastnosti, kteréž zdobívají každé umělecké dílo staré literatury. A snadno lze jich najíti ve spisech i ve výmluvnosti Kampianově.

Napřed vyžaduje se dobrý vkus či krasocit, jenž byl u Kampiana velmi něžný; potom nelíčená prostota a umírněnost beze vší umíněnosti a protož by ani přílišná suchopárnost ani překypující nád-
hera nebyla vhod; na to třeba, aby každý výraz byl na svém místě, aby myšlénce původní ani upřílišováním nepřidával ani umenšováním neubíral a s takovou přesností i přiměřeností spojen byl, že by každý bez námahy pojal, co se výrazem tím na mysl klade. Kdo zná spisy Kampianovy, diví se obrátům řeči jeho, které se střídají jsouce brzy svěží, brzy smělé, brzy vážné, brzy skromné, právě jak myšlénky postupují a mysl jímají; k čemuž

se druží šťastné užívání obrazův a podobenství a řečnických ozdob. Všady v každém slově staví se nám před oči mohutný duch výmluvnosti při vší spanilomyslnosti, která byla jemu vrozena, tak že právem napsal Balbín o něm: ¹⁾ „Vše co po Kampianovi máme, nese jakýsi naprosto královský směr výmluvnosti a projevuje tak vysokého genia, že by jej málo kdo napodobiti dovedl.“ Ve slovech takového muže, jakým P. Bohuslav Balbín byl, zajisté veliká tkví chvála.

Ku pochvale této budiž dodáno, že sloh jeho s předmětem zdařile se srovnával. V každém díle jeho září nám zdravý rozum, opatrnost a a jakási upřímnost čistého ducha, zevrubnost a náchylnost ku všemu, co pravé jest a krásné, tak že nikdo na něm jakékoliv nezřízené vášně postihnouti nemůže. Všady stkví se přirozená jasnost; jedním slovem: jest to výborný sloh. Jak v umění řečnickém tak ve psaných ducha jeho výplodech představuje se nám všady tentýž Kampianův šlechetný duch, tatáž spanilá mysl. Nám pak tím více na spisech jeho záleží, jelikož, abych opět slov Balbínových užil, „přese všechny námahy naň ukládaných prací složil za pobytu svého v Praze několik spisů, ano až na některé výjimky bylo po větším díle vše, co dr. Turner, jeho bývalý žák a napotom veliký ctitel, uvádí, pojmuto a sepsáno v podnebí české vlasti“. Ještě nám zmíniti se jest o umění tak zvané dialektiky ²⁾ v níž Kampian vynikal.

¹⁾ Balbín Bohemia sancta str. 196.

²⁾ Dialektika jest umění pronášeti své myšlenky hbitě, výhradně na uhájení pravdy oproti odpůrcům jejím; k čemuž výtečně slouží tak zvaná forma syllogistická.

Uzříme blah. mučeníka, kterak po přestálých strašlivých bolestech na skřipci a téměř zmrzačený veřejně se hádá s anglickými učenci o články sv. katolické víry. Mistrně si vede Kampian. Tak na př. uvedeme zde alespoň několik slov jeho: „Pravíte, že víra bez dobrých skutků postačí, aby člověk byl ospravedlněn. Uvidíme, je-li to pravda. Jestli víra beze skutkův ospravedlní, pak ospravedlňuje bez lásky. Avšak to nikdo z vás nepřipouští; nebo pravá láska se osvědčuje dobrými skutky: proto nesmíte též připustiti, že by víra bez skutků ospravedlňovala. Namítejte, máte-li co.“ Ale nepřátelé neměli než nadávek.

Při té příležitosti chlubili se nepřátelé jeho veřejně, jak prý shovívavě nakládali s vězni a jmenovitě s Kampianem. A jak se hájil? Snadno se mu bylo hájiti, jelikož na skřipci zmrzačili jeho údy. Okázav své skrvácené ruce dí zcela vážně: „Vy že jste mne nemučili?“ A dojem byl všestranný u přátel i nepřátel.

Jako veškerá věda má oslavovati pravdu, tak veškeré vzdělání vědecké má sloužiti ku poznání pravdy. K čemuž právě zdařile se hodí způsob, v němž Kampian výborně byl vycvičen. I kladl Kampian na metodu (způsob) tuto filosofického vzdělání nesmírnou váhu, aby se studující mládež naučila mysliti. Bohužel, že všady téměř za našich dob ustoupiti musila spůsobu, který se osvědčiti nemůže. A mají-li školy filosofické a bohoslovné Tovaryšstva Ježíšova podnes výhody jinde marně hledané, hlavní věc jest tato metoda, které se až podnes pevně drží a držeti budou. Syllogismem (soudkem) přesným a pilně cvičeným porazí se každý sok a

nepřítel pravdy, ať se nepravdou vytasí proti pravdě přirozené nebo bludem proti víře křesťanské. Zbraň tuto má katolická církev proti nepřátelům všem.

Ký div že sv. Otec náš Leo XIII. takovou váhu klade na důkladné vzdělání dle této metody studující mládeže. Už sv. Augustin takto se hájil proti bludařům dokládaje, že touto methodou dokazoval Ježíš Kristus sám pravdu a vyvracel lži a sv. apoštolé že tak činili po něm. O! jak by mnozí mudrci ve svých spoustách slov nemístných ihned všeliké zbraně pozbaveni byli, kdyby více v platnost vešly zákony, kterým na vysokých školách v Klementinu učil Kampian! Nebo čím více takoví mudrci žvástají, tím více pravdu zatemňují a tím méně dokazují.

Příklady řečnické výmluvnosti sprovázejí celý život Kampianův, proto také na rozličných místech knihy této umístěny jsou. Jsa dvanáctiletým hochem vystupuje po prvé jako řečník a maje již vypustiti duši svou řeční pod šibenicí naposledy k tisícům shromážděných, kteří napjatě naslouchají slovům jeho a vesměs mocnými dojmy uneseni jsou. Zachovala se nám řeč oslavy o našem sv. knížeti českém sv. Václavu. O posledních velikonocích v Praze 1579 byl pozván od nejdůstoj. arcibiskupa Antonína, aby v pražském chrámě metropolitním u sv. Víta učinil na Zelený čtvrtek ku přítomnému arcipastýři a shromážděné kapitole jakož i četnému lidu příslušné kázání o Velebné Svátosti, po němž následovalo velikonoční sv. přijímání a umývání nohou. I toto dílo řečnické se nám zachovalo.

Zajímavé zprávy přináší P. Jakob Forbes Tov. Jež., Angličan v Paříži meškající o spise Kam-

pianově „Stará historie irská“, kterou sepsal za útulku svého v Dublině.¹⁾ Kampian líčí tu v mateřštině své zcela nenuceně a živými barvami povahu Irčanův starých, an okazuje, kterak nejkrásnější ctnosti družily se k velikým neřestem: zato pak dále mistrně ukazuje, k jaké dokonalosti dospěli Irčané, když z nich víra sv. učinila křesťany.

Souhrnem jest dílo to potají psáno, uprostřed hluku, jehož nadělali ti, kteří Kampiana hledali; než jasné a zajímavé zprávy, které zde od něho zaznamenány, dávají výmluvné svědectví o jeho jasné hlavě a neohroženém srdci. Sloh je elegantní čili ozdobný. I jest nám jako bychom četli klassické dílo Livia; i historický sloh jeho jako po dramaticku si počíná t. j. tak živě všechno vyličuje, jakoby se to nyní před našimi zraky dálo. Tu na př. líčí Kampian, jak král irský vyslal provolání ke svým vasalům čili lenníkům (manům), aby loupežníkům dánským, jejichž vůdce už prvé zabili, byl rychle konec učiněn. Píšeť: „Pánové a přátelé moji! v případě našem nebuď o nějakém otálení nebo rokování ani řeči. Srdnatě a hbitě na ně vyrazíme, jak se sluší, jelikož hrdinská mysl ještě duše vaše projímá; k tomu z nepřátelů našich jedni dřímají, druzí naříkají, třetí klnou a vespolečně rokují, avšak rokování to jest bez ladu a skladu. Udeříme na ně, prve nežli je pojme zášť proti nám, se všech stran a bez milosrdenství ne letmo ale bleskem vrhneme se na ně. A nepovolíme, dokud je netoliko nezapudíme alebrž do moře nevženeme, aby tam zahynuli. Nepostačí

¹⁾ P. Jacque Forbes S. J. *Études historiques*, le b. Edmond Campion str. 233.

poraziti je, nýbrž třeba je úplně zničiti; nestačí poraziti kmen, nýbrž jest naše povinnost s kořeny vše vymýtit. Tomu jsme se přece naučiti mohli od tyрана samého, který když jsem na něm žádal, aby vyklidil hnízdo jistých dravců, odvětil mi: „Vyklidte si je sami.“ A protož hbitě na krkavce, kteří se uhnízdili mezi námi, a vyhubíme je tak že ani stopy po nich neostane v zemi naší.“

Ještě zajímavější jest následující zvěšť. Světově známa jsou divadla Shakespeare-ova, básníka anglického, divadla do všech téměř jazyků evropských převedená; jedno z nich má za předmět krále Jindřicha VIII. Povědoma snad čtenáři jest chvála básníkova na kardinala Wolseye v divadle „Král Jindřich VIII.“ Místo toto přináleží vůbec k nejvíce zdařilým ličbám velikého anglického básníka Shakespeara a Johnson má scenu tu čili výstup tento zrovna za nejlepší ve všech jeho truchlohrách; alespoň toho nikdo neupře, že jest nejlepší v dotčeném dramatu čili v divadelní hře. Griffith, který jest královně zapuzené vrchním obřadním, zvěstuje jí, že odpůrce její zemřel. Nešťastná Kateřina Aragonská zármutkem svým opojená slyšíc, že nepřítel její po křesťansku umřel t. j. se srdcem kajícím, vše mu odpouští, ano koříc se mu zapomíná na zášť srdce svého a diví se velikému duchu pod metlami Božími. Ve zvěsti té klade básník královně tato slova do úst: „Kardinal Wolsey, veliký slávy syn, že zemřel? Pověz mi pak, můj Griffithe, jak zemřel: jest-li že zbožně, tedy předešel mě snad svým příkladem.“ Griffith odpovídá: „Jde hlas, že nábožně. Když v Yorku od státního hraběte Northumberlanda zatčen byl, a pak pro

těžké viny na soud pohnán, padl náhle v těžkou nemoc, která se tak zhoršila, že ledva na mezku se udržel. Po krátkých cestách přišel konečně až do Leicesteru, kdež jej velebný opat s celým konventem v klášterním bytu s úctou přivítal, a jemuž on asi tato slova pravil: — O můj Otče, muž starý, jehož života lodička se v státní bouři ztroskotala, chce u vás složit kosti umdlené; slitujte se a dejte mu kus země!“ Když ulehl, zmáhala se jeho nemoc vždy víc a víc; a třetí večer pak, okolo hodiny osmé, jak byl konec svůj sám předpověděl, plný kajicnosti, a v rozjímání, zármutku a slzách, vrátil světu celou slávu nazpět, nebi odevzdal svou částku blaženou, a usnul v Pánu.“

— Načež Kateřina dí: „Mír budiž jemu; vina jeho buď mu lehká! Jen to bych ráda řekla, Griffithe, však se vši laskavostí: On byl muž bezmezné hrdosti, stavěl se princům na roveň, nároky svými ujařmil celou říši: svatokupčil jakoby ze hry; jeho mínění bylo mu zákonem; u dvora lhával, jsa obojetný ve slovech i smýšlení. Útrpnost jevil jen kde zkázu strojil: slib jeho býval mocný, jak on sám; leč skutek, jako on teď, byl ničím“. Pak obřadní Griffith odpovídá: „Ten kardinal byl rodu sprostého, však jistotně hned od kolébky k velké slávě stvořen. Vědomost jeho byla dobrá, vyspělá; jsa velemoudrý, výmluvně přemlouval; k nenávisným byl hrdým odpůrcem, však ku přítulnému byl líbezný jak léto; ač nenasytně bažil po jmění (bylo to hříšné), také v rozdávání choval se královsky. To dosvědčí spolčata učenosti, která zřídil, Ipswich a Oxford! první kleslo s ním, že dobrodějnost přežít nechtělo; druhé, ač nehotové, je přec slavné,

uměním výborné, vždy rostoucí, že křesťanstvo je věčně chválit bude. Pád jeho osypal jej blaženstvím; teď teprv, před tím nikdy, poznal se, vida jak blahoslavená je skromnost: by věku svému získal větší čest, než může svět dáti, umřel v bázni Boží.“

Načež vyznání činí královna řkouc: „Koho jsem živého nenáviděla, tvá zbožná pravdivost a mírnost činí, že nyní jeho popel musím ctít. Ať odpočívá v pokoji!) Nám pak zajímavý jsou verše básníkovy proto, že patrně ukazují na výmluvná slova blah. Kampiana, jehož spis „Dějiny irské“ Shakespeare znáti mohl a jak dokazují angličtí spisovatelé, také znal, nebo z nich právě toto místo vyčerpál. Bylať kniha tato Kampianova roku 1587, když básník anglický byl mladým 23letým mužem, tiskem vydána. Jaký tudíž obraz kardinála Wolsey-e podává nám Kampian? „Kardinála“ tak píše, „nenávidí každý. Jestli člověk levoboček z nejvyššího rodu a nikoliv řezníkuv syn, ano od kolébky k vladaření stvořen, velemoudrý či spíše vychytralý, krásomluvný a vysoké mysli. Kdo ho jednou urazil, tomu z těžka kdy odpouští. Jestliže je k nenávislným hrdým odpůrcem, za to kdo si získal jeho přízeň, k tomu je až na obdiv libezným. Wolsey jest muž dokonalé vědy a spolehlivý přítel všem, kdo mu lichotiti dovedou. Nenasytný jednak ve svých požadavcích, po jmění a slávě bažící, jednak v rozdávání štědreji než královsky si vede. Toho dosvědčují dvě vysoká učiliště, Ipswich a Oxford. A byť i první se svým dobrodincem

1) Shakespearův král Jindřich VIII. Jednání IV. Výjev 2. v českém překladu od Dr. J. Čejky.

v troskách pochováno bylo, druhé, slavný to pomník, ač nehotové, věnováno Jindřichu VIII. králi proto, že ho nezmařil. Slávy květ se z rohu sypal naň (na Wolseye), tak že v brzce se povznesl na biskupský prestol yorkský a hned na to spolu na prestol durhamský a zároveň winchesterský; brzy byl Eminence nachem přioděn a hodností legata i kancléře královského vyznamenán; nad to se stal prelátem abacie svatoalbanské a mnohých převorství i velikých beneficí jiných. Byl štědrým ku své čeledi, velkým přítelem umění ale hrozným byl k tomu, kdo se odvážil proti němu své čelo postaviti: až konečně i blažen, protože se v pádu zpamatoval. Tak se poznal a v neštěstí dovedl se opanovati ba i trpěti, tak že v hodince smrti větší získal sobě čest nežli mu dříve všeliká nádhera a všecken lesk dvora přinesly.“ Tak píše o Wolseyovi Kampian. Ovšem že jsou velké rozdíly mezi historickou pravdou v řeči nevázané podanou a dramatickým jednáním a proto jsou i rozdíly v líčení mezi Kampianem a Shakespearem, ač soudný čtenář Kampiana ihned pozná. Básník má na mysli dojem; z toho stanoviska nechává královnu před smrtí její potlačiti v sobě hněv a nenávisť, aby odpustila vinu tomu, kdo byl dříve brojil proti ní; proto dává se mu naroditi z rodu prostého; proto volí jenom to do díla svého co mu dojem zvyšuje. Že Kampian volil ne rod sprostý ale urozený, z něhož původ Wolsey měl, že učinil jej princem, v jehož těle kolovala krev uroence, má příčinu v dvojím čtení o původu jeho. I co do vad hodnostáře církevního počínal si básník jako umělec, nevzal všechny šmahem ale vybral tu onu vadu

pokud se mu k dojmů hodila. „Napodobil Skakespeare, praví Angličan O'Caroll T. J., ale napodobil jako člověk umělec.“ —

Přívěskem lze dodati slova, která ani na jazyk neklade básník ani neuvádí Kampian, která však dle velikých historiků pravdiva jsou, slova totiž kardinála Wolseye, který na smrtelném lůžku zvolal: „O! já nešťastník! kéž bych byl Bohu svému tak věrně sloužil, jako králi svému, nebyl by mě zajisté v šedinách mých opustil! Než toť spravedlivá odplata za to, že jsem při všelikém mudrování více službu královskou na zřeteli měl nežli službu Bohu povinnou!“

Není ani třeba poznamenati, že naše studující mládež na vysokých školách neměla by nevšímavou ostati ku tak skvělému příkladu, který se výborně hodí, aby ho následovala.

Ku konci hlavy této budiž zaručené svědectví pomoci na přímluvu našeho blahoslavence, o níž se rozepisuje P. Balbin v životopise cti. kněze a učitele svého, Mikuláše Lančického Tovaryšstva Ježíšova.¹⁾ (Łęczycki) Mikuláš Lančický, kněz Tov. Ježíšova, který byl napotom v Olomouci a v Praze několik let působil, vrátil se po skončených studiích z Říma do své vlasti, kde byl r. 1608 od staršího v řádu pověřen plnomocenstvím vyšetřovatelským, aby nemilé spory mezi jezuitskou akademií vilenskou a rozkolnými Rusíny urovnal. Rozkolníci totiž majíce vrch tehdejší u vlády, dovolávali se jakýchsi práv na akademické školy

¹⁾ Vita venerabilis P. Nicolai Lancicii S. J. a P. Bohuslao Balbino S. J. I. II. c. 7. str. 227.

Tovaryšstva Ježíšova, kterých nikdy neměli. Byliť akademici ve svých právech a výsadách neodvislími od světského soudu.

Arci že 27 rozkolníkův a bludařů protestantských vesměs školám jezuitským nepříznivých zasedalo u soudu, tak že výhra strany této byla téměř jista. Nebezpečna byla ta věc na obě strany. Ztratí-li právo akademikové vilnenští, bude nepokoj a povyk mezi mládeží a nastanou výstřednosti, v nichž celý řád Tovaryšstva Ježíšova utrpí. Avšak i když se povolí akademikům vilnenským a když pro ně příznivě se věc sporná rozsoudí, dá se budoucím věkům do ruky klíč k novým sporům proti akademii vilenské, jako by přece měla soudům světským podřízena býti. V tak choulostivé záležitosti ustanoven P. Lančický jako dobrý právník za vyšetřovatele, ač ještě byl mladičkový. Beze strachu uvázal se P. Lančický v záležitost svou. Ale aby s dobrou pochodil, obrátil se v modlitbách ku sv. patronům. A hle, tu-zjeví se mu jedné noci ve snách blah. náš Edmund a slibuje mu pomoc, by se nebál; nebo záležitost akademie vilenské že šťastný vezme konec a vítězem že bude Tovaryšstvo Ježíšovo. P. Lančický uposlechl ho a díky mu vzdáváje doporučoval se ochraně svého patrona, blah. Edmunda. A vskutku sami rozkolníci zakončili spory tyto choulostivé tím, že se vzdali všech domnělých nárokův a že k soudnému vyšetření ani nepřišlo.

H l a v a X V .

Edmund Kampian jest vyhládnut k missiím anglickým Tovaryšstva Ježíšova.

Hrdopysná Alžběta měla za to, že celý svět i Pán Bůh sám dle jejích přepodivných rozmarů a choutek jednati bude a nikdo nic proti ní nesvede. Podobně se v skutku vyslovila zaslechnouc, že Dr. Vilém Allen založil v Duaku seminář na výchovu katolických kněží pro anglickou zemi. Myslílať, že to bude asi útulek několika ubohým utečencům z území anglického, kteří by pak v nedostatku svém, v žádostech po cti a hodnostech církevních jakož i po bohatství, snadno přestoupili k reformě církevní, kterou úsilně prováděla; pročež pranic ani o sebe ani o svou církev na úmyslech ukrutných a zákonech krvežiznivých založenou se nebála. Avšak zklamala se velice.

Ukázaloť se brzy, jakého dosahu dílo apoštolské Dra. Allena do sebe má; neboť vycházeli z něho muži duchem hrdinským a apoštolským nadaní, v pravdě kněží podle srdce Páně. Jinochové totiž dříve na vysokých školách domácích vzdělan opouštěli Anglii a brali se do Belgie, by zde katolické školy mohli navštěvovati. Ukončivše studie ty vraceli se do vlasti své, by tu svými ráznými slovy, obrannými spisy a příkladným životem církvi sv. buď zachovali aneb získali duše předrahé.

Protož královna Alžběta ve hněvu svém všemi silami a žilami o to se zasazovala, aby zahlazeno bylo toto dílo misijní. Myslílať arci, že pákám jejím které chytře ve lsti a úlisnosti nastrojila, neodolá ani městská rada duacká, takže na pokyn její dá

školy Allenovy uzavřítí a obyvatele semináře roze-
hnati. A tak se bohužel i stalo. Za to se missi-
onářů těch ujal arcibiskup remešský, kardinal
(de) Lorraine ve Francii, jakmile uslyšel, že ne-
bezpečí hrozí dílu apoštolskému. I povolal je do
Francie, by se v Remeši usadili. Ovšem že soptila
královna Alžběta vidouc nezdar nástrah svých;
i naléhala na krále francouzského Jindřicha VIII.,
by jim nepovolil příbytku ve Francii. Marné však
bylo její nekřesťanské snažení. Právě tím že pře-
sazen byl ústav tento do nové rozsáhlé říše, pro-
spíval ještě vydatněji nežli dříve; ano nastala po-
třeba uvážiti, kde by se nový seminář kromě
remešského k těmž účelu výhodně zaříditi dal.

V Římě samém by bylo chovancům apoštolské
školy anglické nejlépe, myslíval si Dr. Allen. Tam
jest už prvý ústav katolickými dobrodinci z Anglie
založený, tak zvaný dům národní pro poutníky,
který úkolu svému mnohem lépe dostojí, promění-li
se v anglický seminář. Jako jiní národové, mívali
i Angličané pro poutníky své do Říma v držení
usedlost, kde se směli chudší poutníci 8 dní zdržo-
vati dostávající stravy i obsluhy zdarma, bohatší
pak bývali po 3 dni vydržováni. Tu bylo ustano-
veno též několik kněží anglických na přísluhování
svátostmi věřícím jakož i k bohoslužbě.

Od té doby, co nastalo utiskování katolíkův
v Anglii, stěhovali se rádi do Říma jinochové
studující chtějí zde dokončiti aneb z úplna konati
studie své a bývali s radostí přijati i všemožně
podporováni. Jmenovitě Audovin Lewis, magister
sacri palatii a spolu arcijáhen kambridžský (kanta-
bryjský) věnoval jim nemalou pozornost. Jsa příte-

lem a příznivcem snah Dra. Allenových vymohl na Řehoři papeži XIII., aby se do hlavního města křesťanství přistěhovati směli mladí Angličané za příčinou studií svých; neboť, pravil, Vaše Svatost, ti budou s to, aby prokázali církvi sv. v Anglii nemalé služby. Řehoř XIII., jemuž na zachování katolické víry v zemi této tolik záleželo, nemálo rozradoval se z úmyslu tak apoštolského. Ihned jal se podporovati dílo toto. Z počátku arci nemohlo býti více udržováno nežli 7 chovanců; avšak v brzce postaral se sv. Otec sám o výlohy, aby značnější počet žáků udržován býti mohl. Tak za tou příčinou se stalo z poutnického hospice semeniště na výchovu katolických kněží pro ubohou Anglii. Za ředitele ústavu byl vyhlídnut papežem samým Dr. Allen, jenž se byl s důstatek osvědčil výtečným býti vůdcem koleje téže v Duaku a Remeši. Jeho radost ze semináře anglického v Římě byla veliká. I psal tehdy z Remeše generalovi Tovaryšstva Ježíšova, Everardu Merkurianovi, o radosti srdce svého, jakou projat byl uslyšev že správa a vůdcovství ústavu otcům Tovaryšstva Ježíšova bude svěřena.

List jeho psaný dne 26. října 1578 zní následovně: ¹⁾)

Nejdůstojnější otče!

„Ač tomu již dlouho jest co jsem neměl cti Vaší Paternitě psáti, nezměnily se nikterak pocity moje až po tu chvíli k Vám. Já i chovanci moji zpomínáme na Vaší Paternitu v modlitbách svých

¹⁾ Viz Aleš Possoz T. J. Le premier jésuite anglais martyrisé. Chap. 9. str. 77.

častokráte jakož i na posvátný řád, jemuž hlavou býti ráčíte. Neustálé útisky, kterých ve dlouhém vyhnanství svém zakoušíme, zavazují nás v Ježíši Kristu k díkům ke každému z dobrodinců našich, jmenovitě k dobrodincům z řádu Vašnostina, jejichž dobrodiní národu našemu byla vezdy velmi vzácná a velice prospěšná.

„Zajisté se ráčíte upamátovati, nejdůstojnější Otče; ani snad nelze zapomenouti (což si snadno představití mohu) dle ducha křesťanské lásky, co vše Vaše Paternita a Vaši apoštolští mužové bližnímu prokazují. Pamatujete se aneb se račte upamátovati, jakož i já s radostným pocitem vděčnosti na mysl беру, kterak v počátcích útisků našich Tovaryšstvo Ježíšovo se nás ujímalo a mnoho krajanů našich věčné záhuby zachránilo, buď že jste je přijali do lůna svého, buď že Vaším přičiněním setrvali v církvi sv. Kolik se jich pak zachránilo v potomní leta nejprvé v Lovani, pak v Duaku, hlavně Vaší pomocí, Vaší radou, Vaší obětavou láskou, Vaším slovem potěšujícím a povzbuzujícím, tak že po Bohu, po sv. Oci našem Řehoři a po sboru kardinalském, nejvíce Vám jsme povinni k díkům za to, že vlast naše (smí-li se kdy Anglie vlastní naší zase státi), zachovala zbytky pravého semene nauky katolické na roli Páně.

„Než oproti tolikerým službám Vaší Paternitou nám prokázaným jest trvám nejpřednější služba právě ta, kteroužto se nám učitelů z řádu Tovaryšstva Ježíšova dostalo; nebo tato služba, toto dobrodiní obsahuje do sebe všechny ostatní. Mládeži naší lze nabytí vychování u mužů k úkolu našemu nejlépe vybraných. K nemalé radosti dověděl jsem se

jednak od přítele svého Řehoře Martina zavítavšho k nám, jednak z listu z Říma mi od arcijáhna Audovina zaslaného, že takové milosti dostalo se nám v Římě. Vypravovali to též krajané moji, kteří z toho byli velice potěšeni.

Nepřeji si už na světě nic více nežli blaha a křesťanského vychování této mládeže naší; proto nejsem s to, abych umlčel v sobě radost, kterou mám z toho, co ráčila Vaše Paternita pro nás učiniti.

„Neupírám, že i já sám, pokud mi bylo možná a jako jednoduchému knězi církevnímu příslušno, se vezdy přičiňoval, aby naše mládež co do studií, co do kázně a mravů, byla výhradně tak vedena, jak vede Tovaryšstvo Ježíšovo svoje žakovstvo. Jeho metoda jest za našich dob ve vědách nejvíce osvědčena, ku pěstování zbožnosti velmi příhodná a způsobilá, aby se mezi studující mládeží již vzbuzovala horlivost pro získání duší, což naší nemalou starostí jest. My Angličané, ani nevím, odkud náchylnost tuto máme, ale myslím, nemýlím-li se úplně, že ji od Boha máme, Ineme u vši upřímnosti ke školám Tovaryšstva Ježíšova a snažíme se všemožně způsob života jeho pokud možná napodobiti.

„Abychom tudíž svoje žáky v náklonnosti této podporovali, vyhledávali jsme pro ústavy naše podle nejvyšší možnosti míst, kde by školy naše té které koleji Tovaryšstva Ježíšova aspoň na blízku byly; čímž ovšem našemu přání se ještě úplně nevyhovělo.

„A dnes, chvála Bohu, přímluvou Vaší Paternity, Hospodin sám vnukl sv. Otcí touhu založiti nám ústav uprostřed křesťanského světa a týž svatý Otec svolil k tomu, aby vrchní správa jeho svěřena

byla moudrým hlavám důst. otců Vašich: takto jsme dospěli ve svých přáních já a našinci všichni až k vrcholu.

„Naše jediná touha se nese k tomu, abyste jak v zájmu koleje naší remešské tak římské, požívali přízně a důvěry u sv. Otce ještě větší a libo-li, abyste jako otcové Vaši čím dál tím více nám nápomocni býti nepřestávali. Račte mi přisvědčiti, Paternito Vaše; jestiž Allen, Váš velepovědný syn duchovní a stále Vaší Paternitě a Vašincům oddaný, který se Vás ve jméno Ježíše Krista u věci tak důležité doprošuje, či spíše jest to naše vlast, která Vás v tom zapřisahá. Žádáť naléhavě, byste ji podělili též onou láskou křesťanskou, kterouž se ku všem národům křesťanským ano i nekřesťanským nesete. O předrahý Otče náš! nezamítejte prosby tak spravedlivé! Posyláte syny své až do nejzazších konců Indie, aby si tam utvořili stádce Kristovo; dovolte, by směli též hledati ztracené ovečky v zemích anglických. Břímě to arci nové, avšak břímě samého Ježíše Krista. Ontě rozmnoží síly Vaše, abyste břímě to unesli; roznítí i lásky Vaši, (toho se důvěřuji), abyste prosby mé nezamítli. Ulehčí se toto břímě Vaše modlitbami našimi, dobrými skutky a obětmi, které za Vás katoličtí Angličané všichni pro svou víru ve vyhnanství žijící přináseti budou.

„Vaše Paternita trvám nejlépe posouditi může, zdali jest na světě země, která by pomoci více potřebovala nežli Anglie, kde všemožného úsilí potřebno, aby se jen jinověrectví neusadilo a pravá spasitelná víra za vlády tak lstivé a úskočné a bezbožné nepodlehla. Čehož zajisté nikdo si více

nepřeje jako Paternita Vaše. Nepřátelé naši, probůh, vinou hříchů našich, radostí výskají; jejich moc jest hrozná; avšak kde bude lze dříve naléztí mužů nežli u Vás a kde bude možno naléztí více tužeb vroucných k dílu tomu nežli mezi Vašinci, tak že nelze-li už zachrániti před ssutinami alespoň možno bude ze ssutin vyváznouti. A nikdy nebyly dílu tomu okolnosti více příznivé jako právě jsou; mámeť sv. Otce, jakého snad celé věky potomní neuzří. Hospodin sám si jej vyvolil pro tuto tolik trapnou dobu, v které žijeme. Jaká medle jest Jeho Svatosti snažnost o zahájení ústavů, jediných to prostředků na záchranu naboženství pravého! Za takového otce a velepastýře zdaž nebude Vašf Paternitě i mně a každému, kdožkoli má horlivost, přfjemno a milo se obětovati, pracovati, se klopotiti, věnovati se, trpěti i zemřítí za sv. katolickou víru?“

P. Merkurian vyslechl s největší ochotou tak naléhavé prosby; dva kněží Tovaryšstva Ježíšova byli Mořici Clenockovi a Dru. Audovinu Lewisovi ihned ustanoveni, aby pomáhali vésti nový ústav tento.

Dr. Allen domyslil se však ještě i toho, že uznal potřebu, by mladistvé duchovenstvo, které po svých studiích do duchovní správy v Anglii s tolikerymi nesnázeami spojené se posylá, mělo nějakou oporu. I uznával, že by to přineslo nesmírný užitek, kdyby s nimi vypraveno bylo několik zkušených a obratných řeholníků, do nichž by svou důvěru skládati mohli. Myslil zase na údy Tovaryšstva Ježíšova maje za to, že by tito svým příkladem a dobrou radou v čas potřeby jim nemálo ku posile přispěli. Než v úmyslech těchto předstihli jej katolíci angličtí, kteří se s podobnou prosbou na sv. Otce byli

obrátili. Nicméně i jeho snažné prosby přispěly nemálo k tomu, že apoštolská stolice žádost jejich tím ochotněji vyřídila.

Píšeť ve svém prosebném listě sv. Otcí takto:
Nejsvětější Otče!

„Jest ovšem pravdou, že missie anglické jsou plny nebezpečí. Než otcové Tovaryšstva Ježíšova zdaliž nevystavují se podobným nebezpečím i jinde a to s radostí? A kdyby se zdráhali, zdaliž by zasloužili jména, které nosí? Což by pak mnohem více nebyli povinni se jeho zřící? Vaše Svatost ví, že právě to hlavním cílem jejich stanov jest. Zavázaliť se hledati duši v kterémkoliv kraji a za jakoukoli cenu. A jedna jediná země by měla býti z jich působišť apoštolských vyňata a to proto, že nešťastní obyvatelé její nechtějí jich přijmouti? Příčina taková jim vaditi nemůže. Jací byli jich otcové první, taková se osvědčí zajisté i jejich synové.

„Každý rok posílá Tovaryšstvo Ježíšovo do obou Indií veliký počet údů svých, kteří sklízají tam hojnou žeň, ovoce přesladké věčné spásy. Podotknouti jest i toho, co nijak tajno není, že rození Angličané se berou do pohanských zemí, aby tam símě sv. evangelia rozsévali. Kterak možná připustiti, aby jich vlast pustla? Slovy těmito jim zajisté nečiním žádné křivdy, aniž díím cosi zlého; pracujíť na vinici Pána našeho Ježíše Krista a není na celém světě koutku, který by nepatřil k roli Spasitele našeho. Avšak tolik říci lze, že se na Anglii zapomenouti nesmí. Tato byť i nepatrná země zasluhuje také povšimnutí a třebaš velikého. Nebude trvám více nevděčná nežli bývají země druhé. Nechať dílo Boží započne. Podávati

se jakýmkoli předsudkům, už prve nemůže býti spravedливо. Konečně menší zásluhou u Boha na jisto nebude, zachová-li se sv. víra v zemi, kde zasetá již jest a vzrostla, nežli zaváděti ji do krajů země, kde známosti o ní posud není.“

Důvody takovými byl sv. Otec Řehoř XIII. nemálo dojat. Vyhradil si nejprve sám den na uváženou. Načež povolal generala Tovaryšstva Ježíšova, aby jemu oznámil svoje úmysly. Mimo to byl P. Merkurian sv. Otcem vyzván, aby záležitost tuto vzal se svými assistenty, t. j. rádci na přetřes. Ovšem že nikdo nebyl s to, aby tak správně posoudil dosah díla tohoto nežli general sám, jenž poměry tamní osobně znal. Ihned dal svolati ku poradě assistenty své. Sotva že záležitost předložena byla, začala o ní živá debata. Dle P. Bombina (*Vita et martyrium Edmundi Campiani*) rokováno bylo následovně:

Za nedlouho učiněny byly mezi rádci strany dvě; jedni byli proti návrhu, za to se druzí postavili proti nim. Onino pak vyslovili úsudky své takto:

„Kdyby se jednalo toliko o práci a námahu a útisky, tuť bychom i my bez odporu hlasovali, aby se návrh přijal; neboť pro missionáře jsou missie takové zdrojem zásluh, pravými poklady. Než zde se jedná o spásu duše vlastní proti tolikým nástrahám. Za příčinou přísných zákonův a §§. policie tajné, bude museti se každý přestrojovati. Kolikráte budou nuceni se ukryti, aby nebyli jako kněží a řeholníci poznáni, i pod roucho vojenské. Nezbude jim nežli, aby mezi světským lidem žili, snad i mezi lidmi pramálo křesfanskými. Zdaž se

takto nepovede život úplně světský v roztržitostech a nebezpečích? Mimo to ustavičně býti obsypánu tolikými palčivými událostmi a ze všech stran obklopenu nemalými starostmi, při čemž zapomenouti na sebe a své potřeby a nepozbyti smyslu pro své povolání vidí se nám býti zhola nemožno. Kdyby si alespoň ob čas mohli vykonati kdesi v úkrytu meditaci o věčných pravdách a se takto posilniti!

V Indii si mohou missionáři zajíti do kolejí Tovaryšstva Ježíšova, kde všeho hluku a všech starostí prostí mají příležitost sebrati se na mysli a obírat se několik dní spasením. Tu jim lze duchovní síly obnoviti a nahraditi jakož i upevniti, kdyby jejich povolání se viklati začalo: načež mohou opět práce své s novou silou a horlivostí započítí. V Anglii nebude míti missionář této výhody; ani klidu ani zotavení se mu nedostane: za to boje neustálé stíhati jej budou, aniž mu dopřáno bude, by se kdy u sebe zpamatoval.

Udá-li se konečně (což v Anglii nyní tolik rozervané a skrz na skrz zvrácené dříve nežli kde koliv jinde možná jest), že katolíci nespokojení v úchvatu vášní chopí se prostředků před očima vlády méně poctivých, zdaž nebudou královna a ministři její na jesuity žalovati a proti nim soptiti, jakoby oni byli sosnovali velezradu a vzpouru? A roznese-li se věci takové o nás po jiných zemích, kterak budeme pak s to abychom veškerá protiventství ta snesli?“ Druhá strana hájila svůj návrh těmito důvody:

„Co slouží ke cti Tovaryšstva Ježíšova, zdalež není to právě láska a horlivost pro spásu všech

národů; zdaliž není jeho chloubou, že těch se nejvíce ujímá, jimž hrozí nebezpečí největší? Tolik tisíc duší vykoupených předrahou krví Pána našeho Ježíše Krista, které hledí k nám jako ku svým zastancům, zasluhuje, aby se anglická missie vzala důkladně na uváženou.

Co do spásy duší vlastních u těch, kteří by v Anglii apoštolsky pracovali, jesti spoléhati se na pomoc Svrchovaného shůry. Budou-li pro Boha a k oslavě Jeho pracovati, zajisté nad nimi bdíti bude Prozřetelnost božská. V Indii činí missionáři velmi moudře, že se občas vracejí do kolejí bratří svých, aby se zase obnovili v povolání svém. Pokoušeliť by tím Pána Boha, kdyby neužívali prostředků, kterých jim ku vlastní spáse Prozřetelnost božská poskytuje! Než v Anglii, kde kolejí našich posud není žádných, stane se Hospodin sám jejich útlukem. Zajisté tím hojněji bude skytati pomoci těm, kteří se proň obětovali. Nebezpečí, že by na svou duši a svůj život zapomněli za příčinou neustálých bojů, není se co báti. Neboť missionář v tolikerych neznázích a bojích postavený najde svého útulku v poslušnosti maje na zřeteli vůli Boží, která se mu skrze představené zvěstuje. Pročež nedůvěrovati vůdci takovému byla by urážka nemalá vůdce samého. Nebezpečí takových lze zažehnati všelijak. Nechať na př. mají jisté hodiny a jisté dni vyhrazeny sobě, kdy se mohou věnovati svým duchovním cvičením. Najde-li se vezdy času, by si tělo odpočinulo; proč by se nenašel čas, by se duše zotaviti mohla. Ostatek poměry missionáře z Tovaryšstva Ježíšova nebudou nikdy horší nežli jsou u kněze světského. A kolik jich klopotí se

a pracuje s myslí neohroženou o spáse duší ani smrti se nebojíce, tím méně strastí druhých. Kněz, který jest schopen vyliti svou krev za sv. víru a jako mučeník zemřítí, nemůže přece postrádati ducha z Ježíše Krista. Tak jest patrnó, že Spasitel sám nedopustí, aby ti, kteří proň bojují, zahynuli. Co do protivenství, které by vzniklo ve případě nepokojův a zpoury, dejtež se výstrahy napřed. Postačí, tušíme, zakázatí missionářům, by se pod žádnou záminkou ani veřejně ani soukromě do žádné politiky nemíchali — a zdaliž nemáme bez toho v příčině té vůbec řeholi bránící nám věci podobných? — Postačí přikázati, aby se chránili všeho co by nějak podezření na ně uvaliti mohlo. Pak netřeba se báti přechmatu se strany bratří našich. Kdyby ale přece pomluvy a křivé žaloby na ně učiněny byly, nezbyvá než pro Boha a spásu duší je trpěti. Vůbec jest snáze křivými žalobami pohrdati nežli se jich uchrániti: není pochybnosti, že pravda jednou na světlo vyjde a svého práva dobude. Konečně jest nám v Pána Boha doufati u věci tak závažné. Začneme-li se však báti pomluv a utrhačů, pak ze samého strachu ku cti a slávě Ježíše Krista nedokážeme ničeho.*

Krátká sice ale rázná obrana tato uvedla samého generála do hlubšího prozkumu. Bylo uplynulo již několik dní od porady, ale P. Merkurian ještě nebyl rozhodnut. Obával se mezi jiným i toho, že by příchodem jesuitů vzniknouti mohly v Anglii třenice se strany duchovenstva domácího. Povstala žárlivost, která horlivce nezřídka znepokojuje, mohla by se zmocniti i horlivých kněží církevních; což by při rozehvěnosti myslí nesloužilo leda ku

zlému. A po tom jak královna tak vláda její jakmile se dovědí, že jsou jesuité na cestě do Anglie, ihned zostří zákony proti katolíkům, tak že jim ještě strašněji pode jhem urputné protivnice katolické církve úpěti bude.

Za tou příčinou chtěl dříve ještě vyslechnouti P. Klaudia Aquavivu, který ač velmi ještě mlád svou moudrostí a svým rozhledem už tehdy proslulým byl. P. Aquaviva se vyslovil rozhodně pro apoštolské dílo, ano padna na kolena žádal sám před svým představeným (jak z věrného pramene se dověděl Allen) za velikou milost, by připočten byl k missionářům anglickým. P. Merkurian se tudíž rozhodl, že nabídnutí přijme; jmenovitě P. Oliver Manare, assistent severoevropských zemí, působil naň nemálo vlivem svým.

Sv. otec uslyšev rozhodnutí hlavy Tovaryšstva Ježíšova pochválil dobrou vůli; usneseno tudíž, že se má co nejdříve s missií jesuitskou do Anglie započítí. Vilém Allen ve své „Obraně kněží T. J. a anglického semináře“ píše o věci té následovně: „Od té chvíle, co se mezi jezuitu rozhlásilo, že bude několik missionářů posláno do Anglie (sotva se mi uvěří; ale Bůh je svědek, že dím pravdu) hlásili se mnozí z důst. otců T. J. i nejučenější hlavy, Angličané rození i jiní, a vrhali se k nohám svých představených se slzami v očích žádající úpěnlivě o svolení, aby směli buď s protestanty na vysokých školách jejich zápolití aneb za sv. víru v Ježíši Kristu zemřítí. P. Merkurian vyhlídl k přetěžké misii této P. Edmunda Kampiana, který právě v Praze vyučoval filosofii, a Roberta Personsa

jenž dokončil svá bohoslovná studia. Bratr Rudolf Emerson měl je sprovázeti.

P. Persons ustanoven za představeného, ač byl mladší blah. Kampiana a v Tovaryšstvu Ježíšově rovněž teprve několik let. Příčina hlavní asi byla, tak dokládá Crétineau-Joly,¹⁾ že byl P. Edmund neobyčejnými schopnostmi ducha i srdce obdařen jakož i vybranou výmluvností řečnickou; z čehož se obávati bylo, že se mu bude v Anglii mnohem více nástrah strojití nežli Personsovi. Byltě však i on muž učený ale méně nápadný; mimo to dával na jevo velikou obratnost u vyřizování v příhodách neočekávaných; konečně se osvědčil býti znamenitým u výzkumu srdcí lidských a v obcování s lidmi rozličných povah. Vše to nemálo jej doporučovalo. Než ještě jedné okolnosti pominouti nelze. P. Personsovi podařilo se právě rok před vysláním do Anglie vrátiti v Římě katolické církvi Angličana jmenem Jiřího Gilberta. Mladý šlechtic tento vraceje se do své otčiny nabídl se sám, že by se rád obětoval katolickým missiím. „Někdo bude povinen starati se o časně zaopatření důst. missionářů v tolikerych nebezpečích“, pravil sám u sebe. „Já se tudíž uváži v práci sbíratí pro ně almužny na výživu a oděv a cestovné; budu jim vyhledávati spolehlivých útulků jim nevyhnutelných“. Sám pak založil v Anglii mezi zámožnými katolíky, jmenovitě šlechtici, jednotu na podporu katolických misíí obětovav život i jmění své napřed k témuž účelu.

¹⁾ Crétineau-Joly *Geschichte der Gesellschaft Jesu* Vol. 2. cap. 5.

Dr. Allen jakmile se dověděl, že Kampian také vyhlídnut jest pro missie anglické, psal mu 9. října 1579¹⁾ do Prahy následující list:

„Můj předrahý otče, můj rozmilý Bratře, můj Synu! (ani nevím, jak bych nejlépe naše něžné přátelství pojmenoval). Váš nejdůst. P. General či spíše Ježíš Kristus sám povolá Vás co nejdříve z Prahy do Říma, abyste se odtud odebral do Anglie. Vaše brať dle krve na Vás vyžaduje toho, ano nutká Vás, abyste se jim vrátil. Vy snad oslycháte hlasy jejich, ale Bůh neoslyšel vzdechů. A já rovněž jsa co nejúžeji spojen s Vámi a naší společnou vlastní podle světa i Boha, já zvláště byl povinen doprošovati se v modlitbách svých na Bohu milosti této“ . . . A brzo na to dí: „Nepochybují nijak o Vaší ochotě; neb co se Vás týče, štěstí Vaše a život Váš jest, býti co nejvěrněji oddánu vůli představených svých. V poslušnosti této byste ihned třeba do Indie se vydal nedbaje žádných obtíží aniž jakých nebezpečí. Nuže, Anglie skytá právě hojnou žeň, na níž obyčejní ženci nestačí: tuť třeba vybranějších sil, jako jste Vy a údové Tovaryšstva Ježíšova. Proto se Vás a sou-druhů Vašich katolická Anglie tolik dožaduje.“ . . .

P. Kampian přečta si list zamyslíl se; byloť mu patrnó, kam směřuje každé slovo, že tu běží o život a mučnickou smrt. Znalť příliš dobře ukrutnosť kacířskou. Výnosy vládní na život a krev katolických kněží nebyly mu neznámy; viděl hrůzy této missie v celém jejím objemu. Než právě tyto mu dodávaly myslí. Apoštolská jeho horlivost ne-

¹⁾ Bombinus má 9. prosince 1579.

zhrozila se žádných muk. Allenovi odpověděl klidně, že závisí život jeho na disposici jeho představených a že ochoten jest poslechnouti vezdy. „Co do spásy bratří ve společné vlasti, neváhám,“ tak psal, „bude-li v tom vůle Boží, bojovati až do poslední krůpěje krve své.“

Na začátku roku 1580 obdržel několik listů od svých přátel z Říma. Všichni mu psali v témže smyslu jako Dr. Allen. Než tu přináší i rektor svatoklementske koleje pražské sám osobně zapecetěný list od P. Generála 22. února 1580. Kampian již tušil obsah jeho. Otevře jej a čte. A když se byl dočetl obsahu jeho, padl na kolena svá. Mohutně mu bilo srdce před Bohem; ne slovy ale u vnitřním zápalu spanilé duše své mluvil k Hospodinu svému. Za chvíli vstal a četl znova; načež jako by byl procitnul ve své skromnosti, zvolal: „V pravdě, nemohu uvěřiti čeho se do mne otcové moji starší domýšlejí! Kéž by domysly jejich pravdou byly! Budiž po vůli Boží, co koliv se mnou se dítí bude! Ale jest-li v tom vůle Boží?“ Na to spěchá ku svému předraženému otci duchovnímu, který jej byl v Brně jako novicmistr vedl a nyní mu v Praze rektorem jest. Oznamuje mu obsah listu; opakuje obavu svou: „Ale, velebný Otče, myslíte, že obstojím a neztratím duši svou?“

P. rektor, Pavel Kampan, jej těší a dodává mu mysl, aby ukonejšil rozechvěnou duši. „Nebojte se; pomoc Boží a ochrana nebes královny sprovázeti budou Vás. Jděte, kam Vás volá hlas Páně, a pracujte o spasném obrácení svých krajanů.“

Od té chvíle modlil se blah. Kampian tím vroucněji: „Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi“ — téměř neustále; a s velikou rozhodností připravoval cestu svoji do Říma.

H l a v a XVI.

Edmund Kampian opouští Prahu jako nastávající missionář anglický.

Zpráva o missii, na niž Kampian dle rozkazu P. Generala se připravoval, roznesla se bleskem po Praze. P. Kampian se brzy zpatoval ze svých úzkostí. List z Říma byl mu prstem Božím, poslechl a vydal se na cestu už začátkem března. Rozloučil se s Prahou, kterou miloval a v níž šťastně žil a působil. Bylo to arci loučení dojemné. Netoliko obyvatelé svatoklimentští cítili se překonány dojemem, ale i šlechta, měšťanstvo, jmenovitě pak žákovstvo jeho a sodalové mariánské kongregace želeli odchodu jeho; avšak nemálo tím vzrostla úcta k němu. Předvídaliť, že za krátkou dobu mučnická smř bojovníku Páně korunu slávy věčné přinese. K tomu zajímala všechny mimo mnohé jiné stránky, pro něž neradi jej ztráceli, jeho přívětivosť a veselá mysl, nelsčená ochotnosť ku vši posluze, vůbec vzorný jeho život, veliká skromnosť a andělské panictví. Obraz jeho tak živě se vryl každému, kdo jej znal, do srdce, že nemohl nemysliti naň a nemilovati ho.

V koleji pražské byl bratr, pro svou bezúhonnosť a prostotu známý, jmenem Jakub (Holas) Gallus

rodem Slezan.¹⁾ Tu noc před odjezdem Kampianovým napsal na dvéře příbytku jeho: „P. Edmund Kampian mučnick.“ Později teprve se dopátrali, kdo byl původce nápisu tohoto. Představení znajíce bratra nařídili, by se vyslovil, proč by tak byl učinil; načež slyšeli: „Dobrý duch mi vrukl takovou myšlénku, když jsem se za P. Kampiana modlil, a já měl za to, že ji mám provést.“ Uloženo mu malé pokání za to a nikdo více by si snad byl na to nezpomněl, kdyby se po krátkém čase nebylo vyplnilo slovo jeho, a jmenovitě též zavdala zbožnost jeho k tomu příčiny; vědělť se, že vede život vzorný a Pánem Bohem bývá nemálo omilostěn, když na modlitbách dle návyku dlouhých trvá.

Něco dříve vymaloval na papíře a pověsil jistý přítel Kampianův, podobně jsa k tomu puzen jako onen bratr, na strop pokojíka, v němž bydlel, korunu mučnickou prosmeknutou lilijí a palmou, odznaky to panictví a mučnickví. Kampian spatřiv věci takové poněkud se zarazil i žádal o vysvětlení co by to bylo. Tento pak nechtěje skromnost jeho uraziti odvětil: „Odpusťte, jest to kousek toliko obrazotvornosti mojí; buďte ale tak laskav a přijměte to ode mne a nemrzte se na mne!“

Kampian se rozloučil s hlavním městem království českého, které se mu stalo druhou otčinou a s drahými jeho obyvateli, aby se do Říma odebral. Tentokrát nesměl jako před 7 lety pěšky cestu konati.

Arcivévoda Ferdinand rakouský, bratr císaře

¹⁾ P. Schmidl Hist. S. J. prov. Boh. I. IV. n. 221.

Maximiliana II., druhdy místodržící v Čechách pak kníže tyrolský, maje se právě na cestu do hlavního města tyrolského Innomostí vydati, vzal si Kampiana jako společníka zajímavého k sobě do vozu. Dne 7. března byli v Mnichově, hlavním městě bavorském, kde na svátek učitele církevního sv. Tomáše Akvinského ku kázání latinskému v chrámě Tovaryšstva Ježíšova pozván byl. Chvalořeči na velikého učeného světce byli přítomni nejjasnější arcivévoda sám s korunním princem bavorským Vilémem a mnoho vzácných pánů ode dvora i z města. Z Innomostí se napotom vypravil P. Kampian až do Padovy pěšky; odkudž nemaje více dovolení ke kajicné pouti, obdržel pocestné by se mohl koňmo bráti.

Dne 2. dubna právě před velikonočními svátky přibyl do Říma. První dni navštěvoval chrámy Páně; napotom se připravoval na dalekou cestu svou. Vypsati nelze jaka byla radost oněch Angličanů, s kterými si dopisoval a ostatních, kteří jej znali neb alespoň o něm slyšeli, když jej nyní osobně viděli. Před odjezdem byl opět u P. Generala s P. Robertem Personsem na zvláštním slyšení. Otecká k nim mluvil slova veledůstojný otec Merkurian obsahem předůležitá: „Tovaryšstvo Ježíšovo, pravil, odesílá Vás, ctihodní otcové, do Anglie, abyste tam o spáse nesmrtelných duší pracovali. Posluhujte svátostmi, ujímejte se slabých a opuštěných, setrvejte ve sv. víře až do smrti dávajíce dobrý příklad a dobrá slova těmto ubohým“ . . . Načež dí: „Upozorňuji Vás, synové moji, a prosím Vás, nemíchejte se do žádné politiky; ve svém obcování, ve svých řečech počínejte si s největší

opatrností; vyhýbejte se všemu, co by koliv politikou páchlo. Buďte pilní ve všem takového chování, aby nebylo možno Vás v podezření uvést, aneb očerniti . . . Bez opatrnosti této budou snahy Vaše marné, Vaše práce bez výsledku; i uvedli byste v nemalé podezření naše Tovaryšstvo a stanov y jeho v pochybnost. Pro Boha živého, ve jméno poslušnosti, ve jméno Tovaryšstva Ježíšova zapřisahám Vás, nemíchejte se do časných záležitostí, ano dle potřeby Vám to i poručím.“ P. Persons ustanoven byl za vůdce a písemně mu dána byla všecka nařízení, která jim byl právě ústně pronesl.

Napotom je zavedl do Vatikámu, aby je představil sv. Otci a požehnání apoštolské jim zjednal. Řehoř papež XIII. uzřev apoštoly anglické zardoval se velice a oslovil je laskavými slovy dodávaje jim myslí. Na prosby P. Generala ve jméno nastávajících missionářů zmírnil přísné výnosy bully Pia V. a vzkázal katolikům anglickým, aby královny své Alžběty poslušni byli ve všem, pokud se týče panování světského; a protož i uznávali ji za královnu svou.

Mezi anglickými duchovními v Římě meškajícími nastal neobyčejný vzruch a zájem pro krajany katolické i nekatolické. Veliké proto množství z nich dožadovalo se u sv. Otce, aby směli v missii anglické podíl bráti. Někteří toliko vyslyšení dojíti mohli. Nejprve bylo vyhlédnuto 6 kněží ve věku již pokročilých, jichž vůdcem měl býti biskup svatoasafský, Tomáš Golduell Přávaltě si od jakživa, aby mu byla uštědřena milost, mučenickou korunou ozdobiti si skráně. Než od té doby, co v Římě ve vyhnanství dlel, zdál se mu život jeho

neustálým býti mučeníctvím a tím více prahl po koruně dotčené. Jeho tužby byly tak horoucné a naléhavé, že mu sv. Otec ač viděl v něm vysíleného již kmeta, konečně čeho žádal povolil a jej do vlasti rovněž s druhými odeslal. Mikuláš Morton býval po několik let v Římě ve vatikánském chrámu Páně u sv. Petra velezpovědníkem; z té příčiny mu také svěřena byla zvláštní plnomocenství. Ostatní 4 kněží byli vzati z anglického hospitálu nejsvětější Trojice. K těmto byli připojeny síly mladší; ze semináře anglického 3 mladiství kněží: Sherwin, Kirby a Rhiston, z téhož semináře pak 2 klerikové Bruschoi a Paschal, kteří ještě vysvěcení nebyli.

Spolu s nimi jako průvodčí se měli bráti 3 členové Tovaryšstva Ježíšova, tak že všech dohromady bylo 14 osob vyslaných Řehořem papežem XIII. na missie anglické. Dne 14. dubna neb, jak kolej nejsvětější Trojice má zaznamenáno, 18ho opustili Řím vydavše se na cestu.

Jejich oděv neprozrazoval nic kněžského; tak radila opatrnost, aby na cestě městy a zeměmi nekatolickými zbytečně katolickou víru rouhačům v šanc nevýdávali. Když brali v Římě Kampianovi míru na nový oblek, zdráhal se všemožně připustiti toho, an soudil, že by pro něho obnosené šaty byly dosti dobré. A vzav starý plášť zaobalil se do něho řka, že mu postačuje. Půjdeť prý do Anglie, aby jej tam oběsili; a k tomu postačí jakýkoliv oblek. Tak zaznamenal slova jeho Persons. Také si liboval po celé cestě vydávati se za sluhu brzy toho brzy onoho z missionářů.

Z Říma je vyprovázeli Angličané všichni až za město.

Z otců Tovaryšstva Ježíšova vyprovodil bratry své P. Oliver Manaraeus až k mostu jmenem Milvia; načež se s nimi rozloučili.¹⁾

Anglický historik Jan Stoy vypravuje ve svých letopisech,²⁾ že dne 5. dubna 1580 právě v den slyšení jesuitských missionářů se svým generalem u sv. Otce celý ostrov vele-britský neobyčejným zemětřesením se zachvěl, jmenovitě hlavní město Londýn. Ano očití svědkové ručí za zprávy tyto, že se slunce kolikráte za týž den zatmělo a následkem zemětřesení se kolik domů sesulo, tak že i obyvatelé v ssutinách pochováni, jiní strhanými střechami nebezpečně zraněni byli. Lidé opouštěli město v houfech z domů utíkajíce. Po městě se ozýval hluk a nářek a zmatek až k zoufalství. K tomu ještě se rozhoupal veliký zvon stoličného chrámu na věži a začal nepravidelně jako na poplach zvoniti, což hrůzy všeobecné nemálo znásovalo. Takový strach jímal mysle obyvatelstva, i nemyslili jinak, než že soudný den jest na blízku.

V jistém ústavu londýnském vychovávalo se ve vědách a mravech na 300 jinochů z blízka i z daleka sebranych. Jsouce shromážděni v jídelně měli všichni zavěšené ubrousky a právě krájeli maso majíce nůž v ruce. Tu se stal první otřes domu, který rozechvěl veškerou mládež takovým strachem, že jak byli s ubrouskem zavěšeným a nožem v ruce, vyběhli a vyskákali ven, kudy kdo

¹⁾ P. Oliver Manaraeus, de rebus Soc. Jesu.

²⁾ Ioannis Stoy Annales anglici.

mohl, a že běhali dlouho jak smyslů zbavení semo tamo. A na štěstí učinili tak, jelikož za chvíli budova celého ústavu byla pouhou rozvalinou. Tak svými hromy a blesky i zemětřesením (soudili tehdáž mnozí dle angl. historika Jana Stoy-e) projevovaly mocnosti pekelné své hrůzy, bojíce se zápasníků Páně pod korouhví vůdce Ježíše Krista bojujících. (Katolíci však spatřovali v těch úžasných znameních prst Boží).

Dále vypravuje tentýž spisovatel, že v touže chvíli bylo slyšeti v Blostonu rohy lesní a štěkot psů, jako by se na blízku města odbýval lesní hon, kdežto les byl 5 čtvrtí hodin od města vzdálen. Spěchali tudíž občané a zvědaví lidé tam, odkud ten hluk pocházel. A vskutku celý les se ozýval nemalým štěkotem a troubením: avšak nenašli ani myslivcův ani psův. Udivení dívají se jeden na druhého. Avšak udivení jejich vzrostlo, když náhle strašlivý výbuch otřásl ovzduším, tak že všichni vzhůru obrátili zraky své slídíce po příčině všeho co se tu dalo. Než všeliké hledání okázalo se býti marným. Nemálo ustrašení vracejí se do města tušíce že jest nějaké znamení toho, co se dítí má.

A když se už titěž missionáři přibližovali Anglii, událo se cosi podobného v městě Hamptonu, jak tentýž historik napsal. Na vrchu jmenem Parodwell o polednách objevilo se 60 mužů vážných mesoucích kroj světských kněží. Rozděleni jsouce na dvě čty šli si vstříc a setkavše se vyslovili svůj pozdrav vespolečně; načež když si byli důvěrně porozprávěli, zase se rozešli. To se stalo po dvakráte. A sotva že se tito vytratilí, bylo viděti na témž vrchu opět 60 vojínů stejně vyzbrojených,

kteří taktéž se pozdravivše za veselého zpěvu a hlučného provolávání se rozešli.

Zprávy tyto se roznesly po celé Anglii; i královna Alžběta se o nich dovéděla; proto zaslala na místo vojenského důstojníka Jiřího Horana, by bedlivě vyzkoumal, co to bylo. Horan vyslechl 4 očitě svědky, o jichž pravdomluvnosti pochybovat nemohl a podal vládě zevrubnou zprávu. O divech těchto psalo několik dějepisců anglických; nejobšírněji však Jan Stoy v prvním vydání svých letopisů. Ale v druhém vydání věnovaném nekatholickému arcibiskupovi kanterburskému, vetřelci na přestol arcibiskupa katolického, Whigiftovi zpráv těchto vynechal; z jaké příčiny snadno se každý domyslí. Patrně jest, že bludaři sami pochopovali, kterak nasvědčují znamení taková katolické víře. Proto jich raději vynechali. Avšak i první vydání podnes je zachováno a to zvěstuje nepředpojatci, že Hospodin oslavil sv. mučéníky své, kteří za sv. a katolickou víru obětovali krev svou a životy své.

Jak P. Bombino od P. Persona se dovéděl, konal Kampian dalekou cestu z Říma do Anglie pěšky vyjma jeden den, kdy jím zimnice lomcovala. V den tento přijal za vděk jízdou na koni s druhými. Na cestě ostříhal následujícího pořádku: časně z rána před ostatními sloužil mši sv.; načež napřed cestoval, aby ostatní předešel konaje si při tom svoje rozjímání a modle se předeepsané hodinky. Vykonav takto svou povinnost před Pánem Bohem odpočinul sobě maličko, až ho dohonili; načež společně s ostatními soudruhy po cestě se bavival. Odpoledne zachovával tentýž pořádek př-

leje si napřed duchovních cvičení svých dříve než došli ho druzí, které uměl napotom výborně baviti.

Přišedše do Bononie (Bologny) byli od arcibiskupa Gabriele Paleotty velmi přívětivě přijati. Nezdrželi se však zde vyjma jedinou noc, v níž psal Kampian do Prahy list svému příteli. Ráno se pak odebírali dále k Milánu, kde je sv. Karel Borromejský 8 dní pohostinu podržel. V obou městech bylo P. Kampianovi kázati. V Miláně pak kázal v každý den za přítomnosti sv. kardinála milánského, který se ho dosti naposlouchati a nabídivovati nemohl. List přátelský do Prahy zní následovně:

„Jeme právě v Bononii, kde na cestě do Anglie přenocujeme. Výprava naše záleží z nejdůstojnějšího pana biskupa svatoasafskeho, Tomáše Golduella, a bývalého velezpovědníka u sv. Petra v Římě vld. Mikoláše Mortona, ze 2 kněží Tovaryšstva Ježíšova, totiž Roberta Persons a mne, z jiných kněží sedmi, ze 2 klerikův a našeho bratra laika, Rudolfa Emersona. Všichni bez rozpakův ano s radostí volí život i krev svou obětovati za sv. víru, tak že se až hanbím za svou liknavosť. Padneme-li mry v řadách prvých: jiné vojsko čerstvé stojí už za námi; my zatím se z oněch stanů věčných radovati budeme z jeho vítězství... Na paměti chovám všechny žáky své a sodály, jichž si často připomínám. Mějtež mne omluvena v Praze, že nepíši každému zvlášť; zanesen jsa přemnohými starostmi nejsem s to, abych tak učinil. A přijdeme-li u večer do koleje nebo do hostince, unaveni jsouce pooddýcháme sobě. V Římě pobyv asi 8 dní také jsem neměl pokdy. Prosím tedy

všechny, by mi to nevykládali za nešetrnost; byloť mi to nemožno. Nevím, zdali se ještě jednou na tom světě sbledáme. S Pánem Bohem, do smrti s Pánem Bohem.“¹⁾)

H l a v a XVII.

Edmund Kampian cestuje Ženevou do Anglie, kde se setká s kalvincem drem. Bezou.

Až ku hranicím savojského území bylo putování missionářův anglických šťastné. Tu však obdrželi zprávu o nebezpečích, do nichž na cestě jim vykázané by byli snadno zabřednouti mohli. Bylať tu síla španělského vojska, které Don Juan Rakouský, velitel tehdy belgické armády, krajinami těmito do Španěl převáděl. Usnesli se tudíž v moudré radě, že zamění svůj cestovní plán a bráti se budou raději Ženevou. Vědouce jakého rázu švýcarské město Ženeva jest, chtěli co nejtíšeji bránou městskou vejíti. Více se vloudivše nežli zřejmě vešedše do města nemálo bohatého, dověděli se ihned, jak rychle mocné kořeny bludařství kalvinské do srdcí obyvatelů zapustilo. A sbludem ujála se také vzpoura. Občané totiž naukami novými pobouřeni jsouce svrhli s sebe jho řádného knížete, zahnali úředníky jeho a shlukli se v republiku.

Svobodomyslná strana spojila se s vůdci protestantskými po Němcích, Anglii a Francii; vzpoura a blud hlásány všady po městě a okolí. I spoléhali na jich pomoc. A věru zdařila se bezbožná

¹⁾ Viz katolická reformace P. Svobody str. 27.

práce jejich; neboť Ženeva stala se v brzce jako nedobytnou baštou proti katolické církvi. Nicméně, ač byla jejich zášť a zloba proti katolíkům nevýslovná, směli katolíci cizinci tu po 3 dni pohostinu býti. Ženevané jsouce o výhody časné více nežli o svou víru pečliví měli za to, že by nebylo moudro vzdáti se též bohatství a výhod v průmyslu po otcích zděděných jedině proto, že se vzdali katolické víry otců svých.

I katoličtí cizinci, kteří se buď do Francie buď do Vlach přes hory a doly četně brávali, bývali ženevanům vhod, jelikož jim přinášivali hezký výdělek. Jak mile se tudíž missionáři naši představili stráží u brány městské, byli ihned zavedeni na městský úřad. Ovšem že bylo nápadno, odkud se najednou tolik Angličanův a to katolických z protestantské Anglie v Ženevě vzalo. Směli si však cestující bez překážky odpočinouti. Za chvíli sotva že pojedli, přišel jakýsi posel magistrátní s povelom, že prý má pp. missionáře zavésti a představití Dru. Theodoru Bezovi. Beza byl po smrti Kalvínově od r. 1564 hlavou církve helvetské, totiž předsedou v konsistoři reformované. Že P. Kampiana zpráva tato nemálo zajímala, lze souditi již z toho, že Bohdan Beza skrze lékaře Kratona vlastně Kraffta, životního lékaře Maximiliana II., s bratřími českými a jich confessí právě tehdy ve spojení byl. Bratři čeští totiž hledali proti lutheránům podpory mezi kalvínci.¹⁾ Obrátili

¹⁾ Karel z Žerotína (nar. 1564 † 1636), člen jednoty bratrské, jehož jistí lidé za jednoho z nejvýznamnějších mužů vydávají, jichž země moravská odchovala, studoval

se na Bezu, který poznáv, že mezi nimi a bratry českými mnoho různého není, snažil se úplně si je získati. Za tou příčinou si dopisoval se starším bratří českých, bratrem Štěpánem. Opisy listů se chovají posud v Ochraňově.

P. Kampian slyšel za pobytu v Praze o listech a stykách Bezových s bratřími českými; bydlivaltě se znamenitým P. Šturmem, kladivem na bludy bratří českých, pod jedním krovem v Klementinu pražském. Proto jej nemálo zajímalo toho falešného proroka ženevského spatřiti. PP. Persons, Sherwin, Paschal a Kampian měli se ve jmenu všech představití hlavě církve helvetské, která měla neobyčejnou moc a požívala ve městě veliké vážnosti. Nadáli se, že povstane mezi nimi asi vážný spor týkající se náboženství katolického a bludu nekatolického.

Schylovalo se k večeru, když zavedeni byli

těž na akademii ženevské, kde Dr. Beza, hlava theologů helvetských, svým učením a více snad přátelským obcováním na budoucí smýšlení a jednání mladého Žerotína nemálo působil. Z katolické strany nebude zajisté Jnisko Karlu st. z Žerotína ani všestranné a věru klassické vzdělanosti ani účvatné výmluvnosti ani neobyčejné bystrosti a rozsáhlé soudnosti ani důkladné znalosti jazyka českého upirati, tak že i právem spisy jeho míti lze za vzor dokonalosti slohové: — výčitky se mu však činily a to nikoliv nepatrné již za živa a posud se činí, an se tvrdí, že zakládaje jak vlasteneckou, politickou totiž, i vědeckou, tak náboženskou činnost svou dílem na bludech Bezových dílem na německém protestantismu vůbec, nemohl se dodělati úspěchů, kterými by byl zemím koruny svatováclavské valně posloužiti mohl. Příklad se cizinské

ke skrovnému domku praobyčejného vzezření; měltě toliko přízemí. A zde bydlel Theodor Beza, pověstný předseda konsistoře reformatorské. Dvěře byly zavřeny. Zatlukou, a tu přijde jakási osoba otevřít. To byla ona zlopověstná Kandida čili Klaudina Denozova, kterou Beza ve svých nekalých básních latinských oslavovával. Z počátku ji pojal jako služebnou do příbytku svého, načež týž slavný (!) reformátor z ní udělal souložnici svou. Vnitřek obydlí byl přiměřen zevnějšku: Něco málo sprostého nábytku, za to hodně špíny. Pranic prý nepozorovali z toho co obyčejné bývá tam, kde se pěstuje dobrovolná chudoba, a kde nás vše ovívá libodechem čistotnosti a jakési nadpřirozené důstojnosti. Beza je přijal dosti vlídně. Po obvyklých vlídnostech s obou stran vedly se toliko řeči lhostejného obsahu; až na jednu přeruší je jeden z hostí přítomných vytazuje se na Bezovi, zdali by jim objasniti mohl

živly tyto vlastní jeho letoře a historickému vývoji národa českoslovanského anobř i náboženskému přesvědčení mnohých jeho krajanů. Známo jest, kterak pikharti jmenovitě českomoravští Bratři, ač „jednotou bratrskou“ sluli, u víře sjednoceni nebyli, an si každý své náboženství dle své povahy a chuti přistříhl a ustrojil. Samo sebou jde na rozum, že Karel st. ze Žerotína maje velevážné postavení politické v zemi a náboženským jsa horlivcem až přemrštěným jinak u víře smýšlející — hlavně katolíky — politickou mocí svou ohrožoval.

Proto upřítí nelze, že na jeho vrub, čím mocnější byl vliv jeho, tím více přičísti jest ze všeho, co se koliv se strany jednoty bratrské proti katolické církvi a víře předků českých dalo. Z té příčiny byl nucen kardinal olomoucký Frant. Dietrichstein s katoluckými

rozdíl mezi Lutherovou a Kalvínovou naukou. „Žádného vlastně rozdílu není,“ odvětil Beza; „synové čistého evangelia srovnávají se v nauce úplně.“ „Proč tedy angličtí kalvínci a lutheráni na sebe zuby vyceňují perouce ano hubíce se vespolek i mečem a ohněm“, vedl dále missionář katolický řeč. „Toť přílišná uchvácenost jistých lidí,“ odpověděl Beza, „které přílišnosti nijak schvalovati nelze, jelikož jest proti lásce křesťanské. Nemůže býti arci ve všem úplné shody, než není rovněž velká neshody. Lutheráni a kalvínci tak málo a v tak nepatrných věcech od sebe se liší, že to ani za řeč nestojí.“

Až posud P. Kampian, který byl v pozadí stál, jako by byl poslední všech, mlčel. Když byl ale Beza drzou a falešnou řečí svou u konce, začal mluvit i on ač velmi pokorně a skromně. „Ale, velectěný a učený pane Dre., máte za to, že luther-

pány vystupovati proti jeho přílišné činnosti a nemírné horlivosti náboženské, jelikož mnoho, co by ku blahu země českoslovanských bylo sloužilo, byl pokazil. Že pak toho, čeho stavům českým r. 1618 v příčině věrolomnosti ku králi Ferdinandovi II. vytýkal, sám r. 1608 naproti Rudolfovi císaři II. se dopustil a že k tehdejšímu násilnému odtržení Moravy od Čech a Slezska přední příčinu zavedl, jsou události každému poněkud v historii naší obeznanému povědomy. Stál totiž jako politický náčelník Moravy směle a stále při arciknížeti Matiašovi proti bratru Rudolfovi císaři II., tak že při uzavřeném míru v Libni 25. června 1608 Čechy a Slezsko Rudolfovi II. ostaly, kdežto Morava, Rakousy a Uhry Matiašovi vydány byly. Proto jej dvůr císařský a strana česká v nenávisť vzaly.

Bohužel, že napotom, když r. 1618 shromážděným

rání a kalvínci toliko v nepatrných otázkách se liší od sebe. Jest to pravda?“ „Zajisté,“ dí Beza. „Než já myslím,“ pravil Kampian dále, „že rozdíl obou jest hluboký a základní; neboť nesouhlasí spolu ve mnohých a velmi důležitých věcech. Že byste měli sv. svátosti za věc nepatrnou, nemyslím. Zajisté také učíte, že svátostmi se nám vlévá víra sv., jimi že se udržuje a rozmnožuje. A přece nesouhlasíte s lutherány ani v počtu sv. svátostí ani v účincích ani v původu jich, aniž jich udělíte tak jak onino.*

Beza tušil, že má proti sobě bojovníka neohroženého, jemuž se nenedostává ani důkazů věcných ani výmluvnosti na pronešení jejich. By se tudíž z rozpaků vytrhl, dal znamení zvonkem na svou Kandidu. Tato vycvičena jsouc podobnými příhodami svého pána přinesla mu celý balík listů, právě z Francie ho došlých, jak byla sama před

na sněmu stavům v Praze dobrá slova mluvil, aby vojsko své rozpustili a arciknížete Ferdinanda za krále přijali, rozmrzeli naň stavové čeští ještě více záhou proti věci jim hájené vzplanuli.

Odtud porozuměti lze stížnostem naň vrhaným, že Žerotín byl úsilným odpůrcem a škůdcem katolické viry, „přední sektář,“ „nepřítel zemský anobrž i nepřítel domu rakouského.“

Pravdať, že císaři Matiašovi a Ferdinandovi II. zůstal věren; ale sektě bratří českomoravských nadržoval Žerotín ještě tehdyž, kdy tito jsouce hlavními původci zvolení cizince falckrabího Bedřicha za krále českého pro tutu velezradu na Ferdinandovi II. roku 1619 spáchanou ze země vypovězeni byli; ano týž Žerotín i s nimi chtěl sdíleti osud jejich, an opustil vlast svou, čehož učiniti nepotřeboval, jelikož mu Ferdinandem II. dovoleno bylo ve vlasti zůstatí.

hosty pravila. Beza rozbál, otevře psaní a jme se čísti. Kampian byl nucen utichnouti. Tu z nenadání, jako by se byl Bezy zmocnil veliký hněv, zvolal: „O Jindřichu, bídníče, vůdce Guisů! tebou bude jednou zahubena veškera Francie!“ Avšak hosté neměli se k odchodu. Pročež Beza sám vyzval cizince, by opustili jej, řka: „Pánové, vidíte; tu jsou listy obsahu předúležitého. Nezbyvá než hned na ně odpověděti. Odpusťte, že jsem nucen vaši milou návštěvu a náš zajímavý rozhovor přerušiti.“ Odporučiv je jistému Angličanu, kterého právě u něho byli zastali, propustil je zdvořile a vyprovodil až ke dveřím. Angličan pak byl protestanský pastor, jemuž byl na vychování svěřen mladý hrabě Jiří Hastings z Huntingdonu. Otec jeho, zarytý kalvínek anglický, staral se co nejpečlivěji o to, aby syna svého kacífstvím obeznámil; proto byl povinen často navštěvovati Theodora Bezu.

S anglickým pastorem byl právě u Bezy mladý Angličan, jmenem Powel, jenž byl spolu vychovatelem v téže rodině. Powel byl mistrem umění svobodných na vysokých školách oxfordských, kde byl P. Kampiana velmi dobře znal, jehož si byl tehdáž velmi vážil. Oba dva vyprovázeli anglické missionáře do hostince, kde se byly ubytovali. Než ani tam ani tu neměli ochoty mluvit o náboženství. Dosti dlouho mluvili již o věcech všedních. Tu ponavrl P. Persons v přátelském rozhovoru, zdali by nebylo lépe vyjít si někam na procházku, by se směli volněji pohybovati. Byltě krásný jarní večer; nebe jasné s usmívajícím se měsícem; všady tichý večerní klid. Sotva že se

jali mluvíti, nastal život. Jmenovitě Kampian a Sherwin, který rovněž s blah. Kampianem jako mučeník sv. katolické církve na oltáři se skví, dobírali si do živa pastora protestantského a společníka jeho. Jejich důkazy na obhájení sv. víry byly tak četné a tak pádné, protože dobře promyšlené a s nadpřirozenou mocí pronesené, tak že ani Powel ani pastor nevěděli, co by odpověděti měli. Proto neustále dokládali: „Dr. Beza tak tvrdí a my se ho držíme.“ „Co nám jest do vašeho Bezy,“ odvětili missionáři. „Dobře by tuším bylo,“ pravil P. Sherwin, „kdybyste přijměli vašeho Dr. Bezu k tomu, aby s námi do sporu vešel. Zítř ráno ať se třeba na náměstí dostaví; ochotni jsme před veškerým lidem vésti spor, aby jasná byla pravda sv. víry. Při sám Bůh! nežádáme nic více nežli zdravého rozumu a smyslu pro pravdu sv.“

Tu se doprošoval Powel Persons, aby uchvácholil rozechvěné mysli společníků svých. Jejich hlas je prý daleko slyšeti. Kdyby se městská rada dověděla, kterak mluví o věcech tak velice důležitých, byla by nemálo rozduřena; i státi by se mohlo, že ten drobet svobody, který katolíci v Ženevě mají, byl by nemálo ohrožen. Věřte, že lépe bude, ustaneme-li a vrátíme-li se domů. P. Persons porozuměl pokynu. I rozešli se. Bez toho noc byla nemálo pokročila a odpočinku bylo také třeba.

Na zejtří rozkázal P. Persons Kampianovi, aby se přede dnem již vydal na cestu. Prudká hádka náboženská učinila pobyt jeho nejistým. Powel, který ho za šera nepoznal, mohl jej poznati za dne; a třeba se stavěl býti jejich přítelem a poctivým člověkem, přece nebylo radno důvěřovati

osobě, která zradila víru svou a oddala se rozkolu i bludu. Odcestoval tudíž P. Kampian za tmy. Nebyl však daleko za městem, když potkal člověka zvláštního vzezření. Sám k sobě na hlas mluvil; při čemž rukama tak rozháněl, že se zdálo, jako by rozmrzelým jsa smutnou minulost sobě připomínal. Kampian uhodl v mysli, kdo by asi člověk tento byl; a v skutku viděl před sebou pastora nového evangelia, který sobě připravoval svoji řeč.

Přiblíží se k němu; pozdraví jej a když byl obdržel vzájemnou odpověď, jme se ho Kampian ihned vyptávaní, jaké má církev ženevská stanovy a kdo by její hlavou byl.

„Zpráva církve naší,“ pravil pastor, „jest svěřena výboru z 9 členů složenému, jenž se volí všehlasně.“ „A proč právě 9 členů? Kdo pak jest jejich hlavou?“ táže se Kampian dále. „Ježíš Kristus založil církev svobodnou,“ vykládal dvojíctíhodný, „avšak nebyla by takovou, kdyby měla hlavu jednu. Zajisté strašlivé by to bylo bezpráví.“ „Královna tudíž anglická, která jest trvám také vaše, dopustila se této strašlivé viny, jelikož svobodu církve anglikánské potřela vyhlásivši se sama za jedinou hlavu její.“ Tak doložil P. Kampian.

Helveta z počátku rány ani nezpozoroval, upíral toliko, že by tak vznešená královna bezpráví do nebe volajícího se dopustiti mohla. Než pozoroval přece, že by se uhájiti směrem tímto nemohl. I pravil: „Alžběta panenská má právo k tomu, poněvadž jest královnou křesťanskou.“ „Dobře,“ dvětil Kampian, avšak králi francouzskému přísluší takto mnohem více práva na svrchovanou moc církevní nežli královně anglické, jelikož slove

král nejkřesťanštější.“ „Arci, pronesl na to pastor, ale královna katolická.“ „Jestli Alžbětu zavete královnou katolickou, jakou není, tuď napřed jmenovati sluší krále španělského, jehož má celý svět za katolického krále;“ čímž vebnal ubohého helvetu hned z rána do úzkých. Tento pak stana se nevrlym začal proti církvi katolické láteřiti; přičemž neustále opakoval, že není možná, aby si byla Alžběta bezprávím osvojila duchovní právomoc.

„Toť zcela patrna jest věc,“ pokračoval Kampian „a dokázati vám to mohu na místě.“ Než pastor neměl už jiných důkazů vyjma nadávky a pohany, jak to u všech bludařů obyčejem bývá.

Zatím uzřel Kampian své soudruhy, kteří se blížili ve průvodu včerejšího anglického pastora a Powela. Aby ostal věren poslušnosti, vzdálil se co nejrychleji od přítele neznámého, s nímž se byl tak mile pobavil. Avšak přítel neustával ve svém žehráni na to, co byl slyšel od cizince tohoto. P. Persons vše viděl a slyšel. I táže se člověka před nimi bez ustání láteřícího, co by jej bylo časně z rána nemilého potkalo. „Potkal mě jistý člověk, — neznáte jej? — mám věru za to, že je ďáblem posedlý. Hádal se se mnou nařknuv královnu anglickou z bezpráví, s kterýmž si osvojila duchovní moc. Já pak jemu odvětil, že není ani schopna královna panenská takového bezpráví. Ošemetný člověk odvažuje se tak svatou královnou zlehčovati, ano i mě usiloval do proudu potupného strhnouti.“

Missionáři dobře rozuměli, co by to bylo; i nemohli se úsměvu zdržeti slyšíce, kterak slepý helveta zastává ukrutnou královnu. Powel a soudruh jeho zdrželi se včelické nevole, ano dočinili se i toho,

že uchlácholili poněkud rozechvěného pastora řkouce, že Alžběta jest fakticky čili ve skutku anglické církvi hlavou.

Kampiana však pojal strach, že by mohl třebaš člověk tento slova jeho překroutiti a všelicos v rozčilenosti oběma helvetům namluviti; z čehož by teprve zlo povstati mohlo. Pročež uznal za dobré, že nejlépe učiní, jestliže se sám k druhým připojí, aby svou věc uhájil. K radosti nemalé uslyšel, že mu dáno jest i za pravdu.

Než jaké překvapení nastalo pro Powla, který P. Kampiana poznal; ihned se mu do náručí vrhl. Vyprovázal pak přítele svého, jak daleko možno bylo, neopouštěje ho více; i bavil se s ním, oznámiv u vši upřímnosti všechny své záměry jemu jako bývalému příteli, na němž poznal doposud věrné srdce. Za to Kampian neopominul jej poučiti o záležitosti sv. víry, v níž běželo o život věčný a zájmy člověka nejdůležitější. A domlouval mu s takovým úsilím výmluvnosti své, že jej s pomocí Boží úplně přesvědčil o nezbytné potřebě návratu do sv. katolické církve. Powel mu slíbil, že Ženevu co nejdříve opustí a že se odebere do Říma, aby se tam pravému náboženství zasvětil. P. Persons napsal mu odporučný list na P. Agazzari-ho, říditele anglického semináře.

Za pravdivost jednotlivých těchto zpráv ručí nám P. Persons sám, jenž do péra napovídal latinskému životopisci blah. Kampiana P. Bombinovi.

H l a v a XVIII.

Edmund Kampion v Remeši, kde se s doktorem Allenem sešel.

Překročivše hory alpské brali se missionáři naši francouzským územím do Remeše,¹⁾ kde byli ředitelem koleje anglické Drem. Allenem pohostinsku vítáni. Nebylo by snadno vylíčiti radost blahosl. Edmunda, jaké pocítil vida četnou mládež vzdělávající se tu s neobyčejnou pílí, aby jednou působiti mohla mezi apoštoly Anglie; rovněž by asi těžko bylo podati myšlénky a pocity ředitele Allena, an viděl tak obětavé muže apoštolské, kteří spějí do boje pro sv. víru a Ježíše Krista. Ovšem že je na jisto čekalo vítězství, setrvají-li v boji; neboť buď si vítězství buď si smrt jim připravena, i samá smrt bude pro ně vítězstvím nejslavnějším.

Když se byli co nejsrdečněji pozdravili, požádal Vilém Allen P. Kampiona, aby k jeho

¹⁾ Francouzské město toto nám Čechům památné tak zvaným Remešským evangeliem. Jest to rukopis obsahující zlomek staroslovanského překladu ze sv. evangelií psaných písmem cyrilským a pontifikální četví ze Starého i Nového Zákona psané písmem hláskovým. Zdali již tehdy roku 1580 darováno bylo chrámu Remešskému, kamž je daroval kardinal Lotrinský koupiv poklad tento v Cařihradě? Zajisté, nebo r. 1574 zemřel jako arcibiskup remešský. Povšimnutí hodno též jest, že tento převzácný poklad, ježž Karel IV. Otec vlasti klášteru slovanskému v Praze byl daroval, zanesli Bratři čeští jako present do Cařihradu ucházejíce se o spojení s církví řeckou rozkolnou. Roztomilí to vlastenci českoslovanští! Ze samé lásky! k sv. Václavu pracovali k tomu, aby dosáhli zrušení svátku sv. Václava, dědice českého, ve vlasti své!

chovancům několik slov promluvil. S radostí chopil se slova Kampian vykládaje sv. evandělia slova, jež pravil Pán Ježíš sám: „Oheň jsem přišel seslat na zemi a co chci leč aby hořel.“ (Luk. 12. 49.) Jak dí¹⁾ P. Bombino, řečnil blah. P. Edmund o slávě koruny mučnické a pracích apoštolských s takovým nadšením a s takovou výmluvností, jaké nikdy více na jevo dáti nemohl. Necítě sám sebe zvolal najednou se vším úsilím: „Oheň, oheň!“ tak že lidé mimo jdoucí, kteří zaslechli slova jeho, domnívali se, že v koleji hoří.

Několik dní bylo zde dopřáno cestujícím na zotavenou a na duchovní cvičbu. P. Kampian přemýšlel, co jich asi očekává na pouti nastávající; i vyhledal Dr. Allena, aby se ho pozeptal co myslí, čeho se nadíti jest do návratu jejich apoštolského; má-li za to, že více prospěje církvi sv. a spásе nesmrtelných duší v Anglii, kde vše ztraceno se býti zdá nežli na vinici Páně v Čechách, kde byl zdárně působil? Zajisté vyprávěl svému bývalému příteli o velikém působení v Čechách, jehož mu milosrdenství Boží dopřálo v náhradu za velikou škodu, kterou Wyklef v naší vlasti spáchal.

Dr. Allen vyslechnuv jej nemálo se těšil požeňnaným pracím Edmundovým; než odvětil mu: „Předrahý Otče můj, Kampiane! více ještě povinnoste či dlužen jste Anglii nežli zemi české. Zajisté se raduji a Bohu svrchovanému díky vzdávám za vše, co jste jako Angličan v Čechách pracoval, abyste smyl skvrny vlasti naší a učinil za dost za to, co byl Wyklef bludy svými škody natropil

¹⁾ Bombino hlava 18.

v Čechách; byltě Angličan jako vy a já. Avšak v Praze, trvám, mohou též jiní ctih. otcové z Tovaryšstva Ježíšova působiti a snad tak výhodně jako vy, kdežto do Anglie poslati jich nelze. A věřte, milý Edmunde, kdybyste v Anglii jedinou duši Bohu svému získal, budete s důstatek odměněn za vši práci a všeliké nebezpečí, které vás potká. Mám ale pevné přesvědčení, že za nástroj si vás vyvolil Hospodin k obrácení hojného lidstva. Ano, v Anglii mnohem větší bude koříšť vaše nežli v Praze; a mimo to, zdaž nemáte naděje, že zemřete jako mučovník? O jak šťastný jste, jelikož vám kmitá koruna mučovníctví, které jako obhájce katolické víry ve vlasti své vydobyti sobě můžete!“

Slov těchto si blah. Kampiam často vzpomínal, ano nezřídka i s přátely svými mluvil o hlubokém dojmu, jež naň tehdy učinily.

Jednalo se o to, kterak by nejlépe bylo vydati se na cestu. I rozhodli, že potřeba káže, aby se staříčkový biskup svatoasafský s Mikulášem Mortonem navrátili zpět. Obadva jedouce koňmo zavítali do Remeše před ostatními soudruhy a vyslechli zprávy o missii anglické. Ač myslí statečné a obětavosti nad míru měli, přece jejich apoštolování překážela vysoká důstojnost a ještě více jich pokročilý věk. Bojíce se ostatní missionáři velkých nesnází při vstoupení na anglickou půdu strachovali se, by jim takto ještě více nesnází nevzrostlo.¹⁾

Čím větší by počet missionářů byl, tím větší

¹⁾ Possoz Le premier Jésuite. chap. 12.

by zajisté pozornost byla jim věnována, tím přísnější by byla dohlídka a spolu tím citlivější tresty by na sebe byli uvalili. Uznáno tudíž za dobré, by se všichni rozdělili na nepatrná skupení a takto se snažili do země vniknouti; aniž bylo radno, aby v tutéž dobu a týmže směrem se brali. Proto na př. raděno Sherwinovi s 3 soudruhy jeho, by se na cestu vydali velikým francouzským městem Rouenem do Dieppe-u, odkudž možno se plaviti do přístavu anglického. Jiným jiná cesta moudře vykázána jest. Našemu Kampianovi se dvěma soudruhoma bylo raděno vydati se do Svatého Omera města belgického a tu vyčkati příležitosti k odeplutí do přístavu kaletského, odkudž by se šťastně přeplaviti mohli do zaslíbené země, která na ně strojila ovšem místo plesání a jáсотu strasti a trýzeň. Za tou příčinou opustili Remeš dne 6ho června.

Tovaryšstvo Ježíšovo mělo v městě svato-omerském skrovničský dům, kde několik členu působilo ve škole i ve správě duchovní. Alespoň měli Kampian a soudruhové jeho na dlouhé cestě své útulek, kde se cítili býti mezi svými čili jak se říká doma. Arci že se ihned rozpředla řeč o missiích anglických a to tím více, jelikož nedočkaví již missionáři na rychlo se chystali k odcestování. Kdo z důstojných otců v domě nejzkušenější byli, s nelibou pozorovali jejich kvap; ano dosti veliký počet přátel, kteří se tu sešli, mezi nimiž i Angličané byli, radili ba nutili uvážiti, zdali by nebylo moudré vyčkati okolností příznivějších nežli byly právě nastalé. Nebo poslední zprávy z Anglie byly hrozné. Po celém městě Londýně ano po celém

území anglickém roznášela se pověst, že prý celá tlupa missionářů co nevidět do Anglie přibude a po celém území se rozprchne. I ustanoveny jsou nejprísnější zákony proti katolickým kněžím a vládní úřadové provádějí je se vší přísností. Ve všech přístavech byla postavena mimořádná stráž; všady se dostavili v čas tajní špelouni (slidiči) královnini. Sotva že kdo z lodi vystoupil, ať byl kdokoliv, nebyl prohlídky prost. Každý nevyjímaje ani námořníků, byl povinen podrobiti se prohlídce. Co prospěl tudíž ubohým missionářům cizí kraj, ana jejich jména a podobizny všady vyvěšeny byly, aby se nikdo zklamati nemohl; jmenovitě namířeno bylo na Edmunda Kampiana s jeho soudruhy, jejichž vyobrazení dle vládního rozkazu na všech místech veřejných vyvěsena byla, aby královská stráž tím snadnější práci měla a při své práci slidičské klamu nepodlehla.

I zapřísahali je řkouce: „Velectihodní otcové, svým spěchem na jisto upadnete do tenat vám nalíčených a netoliko to, nýbrž neuposlechnete-li, uškodíte také zájmům všechněch, kteří doufají ve vaši pomoc a těší se na vás. Nechtějte si sami příchod svůj učiniti nebezpečnějším nežli jest. Vyčkejte času. Uvidíte, že hluk a postrach z příchodu vašeho v brzce utichne, vládní slidičové ve své první horlivosti ochabnou a kamsi snad zalezou aneb aspoň ustanou v zuřivém hněvu svém. Vám pak bude mnohem snáze přeplaviti se a bezpečněji do Anglie přistati.“

Chtíce moudrými a opatrnými býti v tak povážlivé věci dali si říci. Souhlasili totiž v tom, že třeba důvodů zkušených rádců si vážiti a dobře

že učiní, vyčkají-li chvíle příznivější. Než netrvalo tak dlouho; nebo jak mile se jali Kampian a Persons sami o své missii jednati, měli za to, že prodlévati nelze. „Což pravili vespolek, s nebezpečími velikými bude asi každá cesta spojena. Katolíci angličtí už s nedočkavostí a netrpeřlivostí na nás čekají;“ nepřijdeme-li brzy, úzkosti jejich strhnou je ve zmalátnělost, tak že na mysli klesnou. Pak bude vše ztraceno. Ano kdyby se i mělo státi, že bychom obadva zahynuli aneb na vždy do žaláře uvrženi byli, dříve ještě nežli bychom apoštolský úřad započali, dá Bůh, že takto zažehnáme hrůzy a napotom katolíci angličtí nabudou svobody tolik alespoň, že se budou moci zachrániti. Pročež se usnesli, že asi nejmoudřeji učiní, vydají-li se na cestu. By se ale nezdálo, že jsou příliš odvážliví, uradili a usnesli se, aby toliko jeden z nich se odvážil k dílu tomuto. A podaří-li se s pomocí Boží zklamáním stráže a obelstěním všech slidičů přece do Anglie se dostatí, pak ať píše tentýž šťastně prošlý ihned svému soudruhu o výhodách cesty své. Dostane-li se však do rukou nepřátelských, potká nehoda toliko jednoho a druhého přinutí, že raději vyčká, až bude příležitost vhodnější ku pokusu novému. Oba dva se v návrhu úplně shodovali; toliko nastala obtíž, kdo z obou bude první, jelikož oba chtěli býti první. P. Persons jako vůdce missie měl za to, že jemu přísluší, aby první podnikl nebezpečí a pokusil se o zdar cesty tak nejisté. Kampian nenamítal ničeho. Přestrojen za důstojníka vojenského vzal na se též vojenské způsoby; načež vycvičen jsa odebral se Persons na cestu svou do Kalet (Caletum — Kalais — při-

stavní město ve Francii). Persons vypravuje sám o svém příchodu do Londýna takto: Přestrojil jsem se za vojína a neklamal jsem tak Boha ani lidí; nebo jest-li že kdo do ohně táhl, byli jsme to my. Po půlnoci jsme připluli z Kalet do přístavu londýnského Gravesend, odkud jsme se po loďkách až do Londýna dopravili. Právě se tu sešlo množství studujících a lidí ode dvora vracejících se z výletu, který v červnu byli činili. Časně z rána jsme přibyli v Londýně. Zde bylo vládou všem hostinským přísně zakázáno, aby nižádného cizince zámořského nepřijali. Nevěda kam se obrátiti šel jsem zrovna do žaláře, kde křesťané pro svou víru strádali. Ptám se tu na jistého Tomáše Pounda, který už kolik let v žaláři seděl: avšak z utrpení svého takovou radost měl, že v žaláři i mimo žalář povzbuzoval křesťany k vytrvalosti, by nikdo k vůli nepřátelské vládě neodpadl od víry. R. 1578 vymohl si listem na P. generalovi v Římě, že byl do řádu Tovaryšstva Ježíšova přijat. Radosť vězně Pounda byla nevýslovná. „O jak dlouho už se za vás modlíme, abyste se šťastně do Anglie vrátili,“ zvolal potěšený a rozveselený vězeň Páně. „Konečně se vyplnily prosby naše.“ Načež jej odeslal k Jiřímu Gilbertovi, který Persona už z Říma dobře znal.

Tomáš Pound byl asi o půl roku starší nežli blah. náš Kampian. Jsa velmi bohat a k tomu neobyčejně něžného vzezření padl vlné královně Alžbětě do oka, tak že nejen dvořanem se stal ale vyhlídnut byl ještě k užším kruhům u dvora. Než na neštěstí (jeho však veliké štěstí) klouznul jednou při dvorním plesu v tanci právě před očima královny (jiní mají za to, že s ní samou tančil)

a padl na zem. Královna mu za to prohodila trpkou výtku. Než hle, zahanbený Pound zvedá se z pádu svého jako kající křesťan. Pozbyv přízně královniny nabyl přízně u Boha a síly takové, že se stal z něho neohrožený katolík, věru šlechtný nejen krví alebrž duchem křesťanským, an 30 let trpěl v okovech a žalářích pro sv. víru, až smrt blažená vysvobodila jej, aby nabyl slávy věčné za strasti a svízele, které snášel s myslí hrdinskou.

Zatím toužebně se dívá Kampian za svým bratrem Personsem, nevěda shledají-li se kdy více na tom světě. Této příhodné chvíle použiv Kampian napsal do Říma P. Generalovi list, který takto zní:

„Veledůstojný Otče! P. Robert Persons sprovázen jsa Jiřím opustil předevcírem Kalety něco málo po půl noci. Vítr byl přízniv. Mámeť naději, že se šťastně včera ráno do Doveru (tehďáž nejhlavnějšího přístavu anglického) dostali. Oblek jeho byl vojenský; a slušel mu až milo; i jeho způsoby v mluvení a chování shodovaly se s jeho krojem tak, že nikdo ani tušiti nemohl, že by to byl kněz aneb řeholník a nikoliv vycvičený voják. Přes to vše nejsme bez obavy, by se jim něco nepříhodilo, jelikož z příchodu našeho tolik hluku naděláno. Věady se mluví o nás, že na jisto přijdeme. Ale my jsme se svěřili Prozřetelnosti božské, kteráž jediná nás zachrániti může. Co se mne týče, přikázáno mi ve sv. Omeru vyčkati, až bych obdržel zprávu, je-li možná i mně vydati se na cestu. Kupci totiž, kteří do sv. Omera přijedou, přinesou nám zprávy o P. Personsovi. Neuslyšíme-li ničeho, budeme se raditi z nova, co činiti jest; ostatně jsem já sám odhodlán učiniti pokus nový, byť

bych i podlehnouti měl osudům válečného ryku. Neuzří-li nikdo zraněných a zohavených ani v prvních řadách šiku vojenského, jaké potom bude vítězství? Doufám, že dne 20. června již v Kaletách budu. Zatím si upravím u S. Omera kroj jakož i bratrovi Emersonovi. Ale kdo uhradí naše výlohy? Jestli nám potřebí rozličných věcí, které si zakoupiti jsme povinni; neboť přestrojiti se nám jest na každý způsob a obléci se v šaty světské podle mody. Proto jsme nuceni nakoupiti všelijakých tretek jinak i nám velice směšných a zbytečných. Útraty naší cesty, oděv a 4 koně, které jsme si na cestu do Anglie koupiti musili, jsou tuším už zapraveny; díky budtež za to Prozřetelnosti božské, která nám na poušti rozmnožila chleby naše. Toť bude asi ta nejmenší nesnáze, která ani za řeč nestojí. Nežli zakončím list, přiloučím ještě, čeho jsem se za posledních 3 dní dověděl. Co se mě týče, touha moje bohdá se uskuteční dříve nežli se list tento do rukou Vaší Paternity dostane; mám však za to, že by dobře bylo, kdyby nejdůležitější věci v příčině naší missie určité a jasně byly vytknuty. Proslýchá se dle listů z Anglie sem došlých, že prý biskup svatoasafský tam přijede; což mnoho hluku dělá. Vše jest zvědavo, co počne a jak si vésti bude, jelikož nemůže cestu na zapřenou konati jako druzí, jsa nad to ještě u velmi pokročilém věku. Já mu otevřeně řekl, co míním. Ani se mi nedivil; neboť Angličané mají velmi vznešený pojem o vysoké důstojnosti biskupské.

Dnes je nebe jasné; na moře, na moře! Ctihodní otcové naši svatoomeřští vydržovali nás s největší ochotou a láskou, ba i předcházeli nás

u všelikých přáních a potřebách našich. Téhož se nám dostalo ve všech našich kolejích, do nichž jsme zavítali. Jejich Eminencí Kardinalové Paléotto a Borromeo jakož i arcijahen z Côme-ů byli k nám velice milostivi. Paříži a Duaku jsme se zúmyslně vyhnuli. Až posud vyzrazení nejsme; zdá se, že se nám povede dobře.

Ješte o jeden den cestu odložím. Neuslyšíme-li ničeho o příchodu P. Roberta Persons, máme za to, že se šťastně dostal na místo. Prosím Hospodina, by svou pravicí chránil ráčil Vaši Paternitu, důstojné otce assistenty a veškero Tovaryšstvo Ježíšovo.

Dáno 20. června 1580.“

Zatím se Persons přeplavil z Kalet přes úžinu mořskou a přistál v Doveru. Jak mile se příležitost naskytla, představil se vládnímu místodržiteli žádaje ho, by se záležitostí jeho ujal. Počínal si Persons věru jako muž, který se v rozhodnou chvíli vyzná v postavení svém a umí zaujmouti místo své. V několika dnech, pravil, přistane zde jistý znamenitý klenotník jménem Patrik (Vlastimil), který za předuležitými záležitostmi do Londýna spěje. Račte se o to postarati, by jej nikdo na nábřeží marně nezdržoval. Vlastimil tento nebyl nikdo jiný nežli P. Kampian. Persons spolu zanechal u přístavní strážě listy na téhož obchodníka Patrika znějící, poroučeje jim, aby co nejdříve jej propustili. Až vystoupí, vezměte si jej na starost; jestit velmi hodný pán a můj přítel. Chovejte se tak k němu, jako byste mně samému sloužili.“

Hospodin byl s ním; ale mimo to právě jeho neohroženost skýtala mu veliké ochrany. Dotyčné

listy byly vskutku odevzdány Kampianovi, který se ihned s bratrem Emersonem, jenž mu jako sloužící přidělen byl, do Kalet odebral.

Ještě čtyři dni bylo jim vyčkati na příhodnou chvíli, aby právě vypluli na den sv. Jana Křtitele, jehož Kampian neobyčejným ctitelem byl a do ochrany se co den poroučel; byltě v ústavě sv. Jana Křt. vychován. K večeru 24. června vyrazili z Kalet, tak že ráno na úsvitě u Dovera přistáli. Dover má nyní asi 30.000 obyvatelů; na konci 16. věku bylo to nepatrné městečko položeno jsouc zrovna naproti přístavu kaletskému na druhé straně úžiny mořské. Zde byl převoz snadný a pohodlný; osvětlená věž na skále chránila před úrazem. Ve dne v noci převáželo se lidstvo a zboží bez přetržení, jestliže moře přílišnou bouří nepřekáželo. Jak mile se octli na suchu, padli oba dva stranou kdesi skaliskem krytí na kolena svá díky vzdávající, spolu pak se Bohu obětující životem svým. Napotom se představili přístavnímu veliteli. Po oné zdvořilosti bylo veta! Vládní stráž měla z Londýna nejpřísnější povely, aby na missionáře z Říma a jmenovitě na jesuity číhali. Slyšeli právě, že Persons jim unikl a neměli ani tušení, kdo by to z přichozích býval: za to ale z Londýna je došlo nemalé hromobití. Pročež byli velice ostražiti. I sám vrchní správce měl jakési tušení užřev Kampiana s maličkým Emersonem, jemuž říkali pro nepatrnou postavu „mužátko“. „Poznali nás, čím jsme byli,“ psal Kampian později P. Generalovi, „vytýkající nám, že jsme opustili Anglii a nyní že se vracíme, abychom ve prospěch katolické církve a víry její pracovali.“

Z hlavního totiž města obdržela vojenská stráž zprávu, že se má Allen do Anglicka vrátiti. Spolu jim byl poslán popis jeho osoby. Na neštěstí se vše rovněž hodilo na Kampiana; pročež jej ihned jali a k veliteli zavedli, který se na ně obořil řka; „Vy jste nepřátelé náboženství státního a zastáváte starou víru jezdíce pod cizím jmenem, z té příčiny zdržovali jste se v cizině.“ Kampian div že nezbledl vida se vyzrazena. Co měl říci? Upříti nemohl čineho, poněvadž vše bylo pravda, co byl posud slyšel. „Avšak když na mne doléhali,“ píše Kampian „a do očí mně pravili, že jsem Allen, bych se jim přiznal, tu jsem zřejmě vystoupil odvětiv, že jím nejsem; jsemť já Patrik a pravdu mluvím, i přísahou bych stvrdil, že nejsem Allen. Přes to přese vše nás drželi ve vazbě zamýšlejíce nás odevzdati soudu. (Privy Council)“. Kampian vidí, že je zle; toliko na modlitbách hledá pomoci u Boha a spolu se doprošuje sv. patronů. „Kéž bych alespoň jeden jediný rok,“ tak se modlil, „ke cti a chvále Ježíše Krista a ku spáse duší pracovati směl: pak nechť okovy a skřípec, žalář a mučírna stihnou mne!“¹⁾ A hle! z nenadání vyjde ven vážný kmet vrchním dozorcem vyslaný a ohlašuje jim: „Můžete s Pánem Bohem jíti. Nikdo vám nebrání více.“ Byla to asi šťastná chvíle pro oba dva, v níž se cítili patrně Hospodinu svému býti blízko znamenajíce, že pravice Páně chrání je; bez prodlení se vydali na cestu do hlavního města. Hospodin vyslyšel modlitbu Kampianovu a daroval mu celý rok a přidal mu ještě 20 dní.

¹⁾ Tanner Societas Jesu usque ad sanguinis profusionem militans — str. 11. epistola Campiani ad amicum.

H l a v a XIX.

Edmund Kampian v Londýně, kde slovatný konvertita Jiří Gilbert se ho ujal.

Město Londýn bylo již za tehdejší doby, jak historikové dosvědčují, rozšířeno jako moře rozprostírajíc se ve své délce po obou březích Temže, která řeka jest nejznamenitější ze všech řek anglických. Tu bylo sídlo jako až podnes králů velkobrityských a řízení vládního, tu byl střed všeho přepychu a vši bídy. Z celého království se tu sjíždělo panstvo; an nával lidu domácího byl ohromný, pohybovaly se třídami londýnskými davy cizinců neustále jako vlna za vlnou.

P. Persons poznal brzy nesnáze postavení missionářského v takovém městě jakož i nebezpečí, které by Kampiana při vjezdu do města potkati mohlo. „Co si počítí? Půjdu-li mu vstříc“ myslil sobě „tím spíše se vyzradíme. Kterak mně v takovém městě Kampian najde a jak se mu zde povede? Ze všech stran mu přinášela starosti nejistá budoucnost. Kdybychom se třebaš ku společné poradě scházeli aneb si dopisovali, brzy nastane podezření a slídičové vládní udají nás vládě, která nás zatkne.“ Dříve však bylo se postarati o to, aby Kampian své přátele poznal a jimi do kruhu přátelského uveden byl. Umluvil to P. Persons se svými přátely, aby se každého dne střídavě po břehu teměžském procházeli vysliďující, nevystupuje-li onen klenotník s maličkým průvodčím svým, o nichž už dříve mluveno. A najdou-li je, ať se jim stanou vůdci. „Bezpečným znamením bude vám mužátko

čili malý mužík (o němž shora podotknuto); načež se ihned přiblížte ke Kampianovi neptajíce se po Patrikovi nýbrž po Edmundovi. Toť vlastní jméno jeho.“ Tito pak v skutku ač se sami v nebezpečí vydávali, netoliko slíbili učiniti, čeho na nich Persons žádal, alebrž několik dní se po břehu procházeli, až by pravého muže postřehli. Ovšem že ve vřavě tolika lidí nebylo snadno uhoditi na pravého; nevěděliť ani kdy má přijeti a kolik medle! Edmundů tehdáž v Anglii bylo?

Než ejhle jednoho dne časně z rána odebral se mladý pán jménem Tomáš Jay (jeden z přátel Personsových) zase na nábřeží, aby slovu svému dostál. I dívá se na loď, která právě přistávala a bystrým okem pozoruje směs lidstva, které vystupovalo. Vidí tu jednoho muže, o němž tušení měl podle Persons-ova návodu, že to asi onen Edmund jest. A nemýlil se. Kampian zatím v starosti pohroužen, co by si měl nyní počíti, aby v takovém městě, neprozradiv ani Persons ani sebe, přece našel, koho hledal, aneb aby sobě zjednal tolikerych věcí, jichž mu bylo potřebí. Když jej ónen mladý pán očima svýma měřil a poznal, že všecko, co byl o Kampianovi P. Persons vypověděl, se s tímto právě spatřeným mužem srovnává, neměl Kampian o tom ještě prazádného tušení. Ale Tomáš Jay, přítel Personsův, řekl beze všech rozpaků sám k sobě: Toť věru náš Edmund. I hleděl se jemu co nejvíce přiblížiti a když se s ním jako setkal, zvolal: „Dobré jitro, p. Edmund!“ podává mu ruku. Kampian se ihned zpamatoval domysliv se, že toto znamení asi na shledanou bylo dáno od P. Persons; i chopil a stiskl ruku

p. Jay-avu, jako by byl se shledal s přítelem od dávných dob známým a dlouho nevidaným dada se s ním do živého hovoru; načež se brali všichni tři k Jiřímu Gilbertovi. Tak se stalo 26. června 1580. Jiří Gilbert se nabídl, že si na starost vezme vše, čeho by zatím P. Kampian a bratr Rudolf potřebovali. A skutečně postaral se pro něho jako pro P. Personsa o potřebný oděv, o koně i povoz. Aby se lid domníval a jmenovitě vládní policie aby myslila, že to jsou nějakí velcí páni, uhostil je ve 2 velkých domech s celou řadou služebných a lokajů. A napotom když ani tento zevnější lesk nebyl více s to, aby policie vládní v osobách těchto se klamala, věděl opět jiným způsobem uhraditi všeliké potřeby missionářův a držeti je v úkrytu.

Podivný byl zajisté muž tento, který obětoval Hospodinu jmění své ano i život na ochranu utiskovaného kněžstva katolického a kterýž sebe větší oběti se nebál, mohl-li katolické církve ujařmené v Anglii se ujmouti. Gilbert byl vychován v protestantismu: ale jako pravý Angličan liboval si také světem se projížděti, aby poznal pokolení lidské se strany mravův a náboženství. I do Říma přibyl, kde v P. Personsovi poznal svého krajana, s nímž pak v užší přátelství byl vstoupil. Od něho se dal poučiti ve sv. katolické víře; jemu projevil všechny svoje námitky a předsudky, které proti sv. katolické církvi ještě měl; u něho se též odpřisáhl kacířství a rozkolu a vstoupil do lůna církve sv. s přesvědčením, že jediná katolická církev jest zbudována na skále Petrově, kterou Kristus Pán založil.

Nyní se zanášel plánem vykonati pouť do sv.

země, jmenovitě do Jerusaléma; než apoštolský muž, jakým P. Persons byl, naznával, že by bylo k větší cti a slávě Boží, kdyby se raději navrátil do své vlasti a tu veškerou svou sílu a vliv svůj na obrácení svých krajanů vynaložil.

V Londýně právě vznikla jednota z mladých katolických šlechticů, kteří hrdinství své zamýšleli provozovati tím, že jměním i životem svým stali se ochránci katolických kněží. Řehoř papež XIII. schválil jednotu dotčenou uštědřiv jí drahně odpuštěk. Proto moudře bylo urađeno, aby missionáři z počátku nemíchali se přímo mezi lid věřící a bludařský alebrž aby toliko pomocí těchto obětavých mužů (ochránců) čili nepřímou na lid působili, pokud by jim totiž šlechetní a obětovní ochránci ti vykážali místo kde a naznačili osobnosti, na které by působiti měli. Za tou příčinou vyvolli si velkodušní ochránci missionářův nejednou přibytky mezi největšími nepřátely duchovenstva katolického, jednak proto, aby se všeho dověděli, co se od protestantův a vlády jejich na katolíky chystá, jednak aby sami a missionáři, jež ochraňovali, uniknouti mohli všech osidel a úkladův jim od nepřátelův strojených.

K jednotě této přidružil se ihned Jiří Gilbert, k níž napotom přináležel na předním místě. P. Persons posloužil mu rukovětí, jak by si měl počínati ve své domovině veda při tom život bezúhonný a v pravdě křesťanský. Když byl na zpáteční cestě, zaměstnávala jej myšlénka, nebylo-li by dobře pro něho oženiti se. Veliké jméno a znamenité bohatství vyžadovalo jakéhosi práva na dědice potomka; ano právě v těch dnech, kdy Persons do Londýna přibyl, mělo učiněno býti zasnoubení. Tu najednou

zaslechne Jiří Gilbert, že P. Persons jest v městě. Vidělo se mu za potřebné neučiniti takového kroku bez porady s ním; jal se tedy jej hledati, aby s ním promluvil. Po rozmluvě s ním ustanovil se na tom, že se zasvěti a oddá životu dokonalejšímu. Proto zřeknuv se stavu manželského zavázal se slibem čistoty čili zdrženlivosti.

Od té doby vynakládal veškero své jmění na zájmy sv. katolické víry; a prozřetelnost božská vyvolila si jej za ochránce utiskovaných kněží a katoliků vůbec. Sprovázeje P. Personsa na cestách jeho nechtěl jej více opustiti sdíleje s ním všeliké starosti ano i nebezpečí. Ký div, že naň měli bludaři angličtí neméně namířeno jako na missionáře samé a jméno Gilbert jim tak protivno bylo jako jméno Kampianovo. Aby tudíž unikl jich pomsty a marně se nepřátelům nevydával v moc, uposlechl rady přátel svých a opustil Anglii. Z počátku se zdržoval u Dra. Allena v Remeši; načež r. 1582 se odebral na zimu do Říma, kde nesmírné své jmění dobrým skutkům zúplna byl věnoval. Kolej anglická, jejíž kapli znamenitě nadal, byla velkodušně opatřena. Sám pak co den trávil 5 hodin na modlitbách; a nebylo-li mu vyjítí do města za nějakou záležitostí, trval na nich ještě déle. Jeden způsob modlitby mu býval přede vším milý; také druhým křesťanům jej milerád doporučoval. Byla to návštěva nebeského dvorstva v nebeském Jerusalémě. Zatouživ totiž po místě blaženosti octl se v duchu mezi svatými a světicemi Božími, jichž se pak střídavě vyptával, kterak si vydobyli slávy, ze které se nyní tolik radují. Na př. prvomučeníka Páně oslovil: „O sv. Štěpáne, pověz, jak jsi tak

vysoko v nebi se povznesl; odkud to, že korunou dýmantovou hlava tvá jest zdobena?“ Načež jakoby vyslechl, co mu světec dí: „Krev nejdražší Pána Našeho Ježíše Krista jest za mne vylita a ta ve smaragdy a rubíny i v nejvzácnější skvosty proměnila kameny, jimiž mě židé kamenovali.“ „A ty, sv. Bartoloměji,“ obrátil se na něho, „rci nám, kdo tě ustrojil v roucho tak skvostné, že jest nádhernější nežli to nejdražší roucho na světě?“ A opět slyší nebešťana mluvíti: „To mi darováno jest pro Ježíše Krista mistra mého na místě smrtelného roucha tělesného, z kterého mě svlekl ukrutný Astyages bratr Polymia armenského krále, jelikož jsem Polymia s jeho chotí naučil Krista Pána znáti a milovati.“ Jindy zase divě se sv. Františku Serafinskému volá: „Vidím trůn tvůj, na němž sedíš, kterak jsi jej zaujal?“ A sv. František mu odvětil: „Ajta, viz odměnu za onu chudobu ve které jsem za živa se cvičil a za ono pohrdání světem a slastmi jeho a rozkošemi jeho.“

Gilbert byl nemalým ctitelem Tovaryšstva Ježíšova říká, že se mu jmenovitě pro dvě věci rád jezuitský zamlouvá a velikou úctu na něm vynucuje. Jednak viděl se mu způsob života jejich velice podobným býti životu Ježíše Krista, jednak cenil oběť poslušnosti, která se mu zdála býti v Tovaryšstvu velmi tuhá, nad všelikou oběť.

Právě ve své poslední nemoci okázal, po čem v dokonalém životě svém toužilo srdce jeho. Uzřev totiž kolem lůžka kruh přátel svých a vida je slzeti pravil k nim: „A proč pláčete? Vy můžete se nadíti, že snad z toho světa odejdete jako mučeníci: než já, ubohý, naděje už nemám! To

by byla příčina ku pláči, že umírám, aniž bych byl vyhlášen pro Ježíše Krista krve své.“

Jeden z jeho přátel podal mu do rukou dřevěný kříž, který si byl blahoslavený mučovník Alexander Briant před svou smrtí zhotovil. Gilbert spatřiv kříž tento, jež byl dobře znal, zvolal ze všech sil: „O dřevo kříže! O rány! O hřeby! O smrti, po níž jsem já tolik prahnul! Jak jsem politování hoden! Nebyl jsem hoden jako vy, mučovníci Páně, proliti krev za krev Spasitele mého! O! že jsem nebyl umučen jako vy! O Kampiane! O Sherwine! O Briante! Vyproste mi odpuštění hříchů! Hříchy moje překážely milosti mučovnícké smrti! Umírám aniž bych byl pro Ježíše Krista něco učinil!“

Ve své závěti doporučil značné jmění římskému noviciátu Tovaryšstva Ježíšova; než general sám zaslal peníze tyto Dru. Allenovi, aby jich upotřebil na seminář anglický, řka, že kdyby bylo volno, by třebaš všechny příjmy kolejí jesuitských obětoval na tak znamenité dílo apoštolské, které zasluhuje podpory a přízně u všech katolíků na světě. Kéž by bylo více tak hrdinských srdcí na světě jaké měl slavný konvertita Jiří Gilbert! Kéž by každý národ se vykázati mohl šikem mužů tak křesťanských, kteří by obývajíce po městech a osadách udrželi kvas katolické víry a lásky k Ježíši Kristu v poměrech sebe méně příznivých: pak by mnohé dílo dobré vzkvétalo a ovoce sladkého přinášelo, které jinak snadno zakrňuje!

Sotva že Kampian do Londýna zavítal, ihned se viděl obklopen družstvem mládých pánů z vysokých rodin, kteří se byli jménem svým i životem věnovali zájmům sv. katolické víry. Kromě Jiřího

Gilberta nám již známého byli jmenovitě Filip a Karel Basset-ovi, oba bratři Vilém a Richard Griffithové, Jindřich (de) Vaux, Vilém Tresbam, Artur Cresswell, Bohumír Fuljames, Karel Tilney, Gervaz Perpoint, Štěpán Brincley, Jakub Hill, Edvard Fitton a Edvard Abington, Tomáš (de) Salisbury, Tomáš Fitz Herbert, Jarolím Bellomey, Richard Stanihurst, Vilém Bruchesbey, Tomáš Pound. Mladí šlechticové tito byli ve vysokém mnohdy úřadě aneb při samém dvoře. Na př. Karel Arundel byl pážetem u královny Alžběty.

Všichni tito mladí páni až na jednoho skytali neunavně a stále příklad ctností křesťanských. Jedni zemřeli napotom statečnou smrtí v boji za nešťastnou královnu škotskou Marii Stuartovou: druzí mnoho strastí za sv. víru snášejíce dali zajetím a žalářem a okovy lidu křesťanskému příklady ctnosti hrdinské. Richard Griffith, Artur Cresswell, Tomáš Pound žádali za laskavé přijetí do řádu Tovaryšstva Ježíšova, do něhož i vstoupili. Že se potkal P. Kampian v Londýně s tak příznivým osudem, za to byl arci na prvním místě povinován Jiřímu Gilbertovi, který o zapravení všelikých výloh se byl postaral. Než každý z urozených pánů přál si rovněž něčím přispěti a nějakou oběť přinést, aby osvědčil vůli a upřímnou snahu svou. Jelikož potřeba výhodného místa, kde by mohli služby Boží vykonávati, naléhavou a hlavní se jim býti zdála, rozhodli se, že najmou prostranný dům, v němž pak zřídí oltář a obstarají vše, čehokoliv by k službám Božím potřebí bylo. I najali dům pro jakéhosi barona jmenem z Pagetů a to velkolepý dům od p. barona z Norklů; průčelí

jeho obráceno bylo zrovna k jednomu z náměstí londýnských. Ke službám Božím zjednali kněžská roucha, kalich a vše potřebné náčiní; načež se rozdělili o dni ku posluhování při bohoslužbě; neboť za největší čest si pokládal každý, směl-li konati službu buď kostelníka, buď ministranta aneb vrátného u dvíří, který střežil dvěře, aby nikdo nepovolaný nevstoupil. Ostatní starali o to, aby jich přátelé o příchodu Kampianově se ihned dověděli.

Při vroucnosti apoštolské, kterou blah. Edmund rozničen byl, nebylo třeba oheň jeho rozdmychovati. Jejich šťastné nápady i jej velmi těšily. Dne 26. června přijel do Londýna a 29. t. m. měl na den sv. apoštolů Petra a Pavla službami Božími započítí. Časně z rána zpovídal; načež sloužil mši sv., při níž se přistoupilo k stolu Páně. Po mši sv. bylo kázání.

P. Kampian obral si za hlavní text slova Ježíše Krista k sv. Petrovi: „Ty jsi Petr t. j. skála a na té skále vzdělám církev svou.“ Hlásaltě slovo Boží o sv. víře na základě sv. Petra a stolice apoštolské s takovým zápalem a s takovou silou vlastní přesvědčenosti, že uchvátil každého, kdokoli jej byl slyšel. „Nejdražším pokladem člověka, pravil, jest pravá víra.“ Rozvinuv pak živý obraz všelikých nástrah a útisků, které na církev sv. od počátku byly prikvačily, z nichž ale vždy vítězně vykročila, ubezpečoval věřící šťastným koncem a vítězstvím jistým; a proto vyzýval posluchače, aby všady vyznávali sv. víru svou, aby nikdy se za ni nestyděli, aby cestou se brali ušlapanou svatými mučeníky, kteří nyní s výše nebes dívajíce

se na boje jejich, vyprosí jim síly a pevné myslí, aby se i oni nebáli za sv. pravdu po příkladu jejich krev svou proliti až do poslední krůpěje.

Den na to kázal opět a posluchačů bylo ještě více. Množství bylo takové, že se dům baronův z Norklů podobal velikému hostinci, v němž navštěvovatelů neustále přibývalo. I zdomácněl P. Kampian už v prvních dnech tak, že od té chvíle byl zaměstnáván celé dni buď zpovídáním buď vyučováním bloudících; jedni se vraceli do církve, od níž byli odpadli, druzí se káli ze svých hříchů; i v noci byl kázáním zaneprázdněn.

P. Kampian píše o svém prvním působení apoštolském v Londýně ku P. Generalovi následovně:¹) „Mladí páni z vysokých ano i z nejvyšších rodin se o mne starají, bych se neustále jinak strojití mohl. Nebezpečí hrozilo mi veliké již, poněvadž se všady po mně páslo. Na štěstí přišel sem do Londýna P. Persons. Upozorniv mě na nebezpečenství pravil, abych opatrněji si počíнал, jelikož jsem do vlasti své zavítal netoliko, abych tu smrti došel, alebrž abych tu také mnoho duší získal Bohu, církvi a nebi; pročež mi byl radou, bych raději Londýn opustil a po venkově katolíkův vyhledával, jako on sám s nemalým prospěchem to činí.“

P. Persons totiž sotva že do Londýna byl zavítal, odebral se na pozvání Jindřicha Nortona z města na venkov, aby do lůna katolické církve přijal několik pánů, kteří se bludu a kacífství

¹) Kobler S. J. Martyrer und Bekenner der Gesellschaft Jesu S. J. in England str. 14.

zřící obmyšleli, a svátostmi posilnil valnou část katolíků s neuhasitelnou touhou naň čekajících. Navrátiv se zpět do města obdivoval se zdaru a požehnání Božímu v pracích apoštolských blah. mučeníka; než pozoroval rovněž, že přílišná horlivost se tu asi nemístnou stává. Nebo o Kampianovi se již mnoho mluvilo ve městě a to všelijak, i nebezpečně pro dílo missionářské. I soudil, kdyby třebaš jiných nemilých okolností nebylo, již z té příčiny, aby dílo missionářské vůbec nepřišlo rychle na zmar, káže povinnost a opatrnost, pracovati bez hluku a po tichu. I tuším, že bude lépe, když P. Kampian v Londýně nezůstane. Jako starší jeho vyzval jej také, aby se odebral z Londýna na venkov.

H l a v a XX.

Edmund Kampian a P. Persons ve společné radě s kněžími církevními.

Prve však nežli Kampian a Persons se rozešli, shromáždili kolem sebe v Southwarku duchovenstvo katolické, aby se s ním v důležitých záležitostech, o nichž rozepře i mezi kněžími vznikly, dohodli. Napřed vyznal P. Persons, že úmysly jejich nejsou nijak politické, jaké se příchodu jejich na mnoze podkládají. Kolovala totiž Londýnem pověst, že prý papež římský se spojil s katolickými knížaty proti Anglii; za tou příčinou vyslal prý 2 jesuity napřed, aby šlechtu a lid pobuřovali a pod zástěrkou pravého náboženství převrat vlády upravovali. Než co je pravda? Pověst ta byla jen holá lež a prostě

podezřívání beze všeho základu. Proto pravil P. Persons dále: „My jsme nepřišli na missie do vlasti své, abychom se míchali do vládních záležitostí, a že pravdu mluvíme, Boha samého se tuto veřejně před vámi, kněžími i neknežími, dovoláváme a dokládáme. Naše poslání jest toliko apoštolské; proto se také výhradně otázkami náboženskými a spásou smrtelných duší zanášíme a zanášeti budeme.“

Po tomto slavném vyznání předložili k nahlednutí průvodní instrukce, které jim byl General sám i písemně dal a s sebou vzíti kázal. Tyto se až podnes nacházejí v královském archivu belgického hlavního města Brusselu¹⁾ a skytají patrný důkaz o pravdě, že missie jesuitské neměly do sebe nižádného rázu světského aneb politického.

Simpson jeden z nejdůkladnějších životopisců Kampianových, podává výtah, který takto zní: „Přede vším se missionářům k srdci uvozuje všeliká ctnost a zbožnost jakož i opatrnost, čehož jim v obcování mezi nepřátely prohnányi a a zchytralými i nesevědomitými velmi potřebí bude. Za tou příčinou mají co nejlépe zachovávatí řeholi, pokud okolnosti toho připustí. Co do opatrnosti žádá se na nich, by vezdy na myslí uvažovali, s kým a kde a jak a o čem jim mluvití jest a jmenovitě aby se na pozoru měli, by se snad ve společnosti dobrých přátel volněji nepohybovali aneb nepřislušnou horlivostí do ohně se strhnouti

¹⁾ Viz Inventaire des Archives du Provincial des Jesuits. číslo 1085.

²⁾ Simpson, Edmund Campian str 99.

nenechávali. Oděv nechať nosí světský, nikoliv ale paradní; řeholní roucho mají pak nositi, kde by byli úplně jisti a bezpečni; avšak i tu toliko při službách Božích. Nelze-li jim pospolu bydleti, nechať se snaží alespoň častěji se vespolečně navštěvovati. V obcování svém mají se přidržovati mužů jmenovitě k vyšším stavům náležejících a to dříve těch, kteří se byli již s církví svatou smířili, nežli těch co rozkolem z ní vyloučení jsou. S bludaři pak přímo stýkati se není ani rádnó; výhodnější asi bude, když lajиковé sami, totiž světští katolíci, s nimi o víře pojednají a teprve když křivověrci ti už byli upřímnou vůli svou do lůna církve katolické se vrátiti osvědčili, pak mohou i missionáři sami spasné dílo své s nimi započítí. Ani do sporu o jednotlivé články víry nemají se missionáři příliš ochotně s kacíři pouštěti; stane-li se to přece, zdržujte se aspoň všeliké sarkastické mluvy. Důkladná odvěta klidná bude lépe na místě nežli sebe obratnější a pádná rána na ránu; při čemž na prvním místě podán budiž důkaz nejbystřejší a nejpádnější. „Zachovejtež se vezdy tak, aby každý souditi mohl, že o nic vám při tom nejde nežli získati Bohu mnoho nesmrtelných duší.“ Aniz dovoleno jest missionářům nositi u sebe něco, co zákonem vládním zakázáno jest, aneb cosi, čímž by se prozraditi mohli, na př. listy. Nikde nemají se vydávati u veřejném životě ani za kněze ani za členy řádu jesuitského, leda že by velmi naléhavé důvody toho vyžadovaly. Konečně „chraňtež se vši politické akce (politického úkonu) aniz kdy o politice do Říma komu píšete. Neodvažuj se nikdo proti královně se nějak vysloviti aniz do-

pusťte, by se u přítomnosti vaší kdy podobně mluvilo, vyjma že by to byli přátelé odedávna již osvědčené a úplně spolehlivé; avšak i v případě tomto činite to jen z příčin velmi naléhavých.“ Podle těchto instrukcí slíbili se řídit i ostatní kněží světští. Kdo koliv instrukce tyto čte, ať již katolík ať protestant, má-li poctivou duši v těle, přisvědčí, že tu neběželo o žádnou činnost politickou. A mimo to který medle poctivec i nekatolík smí se domýšleti, že by tolik kněží, služebníků Páně, chtělo krivopříisahou duše své uvrhnouti v záhubu věčnou? Kdyby tudíž, tak se usnesli ve společné radě, někdo z nás byl pohnán k soudu, nechať vyzve neohrožené vládního soudce, by též dokázal, co se tu podezřívavě o něm tvrdí; a pořádný důkaz obžaloby provéstí bude zajisté nemožno, nevyskytne-li se tu ani stopa nějakého skutku ani stopa nějakého pomýšlení na cosi velezrádného. „A jak kdyby se přece sosnovalo nějaké podezření a nabylo platnosti u vlády,“ namítal kdosi, „co tu činiti? Neboť zášť a hněv a nenávisť ke katolickému kněžství jest nesmírná a častými návraty do lůna katolické církve bude ještě zuřivější. Nastanou zajisté případy, že ortel vyřčen bude i na základě důkazů malicherných a sypkých. Co tu činiti?“ „Co činiti bude? hájiti se seč kdo bude, jelikož i pravdě velice nepodobno jest, že by knížata a králové na dokázání velezrádných úmyslů pověřili muže učence a to bohoslovce a ne raději obratné politiky a k tomu aby jich ustavili na jednou mnoho a tak veřejně. Politici pak jednatelé by rovněž tak museli s katolíky jednati o politice: jednáme-li tudíž,“ doložili missionáři, „o zcela jiných věcech totiž o víře sv

a zapřísáhli-li jsme se přísahou, že jiného nic nehledáme, kterak lze nám o politice s kým mluviti?“

„Toť postačí k obraně naší,“ pravili, „a více třeba není. Neusvědčíme-li nepřátel svých o nevinnosti své, pak nechať usvědčí je naše krev a naše smrt. Až nám nadejde rozhodná chvíle, pak ať se nám věří anebo ať nás jako Pána našeho a sv. apoštoly Jeho mezi vyvrhele počítají a jako nepřátele královniny na smrt odsoudí!“ Věru podařilo se jim usvědčiti lid a úsudku vydobyti o sobě, že missie jejich není směru politického.

Druhá věc, o níž tu rokováno bylo, týkala se duchovenstva samého a katolíků v Anglii. Jest známo, že svatým Augustinem apoštolem anglickým byly v Anglii zavedeny posty, kterých ani ve Francii ani ve Vlaších neb jinde nebyvalo. Kněží, kteří byli starší, lípěli na starším pořádku přísném, jemuž z mládí byli navykli a zavazovali pod hříchem i ostatní katolíky v zemi k týmž postům. Za katolické královny Marie obnovili si, co bylo v tomto směru buď nějak zanedbáno aneb co v zapomenutí vešlo. Naproti stáli pak kněží mladší vychování jsouce v seminářích duackém neb remešském neb římském; ti měli za to, že vůbec ustanovení takové více platnosti nemá a že třeba ho zrušiti. Obě strany hájily náhledy své urputně na úkor svornosti a lásky právě tehdy nejpotřebnější. P. Persons a blah. Kampian učinili jakýsi zprostředkovací návrh: aby totiž u věci té ponechala se jak kněžím tak druhým křesťanům svoboda, tak aby jedni druhých neodsuzovali berouce si za příklad sv. Pavla. Návrh tento byl také přijat. I to bylo důležitým předmětem společné porady, je-li totiž katolíkoví dovoleno

modlitebny nekatolické navštěvovati a tamnějším bohoslužbám obcovati. Odpověď na tuto otázku zdá se každému katolíkovu býti snadnou a jako samozřejmou, t. j. zápornou. Ale v nesnázích, v jakých tehdáž byli ubozí katolíci v Anglii, bývajíce stíháni peněžitými pokutami za každé nedělní neobcování bohoslužbě v modlitebně nekatolické, namanula se jim snadno otázka: Může-li se na nás žádati abychom se placením takových pokut sami co nejdříve ožebračili a nemá-li nám k odvrácení pokut těch dovoleno býti, jen na oko bohoslužbě nekatolické obcovati? Byliť skutečně i někteří horliví kněží, kteří myslii, že z velmi důležitých příčin zevně t. j. tělem toliko býti přítomnu při takové bohoslužbě, není ještě hříchem, nebere-li jen duše žádného v ní podílu.

Proto žádost tu katolíci angličtí už r. 1562 vysoce důstojným otcům sněmu tridentského předložili. Tito pak svěřili k vyšetřování záležitost tu desíti učencům bohosloveckým, mezi nimiž byli také dva jesuité P. Lajnez, napotomní druhý general řádu Tov. Ježíšova, a učený Petr Faber, který za blahoslaveného vyhlášen jest církví svatou. Arci byla tehdy jednohlasná odpověď, že návštěva modlitebnic luteranských a kalvínských jest účastenstvím v jejich nekatolickém vyznání náboženském; a protož naprosto zákonům víry křesťanské protivna. Totéž odvětili anglickým katolíkům i jejich missionáři řkouce: Není katolíkům dovoleno, aby navštěvovali anglické chrámy, a chodili na jejich kázání a bohoslužby. P. Kampian předčetl jim usnešení tridentská i uvedl četné doklady, proč přikázání takové ustanoveno jest. Byť tudíž (doložil)

potkaly katolíka sebe větší oběti na statcích jeho rodiny aneb na zdraví a životě, kdo pravým katolíkem býti chce, jest povinen přinést každou oběť bez výminky dle slov sv. Pavla k Timoteovi: (2 Tim. 2. 12.) „Pakli zapřeme Krista, i on nás zapře,“ ano dle slov Spasitele našeho (Mat. 10. 33.): „Kdož zapře mne před lidmi, zapřímť i já jej před Otcem svým.“

Ještě jednu záležitost měli P. Persons a blah. Kampian sami, kterou jim rozluštití měli kněži domácí, dadouce na jevo smýšlení své! P. Tomáš Kottam, který byl v Římě r. 1579 dne 8. dubna vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova, poslán byl pro zotavení své před zakončením noviciátu domů, aby tu dříve pookřál. Jakýsi Sled odpadlík upozorněn jsa na jeho příchod dal už z Remeše, kde byl Kottam na kněze vysvěcen, vládní policii o něm známost, tak že ubohého v Doweru zajali právě, když vstupoval na loď. Zde pak jej světili urozezenému a ještě více pro šlechtné srdce znamenitému p. Howardovi beroucím se zrovna do Londýna s rozkazem, aby jej veliteli námořnímu baronu z Kobbanů vydal, až do Londýna přijedou. Avšak Howard pokládaje za hřích vydání na smrt nevinného a zbožného kněze, dal mu svobodu: jeho však samého za to očekával žalář s okovy, nepřivedl-liby P. Tomáše sobě svěřeného v určitý den. I žádali na shromáždění Kampian a Persons, jimž se byl P. Kottam se vším svěřil, vyjádření, zdali je ve svědomí svém zavázán sám se soudcům vládním vydání, aby nepotkalo totéž neštěstí dobrodince jeho p. Howarda. Po dlouhé poradě se rozhodlo, že P. Tomáš Kottam má odhodlaně vši

zodpovědnost na se vzíti, aby přítel trestu smrti unikl. Věrný sluha Páně se podrobil úsudku a vydal se sám soudcům. Dne 25. prosince právě na hod Boží Vánoční r. 1580 byl do věže londýnské Toweru uvržen. Zde jej očekávala mučírna, nad níž ukrutnější nebylo. Říkali jí „filia Scavingeri“ dci Skavingerova. Místo roztahování a napínání jako na skřípci byly mučnickovi nohy s lýtkami ku stehnům, tato pak zase k životu sevřena a podobně i ruce k ramenou a oboje k prsoum stlačena, tak že tělo podobalo se kouli; načež dáno jest do lisu s takovým násilím, že všemi konci a otvory krev vypryskovala na rukou z prstův i na nohou z prstíků, dále z nosu, úst a uší. Mučení toto trvalo přes hodinu. Dříve byli ho nechali po dlouhý čas od zimy až do leta v okovech a o hladu. I stalo se, když jej byli svlékali, aby mučírnu na něm vynutili, čeho nijak vynutiti nemohli, spatřili na jeho těle bez toho neduživém a vyhladovělém žiněnou košili. I tázali se ho, proč by něco takového nosil. On však dal jim odpověď blahoslaveného mučnicka důstojnou: „Nosím kajicné roucho z lásky k utrpení Pána našeho Ježíše Krista, poněvadž mně všeliké strasti a všecka utrpení nepostačují k tomu, čeho bych si z lásky ku Spasiteli svému trpěti přál.“ Ani na tomto strádání katané nepřestávali. Ještě skřípec mu připravili, na němž za prsty u rukou a nohou celé tělo v bolestech úžasně roztazeno bylo. A co na něm chtěli? P. Tomáš Kottam ani v Angli drábně let nebyl, ač se v ní byl r. 1549 narodil a v ní bludné víře se přiučil, až pomocí kněze Tovaryšstva Ježíšova blud poznal a do lůna katolické církve se vrátil. Do vlasti

své přišel, aby se zotavil. Nemohouce jinak nepřátelé církve sv. jej trápití, nutili ho k vyznání, jaké pokání ve sv. zpovědi za hříchy bylo jemu uloženo a z jakých hříchů se byl vyzpovídal? Kottam netuše nic zlého pravil jaké pokání za hříchy mu přikázáno. Když pak usilovali zvědětí i hříchy, odvětil bojovník Boží: „Což vy chcete vědětí moje hříchy? Já se zpovídám toliko Pánu Bohu a svému zpovědníku.“ P. Tomáš Kottam zemřel na popravišti jako mučnick za sv. víru smrtí blah. Edmunda Kampiana dne 30. května 1582 v 33. roce věku svého. I byl spolu s naším blah. mučnickem vyhlášen od sv. Otce našeho Lva XIII. 29. prosince r. 1886 za blahoslavence. Týž přináleží k pěti anglickým mučnickům Páně z Tovaryšstva Ježíšova, kterým se dostalo potvrzení veřejné úcty blahoslavenců v církvi sv.')

To vidělo se nám za potřebné hned tuto položití a předeslati, dříve než-li se vrátíme k vypravování toho, co ve shromáždění ustanoveno, kde rozřešována otázka: je-li P. Kottam ve svědomí zaváván, sám se soudcům vládním vydati, aby místo něho netrpěl jeho velmi ušlechtilý dobrodinec p. Howard.

Sotva byli ve shromáždění domluvili, tu najednou zaslechnou, že špehouni vládní jsou jim na stopě. Kterak medle se to stalo? Ze všech veřejných i tajných strážníků byli nejnebezpečnější ti, kteří měli hlídati ve dne v noci domy katolické. Jak mile zpozorovali, že někde 2kráté neb třikráté vic osob se schází, ihned to udávali na policii

1) Viz 6. lekcí officia církevního blah. Edmunda a sou-druhú jeho z Tov. Ježíšova.

žádající o posilu strážní. Tu hlídali dvěře a vrata, tam se přidávali i k samým navštěvovatelům chtějíce s nimi jíti. Sebe menší ostýchavost v odpovědi mívala v zápětí podezření, že mají před sebou kněze, papežence. Nejednou ovšem uhodli; načež tento vzat do vazby, pohnán před soud, kde buď k ohromné pokutě peněžní buď k těžkému žaláři buď i k smrti odsouzen ten, kdo se byl ničeho nenadál.

Mezi takovými tajnými nestvůrami byl jakýsi zloch jmenem Sledd, o němž jsme už shora zmínku učinili. Onť to byl, jenž zradil katolíky anglické v Římě se zdržující, a podobizny Personsovu i Kampianovu poslal napřed do Londýna. Onť je zradil v Remeši a ministru královně Alžběty, Walsinghamovi, tehdáž poslanci u dvora francouzského, ohlásil příchod a odjezd missionářů. On pak je zradil i v Londýně. Jmenovitě byl proto tak nebezpečný, že dovedl zakryti svou zlobu rouškou zbožnosti, aby snad katolíci k němu nepojali nedůvěry. Právě pozoroval, kterak několik osob přelavivších se přes Temži bralo se k jakémusi domu na protějším břehu, kde se vskutku shromáždění odbývalo. Z toho co byl viděl soudil: toť asi sami papeženci. Najednou shlédne Roberta Johnsona, kněze přestrojeného, jehož jako bývalého chovance z Duaku znal, který se týmž směrem bral. Plíží se za ním, až spatřiv strážníka zvolá: „Vidíte ho, to je také papeženec; seberte jej!“ Než strážník jsa také katolíkem byl málo pečliv u vyhledávání kořistí vládních; i dělal se jako by neslyšel. „Jak se jmenujete,“ pravil mu Sledd. „Chci věděti vaše jméno? Vy nekonáte svou po-

vinnost, udám vás.“ „Kde pak je váš papeženec,“ odvětil mu nyní strážník. Sledd ukázal na Roberta Johnsona; načež se chtěl vzdáliti. „Nikoliv, nikoliv“ volá strážník; „půjďte se mnou!“ Sledd se zdráhal chtěje vyslíditi kořisť svou; ale strážník upotřebil násilí a vlekl jej s sebou za knězem Robertem, který nic zlého netuše s převozníkem rozmlouval. „Vezměte tedy loďku,“ řekl Sledd „a plavme se za ním; ručím vám, že to kořisť dobrá.“ „Pěkně děkuji za takovou radu,“ dí strážník „plouti za člověkem, který na útěku jest. Což jestliže nás zpozoruje, že jej pronásledujeme: nedá-li se proudem a neujde-li nám?“ I zavolá poněkud hlasitě na Roberta Johnsona: „Posečkejte,“ byltě Johnson už hotov ku převozu. Katolický kněz ten ovšem se zarazil, avšak neboje se ani smrti dal se zajmouti a k soudu zavleci.

Vše co na nábreží stálo volalo: „Už zase mají papežence kněze!“ I nastal takový hluk, že ho až na protějším břehu bylo slyšeti. Tak se dostala zpráva do shromáždění o tom, co se bylo událo. Tušili, že slídicové jsou jim v patách. P. Persons zrovna pronášel dobrou radu duchovenstvu svět-skému, by se raději po venkově rozešli, tam že lze ještě více účinkovati nežli ve hlavním městě, aniž jest se tam tolik nástrah a úkladův obávati. Ihned zakončena jest hromada a pomalu se rozcházel. Kněz pak Johnson uvržen jsa do žaláře proto, že byl katolický kněz, vytrpěl mnoho muk pro Ježíše Krista, až se i jemu dostalo koruny mučnické, pro níž prahla zbožná duše jeho.

H l a v a XXI.

Edmund Kampian a Persons opouštějí Londýn, načež píše Kampian svou obranu.

Dne 15. července 1580 vydala královna Alžběta veřejné listy, kde si trpce stěžuje a touží na semináře anglické papežskou stolicí založené. Pozorujme, jak licoměrně a falešně umí se panenská královna přetvařovati a na nevinnou si hráti při vší ukrutnosti své! I nařizuje, aby do 10 dnů oznámeny byly vládě jména všech synů, kteří by za mořem bez schválení koruny v tom kterém semináři se zdržovali. Rodičům pak se přikazuje, aby za 4 měsíce děti své měli doma; načež zavázáni jsou návrat jejich vládě ohlásiti. Nevrátí-li se, nesmějí rodičové nijak jim podpory skytati. Kdo by se zákonu zprotivil, buďž co nejprísněji trestán.

Hlavní zřetel příkazu směřuje však proti řádu Tovaryšstva Ježíšova; nebo v provolacím listě jejím praví se: „Její královské Milosti¹⁾ bylo zvěstováno, že se velmi mnoho jejích poddaných v těchto zámořských kolejích vydržuje a vzdělává, ano někteří i jezuité slovou, aby pod rouškou nejsvětějšího jména ubohé poddané její tím snáze sklamati mohli. Titěž nedávno se vrátili do země vyslaní papežem a náměstký jeho se zvláštními rozkazy a za tím úmyslem, aby nám nejlepší naše poddané, kterým Její královské Veličenství z toho srdce přeje, pokazili jak u víře sv. tak v povinné

¹⁾ Rishton de Schismate renovato p. 27 u Spillmanna S. J. str. 169.

poslušnosti a věrnosti zbavující je poddanosti ke koruně a strojíce, pokud jim možná, vzpouru v zemi, čímž by pokoj a mír i svornost, veliké poklady to, z nichž se s milostí Boží a opatrným panováním Její královské Milosti po tolik let těšíme, vyhynuly a zmizely. Pročež velemoudrá královna naše předvídjíc, že by neshťestí veliké potkati mohlo její poddané, ustanovila přísně zakročiti proti všemu bezpráví. Neboť zlo tak nebezpečnými stvůrami jednou zahnížděné mělo by množství hrozných následků, jako právě odstrašující či výstražný příklad máme na poselství Sandersově v Irsku.

Za tou příčinou dává se všem a každému z poddaných jejích na vědomost, že kdo by se odvážil proti znění veřejných těchto listů po jejich prohlášení jednati, má býti na místě vydán hrdelnímu soudu, který jej zatkne a do žaláře uvrhne a k nejprísnějším trestům odsoudí.

Tresty tyto stíhati budou všechny ty, kteří svrchu dotčené jesuity, seminaristy a kněze papežské, buď už přijali neb přijmouti do svého příbytku chtěli, když by do Anglie přišli, aneb je jakýmkoliv způsobem podporovali a jim nápomocni byli. Mimo to vztahují se tresty vyměřené i na ty, kteří by nevyzradili, že tu a tam tací lidé se zdržují a byť o nich toliko podezření bylo, že tací jsou jakož i u koho bydlejí a kdo jim pomoc skytá. Všichni tací lidé mají podle uznání Její královské Milosti považováni býti za pomocníky, náhončí příruční a ochrance velezrádcův a buřičů; a pro svou nepodajnost buďtež pokutováni tresty tak strašnými, jakékoliv na ně zákony zemskými se ustanovují

a jakékoli královská pravomoc Jeho Veličenství vyřknouti ráčí.“

Podobné provolání následovalo ihned za prvním, tak že v říjnu už třetí ohlášeno bylo, z nichž každé pozdější ostřeji znělo. Jaké to do nebe volající tresty a pokuty byly, uslyšíme v dalším dějinném líčení.

Ký div, že oba dva missionáři na vše připraveni byli. Výměna v příjmení, v obleku a chování, kterou Kampian den co den prováděl, skytati mohla ochrany na krátký čas. Rozhodli se tudíž, jak toho potřeba kázala, že opustí hlavní město Londýn. Možná že vzdálenost naše, mysli si, ukonejší rozechvěné mysli u dvora a vlády; otupí snad i ostří přísných zákonů namířených netoliko proti nám alebrž i proti ubohým katolíkům zdejším vůbec. A pak sliboval jim venkov hojnou žeň duší pro sv. víru. Ač vyvrátil P. Persons všeliká nařknutí zlopověstná proti missionářům, věděli všichni katolíci přece, že nic z toho nezabezpečí jistotu jejich.

Opustili tudíž raději Londýn ku konci července 1580 za šera; načež téže noci přistáli v Hogsdonu. Druhý den ráno právě když se strojili k odjezdu, navštívil je náhle přítel jejich Tomáš P o u n d přišed za nimi z Londýna. Jaksi ustrašen dí: „Celou noc jsem ani oka nezamhouřil; jedno neustále mi na mysli tanulo. Všady roztrušují nepřátelé naši, že jezuité potaji přišli, aby zosnovali a nastrojili zradu i vzpouru; papež sám že prý je poslal a králové katoličtí že prý mají spiknutí obyvatelstva připraviti, ba že prý i na život královny naší namířeno mají. Zajmou vás, pravil dále P. Pound, odsoudí vás k smrti pod rouškou obžaloby na zločin nej-

výstřednější aniž by vás vyslechli. Což, svět oproti vám přijme veškeré vyhlané nepravosti za pravdu; hájiti vás nebude nikdo aniž bude někdo něčeho namítati proti lži. Utratíte takto nejen život alebrž i čestné jméno a nezasloužená hana uvalena bude na jméno katolické vůbec. Zdaž by nebylo záhodno, abyste napřed jakýsi výklad missie své a obranu v záležitosti tak dosažné sepsali, která by se uveřejnila pro případ, že by vás zajali. I uzří pak vláda a veškerá strana její, co nepravdy na obžalobě jest, a poslouží spis ten za obranu vám proti vyhlaným útržkám, které vyvrátiti vám samým dovoleno nebude.

Rada tato uznána jest za moudrou. Každý z nich sepsal jazykem anglickým obranu svou. Ve dvojích exemplářích napsali ji, jeden u sebe podrželi, druhý pak do dobrých rukou přítelových odevzdali, aby se dle potřeb vykážati mohli obranou důkladnou i slušnou vůči vládě královské a jejím radám. P. Kampian volil mateřský jazyk totiž anglický, a sice proto aby obranu jeho každý z lidu také čísti mohl. Později byla na latinu převedena. P. Bombino dí, že nedbalo se téměř krasořeči latinské v překladu jejím, aby co nejvěrněji v překladu podána byla.

List blah. Edmunda Kampiana k radám vládním zní v českém překladu takto:

„Vaše Excellence, pobyv nějaký čas v zemích německočeských vracím se do milé vlasti své, požeňnaného to království anglického, ač tisícera nebezpečí pro svůj život tuším. Zavítal jsem do vlasti své, abych zde podle dobrozdání a určení představených svých ku cti a slávě Boží a o spáse

duší pracoval. Možná že v této tak nepokojné a tolik podezřívavé době stanu se obětí ovšem beze všeho podkladu pravdy neb viny; snad mě v brzce v rozkvětu ještě života mého zatknou a kdo ví, jak se mnou nakládati budou. Nevěda tudíž, co Hospodin pro moje tělo ustanoviti ráčil, zdali pro ně nepřipravil žaláře a okovy, do nichž za nedlouho snad uvržen býti mám: pro každý případ sepsal jsem řádky tyto. Račte si je přečísti a z nich život můj na vědomí vzíti, o to Vás snažně prosím. Staněť se takto, že dokážete beze vší námahy, což by se Vám jinak bez mnohonásobných zapletených otázek a odpovědí na ně nepodařilo, vyznám-li Vašnostem sám vše otevřeně a dobrovolně. By pak celá záležitost tím jasnější a určitější se stala jakož i paměti a myslí Vaší tím snáze se vštípila, rovrhnu vše, cokoliv mi na myslí tane, abych to projevil, na 9 článků:

1. jest, že vyznávám, ač jsem veskrz nehoden důstojnosti své: jsemť katolický kněz a s pomocí Boží 8 již let členem Tovaryšstva Ježíšova, v němž pod praporem poslušnosti zvláštní bojuji boj svatý. Co do bohatství, cti a slávy světské, toho všeho jsem se úplně zřekl, ano pro budoucí dobu mi ani dovoleno není, abych na něco takového nároky činil aneb kdy od koho něco přijal.

2. Na pokyn našeho P. Generala, který mně zde na zemi na místě Božím čili rozkazovatelem Páně jest, přibyl jsem z Prahy do Říma, kde vrchní představenstvo naše má stálé sídlo. A na rozkaz téže Paternity naší jsem se z Říma do Anglie odebral s toužou ochotou a radostí, s jakou bych byl šel kamkoliv, do kteréhokoli pásma světa, buď

si ku křesťanům buď si k pohanům, kdyby mě tam byli moji starší poslali.

3. Jsem povinen sv. evandélium hlásati a sice zdarma, posluhovati svátostmi, nevědomé poučovati o pravdách víry sv. katolické, hříšníky obracet k životu bohumilému, bojovati boj s bludem a lží na potkání, zkrátka boj duchovní vésti proti všelikým nepravostem a zpupné nevědomosti, v nichž na tisíce a tisíce mých drahých krajanů, souvlastenců, vězí, které já všecky z té duše miluji.

4. Nikdy a nikdy mi na mysl nepřišlo, ano naopak přísně mi otci duchovními, kteří mě sem poslali, zakázáno bylo, bych se do žádné politiky aneb nějakých záležitostí vládních nemíchal. Jestliť vše to právě proti duchu stanov našich, a povolání našemu úplně nepřislušné. Uchovej Bůh, abych kdy myšlénky své na cosi takového obracel.

5. Pročež spoléhaje na milostivost Vašnosti odvažuji se Vašnostem tré doporučovati ke cti a slávě Boží: Předně prosím a žádám, aby se Vaše Milosti nezpěchovali mě vyslechnouti, pronesu-li skromně několik slov o pravém náboženství. Za druhé rovněž tak prosím a považuji to za věc před důležitou, abych se směl u přítomnosti P. T. pp. doktorů, mistrů svobodných umění a obojí akademie mužů veleučených, jakož i profesorů bohovědy, k slovu hlásiti. Doufám s pomocí Boží, že víru katolické církve nepopíratelnými doklady z Písem sv., sborů církevních, sv. Otců, z historie, konečně i z filosofie samé jak přírodovědné tak mravovědné dokáži a pravdu její obhájím. Za třetí si přeji, aby mne vyslechli pp. učenci obou fakult právnických, církevního totiž i občanského práva.

Snažiti se budu, abych oběma fakultám podle svědectví a právomoci zákonů posaváde v platnosti jsoucích tutěž pravdu sv. víry vyložil a dokázal.

6. Prosba pak a žádost moje nebudiž mi nijak vykládána za drzou provokaci aneb vyzývavost; nemyslím ani na drzou vyzývavost ani na přepych jakýs. Světu odumřelý jsem ochoten Vašnostem i k nobám se vrhnouti a šlépěje Vaše zlíbati. Protestanti arci se nesou z vysoka a vykládají své rozumy ubohým davům lidu zaslepeného a nedospělým studentíkům, které na svou stranu přitáhli: než já mám na mysli toliko rozmnožení slávy Boží a velebnosti Krále našeho Ježíše Krista. v jehož pomoc pevně doufám. Poctivá věc, které se ujímám, jest na jisto postavena; doklady a průkazy, na něž spoléhám, jsou četné; i přesvědčen jsem, že ani jeden ani všichni vesměs, vejdou-li v diskussi upřímnou, nebudou s to aby průpovědi svých uhájili. A protož ochoten jsem buď se všemi aneb s jedním z nich a sice s kterýmkoliv třeba s nej-přednějšími doktory se potýkati. Potyčka mi bude tím vítanější, čím lépe ozbrojení mě napadnou.

7. A jelikož Hospodin Bůh náš vyznamenal královnu naši tolikými dary na duši i na těle, schopnostmi výtečnými, vědami, vzděláním v pravdě královským, doufám, že, kdyby mě její Veličenství přítomností svou poctiti a sluchu nakloniti ráčila, co v 5tém článku na druhém místě učiniti slibuji, doufám, že učení sporné způsobem co nejlepším a doklady tak jasnými vysvětlím a ze všech zástěrek klamných tak vyprostím, že pro nelíbenou lásku ku pravdě a pro upřímnou obětavost, kterou Její

Milost Královská poddané své miluje, by se tuším ku pravdě nakloniti dala. Poukážitiť jak na mnohé věci tomuto království Jejího Veličenstva nemálo škodlivé, které by se vymýtiti měly, tak na ubohé katolíky po tak dlouho již utiskované, kterak by se s nimi s větší spravedlností nakládati mělo.

8. Nepochybuji ani v nejmenší míře, že Vaše Excellence, jež dovedou u věcech svých s takovou opatrností a moudrostí si počínati, budou s to, aby spory věroučné s úplnou nestranností posoudily. Ve sporech takových přednášejí nepřátelé naši věci sporné ve zlovůli své s velikou vychloubavostí, při čemž házejí hromadně páté přes deváté, tak že se nám pravda bíledně objeviti nemůže. A jelikož tito protestující mají důkazy nejapné a nepatrné, které toliko na základě zloby časové proti nám jakousi cenu do sebe se míti zdají, doufám, že se slitujete sami nad sebou a nad miliony poddaného lidstva, které se na Vaše Excellence dívá a v jednání a smýšlení Vaším se příkladem řídí. Doufám, že odvrátíte sami sluch svůj od tak lstivých a falešných nauk a tváře své odkloníte od nepravých učitelů se všemi jejich nástrahami a že spravedlivěji přikloníte myslí své k nám, kteří se odvažujeme bez obavy i životy své dáti za spásu Vaši. Máme za to, že nám bez nucení z pouhé dobré vůle za pravdu dáte. O! jak mnoho nevinných zdvíhá rukou svých den co den a bez ustání k nebi za Vás! K Vám se nesou tužby všech, kteří jako andělé na zemi kdesi v krajích dalekých za mořem životu etnostnému a vědomostem žijí; budoutě jednou z nich otcové duchovní potomkův národa našeho v Anglii, který

bohdá nevyhyne! I rozhodli se všichni vesměs, že neustanou o spásu duší Vašich býti pečlivými, dokud by buď Vás Ježíši Kristu nezískali aneb u velikoduší svém oštěpy Vašimi proklání jsouce jako mučeníci za sv. víru nezemřeli. Co se pak řádu Tovaryšstva Ježíšova týče, buďte ubezpečeni, že my všichni, co nás členů z Tovaryšstva Ježíšova po celém světě daleko široko jest, činíme nepřetržitý řetěz a svým množstvím všem úkladům Vašim odolati dovedeme. Všichni jsme přísahali bez bázně podnikati veškery svízele a strasti, ochotni jsouce na křížích, na které nás vrháte, trpělivě viseti, aniž se vzdáti naděje ve spásu duší Vašich. Až nebude nás, přijdou jiní na místo naše; nebo věztež, že až do posledního bude pro každého z našich bratří Váš Tiburn míti kouzlo lákavé. Aniž se kdo z nás strachuje, ve Vašich mučírňách roztrhánu býti aneb hladem zemříti aneb za živa ve Vašich žalářích shníti. Znamení jest dáno; s pomocí Boží zahájen jest boj: couvati nebudeme nikdy. Tak se druhdy víra sv. ujímala, tak nechať v naší krásné vlasti znova vzmohutní, a ve své důstojnosti opět vzkvete víra naše.

9. Povrhnete-li prosbami našimi, oslyšíte-li nás, nedojdou-li dobré úmysly naše v srdcích Vašich ohlasu; ano jestliže nevezmete ohledu ani na dlouhé cesty naše, které jsme jediné za příčinou Vaší spásy podnikli: pak nezbyvá mi leč Vás a sebe samého poroučeti do modliteb a povzdechů k Bohu všemohoucímu, který zná a zkouší ledví a srdce. Konečně prosím, by mne s Vámi alespoň prve nežli nastane den soudný, jedna pravá víra sv. spojila, abychom v nebi, kde není žádné vzpomínky

na utrpené urážky, alebrž kde neustálé jest přátelství, spojeny byly v jednu věčnou radost.“

Významnou obranu tuto napsal bl. Kampian dvakráte, učiniv si opis z ní. Mělť mu býti písemným obhájením, kdyby snad do žaláře uvržen aneb k smrti beze všeho výsledku odsouzen byl. Jeden exemplář obrany té chtěl u p. Pounda samého aneb u některého jiného spolehlivého katolika uložit. V případě tedy, že by missionáři utrhačnými řečmi byli nařknuti, může se spis tento uveřejniti, tak myslil Kampian. Nyní opustili Hogsdon oba missionáři Kampian i Persons. P. Persons se ustanovil na tom, že se ujme katolíků v krajích kolem Northamptona, Gloucestra, Hereforda a Derbyho, kamž jej Gilbert sprovázel; kdežto Kampiana s bratrem Rudolfem odeslal do krajín vzdálenějších k severu. Titěž mladí páni, o nichž svrchu nejednou už byla řeč, nabídli se jim za průvodčí; důležitó bylo uváděti missionáře do rodin šlechtických, kde se zachovala sv. víra jako drahé dědictví, aby se tam věrní vyznavačí sv. víry shromažďovati mohli. Rodiny pak tyto pokládaly si za veliké štěstí, jestliže směly pronásledovaným missionářům, o nichž věděli, že v žilách jejich koluje krev mučnická, nějakou pomocí přispěti a příbytek svůj v dům Hospodinův na několik hodin propůjčiti.

H l a v a XXII.

Edmund Kampian zpravuje P. Generala v Římě o apoštolování svém.

Dvorní rada královny Alžběty nevěděla si rady. Hlídka byla přísná a tajných čibáčův neb špehounů

na ubohé katolíky bylo množství a přece jim ti 2 jesuité unikli a z Londýna se ještě v čas vytratil. Za to byl hněv nepřátel jejich tím zuřivější a zloba tím krutější.

Dne 15. července 1580 dala královna uveřejniti výnos, v němž stálo, že jesuité jsou vyslanci papežští za tím účelem, aby lid pobuřovali a vzpouru kuli. Kdo by se tudíž odvážil jesuitům aneb seminaristům a kněžím mši sloužícím, příbytek poskytnouti, bude považován za člověka, který odbýjcům nadřuzuje a s nimi drží, protož i v tresty příslušné upadne. Přísné tyto výnosy královské vztahovaly se na celou Anglii. Kdo by kdekoliv o nějakých piklech takových se dověděl, jest povinen vládě ihned vše oznámiti.

Úkaz tento byl pak veřejně po všech krajích veškerého království ohlášen. Zřízeny byly nové sbory špehounů, kterým bylo dáno jméno královských vyzvědačů. Ti alespoň nebyli tajní, nóbrž veřejní slidičové, kteří po katolících pásli: avšak mimo to bylo ještě množství tajných, kteří se rozběhli na všechny strany jako smečka honících psů slidících po stopách katolíků. Byla prý to sběr bídných lidí, zkažených tvorův a zbankrotělých duší, nemajících vůbec, čeho by pozbyli, ani cti ani majetku.

P. Persons píše následovně v jednom listě: „Pronásledování katolíků vře, rozhořelo se a zuřilo po celém království. Šlechta i občanstvo, ženy i děti uvrhují se do žalářů, do nichž pak ani přátelé jejich přístupu nemají, uvěznění nesmějí ani nějaké almužny přijmouti, ba ani papršlek sluneční nesmí zavítati k nim a občerstviti je.

Plesnivý chléb jest jim potravou a smradlavá voda nápojem. Při čemž predikanti ještě královně lichotí a namlouvají, že prý je příliš milostivá, a že šetrná a shovívavá vláda její k papežencům jest novou zbraní proti jejímu království, a tudíž vadou, které by královna trpěti neměla.“

V jiném listě napsal tentýž missionář: „Věru postavení těch, kteří na svobodě jsou, jest skoro horší než-li těch, co v okovech lkají. Tito zajisté snášejí mnoho strastí a hrozných příkor a útrap; než oni alespoň vědí, na čem jsou, a mohou se uspokojiti. Zdá se, jakoby bouchnutím žalářných dveří hromy nad hlavami jejich dorachotily: než kdo venku jsou, vězí v ustavičném strachu, nebo v každou chvíli může se někdo vyskytnouti, jemuž ve jménu vlády vydání budou v šanc. Kamkoliv obrátí zraky své, kamkoliv se utekou, všady jde ubožákům těm vstříc bída hrozná. Z místa na místo jsou nuceni utíkat, každou chvíli i samotu měniti; své příbytky opouštěti nemohou leč přestrojení jsouce; než ani tak nejsou nebezpečí prázdní. Vycházejíce z domu nevědí, vrátí-li se opět, aneb budou-li zajati a k soudům zavlčeni. Mnozí hledají za dne útulek v hlubokých lesích a v nepřístupných skrýších, až teprve na noc vracejí se domů. O běda, přeběda! nemají kde by našli odpočinku! Nebo stává se, že sotva překročí domácí prah, tu přikročí znenadání stráž, která jim vše na vrub zvrátí chtějí prohlídati, zdaž by nějaké kořisti nevyčenicchala, a vrhá se na vše s takovou divokou svěřepostí, že to až k víře nepodobno.“ Tak psal P. Persons.

Od 15. července do 31. srpna bylo do vazby vzato 50.000 katolíků; tolik jich bylo obžalováno

do žalářů uvrženo, ze svých statků oloupeno a do knih pod jménem zločinců, kteří se vzpírali obcovati bohoslužbám a kázáním predikantů, zapsáno.¹⁾

O týchž pak utiskovaných katolících anglických podal Persons ve svém listě veliké chvály, tak že statečnou mysl a hrdinskou vytrvalost jejich ve sv. víře až obdivuje. Jmenovitě trojí přednost, praví, kterou každodenně vidáme, zasluhje pochvaly. a) Jest to nevidaná, neslychaná vroucnost, s kterouž obcují mši sv. Vidíme je, jak se v slzách rozplývají a jak povzdechy hlasitými ulehčují srdcím svým, tak že by člověk kamene tvrdším byl, kdyby se necítil spolu hluboce dojatým. b) Napotom dí: Jak živ byl bych si nemyslil, že v takové vzdálenosti od Říma ovládá tak mnoho srdcí vřelá úcta a láska k viditelné hlavě církve sv. Věru nejhodnější syn nemůže k svému nejlepšímu otci více lnouti! A kdykoli titěž věřící zaslechnou slova v litaniích: „modleme se za nejvyššího pastýře našeho Řehoře,“ pozdvihují oči i rukou s pláčem k nebi modlíce se úpěnlivě k Hospodinu za něho. c) Konečně ona nezvratná síla a hrdinská vytrvalost v tolikerych útrapách a tak dlouho snášených protiventstvích! Při čemž mají za to, že jest málo co trpí: ale tuší, že nastanou časy pro ně horší. I ochotni jsou pro sv. víru vše obětovati; ano za největší štěstí by si kladli, kdyby směli pro víru sv. statky i životy vydati.²⁾

Ký div, že všeliké násilí a veškeré útisky ne-

¹⁾ Cretineau-Joly Histoire de la Compagnie de Jésus tom 2. str. 270.

²⁾ Bartoli S. J. Anglia Vol. 2. art. 10.

byly s to, aby ochromily zdařilé působení našeho blah. apoštola Kampiana, když katolíci sami měli tak skvělé vlastnosti do sebe. Sám pak píše dosti obšírný list svému Generalovi do Říma, v němž jej o všem zpravuje, co se bylo dalo od příjezdu do Londýna od 26. června až do listopadu 1580, jaké jejich jsou práce, jaké strasti snášejí katolíci, ale vypravuje také o jejich síle a obětavosti ve snášení nevýslovných příkor a svízeli. Škoda že mluví jen stručně a všeobecně; ovšem že jinak ani nemůže, an jest ustavičně zaměstnán, — ba ani nesmí, nebo co by se stalo, kdyby mu protivníci přišli na list a otevřeli jej? Ostatek píše Kampian dosti jasně:

„Přibyl jsem do Londýna, kde mě dobrý anděl můj zavedl do domu téhož, v němž P. Persons přede mnou byl pohostěn Co den objíždím koňmo kraj po kraji. Žeň věru nesmírná. Když takto na koni sedím a jedu, rozjímám o svém kázáníčku, které domů přijeda si opravuji. Zavítá-li kdo ke mně, vyslechnu jej a dám mu odpověď aneb vyzpovídám jej. Ráno po mši sv. káží. Věřící naslouchají toužebně, aby jim ani slůvka neušlo. K svátostem přistupují velmi často.

„V apoštolských pracích jsou nám kněží světští, kteří jsou všady roztroušeni, velmi na pomoc. Takto lze lidem vyhověti a nám jest tím nemálo zpomozeno. Tito důstojní páni jsou kněží svatostí života a učeností na slovo vzatí. Onino rozšířili o nás, dříve než-li jsme sem přišli, mezi lidem pověst co nejlepší, tak že všady si lid nás tolik váží, že se ostýchám o úctě této se jen zmíniti. Arci že tím více káže povinnost, aby výpomoc,

kteří právě proto velmi postrádáme, byla taková, by zachovala cokoliv jest dobrého. Pročež potřebě prohlídati přede vším k tomu, aby ti, kteří nám zavítají na pomoc, vycvičení byli v kázání. My pak rukou bludařů zdejších sotva na dlouho unikneme, jelikož odevšad jest tolik špehounů, tolik očí, tolik jazyků, tolik nástrah! Oblek náš jest úplně světský, a změníjeme si jej každou chvíli jakož i jméno. Právě jsem obdržel list, kde na první stránce stojí: „Kampiana už prý mají.“ Než takových zpráv jsem už tolikráte slyšel a četl, když jsem někam přišel, že strachem i sám strach mi zahrán jest. Což „duše má (Žalm 118 109.) v rukou mých jest veždy.“ Slova tato nechať rozjímají dříve nežli nám na výpomoc přijdou, kdo přijíti chtějí či mají. ?

„Avšak všechny vyhrůžky a všechny tresty bývají nám tisíckrát nabráženy slastmi, které v útrokách svých pocítujeme, tak že se v nich kocháme. Naši katolíci vyznamenávají se takovou bezúhonností, že jsou až předmětem obdivu. Jejich stálost jest nepřekonatelná, jejich láska bezpříkladná a jich počet nesmírný, a sice ze všech stavů, z každého věku, z obého pohlaví. Již u samých jinověrců jsme vzati v přísloví, že ti kteří spravedlivějším jsou v úsudku k nám říkají: „katolík jest ten který pořádně platí, co dlužen.“ Pročež pozapomeneli se který z našich v čemsi, říkají: „Vida, vy že jste katolík a tak si počínáte?“ Jedním slovem: blud jest všady ohavou.“

„Ale za nejohavnější a nejsputlejší lidi na světě mají se tu vůbec vládní ministři. Vším právem jsme rozhořčeni vidouce, kterak tací lidé, tak ne-

vzdělání, tak spustlí dělají lidu tak dobrému, bohabojnému a důmyslnému zákony!

„Proti nám jsou v oběhu nejhroznější výnosy. A přece za příčinou opatrnosti a více tuším za příčinou modliteb bohumilých přátel našich, nejvíce však za příčinou milostí kterými nás Prozřetelnost božská sprovází, projezdili jsme už hodný kus země naší. A co jsme viděli? Všady zapomínají věřící na sebe, jenom o nás starostlivi jsouce.

„Sepsal jsem v několika člancích úmysly, za kterými jsme sem přišli a co hledáme. Přiznal jsem se, že jsem kněz a nic jiného nehledám nežli, abych prospěl víře katolické, učil sv. evangeliu, přisluhoval svátostmi. Doprošoval jsem se u královny a předních mužů vládních o slyšení, ano vyzýval jsem protivníky náš sv. víry do boje. Opis obrany své jsem si podržel, abych pohnán na soud vykázati se jím mohl: spis pak svůj jsem odevzdal příteli, aby, jestliže mě zatknou a opis u mne najdou, rukopis ihned uveřejniti neotálel.

„Než co udělal přítel náš? Bez meškání uveřejnil, co mělo na čas ostati tajné. Nepřátelé už jej mají a jsou všecci poděšeni. S kazatelen prohlašují, že by se rádi do hádky dali, že však královna nedovoluje, aby se znova o tom, co již ustanoveno jest, rokovalo. Sápou se na nás slovy zlolajicnými, zovou nás odbůjce, farizejské pokrytce ano i bludaře; čemuž se arci lidé náramně smějí, stojíce věrně k nám. Omyl tento nepřítel našich nám velice posloužil. Povolají-li nás s ujištěním a zaručením, že smíme bezpečně víru svou hájiti, odebíráme se okamžitě do síně vládní radou určené. Však oni se k tomu zajisté neodhodlají!“

„Všecky žaláře jsou katolíky přeplněny, takže třeba nových stavěti. Rovněž se pak ani sami tím netají, že lépe bude několik velezrádců dáti pověsiti nežli tolik dobrých poddaných zradě vydati. Co se jejich mučeníků týče, o tom umkli již zúplna. Vítězímeť s pomocí Boží u věci svaté množstvím našich zastanců, kteří vynikají důstojností vážnou u veřejném mínění.“

„Jestliže nám odpůrcové naši vytykají několik odpadlíkův a lidiček nekalých, my jim naproti stavíme biskupy a knížata, rytíře a starobylou šlechtu, muže obdivované pro svou učenost, počestnost a rozšafnost, vybranou mládež, paní ušlechtilé a spanilomyslné a ostatní duše z méně majetných tříd a občanských rodin ve skutku bez počtu: a ti všichni bývají buď náhle najednou anebo ponenáhlu o život připraveni.“

„Co řádky tyto pší, zuří právě kolem nás hrůzyplné pronásledování. Všady jest spousta; ve všech téměř rodinách se o jiném nemluví než o zatknutí, žaláři, o ztrátě majetku a o smrti mučnické! Ale všichni stojíme neohroženě a nebojácně.“

„Den co den vracejí se mnozí do ovčince pravé církve, noví vojínové Kristovi se přihlašují, vyspělí pak prolévají krev. Než právě touto krví bojovníků Božích doufáme, že usmíříme Hospodina a že nám v krátce dopomůže k vítězství.“

„O vysoce důstojná Paternito, potřebí nám velmi předrahych obětí mše sv. a modliteb Vašich, aby se nám pomoci dostalo shůry.“

„Vezdy bude bohdá v Anglii množství duší, které o svou spásu pečovati budou; vezdy budou

zde i sluhové Páně, kteří se jich ujímají budou: ať už hněvem se vzteká člověk aneb ať zuří ďábelská zlost. Potud — trvám — bude míti církev svatá zde sílu života, pokud ovečkám nebude nedostávati se pastýřů. Zloba doby naší brání mi ještě více psáti.“ „Povstaniž, Hospodine, a rozptýleni buďtež nepřátelé tvoji!“ (4. Mojž. 10. 35.) Tak psal blah. Edmund svému vrchnímu představenému v Římě Everardu Merkurianovi, generalu Tov. Ježíšova.

Zatím pracoval blah. Edmund po venkově. A jako v Londýně byl s velikým úspěchem působil, tak i v této části severní Anglie padalo símě slova Božího v půdu dobrou a úrodnou. Po uplynutí celého věku, po sto letech ještě obíhalo živé slovo jeho od duše k duši, od pokolení do pokolení, která sobě vypravovala o tom, co byl kázal Kampian na př. o Pozdravení andělském, o desíti malomocných (ze sv. Lukáše 17.), o podobenství krále, který nastoupil na dalekou cestu, o soudu a j. Naslouchaliť prý s takovou toužebností a napjatostí, že mužové vysoko postavení v nemalém počtu vydrželi po celé noci v bídnych chatrčích, toliko aby mohli časně zrána nejdražší oběti mše sv. obcovati a slova z úst jeho pohodlně slyšeti. Co tolik poutalo, nebyla ani vždy jeho síla řečnická ani uhlazenost řeči, alebrž byl to apoštolský oheň, jenž oživoval a rozněcoval, byla to milost nadpřirozená, kteráž patrně byla darem Ducha sv.

H l a v a XXIII.

**Edmund Kampian mešká v Hogsdonu ne-
daleko Londýna.**

Po celé leto ba z časti i v jeseni r. 1580 apoštoloval bl. Edmund v severní části Anglie. Jemu i a blízku byl Robert Persons, jehož práce potkávaly se tolikéž s velkým úspěchem. Ký div, že požehnání Boží v dobách strastných tím více útěchy jim skytalo.

Než nastala zima a s ní přišlo i zahájení sněmu. Kdo poměry znal, nemohl si tajiti, že zákony nové ještě ostřejší proti katolíkům sosenovány budou. Uznali tudyž missionáři za vhodné, nevzdalovati se příliš hlavního města a bojiště, kde v krátké době asi kruté boje se povedou; nebo chtěli sloužiti katolickým vyslancům z Londýna radou a v ochablosti podporovati dobrou mysl jejich. Za tou příčinou se vrátil P. Persons na začátku října do samého Londýna: Kampian pak neodvážil se zajíti do samého hlavního města. „Jakmile se tam vrátím“, tak uvažoval sám u sebe, „pak bude mne opět stíhati návštěva za návštěvou, a nebude možná se jí vyhnouti; tím budu ihned vyzrazen a bude konec mé missii.“ I umístil se bez pochyby na radu svého vůdce v missii nedaleko města hlavního, v poblížkém totiž Hogsdonu.

Zde jej Persons, sotva že zaslechl o jeho příjezdu, ihned navštívil. Radost jejich byla veliká. Jelikož si ani na den životem jisti nebyli, a rozcházejíce se nevěděli, zdali se opět shledají: těšili se na vzájem vypravujíce nejen o svých pracích a

svízeli alebrž i o zdaru a požehnání; načež si vyměnili úsudky, jak by si v nastávajícím boji počínati a jakou radou se řídití měli.

Netrvalo dlouho a v Hogsdonu bylo živo. Sem přijížděli katoličtí páni vyslanci od té chvíle, co zavítali do Londýna, aby využitkovali přítomnosti tak dobrého rádce, žádajíce na něm, jak by si vésti měli vůči straně tak protivné náboženství katolickému. Jak jim bylo volno, obcovali mši sv., při čemž je Kampian co den oslovoval a svátostmi jim přisluhoval. Nikdo si toho, co se tu dalo, nevšiml; zdálo se, jako by všady byl pokoj a mír.

Avšak bojovníci Páně dobře věděli, jaké bitvy jim nastávají; tušili, že prudký oheň se strojí na hlavy jejich; proto se sílili modlitbami v zátíší a vyznávali hříchy své ve svátosti pokání a Tělem Páně, chlebem to mučeníků, připravovali se k boji za nejdražší poklad víry sv.

Začátkem ledna 1581 přednesl protestantský anglický biskup chesterský královskému dvoru nové zákony přísnější nežli jaké dosud byly na katolíky; nepochybně doufal, že při nejmenší odměně alespoň pochválen bude za horlivost svou. Mezi jiným bylo čísti: „Všichni kněží bez stálého místa, kteří by se přestrojeni jsonce potulovali a poddané Jejího král. Veličenstva by sváděli atd. a pokoutně je shromažďovali“, mají se považovati za velezrádce; podle čehož se s nimi též nakládati má a sice bez ohledu na jejich duchovní stav. Druzí protestantští biskupové dovolávajíce se „cti a slávy Boží“ (?) horlili neméně a dožadovali se pro své diecése královských komisarů, kteří by všem tvrdošijným papežencům ukázali cesty. Parlament se sešel dne 16. ledna 1581.

Hlavním účelem jeho byla obrana proti jesuitům a porada „jakými léky by se dal zažehnati jed, kterým prý jesuité omamují duše.“ Napřed se usnesli v parlamentě, aby ustanoven byl pro celé království jeden postní a prosební den a sice 29. ledna. Nad tím se však královna uslyševši zprávu tu náramně rozhněvala. „Což proti postu a modlitbám nic nenamítám“ račila slavnému sněmu vzkázati: „ale bez Mojí král. Milosti naříditi půst, tož přece zasluhuje pokárání i trestu. Neznamenát jednání takové nic jiného nežli veřejné osobování si práva oproti Mojí církevní Výsosti.“ Všichni prosili pokorně za odpuštění slibující s novou horlivostí zachovávatí všecky rozkazy panovnice, která se sama nazývá církevní Výsostí či hlavou církve v Anglii. Dne 25. ledna vystoupil Sir Walter Mildmay, aby ponavřhl nové trestní zákony na katolíky. Za tou příčinou měl řeč, kterou prý shromáždění členové parlamentu zrovna tak dobře uměli, jako řečník sám.¹⁾

V úvodu se jal vynášeti svou panenskou královnu, která prý se ujímá (?) utiskovaných katolíků proti papeži, a proto že se papež na ní mstí a se svými spojenci jí všelijaké neznáze zavaluje. Takovou nesnází byla na př. vzpoura r. 1569, takovými nesnázemi jsou doposud: útulek poskytovaný odbojným utečencům, bulla papežská a nynější invase irská. Než královna nejmoudřejší věděla si i v takových nesnázích rady. Vzpouru zažehnala bez krve prolévání; co se pak irské invase týče,

¹⁾ Simpson, Edmund Campion pag. 19. u Spillmanna str. 171.

okázala Španělům zač je píť země a dala je na kusy rozsekati. Divná to věc; za to že každému volno hlásati co mu libo, zanevřeli zapeklití papeženci ve své tmářské umíněnosti proti reformaci ještě více nežli dříve. Ke všemu pak je ponouká papež, který jim na potěchu zasílá absoluce (rozličná rozhřešení), dispense (promíjení, osvobození a výsady) a reconciliace (opětné usmíření a vyrovnání) a jiné nejasnosti; mimo to poslal sem potměšilé jesuity a množství žebravých mnichů, kteří mají namířeno na domy zámožných a vysoko postavených rodin, by se do nich vloudili a tam falešnou naukou jako morem je kazili a k tajnému spiknutí přijmli.

Oproti všem zapovědém nejjasnější královny vzmahá se moc papežská u nás, že netoliko ti kteří prve neposlušni byli, vzdorovitosti se nevzdali, alebrž od té doby, co církevní sněm tridentský se odbýval a bulla Pia papeže V. na nás vyslána jest a světští kněžourové a jesuité četněji do Anglie se přistěhovali, zdráhají se mnozí církvi anglické přináležeti a modlitebny naše navštěvovati.

Královské Její Veličenstvo jevilo se posud býti učiněnou dobrotou a shovívavostí v poměru k Marii katolické!) To však nezpomohlo; naopak tím více se vyvinul duch vzdorovitý a domýšlivý, tak že námi pohrdají, naši církev potupují, papežské absoluce vyhledávají, do svých příbytků svéhlavé renegaty a jesuity pohostinsky přijímají i ukrývají

1) Jaká to ironie! Ovšem že Marii katolickou nazývají protestanté „krvavou“, za to křtici Alžbětu „svou královnou panenskou“!

ano že i do ciziny posylají své děti do škol aneb pro ně do domů povolávají papeženské vychovatele.

Ze všeho vysvítá nevyhnutelná potřeba zákonů přísnějších, abychom na papežencích vynutili poslušnost. Záleží-li jim už tolik na papežském požehnání, nechať pocítí, jaké to požehnání jest a jak málo chrání před tresty a smrtí! Nechať uzří nekneží, jak neradno jest s papežem držeti, a knězi papeženci, jak nebezpečno jest na anglickou půdu vkročiti a poddanost vládě povinovanou podkopávati.“ V takovém směru mluvil Mildmay. jehož hlavní oporou byl puritán a vůdce mistr katanů anglických na katolíky jakýsi Norton.

Návrh zákonů trestních odevzdán byl výboru, který jej ještě přiostril: na říšské pak radě i v panské sněmovně hlasovala většina vyslanců pro něj. Dne 18. března 1581 potvrdila královna zákon, jemuž předeslala slova: „Ke cti a slávě Boží(?), k větší jistotě královny a ku blahu (!) poddaných.“ Začáteční slova byla: „Aby poddaní Její král. Milosti v povinné poslušnosti zachováni byli, ustanovujeme“

1) že se dopouští velezrady kdokoli by někoho od anglické církve odvrátil a do římské církve uvedl aneb se opovážil Angličana rozhřešiti. — Velezradou vinen jest, kdo by ku poslušenství římského papeže se vrátil aneb rozhřešení přijal. — Komu by bylo povědomo o knězi, že někomu udělil rozhřešení či kdo by veděl o tom neb onom jednotlivci, že od kněze rozhřešení obdržel aneb jej o rozhřešení prosil aneb sám takového ukrýval, — kdyby během 20 dní úřadům takového neudal, činí se spoluvinníkem velezrady.

2) Každý kdo mši obcuje, byť i potají, propadá trestu jednorozního vězení a pokutě 5.000 zl.,¹⁾ (100 angl. marek) a dotud jich nesloží, z vězení propuštěn býti nesmí. Podobně i kněz potrestán bude jednorozním vězením a pokutou 10.000 zl. (200 angl. marek) za každou jednotlivou mši, kterou by sloužil.

3) Každý, kdo 16tý rok věku svého překročil a zdráhá se nekatolické bohoslužbě vládní obcovati; propadá pokutě měsíčné 2000 zl. Nemůže-li zaplatiti, zůstane uvězněn dotud, dokud pokutu nezapraví. Kdo by pak po celý rok bohoslužby národní se vzdaloval, buď za své chování pokutován dvojím trestem po každé 20.000 zl. (200 liber Ster.) a žalářem.

4) Má-li kdo učitele domácího, jenž protestantským biskupem approbován nebyl, propadá pokutě

¹⁾ Py se netvrdilo proti nám, že snad jsou nahodilá čísla u pojmenování pokut, stůj zde výpočet dle Spillmanna pag. 173 a 20:

Ang. marek z doby tehdejší činí na nejméně 50 zl. rakouské měny. 20 liber Ster. z doby tehdejší tvoří dle našich peněz jak jsou v oběhu více než 2000 zl. Kdo tudíž celý rok každou neděli a svátek na mši sv. byl chodil, platil ročně pokuty za to asi 300.000 zl. a z druhé strany za to že do modlitebnice nechodil, 24.000 zl.; souhrnkem tudíž 324.000 zl. Toť přece hrozné! — Co do peněz anglických tehdejší doby, jest počítati následovně: 1 anglický starý marek čili 13 šilinků 4 denary. Co se pak ceny týče v době tehdejší, vizme, jaké ceny byly ustanoveny v Anglii vyhlášením za Edvarda VI. dne 2. července 1547: tučný vůl nejlepšího druhu 2 libry 5 šilinků — 2 libry 8 šilinků 4 denary; jalovice 1 libra 2 šilinky; vykrmená ovce 4 šilinky.

měsíčné 1000 zl., nenavštívuje-li chrám protestanský: jest mu rok v žaláři strávití.

5) Kdo byv vyzván, aby přísahu složil, že se odřiká uznání autority papežské, neuposlechne, pozbuďte veškerého svého jmění a zůstane uvězněn až do smrti. Podobně bude stížen, kdo buď královnu za nejvyšší hlavu církve v Anglii uznati nechce aneb kdo nosí při sobě růženec, medailli, škapulír aneb cokoliv jiného papežem posvěceného, byť po případě jen darem byl to obdržel atd.

Avšak ani takové ukrutné tresty neustrašily katolíků, kteří toliko byli tím opatrnější a obětavější. Dr. Lingard ve své historii anglické dí: ') „Brzy byly po celém království veškeré žaláře přeplněny osobami pro katolictví podezřelými, jako kněžími, hostiteli knězů a j. Jedněm se přičítala ta, druhým jiná vina; vždycky pak byla příčina katolická víra. Nikdo nebyl jist ani ve svém vlastním domě a mohlo se státi každou chvíli jmenovitě za doby noční, že se hlídka s ozbrojenci netušeně do domu dostavila. Na jisté znamení se vypáčily dvěře a slídiči ve zvláštních odděleních vrhli se pak do rozličných částí příbytků, prohlíželi lůžka, se stěn strhali čalouny a zničili každé přepažení, zotvírali komory, špižírny a bedny a kde jaká schránka byla, nadělali škody vše na vrub zobracejíce, jak jejich surová chtivost je pudila, jen aby kdes nějakého kněze neb nějakých to knih, kalichův neb kněžských rouch se dopátrali. Zdráhal-li se kdo je vpustiti aneb činil-li jim výčitky, rozjtřil tím chasu pobouřenou jen ještě více. Když byli

') Dr. Lingard, Histoire d' Angleterre tom. 8. str. 294.

hotovi s prohlídkou, zavolali si nájemníky na výzvědy tázající se, kdo by byli, prohlížejíce jich oděv, aby snad cos pod kabátem nenašli, ano ne-
jednou se stalo, že drzostí lidí surových byly ne-
milosrdně stýrány urozené paní z rodin vysoko
postavených, tak že až rozumem se některé minuly
ba že i životem to zaplatily ze strachu a leknutí.“

Mezi osobami vysoko postavenými zdráhali se
leckterí rozhodně k radě P. Kampianově bráti
jakékoliv účastenství v tom, co se v modlitebnici pro-
testantské dálo, ku př. v poslouchání kázání predi-
kantů v modlitbách zde konávaných atd., tak že raději
obětovali své jmění, snášeli hrůzy žalářův a okovů.
Jména hrabat, baronů a ostatních kavalírů kato-
lických, v pravdě hrdinských, jsou podnes známa.
Jsouce zajati a do žaláře uvrženi vzkázali P. Kam-
pianovi, co by měli činiti; načež jim pomocí
tajemného znamení na srozuměnou dal, by se
nebáli ničeho a raději vše obětovali nežli víru sv.
zapřeli; čímž nemálo potěšeni byli a u vytrvalosti
své posílnění jsou.

Zatím došlo ctihodné missionáře z Tovaryšstva
Ježíšova psaní z Říma, v němž se jim dává zpráva,
že na místě vysoce důst. P. Generála Tov. Ježíš.
ustanoven R. P. Claudius Aquaviva. Zpráva tato
oběma nemalou radost způsobila; byltě P. Claudius
právě onen apoštolský kněz, který vloni na kolenou
sám svého předchůdce P. Everarda Merkuriana
prosil a zapřísáhal, by směl podíl bráti v misii
anglické. Směli se tudyž nadíti, že všemožně pod-
porovati bude záležitost missionářů anglických.

Bez prodlení poslali mu blahopřejný list prosíce
ho snažně, by je nějakou posilou obmysliti ráčil.

P. Akvaviva jim vyhlídl jmenovitě dva členy z Tov. Jež., totiž P. Viléma Holta a Gaspara Heywooda, Angličany. P. Holt pocházel z Lancasteru. Po odbytém vychování v domě oteckém navštěvoval vysoké školy oxfordské, kde se věnoval rhetorice a filosofii. Právě an dokončil třetí rok bohosloví viděl se nucena školy ty rychle opustiti, aby vyvázl z osidel bludu. I odebral se do Duaku, kde se ještě 3 leta studii bohosloveckými zanášel. V Římě vstoupil do řádu Tov. Ježíš. dne 17. listopadu 1578 u věku 33 let. P. Gaspar Heywood byl syn Jana Heywooda, který mezi starými anglickými dramaturgy (básníky divadelními) jest proslulý. Za Jindřicha VIII. krále a katolické královný Marie požíval otec jeho veliké vážnosti u dvora. Ana však Alžběta dosedla na trůn, vidělo se mu jako katolíkovu nezbytnou býti potřebou, aby pro ostříhání víry svaté opustil vlast a usadil se v Nizozemsku. R. 1562 byl Gašpar, syn jeho, už knězem, jenž v Římě do Tov. Ježíš. vstoupil, ano i Drem. bohosloví se stal; neboť po odbytém noviciátě za nedlouho viděti jej bylo v Dillingách německých, kde výtečnými svými přednáškami bohoslovnými široko daleko proslul. P. Kampian poprvé se s ním sešel v Mnichově na cestě své z Prahy do Říma; i pojal k němu nemalou úctu poznáv nevšední jeho ctnost a učenost. Zdá se, že se o jeho družebné pomocnictví ucházel už v Římě a ještě více snad z Londýna na to naléhal, aby na missii anglickou poslán byl na výpomoc Gašpar Heywood.

Avšak Vilém, vévoda bavorský, zpěchoval se propustiti ze své země muže tak znamenitého, který u samých protestantů těšil se veliké vážnosti.

Nezbývalo tudíž, nežli že se sám Řehoř papež XIII. vlastnoručním listem na bavorského vévodu obrátil, aby se nezdráhal propustiti otce z Tov. Ježíš. kterých na missii anglické nevyhnutelná byla potřeba.¹⁾

Zatím pracovali oba missionáři neunavně na dědičné roli katolických předků svých. Avšak Kampian se netajil s nebezpečím, které jemu i na blízku Londýna hrozilo. Z té příčiny ve společné poradě se usnesli, že Kampian do Lancashire, katolické stanice od Londýna nejvzdálenější, se odebere, aby zde vysokým školám jak oxfordským tak kantabryjským (kambriďžkým) složil toužebně očekávaný list obrazy víry katolické.

Přáliť si mužové učení obou vysokých učilišť alespoň písemné slovo bl. Kampiana čísti, jelikož jim dopráno nebylo osobně jej slyšeti. Nebo jeho vědomosti vysoce cenili příznávajíce jim palmu výtečnosti; vždyť mnozí na stolicí učitelské ve sboru professorském byli buď jeho kollegové aneb jeho žáci a bývalí posluchači, kteří učenost jeho byli sami osobně poznali. Dobře jim v paměti ještě tkvělo, kterak bl. Edmund nevšedním leskem kdysi na školách oxfordských ozáren býval, tak že nejznamenitější studující za největší vyznamenání považovali to, směli-li nositi jméno Kampianistů. A cokoliv se o něm jako členu řádu Tov. Jež. a missionáři katolické víry po Londýně a celé Anglii roznášelo, zdokonalovalo v nich ještě více

¹⁾ List Řehoře pap. XIII. psaný 17. května 1581 čísti lze u P. Jindřicha Mor-a S. J., *Historia missionis anglicanae* str. 132. — u P. Agricolý S. J. *Historia provinciae Germaniae superioris.* str. 245.

a více vysokou vážnosť a domnění, které už dříve o něm měli. Jeho neobyčejná obratnosť řečnická a ryzost latinského slohu, v němž dovedl klassicky psáti, podněcovala zvědavost jejich, že toužili po tom, aby jim něco v latinském jazyku sepsal. I obrátili se na P. Persona, jeho staršího, by tento jej k tomu přijměl, kdyby snad z ostýchavosti váhal tak učiniti. Avšak Kampian se neostýchal a k větší cti a chvále Boží uvázal se s ochotou v dílo své.

Hlava XXIV.

Edmund Kampian pracuje o svém spisu „Desatero důvodů“.

Jako zlato má své ceny vezdy, kdykoliv se chová v držení, tak mají spisy blahoslaveného Kampiana stálou cenu, ač jest tomu více než 300 let, kdy psány byly. A působí opět a opět v myslí lidské ku poznání pravdy a ku spasení věčnému. Ne bez významu dáno jméno „zlaté knihy“ spisu, o němž Kampian pracovati začal.

P. Balbin ve svém díle latinském „Svatá země česká“¹⁾ píše, „že Kampian v Praze, ač tolik zaměstnán byl, několik spisů složil, ano,“ praví, „osměluji se tvrditi, že až na jeden neb druhý jako Obranu svou a Desatero důvodů a snad podobné, všechny spisy své v Praze buď sepsal aneb alespoň jejich trest čili jádro v myslí pojal.“

Když se Persons Kampiana tázal. jakou knihu

¹⁾ Balbinus Bohemia sancta str. 195.

by jim zamýšlel složit, měl na mysli, že by se utiskovaným katolíkům potěcha poskytnouti mohla a měla. Než Kampian byl již hotov ve svém plánu a vyjádřil náhled svůj, že by nejraději napsal „o kacírství na sotnách“ čili „o smrtelných úzkostech bludařů“ (de haeresi desperata.) Přátelé však namítali: „Podivno, nepřátelé zuří co nejhrozněji a nejděsněji a vy mluvíte o posledním jejich tažení?“ „Právě v této zuřivosti“ odvětil, „a v jejich hrůzách vidím jejich slabost; kdyby si byli svou věcí jisti a měli své stanovisko za pravdu, nikdy by se tak násilných prostředků nechápali. Neukazovali by se tak strašlivými, kdyby nevězeli v zoufalství.“

Přece se báli, že by nápis takový byl příliš strohý a čtenáře více rozvzteklil a proti katolické víře podráždil, nežli ke klidné úvaze důkladných věcí pohnul. Z té příčiny změnil Kampian poněkud svůj úmysl. „Nesmíte je vyzývati,“ tak domlouvali jemu prosebně, „a jste povinen sebe více tajiti, abyste nám ostal zachován.“ A Persons měl za to, že učence a doktory v umění sotva by usvědčil o tom, že na holičkách jsou.

Než Kampian sliboval, že s pomocí Boží dokáže, co šibenice a skřipce a všeliké způsoby násilné smrti katolíkům připravené znamenají, že vlastně jen potvrzují opravdivost výpovědi jeho, aneb jinými slovy: že protestanti, majíce všechnu moc v rukou a nemohouce důkazy pravdy katolické od katolíkům pouhými slovy vyvrátiti, odpovídají na ně katolíkům šibenicemi, skřipci a všelikými násilnými smrtmi. Jak mile se tudíž do Lankashire vrátil, dal se do práce. I nemohl se sám tomu dosti vynadiviti, že mu práce ta tak snadno se dařila. Když pak byl

v nejlepším proudu, slyší, že onen protest, který byl vládním úřadům pro případ zatknutí napsal, se dostal již do veřejnosti. Stalo se tak neopatrností přítele, jemuž byl opis protestu dotčeného svěřil; neboť do veřejnosti nepatřil opis ten vyjma případ zatknutí. Ihned byl v rukou všechněch, katolíkův i nekatolíkův, v tisících opisech. Ký div, že se i ke královně samé opis dostal. Urážela je v něm neobyčejná důvěra, s kterou si Kampian jaksi prý vyzývavě počíná. Brali mu za zlé, že se opovažuje k veřejnému boji o víru odpůrce své vyzvati.

Pročez, by si odpůrcové katolické víry ve své autoritě nezadali, uspokojili se z počátku tím, že si v soukromých schůzích s vysoka a zpupně vedli. „Co ten papeženec jesuita má tolik drzosti a odvahy na nás? Ajta člověk to psanec, který jako sůva nebo výr, za dne ve skryších se ukrývá, aby v noci po svých obětech poletovati mohl;“ tak z úmysla říkali vědouce dobře, kdo by Kampian byl. Predikanti pak ve svých modlitebnách neustále lidu hlásali, že list tento jest dílem sebeklamu a zešilené hlavy: oni že by vyzvání s radostí přijali, kdyby rozkazy královské jim nepřekážely. A proto prý nezbyvá než opovrhovati hrstkou papeženců, kteří hledají každé příležitosti, jak by veřejný klid rušili, vzpoury strojili a pod závojem horlivosti náboženské proti vládě a nejjasnější panovníci jejich brojili. A jelikož predikantům nikdo neodpovídal, měli tím více smělosti a tím větší hluk proti misionářům katolickým tropili.

Konečně dva z predikantů, jakýsi Hammer a Charek, spoléhající na tichost a trpělivost katolíků, chopili se i péra a uveřejnili na Kampiana list.

Psán byl ovšem bez hlavy nemaje do sebe ani řádného slohu; za to bubřel spoustou nadávek na sv. Ignáce z Lojoly a na řád Tovaryšstva Ježíšova jím založený. Přeložili totiž tito 2 kalvíniští kazatelé do jazyka anglického jistý hanopis 2 vystouplých jesuitů, kteří se kalem lživých výmyslů na svém pěstounu, řádu Tovaryšstva Ježíšova, chtěli prý takto pomstíti. Než jáсотu přílišného z toho přece nebylo aniž měl jáсот ten dlouhého trvání. P. Persons jako vůdce jesuitské missie sepsal za 10 dní obranu Tov. Jež. na drzé urážky dotčené. Obrana ta vyšla tiskem a jako zdařilá práce vůbec se zálibou čtena byla; neboť Persons psal jí s takovou důstojností, že odpůrcové byli jako zdrceni a zanevěřeli sami proti Hammerovi a Charkovi vytýkajíc jim přílišnou smělost' a nedostatečnou k tomu způsoblost'.

Ostatně Kampianovi nebylo se třeba ani hájiti, poněvadž jej znali z vysokých škol oxfordských, ano dopisem sboru professorskému zasláným viděli se býti spíše poctěny než uraženy. Těšiliť se mnozí na veřejnou hádku, by se ukázalo, na které straně by pravá víra byla. I sama královna a ministři její nenamítali prý by nic, kdyby někdo k veřejné potýčce o člancích víry se přihlásil.

Zpráva tato přijmela Kampiana k tomu, aby změnil spis svůj ve směru, který byl ve svém protestu ku vládě anglické napověděl. Sepsal tudíž desatero důvodů o pravosti katolické víry. Jako Persons se radil s Kampianem, prve nežli uveřejnil svou obranu, tak odevzdal Kampian svůj spis Personsovi s dokladem, že neobdrží-li schválení, uveřejněn nikdy nebude.

Zajímavé jsou zprávy o tom, s jakou opatrností a spolu obdivu hodnou neohrožeností P. Persons za nejurputnějšího stíhaní osobního tehdy v Londýně si počínal. Vypravuje se v životě jeho, kterak, aby unikl slídičův, několikráte svůj příbytek si zvolil u největších odpůrců, kolikráte na prahu samého žaláře, jindy u nejhrolivějších slídičů samých: div, že se vládě nenabídl ku hledání své osoby vlastní. Nejednou aby bezpečen byl životem, ubytoval se¹⁾ v palácích královny samé.

Tím krácel za příkladem svatého papeže Kaja, který za pronásledování křesťanů v Římě pod Diokleciánem v samém paláci císařském se ukryval. Španělský vyslanec Mendoza prokázal Personsovi mnoho velikých služeb tím, že ho nechal jako svého lokaje mnohokráte strážemi královskými bezpečně projíti. Oproti všem nástrahám podařilo se mu zřídit v Uxbridge katolickou tiskárnu na vydávání spisů pro ubohé katolíky anglické; což arci rozvzteklenost vlády proti katolické církvi v pravé zoufalství uvádělo.

Zatím bral se Kampian pomalu do hrabství Lancashire (Lenkešíře). Po třetí neděli postní 1581 zavítal ku p. Vilému Harrington-ovi, věrnému příteli svému, kde po 12 dní prodlel, aby svých „Desatero důvodů“ sepsal. Odtud pak cestoval dále ve společnosti svého bývalého žáka Dra. Mora a paní

¹⁾ Za ukrutného císaře pohanského Diokletiana nevěděli křesťané, kam by nejjistěji hlavu církve sv. před ním ukryli. I stalo se, že sv. Haštal, který byl pokladník a správce císařského paláce, ubytoval sv. Kaje papeže s mnohými křesťany v hořením patře samého paláce císařského, kde po delší dobu před nepřátely byl jist.

jeho jako sluha přistrojen až na místo, kam přijíti zamýšlel. Konalť manželé tuto cestu k vůli velectěnému knězi Kampianovi, aby jej bezpečně doprovodili. Více nežli 10 míst se jmenuje ve zprávách o missii této, kde se byl blah. Edmund na cestě své několik hodin zdržel, aby vykonal apoštolské dílo své. P. Jindřich More S. J. ve své historii anglických jesuitů píše, že ještě r. 1660 byla v krajině této živá upomínka na Kampiana a jeho kázání. Vypravovali si, kterak v domě pánů z Worthingtons-ů, když mu již v patách byli vládní slídiči a jej téměř už měli, domácí děvečka jej před očima nemilých hostů do rybníčka na dvoře strčila, tváříc se býti rozhněvanou na sluhu domácího, který se jí prý do cesty plete. Tím ale zachránila jej; neboť nemohli si nepřátelé Kampianovi mysliti, že by v umáchaném sluhovi, jemuž se řádně vysmívá'i, vězel právě Kampian.

Bylo to kolem velikonoce roku 1581, když byl spolehlivým poslem episek Kampianův Personsovi doručen. Tento nemálo se podivil spatřiv ve spise tom množství dokladů z rozličných spisovatelů, ze sv. Otců, ze všeobecných sněmů, z církevních dějin; což vše předpokládá obšírnou knihovnu, kteréž Kampian po ruce míti nemohl, aby mohl doklady ty porovnat s knihami náležitými, správnými-li jsou čili nic. Neboť v boji proti nepřítelům nesmí se užívati zbraně nejisté, která ráda selže; a byť i nebylo velkých nedopatření či nesprávností ve spise, postačily by i malé, aby celá kniha minula se s úspěchem. Pročež mu ihned odepsal táže se, zdali si vším tím, co byl napsal, také je jist oproti nepřítelům svým? Žádoucnou by bylo, doložil, aby

udal spolu prameny, z nichž byl čerpal. Mělo za to, že jest holou nemožností, aby, kdo neustále na cestách se trmácí, pořáde jsa nucen měniti svůj příbytek, a nemaje knih potřebných po ruce, mohl z paměti bezpečně uváděti tolik dokladů z rozličných knih. Kampian sice odvětil, že doklady jeho z rozličných knih uvedené za přesné a neporušené má, že však nebude na škodu, učiní-li se pro větší jistotu zkouška nová a porovnají-li se doklady ty s prameny svými poznovu.

Jakýsi mladý pán, jmenem Tomáš Fitzherbert, člen¹⁾ jednoty Gilbertské, právě oženilý, byl za nejschopnějšího uznán, aby spisem Kampianovým pověřen jsa sběhal knihovny londýnské a porovnal s prameny samými četné doklady „Desatera důvodů“. Což když se bylo stalo, svěřena samému Kampianovi dohlídka na tisk, aby beze vší vady se dostal spis do rukou mužů vzdělaných, pro které vydán byl. Latinský spis tento měl nápis: *Decem rationes certaminis in causa fidei, Academicis Anglis a P. Edmundo Campiano e Soc. Jesu oblatae.* (Desatero důvodů zápasu o nauce sv. víry, jež anglickým učencům na vysokých školách P. Edmund Kampian z Tovaryšstva Ježíšova věnuje).

¹⁾ Tomáš Fitzherbert, tak o něm píše Simpson str. 200., stal se po smrti své choti knězem, vstoupil do řádu Tovar. Ježíšova a působil jako rektor kolleje anglické v Římě.

H l a v a XXV.

Edmund Kampian podává obsah a účel spisu „Desatero důvodů.“

Zajímavé-li jsou okolnosti, za nichž byla knížka tato sepsána, ještě zajímavější jest veleučenecký obsah a jádrný sloh, v němž jest kniha ta složena. Býval druhdy blah. Edmund prve nežli vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova, sám dlouhá leta posluchačem ano i professorem na vysokých školách oxfordských a to před 12 teprve lety; pamatovali se proto mnozí z profesorů oxfordských a kantabryjských naň a znali jej osobně.

I přáli si viděti jej a slyšeti. Což Kampian učiniti nemoha, sepsal na žádost university oxfordské spisek v řeči latinské, který „decem rationes“ „desatero důvodů“ slove. Věnován jest tudíž, jak v úvodu sám podotýká, členům vysokých škol obou universit anglických v Oxfordě a Kambridži.

Ve své dedikaci uvádí příčiny, za jakými napsal obranu své osoby pro vládu anglickou, aby pro případ, že by zajat byl, věděla čím jest, jaké povolání má a co v Anglii pohledává. Pamatovaliť se, kteří byli s Kampianem na vysokých školách před lety, kterak kdysi v Oxfordě jako živý obraz ctností ve mladistvém věku posluchačům druhým se jevil, tak že nejznamenitější ze všech za velikou čest považovali, směli-li po něm Kampianisty slouti. A cokoliv byli nyní o apoštolování jeho slyšeli, jejich vážnost k němu a domínku jejich o bohatosti jeho velikého ducha stupňovalo a zdokonalilo ještě,

tak že byla veliká jich zvědavost táhnoucí se k jeho spisu novému.

Obsah spisu, o němž veleučený spisovatel katolický Antonín Moret se tehdy vyslovil, že jest „zlatou knížkou věru prstem Božím psanou“, jest následující: Deset velice pádných a nevývratných důvodů hájí víru katolickou a poukazuje na ty nekonečné a nejapné nedůslednosti i nedostatky jinověrců.

První důvod vzatý z Písem svatých: Jinověrci zavrhnouše veškero ústní podání, ve které jako ve druhý pramen zjevení Božího se hned z počátku církve věřilo a doposud věří a které neomylně katolické církvi nasvědčuje, odvážili se toliko Písem sv. se dovolávati. Když pak ani tu pro své nesprávnosti a nepravosti nenalezli útulku, byli nuceni i Písmo sv. zkomoliti t. j. buď jisté knihy buď jisté stati z nich vynechati aneb je pozměniti. Z čehož patrnó jest, že se jim nejedná o zbožnost alebrž o uhájení bezbožnosti jejich.

Druhý důvod vzatý z pravého smyslu a rozumu Písma sv.: Nastal u nich obyčej, že, když se na ně Písmem sv. doráží, souvislosti a porovnání rozličných míst z Písem sv. se dovolávají; a když jsou i tu u konce, pak pohrdnuvše vši starobylostí církevní, na svůj vlastní výklad spoléhají dle svého rozumu si Písmo sv. vysvětlujíce; čímž na jevo dávají, že jim z božské pravdy v skutku nic už nezbylo.

Třetí důvod vzatý z církve svaté: Jinověrci vykládají si pojem církve v ten rozum, že církev tolikerym způsobem v Písmech sv. doporučená jediné vyvolence Boží do sebe zahrnuje, k nimž kdo

přináleží, lidem sice povědomo není, ale jedině Pánu Bohu. Z čehož patrně, že sami ku pravé církvi nenáleží.

Čtvrtý důvod vzatý z církevních sněmů obecných: Všeobecné sněmy církevní, k nimž se povolávají vrchní pastýřové a pak kdokoliv v církvi sv. vynikají, členové co do věku nejzasloužilejší, co do vědomostí nejosvědčenější, co do hodnosti nejpřednější; k jichž zdaru se používá všech prostředků božských i lidských, toliko by pravda na jevo přišla. A k tomu se vyzývá Duch sv. církvi sv. slíbený, by na pomoc přispěl. Těmito a takovými sněmy pohrdají jinověrci; čímž s důstatek dokazují, že jsou s cesty ku pravdě vedoucí daleko sběhli.

Pátý důvod vzatý ze sv. Otců: Titěž lidé se vychloubají, že opovrhují svatými Otcí, starými učiteli církevními, a to veskrze všemi, jako by snad jinak mohli, chtějí-li si býti důsledni. Tím však právě doznávají, že jsou mimo sv. církev, nad níž prozřetelnost božská bdí.

Šestý důvod vzatý ze základů sv. Otců: Kdo svatého Otce zná, ví, že hlavně na Písma svatá spoléhají; pročez odpůrcové jejich tím, že jimi pohrdají, zlehčují Písma svatá a pravý výklad jejich. Patrně tudíž jest, že se Bohu samému takto zprotivují.

Sedmý důvod vzatý z dějin: Dějiny církevní všech věků jakož i dějiny obecné, ba i jednotlivých národů líčí nám toliko buď děje katolické buď nástrahy bludařů proti katolické církvi. Kdo tudíž proti katolické církvi brojí, chtěj nechtěj

soudí, že po době apoštolské buď pravé církve nikdy více nestávalo, buď že oni sami ku pravé církvi nijak nepřináležejí.

Osmý důvod vzatý z průpovědí zdravému rozumu se přičících (paradoxa): Netoliko podivné ale rozumu zdravému až příliš protivné a rouhavé jsou výpovědi jejich o Bohu, o Kristu Pánu, o člověku, o hříchu, o spravedlnosti, o sv. svátostech a o mravu křesťanského života; z čehož vším právem soudíme, že se s duchem pravdy božské naprosto minuli.

Devátý důvod vzatý z klamných závěrků (sofismata): Hlavní náboj k boji proti katolíkům berou jinověrci ze své prohnalosti. Napřed si něco usmyslí, což vydávají za nauku katolické církve, ač to ani stínem nauky katolické není; načež do toho střelí. Z toho ovšem s důstatek vysvítá, že pravdy ani za mák nemají.

Desátý důvod vzatý z porůznych svědků odevšad: Kamkoliv se obrátíme, všady nalezáme přemnohá svědectví pro naši katolickou víru, nijaké pak nasvědčující víře evanělické. Nebo ať už pozvedneme zraků svých vzhůru a poohledneme se po svatých a vyvolených Božích, ať schýlíme zraků svých ku propastem pekelných zavrženců, ať se porozhledneme po židech církev utiskujících neb pohanech neb turcích neb blu-

1) Hlasy katolického spolku tiskového č. 4. 1888 přinesly „Desatero důvodů“ v překladu českém dle P. Ondřeje Modestina T. J. Ovšem že překlad nikdy nepodává dokonalost původního znění, jmenovitě když jest dílo mistrovské. A mistrovským dílem obrany jest spis desatero důvodů.

dařích vůbec, ať se obrátíme k národům a říším křesťanským a jinam a jinam: odevšad nás to nutká doznati, že mimo katolickou církev není cesty spásy na světě.

Účinek spisu byl nevýslovný. Samému spisovateli přinesl korunu mučeničskou; nebo za 3 neděle byl v okovech. Jakmile spis vydán byl, nastalo všestranné stíhání jeho, až Kampiana našli, zajali a do žaláře nejtěžšího v londýnském Toweru uvrhli.

Čím urputnější nepřátelé církve katolické byli, tím více je dopaloval spis tento; div, že mnozí zlostí nepukali. Lord Burghley psal 25. července dopoledne na biskupa londýnského Aymlera, aby neváhal ihned vyvrátiti důvody tyto; ano odpoledne téhož dne zaslal list druhý o týchž důvodech. Arci že se biskup zpěchoval omlouvaje se, že prý spis ještě ani neobdržel. „Ostatně“ doložil v odpovědi, „je mi tak zle do nohou, že maje třebaš exemplář spisu toho, nemohl bych se ani do jeho studování bez velikých nebezpečí o život pustiti.“ I prosí lorda, jemuž již prve přináležel péči míti o veškeré církve jako o stát, by ráčil ustanoviti komissi bohosloveckou, která by spis Kampianův vědecky prošetřila a důvody jeho vyvrátila; spolu pak mu doporučí, by se postaral o potřebnou knihovnu, bez níž by se nic nepořídilo. Za tou příčinou dává mu radu a jmenuje mu 19 nejučenějších mužů celé Anglie, nejbystřejší to hlavy jako děkany svatopavelského v Londýně, pak v městech Winton, York Christ-Church, Windsor, Salisbury, Ely, Worcester a Kanterbury a j., kde jich hledati dlužno. Nowell, děkan svatopavelský, a Day, děkan wind-

sorský, měly za to že dílo to ani Kampianovo není. Kterak prý by mohl jediný učenec, jmenovitě na cestách ustavičně jsoucí a nemaje ani klidu ani knihovny, dílo tak učené sepsati: spíše, tvrdili, je to dílo společné, o němž pracovali nejučenější jesuité a sice po nemalý čas.

Dva dni potom, 27. července, psal biskup londýnský zpatovav se poněkud, Burghley-ovi: „Co do důvodu osmého, kde jest řeč o tak zvaných paradoxach t. j. průpovědích zdravému rozumu se přičících, lépe bude nám, když se ani Luthra ani Kalvína a j. ujímati nebudeme. Mimo to pozoruji, že se nedrží Kampian textu hebrejského, alebrž Písma dle LXX. (Septuaginta t. j. sedmdesáte překladatelů, kteří původně hebrejský text převáděli na jazyk řecký.) Proto tuším mezi učenci ohlasu nedojde.“ Ovšem každý v oboru Písem sv. učený ví, že naopak autority má Písmo sv. dle LXX. oproti textu hebrejskému mnohem větší.

Na tom ještě se nepřestávalo. Dva z nejznamenitějších profesorův oxfordských a kantabryjských škol byli ustanoveni, aby důvody důkladně prozkoumali a odvetu na ně sepsali. Napsali ji sice; ale jednak vyšla odpověď jejich teprve po mučnické smrti blah. Edmunda, jednak obdrželi na své odpovědi se strany katolické vyvrácení námitek tak důkladné, slušné a v pravdě zdařilé, že patrný byl klam a lichost činěných jim námitek. Ano malý co do objemu než nemalou knihovnu předpokládající spis Kampianův vzbudil celou řadu spisů jak se strany jinověrců tak se strany katolíků.

P. de Backer S. J. vypočítává množství rozličných spisů, které na to se objevily.¹⁾

Kdo nám může pověděti, kolik tisíc duší došlo spásy a obrácení spisem Kampianovým v Anglii? Toť sám Bůh ví. A kdo nám může spočísti všech těch, kteří po celé Evropě spis tento četli a u sv.

¹⁾ De Backer I. díl fol. str. 1029. Bibliothèque des écrivains de la Campagne de Jésus.

Zajímavý snad bude leckterému čtenáři výpočet více než 40tera vydání spisu Kampianova „Desatero důvodů“, proto je dle P. de Backer-a S. J. zde podáváme:

V původním jazyku latinském: 1. v Anglii jako rukopis u p. urozené Cecílie v lesíku stonorském 1581; 2. v Římě 1582; 3. v Římě 1584; 4. Herbipoli 1589; 5. v Paříži 1601; 6. v Antverpách belg. 1582; 7. v Ingolštadt u bavor. 1584; 8. Lichae Solimor. ve Španělech 1601; 9. opět 1604; 10. v Krakově 1605; 11. ve Vidni 1676 (Congreg. Mariana); 12. v Praze 1692; 13. Cadomi 1616; 14. v Trnavě uhersk. 1700; 15. opět 1742; 16. v Kolině nad Rýnem 1594; 17. opět 1600; 18. opět 1601; 19. opět 1613; 20. opět 1710; v Rorschachu švýcar. 1606; 22. opět 1608; 23. v Lyonu franc. 1622; 24. Rupellae (Rupelmonde-u belg.) 1585; 25. v Mohuči nad Rýnem 1602; 26. v Kolosváru maďarském (Claudiopoli) 1738; 27. Barcelonae ve Španělech 1889.

Překlady jsou: 1. francouzský v Paříži 1601; 2. opět 1612; 3. v Duaku belg. 1582; 4. německý v Ingolstadt 1583; 5. opět 1602; 6. v Mohuči 1589; 7. v Kolině nad Rýnem 1600; 8. český v Praze 1601; 9. v Olomouci na Moravě 1602; 10. v Praze 1888; 11. polský 1584; 12. vlášský v Janově 1584; 13. flamský v Antverpách 1592; 14. v Lovani; 15. německý v Münsteru 1646; 16. opět 1669; 17. anglický v Londýně 1606; 18. opět 1667.

katolické víře se utvrdili, anebo nejsoucí členy katolické církve k ní přilnuli, jelikož spis ten 40ti a více vydání v rozličných jazycích a zemích došel. Co se pak blah. Kampiana samého týče, psal ještě dne 9. července svému Generalovi P. Claudiu Akvavivovi list, poslední to do Říma. „Nikdy si nepočínali“ píše, „nepřátelé naši zuřivěji a ukrutněji jako právě nyní: avšak za to nebyla záležitost Ježíše Krista v lepším a jistějším stavu jako v době této. Nemajíť už žádných jiných důkazů leč takových, v nichž předvěti slove skřipce, hlady, klení a rouhání. Nepřátelé naši jsou jako zdrceni; oči a uši všechných po celém království jsou obráceny k nám a katolické církvi. Nezbyvá k vítězství našemu už nic, nežli aby knihy černidlem psané, které se den co den pro katolickou víru tisknou a čtou, zaměněny byly knihami samou krví psanými.

H l a v a XXVI.

Kampian a Persons opět se sešli. Kampian na blízku popraviště. Nesnáze tiskárny katolické šťastně přemoženy. Spis „Desatero důvodů“ dokončen a rozšířen v Oxfordě i poplach z něho.

Kde se P. Persons s blah. Kampianem sešel, na jisto udati nelze. Někteří mají zato, že v Londýně samém: avšak těžko jest tomu uvěřiti, poněvadž sám byl už příliš rozhlášen. Přes to vše přece P. Possoz píše, že po velikonocích blah. Edmund do Londýna zavítal, kde se setkal s Per-

sonsem a druhými přátely. U katolíkův arci se neubytovával, aby naň žádné nepadlo podezření, alebrž najímal si byt ve veřejných hostincích: nicméně se věnoval službám katolíkův, jedněm dávaje rady jak by si tu a tam počínati měli, druhé zpovídaje a svátostmi jim posluhuje, ano kázal den co den kolikráte, jak se k tomu nahodila příležitost. A byla řeč jeho tak dojemná, že nejednou pro hlasitý vzlykot lidu nebyl ani sto, aby dále mluvil; i nucen býval ustati, až se myslí posluchačů utišily. Dále vypravuje P. Possoz, kterak doprovázel P. Kampian Persons-a na cestě k jakési urozené rodině jménem z Harrowa. 4 hodiny (15 angl. mil) od Londýna bydlela urozená paní, která pomocí kněží z Tovaryšstva Ježíšova přestoupila s celou svou rodinou, s dítkami i čeládkou, na katolickou víru. P. Persons byl sem pozván. aby po několik dní pokračoval u vyučování křesťansko-katolickému náboženství. S radostí přijal Persons pozvání a to tím více, jelikož v zámku byla znamenitá knihovna; a mimo to naskytla se příležitost pobytu několik dní o samotě a použití ji ku vlastní obnově v duchovním životě. Sem tudíž zavítal Persons s Kampianem.

Na cestě octli se najednou asi 50 kroků oblíže Tiburnu, uzavřeného totiž místa, kde se zločinci odpravovali; které však místo posvěceno bylo krví mučnickou slavných reků katolických, kteří vykřváceli pro svou víru. Když sem oba missionáři stihli, obnažil Kampian hlavu svou a uklonil se hluboko; načez přiblíživ se ke dřevu šibenice u věš úctě vstoupil pod ní; bylať postavena právě podle cesty.

Persons uzřev to ulekl se; než Kampian pravil: „Velebný Otče! což nevidíte, že šibenice tato má podobu kříže? Já se klaním oznaku sv. Kříže. Za Jindřicha VIII. a za královny Alžběty zemřeli tu mnozí sv. mučéníci za sv. náboženství své. Úctu vzdávám památce jejich; neboť, tak alespoň u sebe myslím: za nedlouho budu i já tak šťasten, že mne na toto místo posvátné a posvěcené krví mučeničskou zavedou a na smrt vydají.“

Zatím trápila je starosť, kterak by „Desatero důvodů“ nejsnáze se vydati mohlo. Dáti spis do tisku v cizině, nezdálo se býti vhodné: objednatí pak lis v zemi tak pobouřené v tiskárně společné bylo spojeno s tisícerymi nebezpečími, kterých uniknouti zdálo se býti nemožností. Nejprve si vyhlídli několik knihtiskáren spolehlivých v zemi: ale tu jim přitanulo na mysl, co se přihodilo jakémusi Karter-ovi, který za to, že se propůjčil svou tiskárnou katolickému učenci Řehoři Martinovi, do žaláře uvržen byl. K takovému podniku, pravili si vespolečně missonáři, nikdo se pro nás neodváží. Nezbyvalo nežli zakoupiti nějakou knihtiskárnu se vším příručím a zařízením. K tomu arci třeba peněz. Kdo medle jich poskytne? Od koho a kým ji zakoupíme? A komu tak choulostivou práci potom svěříme? A mimo to kdo povede lis a obstará závod, aniž by sám životem to zaplatil? Což, kniha se dá psáti, aniž kdo o tom ví: ale tiskárny nelze se bez hluku upotřebiti. Než konečně vzmužili se řkouce: Jelikož se jedná o dílo ku cti a slávě Boží, nesmíme příliš tesklivosti a nedůvěře dáti místa.

Jakýsi pán, Štěpán Brincley, jemuž se missio-

náři svými zámysly svěřili, zjednal peníze; onť sám vyhledal člověka ochotného zaprodati svoje náčiní a stroj. Několik katolických sázečů a dělníků tiskařských mělo tolik odvahy, že se uvázali v dílo. S chutí se začalo. Tentýž pán oblekl si dělníky, by ani nejmenší podezření nevzniklo, v oděv panský, i procházel se s nimi veřejně, jako by mu byli rovni. Přisedše do dílny svlekli oděv jim nepatřící a dali se do práce poznamenavše se sv. křížem. Dílna sama byla na statcích p. Brincleyových asi 2 hodiny od Londýna; dům ten byl arci před všelikým nebezpečím vnějším chráněn, avšak správce statků nebyl dosti spolehlivým člověkem. I bylo třeba před ním velmi se míti na pozoru.

Vše se dařilo. Až jeden dělník chtěje nakoupiti papíru v Londýně poněkud nemotorně si počínal; tím v obchodníkovi vzbudil podezření a ten jej ihned udal. Policie v skutku jej zatkla a do žaláře uvrhla. Kampian se tím arci zalekl. Než vrhl se na kolena modle se k Hospodinu, kterýž ihned pomohl. Dělník totiž se k ničemu nepřiznal. Záhodno a potřebno však bylo, veškeren tiskařský závod ten převésti dále od Londýna. A převeden byl skutečně přičiněním téhož pána na 20 angl. mil, t. j. 5 hodin cesty od Londýna do přisbytku paní Cecilie Stonorové, šlechtické a svaté vdovy, která od smrti svého chotě žila jediné Bohu a dobrým skutkům. Dům její byl o samotě takořka uprostřed lesa; a přece bylo spojení snadné pro všeliké potřeby, nebo na blízku bylo městečko jménem Henley. Zde tedy bylo na 20.000 exemplářů „Desatera“ vytisknuto.

Zatím pokračoval Kampian ve svých apoštol-

ských pracích ku spáse nesmrtelných duší. Jeden kněz neobyčejných ctností a u věku již pokročilý, Richard Moric, stal se dohlížitelem tiskárny, i vzal si na starost všechny potřeby co do osob i náčiní. Za to byl napotom nucen dáti se na útěk. I odebral se do Remeše a pak do Říma, kamž přibyl právě, když počala Dru. Allenovi kynouti vysoká důstojnost kardinalská. Richard Moric zemřel v koleji anglické. Krajané jeho ctíli jej velice jak za živa tak i po smrti jeho.

V Oxfordu i v Kambridži udíleli se při konci školního roku na vysokých školách stupně akademicko-učeneckého povýšení v jisté dni. Dne 27. června byly první výtisky spisu Kampianova už hotovy. A ty právě měly příležitost při udílení vysokých stupňů akademické učenosti na dotčených universitách tehdáž veliký význam a veliký úkol. Vysokým školám oxfordským byl k dotčenému účelu ustanoven r. 1581 den po neděli sv. Apoštolů Petra a Pavla, příští pak neděle byla ustanovena k témuž účelu školám kambridžským. Obyčejně bývalo tu nádhery mnoho a z celého království všickni vysoko postavení i pro vědu velmi zajatí sjížděli se ku slavnostnímu zakončení vysokých škol. Čekanci rozličnýsh stupňův akademických chystali se dlouho napřed již k veřejným disputacím a výstupům, majíce osvědčiti i schopnosti své.

Královští úředníci, baronové, šlechta vůbec a panstvo se zálibou dívali se na rozkvět mládeže, budoucí a drahocenné to naděje vlasti své. Davy lidstva bývaly přítomny, aby měly rozkošnou podívanou na lesk a slávu neobyčejnou. V Oxfordu dála se slavnost v kostele Marie Panny. Prostory

chrámové jsou tu velmi rozsáhlé. I postaveno lešení pro diváky a několik hodin napřed už bývalo jako nabitó.

Nikoliv náhodou, ale řízením Božím stalo se, že spis Kampianův se dotiskoval před slavností řečenou. Velký počet exemplářů se proto zaslal ihned do Oxfordu ke slavnosti 3 dni trvající. Jakýsi kněz Hartley převzal tuto úlohu. Přestrojen za kněhkupce přivezl s sebou 400 knih, které buď po městě rozdal aneb před zahájením slavnosti na dějiště rozhodil.

V pondělí ráno scházeli se studující vysokých škol majíce na starosti, by vše bylo napřed připraveno k jednání. Tu a tam spatřili pohozené knížky a zvědavě sáhli po nich chtějíce zvědětí co by tam bylo. Překvapení jsouce obsahem pravdy, která se v nich hájila, neméně nežli výborným slohem a elegantní řečí latinskou, pohlcovali téměř každé slovo. A neustávali ve čtení ani když jednání slavnostní bylo začalo. Snad ještě nikdy nebylo mezi studentstvem tak málo pozornosti ku přednáškám veřejným a tolik lhostejnosti k disputacím čili hádkám vědeckým jako letos. Professorstvo, šlechta a panstvo četně zastoupené nemohlo si vysvětliti, co se to letos děje, že posluchačstvo vysokých škol druhdy plno ohně a nadšení, tentokráte tak po tichu sedí a v cosi jiného pohrouženo jest.

Jakmile první zasedání se zakončilo, tu teprve počínali poznávati příčinu neobyčejného zjevu. Všichni, hosté i hostitelé, byli jako v jirkově vidění; druh na druhu s udivením patří. Kdo pravou víru už byli pochovali, neustupně zastávali se bludu a jali se proti Kampianovi zuřiti; i roztrhali ve hněvu

svém spis, jenž obsahoval do sebe odsouzení bludu. Lhostejní pak a lidé, kteří neradi se věcmi vážnými obírají a nadevše milují zábavu, rozprávěli vespolek o obsahu spisku těšíce se, že budou míti evanděličtí kazatelé perný kus práce, aby zmařili mocný vliv, jež „Desatero důvodů“ na čtenáře nepochybně míti bude; a z toho že jim vzejde zase něco zábavy. Někteří však ještě nerozhodli se s kterou stranou jíti jim dlužno, zdali s novými naukami vládou podporovanými se spřáteliti čili neuprosně a rozhodně státi ku katolické víře; tací se stali zamyšlenými přečteš spisek i pravili si: „co to asi znamená, co na nás čeká?!“ Za to katolíci uvědoměli u sv. víře dali otevřeně radost svou na jevo, že zase jednou statečně a mistrně o zásady pravé sv. katolické víry bojováno bylo. Nemálo zajímalo i to, kterak stejně smýšlející seřaďovali se v davech, načež jedni zaujali určité stanovisko příznivé neb nepřiznivé, druzí pak nejsouce si vědomi svého stanoviska v tichosti si vyprávěli, co se na obou stranách mluvilo. Všichni se chtěli obeznámiti s knihou. Proto sotva že kdo ji přečetl, podal ji druhému, šla z ruky do ruky; čímž se katolická víra poněmhu zase rozšiřovala. Účinek spisku, jehož se 20.000 exemplářů vytisklo, byl ohromný. Patrně bylo, že dílo Boží jest také prstem Božím psáno. K a m b d e n, historik osobní královny Alžběty, arci odpůrce všeho co katolické slove, dí, že jest to umění čarodějnické velikého černokněžníka. Návraty do lůna katolické církve byly četné; sami nepřátelé, úhlavní příznivci bludu, druhdy tak srdnatí, stali se mnohem tišší a skromnější. Ani jeden z nich se neodvážil nějak zlehčiti důkazy Kampianem podané

věda, že by nic nepořídil v mysli posluchačstva svého. Tajili hněv svůj a skřípěli zuby, když jich nikdo neviděl z odpůrců. Nemajíce protivníci pravdy katolické tudíž, čím by se opřeli proti spisu dotčenému aneb jakou by odvetu dali, ustanovili se upotřebiti tím většího násilí proti odpůrcům svým.

Priloučíme tuto na doklad, kterak působili první 2 jesuité angličtí Kampian a Persons, svědectví Dra. Allena, který působení jejich od července 1580 až do července 1581 takto posuzoval. Psaltě z Remešského semináře anglických chovanců do Říma řediteli koleje anglické, P. Agazzarimu, takto: „Ctihodní otcové tito získali v Anglii pro sv. víru více duší v tomto jediném roce, nežli by jich byli získali aneb získati mohli jinde po světě za celý bytí sebe delší život svůj.“ A brzy na to psal tentýž Dr. Allen výhradně o blah. Kampianovi: „P. Edmund jest ve svém povolání neméně horlivým a činným; ano má se za to, že Anglie čítá letošního roku o 10.000 katolíků více nežli vloni měla a kdo ví, zdali Hospodin kde na světě mimo Anglii toho roku živému slovu Božímu větší síly a poženějšího úspěchu dopřál.“ Ký div, že byl blah. Edmund ve svém apoštolském působení i ve svém utrpení šťasten.¹⁾

HI a v a XXVII.

Edmund Kampian poslednikrátě na svobodě; místo jeho zatknutí.

Uspěchy, s kterými se „Desatero důvodův“ Kampianových v Oxfordě potkalo, byly skvělé.

¹⁾ Bartoli S. J. Anglia II. str. 102.

Kněz Hartley, který rozšiřováním spisu toho pověřen byl, nemálo se z toho radoval. I přišel a vyhledal Kampiana v lesíku paní Stonorové, aby se s ním 2 neb 3 dni pobavil a o všem jej uvědomil, co jej zajímalo. Vypravěl všelicos též jakémusi panu Rolandovi z Oxforda, který byl paterum z Tov. Ježíšova dobře znám. Byltě totiž pro svou víru pohánán i před soud a tento jej odsoudil k té muce, aby se mu uřezaly uši. Tato muka a toto zohavení těla jeho, které hrdinsky podnikl, svědčí právě o stálosti jeho u víře! I zachránil život svůj k tomu, aby mohl vázati katolické knihy.

„Slyšel jsem“, tak vyprávěl Hartley dále, „kterak jeden dělník téhož pána ve svém špatném rozmaru vytýkal Rolandovi, že v Londýně papeženské knihy vázal v pokoji jakéhosi neznámého pána; o čemž měl úplnou jistotu, an mu sám ve práci pomáhal. Tu vyhrožoval svému pánu, že ho udá; ano mluvilo se i o tom, že se tak ve skutku stalo. Odcestoval prý dělník onen den do Londýna; a dosti možná, že Roland už vězí v okovech.“

Persons vyslechl zprávu s nemalým rozechvěním. „Už tomu dlouho, táže se Persons, „co jste zprávu tuto slyšel?“ „4 dni jsou tomu,“ praví Hartley. „Než, velebný otče, proč blednete; neběží tu nijak ani o vás ani o Kampiana: toliko o mne se tu jedná. Byl to můj pokoj a moje knihy vázal a já jsem onen neznámý pán“.

Na to pravil Persons ke Kampianovi: „Důstojný otče jest-li tomu tak, pak jsme oba ztraceni; neboť na výpověď bídníka onoho vyšle se hlídka zajisté do příbytku mého, která vše prohlídne a všechny kouty prozkoumá. Připravte se na cestu; já zatím

se o to postarám, bychom zvěděli, co se děje.“ Z té příčiny zavolal si sluhu svého, muže katolického, a nařídil mu: „Sedněte na kůň a zajedte co nejrychleji do Londýna. Pozor, abyste se neprozradil: zajedte ke příbytku mému, kde se hleďte dopátrati, co se bylo stalo. Potom se vraťte, byste nám co nejdříve zcela jisté zprávy přinesl.“

Sluha uháněl ani cesty nešetře přes role a luka. Už za hodinu se vracel přinášeje smutnou novinu. Když prý jel tou jistou čtvrtí, zaslechl z jednoho příbytku pláč a zoufanlivé volání o pomoc jakési ženy, u níž když se byl zastavil, slyšel, kterak její muž pronajal pánovi neznámému pokoj. I stalo se v předešlou noc, že Tomáš Wilxe, tajemník vládní, vrazil se sto ozbrojenci do příbytku našeho, jež veskrze prohlédali. Na neštěstí našli v pokoji onoho pána množství růženců, medailek, obrázkův a jiných věcí. Za to vzali mi muže, jelikož on doma nebyl, svázali ho a do žaláře uvrhli.

Zde byl ubytován Hartley sám.

Na tom nepřestávajíce vrazili do domu sousedního, kde zajali mladého muže, jelikož u něho našli kalich s ostatními potřebami k službám Božím. A mladý muž tento v skutku byl kněz. Byl to blahoslavený Alexander Briant, jehož v pravdě jali a nikdy více na svobodu nevydali. U něho bydlel a své věci uloženy měl P. Persons.

Uslyšeavše zprávu tuto viděli, že je zle a že nezbyvá nežli ukrytím se spasiti. Napřed se tudíž postarali o to, by tiskárnu co nejlépe uschovali, aby snad přátelům jejich z toho nevzešly věci nemilé. Měli za to, že se jim asi na vždy bude rozloučiti; za tou příčinou druh druhovi vykonal

generalní zpověď a spolu obnovili sliby své. Nastaly jim hrozné dni. V každou chvíli slyšeli o P. Briantovi, o jeho mukách, trýzních a výpovědích. V každou chvíli mysli, že královští vyzvědači už jim v patách jsou.

Všecky tyto jednotlivosti vyprávěl P. Persons sám latinskému životopisci Pavlu Bombinovi. Než Kampian v obou dnech velkých strachů pranic se nezměnil, ani ve svých modlitbách; i v noci spal klidně, jako by nic netušil. Veškeré řeči, které spolu vedli, měli za předmět, jak by se svým soudcům okázati, jak by mluvití měli, kdyby se jim bylo hájiti.

Nejméně byl Kampian znám v hrabství norfolkském. I radil mu Persons, aby se tam odebral. V Lancashire byly ještě nějaké knihy jeho, kterých potřeboval: proto prosil, by si směl tam pro ně zajeti; avšak nesměl se u nikoho z katolíků ubytovati, na noc byl mu vykázan nocleh ve veřejných hostincích. Asi ve 3 hodiny ráno opustili koňmo příbytek p. Stonorové poděkovavše se za vše dobrodiní; objali se ještě jednou a na památku vyměnili si klobouky, načež se rozešli. P. Persons se odebral do hrabství kentského.

Kampian přemýšlel, kam by se měl obrátiti. Tu mu na mysl přitanul zámek urozených pánů Yatovských. I obrátil koně svého a hnal se úprkem za Personsem zpět, by mu oznámil úmysl svůj. Domácí pán, hlava šlechtického domu jménem Yates, byl za příčinou sv. víry právě v poslední čas do Londýna zavezen a uvězněn. Ze žaláře psal Kampianovi prosbu, aby se přece jednou také do Lyforda, kde jeho ubohá rodina na zámku trvá,

odebral a ji potěšil. Z počátku se Kampian omlouval dalekou cestou a mařením času. Než pán neustával. Jelikož mu Kampian spolu nebezpečí cesty takové vyložil, neobtěžoval ho více. Avšak za pobytu svého v Lankashire jel nejednou okolo zámku Yatovských. Svědomí mu vytýkalo, že by jakousi povinnost měl navštíviti a potěšiti rodinu, jejíž hlava v žaláři za sv. víru strádá. Zámek lyfordský stojí v širém poli byl po způsobu středověkých hradů obehnán příkopami; měl tudíž visuté mosty, hradby, cimbuří a hlídky. Urozený pán usídlil tu 8 řeholnic z řádu sv. Brigity, které mívaly druhdy své sídlo v Anglii; ale za královny Alžběty byly odtud s násilím vyhnány. Z počátku zarazili sídlo své v Belgii. Avšak nepokoje nizozemské přinutily je opět k útěku. Nevědouce potom kam se uchýliti, vrátily se do své vlasti, kde však jim bylo podrobiti se nástrahám a zkouškám pernějším nežli bylo všeliké vyhnanství. Na rozkaz nekatolické vlády zmítáno jimi a vymítán žalář za žalářem, až se jich několik pánů, slitovavších se nad nimi, ujalo. Královna svolila a 8 z nich přijal pán lyfordský do svého domu. Zde jim byla ovšem věnována veliká pozornost. U vši úctě chovali se všichni domácí k osobám Bohu zasvěceným; upravilo se jim křídlo domu, by mohly pro sebe Pánu Bohu sloužiti a svou řeholi s pořádkem řeholní kázně zachovávat. Měli tu kapli a v ní oltář s kůrem. Jmenovitě matka domácího pána, zbožná to a vážná vdova a v dobrých skutcích bohatá, měla ze syna svého pro skutek tento velikou radost; i převzala vši starost o ně, ano přidávala se k nim, pokud měla pokdy, vedouc s nimi život zbožný a přísný.

Rovněž se tu zdržovali potají dva kněží zastávající potřeby duchovní. Všichni tudíž obyvatelé si přáli, kéž by jednou bylo lze také Kampiana spatřiti a slyšeti; byliť o něm tolikero chvalných věcí slyšeli co do ctností jeho i co do učenosti. Rádi by se mu byli dušň svou svěřili a o radu se jeho pozeptali. Kampian měl zajisté příčiny, pro které si přál zajeti k Yatovským. A co medle P. Persons jeho starší? Nepochybujeme, že schvaloval všechny důvody Kampianovy: ale za příhodnou neměl cestu tuto. Právě proto, že rodina jest tak vznešená a zbožností neobyčejnou tak vynikající, nebude asi radno zavítati tam, nemá-li rodina ta u veliké nesnáze uvedena býti. Nebo jak mile se přátelé četní o vašem příchodu dovědí, pohne se všecko za vámi; čímž nepřátelé na sebe upozorníte ba i na obyvatele zámku Yatovského uvalíte celou spoustu věcí nejhorších. „Známtě, můj drahý otče, vaši lidumilnou povahu; vímtě, že nejste s to, abyste pomínil příležitost, něco dobrého kdes vykonati. Tolikéž mně předobře známo, jak nerád oslycháváte prosby přítelovy. Povědomi jsou mi též Yatovští. Jak mile budete na místě, nepustí vás odtamtud.“ „Udejte mi tudíž, velebný otče,“ pravil Kampian, „kolik hodin neb dní se smím tam pozdržeti; já se podle toho na vlas zachovám.“ „Kdo mi za to bude ručiti,“ odvětil Persons. „Nechť bratr Ralf, tak říkali bratru Emersonovi, jede se mnou a nade mnou bdí,“ tak nabízel a navrhoval sám Kampian strážce. „Budiž. Bratře Ralfe, budete P. Kampiana představeným; ať vás poslouchá jako mne na místě Božím. V Lyfordu netrvejte déle nežli den neb noc a dobu ranní, kdy můžete mši svatou sloužiti a

pokud třeba bude i někoho vyzpovídati; krátké kázáníčko postačí. Vy pak, bratře, nijak nedopusťte, aby P. Kampian v Lyfordu déle prodlel nežli jest ustanoveno.

Dobře tak: vše zachováme, s radostí chci býti poslušen, myslil sobě blah. Edmund. Objavše se ještě jednou uháněli koňmo cestou svou. K večeru byli už na zámku. Kdo medle popíše a vysloví radost i překvapení všech obyvatelů zámku? Užřevě P. Kampiana padli všichni, kteří se byli sešli, na kolena a proudy radostných slzí oblívaly jejich tváře. I nechtěli se pozvednouti, dokud by jim nepožehnal. Věda Kampian, že nesmí určenou lhůtu překročiti, vyznal, že nemá mnoho kdy. Téže noci učiniv jim napřed krátké naučení všecky vyzpovídal. Ráno pak sloužil jim mši sv., při které všichni přistoupili ke stolu Páně, po čemž ještě kázání z úst jeho zaslechli.

Po kratičkém zotavení od práce dal jim Kampian s Pánem Bohem; neboť přese všecky prosby a hlasitý vzlykot nesměl se dáti obměkčiti dovoloávaje se povinné poslušnosti své.

Právě v ten čas navštívilo několik katolických pánů zámek Yatovský. Bylo jim nápadno, proč dnes vše jaksi vyrušeno a smutno. I tázali se po příčině. A slyšeli, že tu byl P. Kampian, než déle tu prodlíti že nechtěl, tak že jej sotva viděli; sloužil mši sv., kázal slovo Boží jako s nebe poslaný, vyzpovídal nás a podal nám sv. přijímání. Cože, zvolali udivení jednohlasně, P. Edmund že zde byl? My toužíme už tak dlouho po něm, bychom jej viděli a slyšeli! Byl tu právě před námi a ušel nám. Kdy pak zase přijde? Měli jste jej pozvati.

To by bylo márné, odvětila paní domácí; odporoval všelikému doprošování. Nesmí, jestli mu to zakázáno. Proto byl rychle konec učiněn všemu smlouvání. Než odpověď taková je nezastrašila. Všichni se obrátili na kněze tu ukrytého, žádající na něm, by vsedl na nejlepšího oře a hleděl ho dostihnouti. Proste, nužte, nepovolte, až se s vámi vrátí. Kněz tento slove Tomáš Ford, kněz rovněž učený a svatý, který zemřel jako mučéník a mezi blahoslavence spolu počten jest.

Povolil tudíž koni uzdu, tak že větrem uháněl. K večeru vskutku Kampiana a soudruha jeho dohonil. Našel jej v jednom hostinci na blízkou Oxforda obklopeného četou studující mládeže a několika professory. Ačkoliv se všemožně vyhýbal stykům, aby neupoutal na sebe pozornost, poznali ho přece. Jeden kněz ze zámku lyfordského Kampiana provázal. Skoro veškerá mládež doprošovala se toho na něm, by tu několik dní pobyl, že by se s ním rádi o katolické víře radili, aneb, aby jim alespoň kázání učinil. Což Kampian však neuznával za radno.

Zatím přednáší druhý kněz z Lyfordu poslaný žádost. Nutkání jde teď z obou stran. Vše jako jedním hlasem volalo, že duchovní otec nesmí žádosti tolika katolíkův oslyšeti. Tu prý povinnost káže vrátiti se do Lyforda, sláva Boží vyžaduje toho na jisto, aby se vrátil. Kampian se omlouvá, řka, že mu to zakázáno; tu povinnost káže napřed poslouchati staršího, jenž mu vytkl den. Proti poslušnosti nelze jednati.

Ale vždyť se tu nesmí slovo dle písmeny tak bráti, naráželi opět. Uvažte sám úmysl toho, jenž vás poslal. Kdyby zde Persons byl, zajisté by vás

do Lyfordu poslal. Jestliže vám propůjčil den, byste vyhověl zbožnosti několika osob, povolil by vám několik dní, kterých by zapotřebí bylo, abyste vyhověl tužbám tolikerych osob, jimž můžete velmi prospěti. Jest zrovna pátek; posečkejte do rána a zítra se vraťte do Lyforda, v sobotu a neděli můžete je poučiti, vyslyšeti zpovědi jejich a potěšite je.

Kampian nebyl v stavu odolati jsa až k slzám dojat. „Ale já nejsem svým pánem, doložil; tuhle bratra Ralfa jsem povinen poslouchati. Pošle-li mne, půjdu. Kolem stojící nevěděli, mají-li se smáti aneb do opravdy na bratra se obrátiti. Znamenajíce pak opravdivost slov, — byltě ustanoven bratr Emerson Kampianovi za vůdce a staršího — obklopili ho. Z počátku se človíček ten maličko vzpíral nechtěje o nějaké změně ani slyšeti; když mu ale předstírali, že změna taková jest zajisté Personsovým přáním a když začal Ralf naslouchati důvodům obou kněží jakož i učených pánů oxfordských, vymizela v něm všeliká statečnost k dalšímu odporu; což znamenajíce ti, kteří jej přemlouvali, aby Kampiana do Lyfordu pustil nazpět, doložili: Máme za to, že by nejvhodnější bylo, kdybyste sám (Ralf totiž) zajel do Lankashire a přivezl odtud knihy, které tam zůstaly. Ctihodný otec Kampian nechať se vrátí do Lyforda. V neděli neb v pondělí ráno odcestuje a vy můžete v tutéž dobu se dostavití na pomezí hrabství norfolkského, kde se spolu setkáte.“

Bratr nevěděl, co má na všecko to odpověděti. Svovil řka: „Dobře, tedy zajedte do Lyforda“. Ne-
tušil ovšem, že se hodina od Pána Boha usta-

novená blíží, by Kampian mučenickou korunou za nedlouho korunován byl a že on (Ralf) stane se prostředníkem v zatknutí jeho.

H l a v a XXVIII.

Edmund Kampian na zámku urozených pánů Yates.

Co se Kampian v Lyfordu na zámku urozených pp. Yates zdržoval, oddán byl s nadšením pracím apoštolským, tak že pozorní posluchači napnutě naslouchali slovům jeho pronikavým, aby jim ani jedno neušlo. Uchvátil je; každý chtěl s ním promluvit slovo důvěrné; nebo měli jej za svatého a horlivost jeho za apoštolskou a brdinskou. Avšak zatím potloukal se člověk ničema po hlavním městě Londýně, až se představil tajemníku vlády Walsinghamovi žádaje, že by rád vstoupil do služby špehounské čili tajné policie u královny Alžběty na lapání katolíkův, že by si rád zahrál na Jidáše Iškariotského; nechť mu řeknou, mnoho-li jej za jeho řemeslo věru přenekalé očekává mzdy. Člověk ten slove Jiří Eliot.

Pocházeje z rodiny katolické a zámožné, byl považován dlouhý čas za člověka poctivého a upřímného křesťana. Než ti kteří jej znali z blízka, říkali o něm, „že jest samá zarputilá vášeň“. Jak mile si něco do hlavy vezme, doložili, nedá si nic říci a všeliký odpor proti němu znamená tolik co na kámen naraziti. Vnuč znamenitého kancléře anglického Tomáše Mora, jenž za Jindřicha VIII. pro sv. víru jako mučeník zemřel a spolu s naším

Blah. Edmundem Kampianem mezi blahoslavenci na oltáři se skví, Tomáš Ropper, měl Eliota ve svých službách; a po několik let byl s ním úplně spokojen, tak že se mu se vším zúplna svěřiti směl. Že by mu byl kdo v mravnosti cos závadného vytýkati mohl, i toho při něm nebylo. Později však si vyprávěli lidé a to na základě pravdy, že prý kohosi zavraždil a oloupil; byl sice na svobodě ponechán, až by na pŕhon došlo, nebyl však nikoliv bez dohlídky strážce. Za nedlouho potom svedl dívku, která byla rovněž u p. Tomáše Roppera ve službě: načež se dali oba na útěk. Eliot si zašel do Londýna, kde vyhledal důvěrného přítele bývalého pána svého, jakéhosi Jana Painea, důstojného a vzorného kněze katolického; myslitě pomocí jeho že si vymůže, aby se vzali, pak že by se vrátili ku pánu svému, aby je na milost přijal.

Důst. kněz potom také blahoslavený mučeník Jan Paine vytýkal zrádci svému, jak nepočestně si byl vedl; i žádal na něm, aby se ihned oba vrátili ku pánu svému. Co do ženitby, pravil dále, že za okolností takových nelze na ni ani mysliti. Eliot se náramně rozhněval. A od té chvíle nemyslí na nic nežli na pomstu; z té příčiny vyhledal státního tajemníka Walsinghama. Před ním se ke všem zločinům svým přiznal ale spolu hned doložil: „Byl jsem také papežencem, avšak světlo čistého evangelia mi otevřelo oči; a protož volím vše tisíckráté nahraditi. Nechať mi dopřeje Její královská Milost života, já se jí věnuji tělem i duší. Odhalím jí úklady katolíkŕv a svolí-li, dovedu je i odstraniti. Známeť všecky jejich pikle a úkryty; myslím, že v brzce bude království této nákazy

morové zbaveno“. „Dobře tak“, odvětil Walsingham, „cokoliv slibujete, jest velmi hezké. Než kdo mi za vaše slovo ručí, že pravdu mluvíte?“ Jedno slovo významné bylo odpovědí: „Dejte mi několik mužův a uzříte co dokáží“.

V britickém museu ¹⁾ jsou uloženy až podnes listy zrádné, které byl Eliot psal nepřátelské vládě anglické. A první z nich už podává množství jmen znamenitých rodin, které prý zapleteny bývaly ve vzpouře proti královně.

Walsingham zavolal několik tajných strážníků řka: „Ejhle tito jsou k vašim službám“. Nato se odebral Eliot zrovna do bytu důst. p. Jana Paina, jehož na místě zatkli a do okův uvrhli. „O!“ zvolal mstivý zrádce s radostí, „toť hlava hrozné vzpouře proti naší nejmilostivější panovnici. Než spojenců má na 50. Nuže i já sám byl u pána tohoto mezi zasvěcenými spojenci. Ale vše vám povím; toliko mějte strpení“. Walsingham viděl s kým jest mu jednati. Bez rozpaků sliboval, že mu královna milosti života udělí, ano jej i bohatě odmění za prokázané služby. Takových jako ty's právě potřebujeme. Jakoukoli nám službu prokážeš, uvidíš, kterak se ti naše nejjasnější královna panenská odmění, pravil otrok vládní. „A což přivedu-li jesuity?“ — Pak se nadíti můžeš i hodností a bohatství ba všeho.“ Slibovány mu arci hory dolů i uvidíme ještě, jak se mu v skutku za jidášské služby odsloužili.

¹⁾ Nám Slovanům bude musem britické vezdy ve-
znamenito pro nálezy listů papežských ve při sv.
Methoděje s německými biskupy.

Eliot byl všecek šťasten. Půjdu z města, a bych celé království prohlédati měl, neustanu, dokud jsem Kampiana a Personsu nenašel. Pověřen královským listem, ano právomocí opatřen, by mu k službám bylo mužstvo vládní, cítil se býti mocným jako posud nikdy nebyl: ba i do všech krajů vyslány povely, by rozkazy jeho v platnosť vešly a poslušně se plnily.

Jelikož mu však na vyšším místě přece dosti nedůvěřovali, dán mu za průvodčího ničema prohnanejším ještě nežli on sám byl. Dne 14. července byl blah. Jan Paine zatknut a do Toweru zavlčen.

Edvard Rishton¹⁾ o něm dí, že byl velikým dobrodincem Eliotovým. Dne 15. července opustili oba dva ničemové hlavní město nevědouce posud, kam by a kterou stranou zaměřiti měli. Den na to byla neděle, 9tá totiž po sv. Duchu, když se přiblížili k lyfordskému zámku. Eliot uzřev výstavný zámek tento jal se vzdychati: „Jaká to výstavnost,“ pravil k svému soudruhu, „ale kterak se do zámku dostati! Nepochybuji, že ještě dnes hojnou kořist bychom míti mohli. Zním rodinu tuto. Pod střechou touto zajisté přebývá některý kněz; možná že tu doupe několika nočních ptáků. Jsoutě zde i jeptišky. Dnes je neděle; nade vši pochybnost je tu mše sv. Pranic bych se nedivil, kdyby tu i nějaký jesuita

¹⁾ Edvard Rishton, světský kněz z angl. koleje římské, spolu s blah. Kampianem do Anglie zavítal; od něho máme znamenitých zpráv v tak zvaném *Diarium rerum gestarum in Turri Londinensi 1580—1585*. Celá 3tí kniha v dějinách rozkołu anglického od Sandersa jest jeho dílo jakož i přivěšený denník.

se skrýval. Než kterak tam: hle! hle! visecí most, vysoké zdi a příkopy, a železná brána zavřena. My jsme cizinci a hlídka je přísná.“

Tvář jeho se zasmušila; než za chvíli se vyjasní a radostně zvolá: „Už je vyhráno. Jestli zde v zámku kuchař, který kdysi sloužil se mnou u téhož pána Tomáše Roppera. Ohlásím se, smím-li navštívit přítele. Jenom rychle, bychom ničeho nepromeškali.“

I jdou podél příkopu až k můstku, kde byla brána zavřena. Zazvoní a táží se vrátného po kuchaři, bylo-li by možná s ním promluvit. Proč pak ne? Kuchař přijde, pozná svého přítele a vítá jej srdečně. Eliot, jenž se tvářil býti zbožným katolíkem, pravil mimo jiné i to: „Příteli, jest dnes neděle; víš, že každý pravý křesťan, může-li, jest povinen obcovati mši sv. Já myslil, že máte také kněze a mši sv.; snad mně můžeš vymoci dovození, abych se služeb Božích směl účastniti. O jak bídně jsou našinci všichni za nynějších poměrů službami Božími opatřeni a obsluhováni.“

„Bůh asi viděl vaši tužbu a poslal vás sem,“ odvětil kuchař, „by se vyplnilo přání vaše. Ale nejste sám; kdo jest tento váš soudruh?“ „Nebojte se,“ odpověděl Eliot, „toť spolehlivý člověk, mohu zaň ručiti jako za sebe; arci že v okolnostech takových potřebí jest mnoho opatrnosti.“

Slovy těmito zapudil v kuchaři všeliké pochybnosti a veškeré obavy. I kdo by se byl nadál, že může člověk takovou měrou se přetvařovati? „Posečkejte maličko,“ pravil; „ohlásím vás u vrchnosti.“ Moudrá paní zarazila se nad tím a zdráhala se. I řekla prý „kdyby tu alespoň nebyl veledůstojný

host P. Kampian!“ Než kuchař přimlouval se příliš
řka: „Znám člověka docela skrz na skrz. Jest to
Eliot, který sloužil u p. Tomáše Roppera se mnou.“
„Tedy s Pánem Bohem,“ odsekla paní dosti nemile
a rozmrzele.

Kuchař vraceje se pln radosti dí k přfchozím:
„Bude mše sv. a smíte býti přítomni. Jak šťastná
pro vás to náhoda! Považ, dí potichu k Eliotovi,
„mešká tu právě věhlasný P. Kampian, který bude
mši sv. sloužiti a kázati.“ Jakmile Eliot zaslechl
jméno Kampianovo, chvěl se na celém těle radostí
či spíše ďábelskou chtivostí po své kořisti. Přítel
věrný zatím ani zdaleka netušil, že radost Eliotova
není leč radost tygra číhajícího na kořist nejtuč-
nější. „Tu přece nesmí soudruh s námi jíti, jelikož
není ani katolíkem. Proto jej odešlu,“ tak obelstil
Eliot svého přítele kuchaře. Zatím ale vyslal Eliot
druhého ničemu na nejbližší stanici s písemným vý-
nosem vládním, by ve jménu Jejího Veličenstva
žádal o 100 mužů na zatknutí jesuity Kampiana,
jemuž by na stopě byli.

Eliot byl tudíž vpuštěn a líčenou zbožností
ke druhým se přidružil. Zatím P. Kampian do-
zpovídal; i přistoupil k oltáři, aby sloužil mši sv.
Po evangeliu obrátí se ku shromážděným, aby vyložil
podle slov sv. Lukáše k. 19. 41. význam slzí Páně.
„Za onoho času, když se přiblížil Ježíš k Jerusálemu,
vida město, plakal nad ním“ Ke slovům těm
učinil výklad velice dojemný poukázav, jak veliká
jest zaslepenost Anglie ubohé. Odhalil tu v obraze
útisky katolíků, kteří jako divoká zvěř všady
honění a rozehnáni, všady pronásledováni jsou.
Hlasitý pláč a vzlykot odpovídal, s jakým dojmem

se byl u svých posluchačů potkal. I sám Eliot prý všecken dojat zaplakal. Koho oplakával, zdali svou oběť? Snad ji slzami chtěl obmyti, aby tím čistější a Bohu milejší ve smrti byla.

Někteří arci pozorovali na zrádci již při mši sv. jakýsi nepokoj; i měli za to, že asi pomýšlel na to, nebylo-li by vhod hned na místě u oltáře výkazem vládní listiny ve jménu královny bl. Edmunda zatknouti: než buď že svědomí mu nedalo, buď že se bál četně shromážděných pánů, nečinil toho. Z listu, který napotom psal Dr. Allen rektorovi anglické koleje do Říma, jest průvodno, že asi 80 osob mši sv. obcovalo, mezi nimiž byl též značný počet katolických studujících z Oxfordu. Těch se asi Eliot zalekl obávaje se, by odvahu či více drzost svou nezaplátil třebaš životem.

Hlava XXIX.

Edmund Kampian přijímá zrádce s myslí klidnou.

Jakmile bylo po službách Božích, přiblížil se kuchař k Eliotovi, který chtěl náhle odejít. Kuchař prosil ho, aby ostal. „Tak to u nás bývá pravidl; kdo byl na mši sv., ostane též na oběd. Proč tak na kvap? Urazil byste předobrou naši vrchnost, kdybyste hned odešel.

Eliot se vzpíral všemožně řka: že nezbytně musí dále jít. I počínal si urputně a podurděně, tak že tvář jeho cosi závadného a velmi podezřelého vyzrazovala. Bedlivý pozorovatel bylby už hned cosi nemilého tušil. V krátce byl Eliot ten tam,

unikl a spěchal vstříc svému průvodčímu, brzy-li tu bude s hlídkou strážní.

Zatím navštěvovala urozená paní Yatovská své hosty, kteří v několika místnostech zámku uhostěni byli; hledala též muže, jež byl kuchař s sebou přivedl, ale nezastihši ho netušila nic dobrého. Nechtěla však nikoho v nejlepší náladě zarmoutiti; neboť byla u všech radost velická. Konečně nařídila, aby hlásný s věže dobře dával pozor a hosty s blížícím se nebezpečím obeznámil.

Sotva že bylo po stole, příběhne hlásný. Zdaleka je prý viděti jakési jezdce, kteří se bez pochyby sem na zámek ženou. I zmocnil se strach všech přítomných. Jedni stáli v úzkostech a hrůzách jako omráčení, druzí se rozutíkali, hledajíce úkrytu, muži plní hněvu radili se, co by se v případě nejhorším státi mělo.

Tu se ujme slova P. Kampian řka: „Nač se báti, k čemu se raditi; o koho tu běží, jsem já. Bůh nepřipustí, aby kdo pro mne něco trpěl.“ Měl se k tomu, že půjde sám hlídce v ústrety. Ale domácí vrchnost toho nedopustila: „My jsme ochotni trpěti s vámi“, pravila; „nač ale do náručí biřiců se vrhati? Mámeť ve stěnách útulky, do nichž nikdo nevnikne a v zákoutí domu ještě pařez z velikého stromu. Záleží na tom, abyste se ukryl.“ Kampian uposlechl a skryl se. Než sotva že s oběma kněžími do úkrytu zalezl a dvěře se uzavřely, byla hlídka v zámku.¹⁾

¹⁾ Tentýž Eliot padouch, který před nedávnem celou hodinu klečel v kapli a tak zbožně se modliti zdál, stál nyní v čele tlupy.

Prohlíželi celý dům. Eliot sám vodil a řídil hlídku počínaje sobě s lotrovskou horlivostí. Prolezli všechny díry, vylezli až na střechu. Člověk ohyzda jednal velmi surově s vrchností domácí, i paní Yatovskou sveřepě týral, služebnictvu činil pohrůžky a dal vylámati dvěře, rozházeti nábytek, a kde jaká stěna, velel vše oklepati a prozkoumati.

I sami podřízení jeho počínali si vůči takovému zlochu mnohem šetrněji a zdvořileji. S nevolí ovšem poddáni byli nevlídnému vůdci v tak nepočetném díle. Byliť mezi nimi mnozí z bechyňského okresu, kde vysoká rodina Yatovských požívala veliké vážnosti. A protož nejsouce s jednáním Eliotovým srozuměni jevíli více útrpnosti nad domácí vrchností a úctu k cizím kněžím.

Hledali až do večera, než na štěstí nenašli ničeho, tak že zrádci rozvzteklému bylo s nepořízenou odejítí. Druzí omlouvali se u panstva tím, že jim kázala povinnost poslouchati a konati, co ve jménu Veličenstva přikázáno bylo. I prosili za odpuštění. Eliot se jim vykázal plnomocným listem vládním, jsa také hlavní příčinou všech nemilých udalostí které se tu sběhly.

V životopise latinském blah. Edmunda od P. Bombina psaném líčí se vše do jednotlivostí podle vypravování samého P. Personsa, který vše jako nejbližší svědek věděti mohl, ano jako vůdce Kampianův věděti byl povinen. I dočítáme se též u něho, že ubohý kuchař až v zoufalství se octnul a spatřiv zrádce chtěl se naň vrhnouti s veškerým služebnictvem a za jeho zrádu jej rádně potrestati. Toľiko opatrná paní zabránila tomu. Snad by jej byli

zabili, kdyby se byli nelekali velikého hříchu a hrozného soudu u spravedlivého Boha.

Ozbrojenci opustivše zámek lyfordský stranili se Eliota, nechtíce ani v jeho nadávkách ani v jeho nekalých vtipech účastenství míti. Rozmrzeni jsouce, že jich použito k lotrovskému dílu, rozmlouvali vespolek, až tu začali si dobíratí vůdce: „Hle, hle, to je těch papeženců, kterých s sebou vlečeme! A co jsme jich pobili!“ Eliot skřipěl zuby; lál na liknavé soudruhy: „Kdo ví, možná že jste sami ve spřežení s nimi. Myslíte-li, že jesuitu dostanete tak hle beze vší námahy do svých rukou, aneb že jej snad najdete kdesi v háji neb na procházce v zahradě? Co jste činili? Zdí jste se ani nedotkli, tu jste nepobourali.“

Takovým tlacháním ještě více rozduřeni odvětili: „A kdo nás zplnomocnil pobourati zdí?“ Tu vytáhne Eliot listinu a předčítá. Avšak nevěřili mu. Ano jeden z nich tuše jakýsi podvod díval se mu přes rameno, čte-li v skutku podle písma. Eliot vida, že jsou proti němu, provolal: „Toť potupa listiny královské;“ ano člověka toho zatknul a jako zastánce jesuitův udal u vlády. Ostatní dostali strachu a odmlčeli se. Tu zastaví Eliot hlídku a káže jí, aby se ihned vrátili a znova a důkladněji vše prohledali. Zatím se v zámku radovali, že tak šťastně z nebezpečí vytrženi byli. Spasiteli svému vzdali díky za ochranu zvláštní. Radostí se objímali, jako by byli unikli hrozně bouře. Paní z Yatovských dala ihned zavřítí zámeckou bránu a vytáhnouti most; načež se jala ukládati vše na svá místa do starého pořádku. Než náhle přiběhne poděšené služebnictvo a hlásí, že tatáž hlídka ve jménu

Jejího Veličenstva žádá znova přístupu do zámku. Nové hrůzy a postrachy! Jediný Kampian je klidný, těší všecky, by se nebáli a doufali v Hospodina. Ženské pohlaví se dalo do pláče; kněží se do svých úkrytů opět utekli; služebnictvo se rozutíkalo. Paní domu ohlásila se býti nemocnou a uložila se.

Když stráž přišla, povolala si k sobě dozorce; načež trpkými slovy toužila na nelidskost jednání. „Vy máte na mne namířeno, jako jsou mého muže potud znepokojovali, až jej do žaláře zavlekli. Před chvílí jste zvrátili celý dům a přece jste nenašli co jste hledali; k čemuž se vracíte? Vím to, že hledáte mou smrt. To vám bude asi velikým vítězstvím, jestliže vaší vinou žena zahyne. Což já se odevzdávám se vším do vůle Boží: avšak vy byste měli hanbou hynouti!“ Slova její sprovázána slzami dojala dozorce. I doprošuje se; jak by nepoctivo bylo tolikero svízelnů na ubohou paní uvaliti, a uznává řka: „Ale jak si máme pomoci, když nám nezbyvá nežli rozkazům vládním se podrobiti. A jelikož provedení hlídky svěřeno jest člověku tak zuřivému, těžko se dá co dělati. Já seč síly mé stačí, přičiním se, by se Vaší Urozenosti žádné příkoří nestalo. Vyvolte si část obydlí kteroukoliv: postarám se všemožně o to, aby znepokojována nebyla.

Už se setmívalo. Paní z Yatovských si vyžádala právě část, která byla kněžím nejbližší. Dobře, budiž; podřízenci prohlíželi tudíž částí domu ostatní. Opět se vše přehazuje; i do zdí se buší, není-li kde jakás ozvěna. Než za nedlouho mají práce do syta, žádají jísti a pít, až opili jsouce usnuli.

Vrchnosť domáci arci nespala a její služebnictvo bez vědomí chasy prohlížející pozorovalo každé její hnutí. Přesvědčena jsouc, že hlídka postavena u jejího obydlí tvrdo spí a ostatní rovněž nic o sobě nevědí, vstala, otevřela úkryt, aby ubohé oběti z doupěte vystoupiti mohly a poněkud čerstvým ovzduším pookřáli.

Byla zajisté vítaná příležitost k úniku; než pohlaví ženské úzkostlivé dovolávalo se potěchy u P. Kampiana za to, že tak statečně a moudře dovedly si vésti v tolikerých nesnázích. I dají se při tom do hlasitého pláče a vzlykotu, až se hlídka začne ze sna prohrabávati. Rychle se odeberou všichni 3 kněží na své místo; tu neopatrně narazí jeden z nich na něco a učiní tím šramot.

Hlídka procitne, dělá povyk, druzí přiběhnou též volajíce: „Jesuité, jesuité, slyšeli jsme jejich kroky; jsou tu na jisto. Právě v tomto křídle se zdržují.“ Nemocná paní se zpěčuje, dovolává se dozorce; ale žádná odpověď se neozývá, toliko slyšeti výhrůžky a pozorovati násilné bezpráví. Vše prohlížejí; žádný kout neostane nepovšimnutým, i kamna se rozbijí. Avšak nenašli pranic. P. Kampian se ještě v čas do svého úkrytu nepozorovaně se soudruhy schoval.

Už bylo ráno. Najatá stráž utrmácená a rozmrzelá chce zase s nepořízenou domů se vrátiti. Eliot jsa zahanben, že po druhé marně hledal, myslí že má ostudy na zbyt. Ve hněvu svém nevěděl co činí; oči jeho sršely oheň a pomstu; křičel házeje sebou semo tamo. Jdou po schodech dolů; sluha který dle povelu domáci vrchnosti je provázel, kráčel statečně napřed v čele. Tu najednou

Eliot zastaví se a poukázav na jistou zeď zařve: „Tato zeď zde nebyla ještě ohledána.“ Právě tu byl úkryt Kampianův. Sluha zbledl; což Eliota neušlo. Proto zkřikl z plna hrdla: „Ajta něco pronás* ; při čemž z úst rouhavé slovo vypustil. „Už jste pobořili téměř všecko všady“, koktá ustrašený sluha; „ještě není dosti?“ „Přikazuji“, volá Eliot tím zuřivěji, „by se tato zeď strhla. Kde jaká železná páka: nechať ihned stráž se do práce dá“. Již již slyšeti jest rány do zdi, v níž ukryté jsou oběti. Jak asi bušilo srdce Kampianovo a soudruhů jeho! Zeď povoluje; zrádce křičí: „Tu jsou, tu jsou“. Několik kamenů ze zdi vypadne a blah. Kampian s oběma kněžími zámeckými Janem Kolingtonem a blah. Tomášem Fordem se objeví. Poslední zemřel také jako mučeník a apoštolskou stolicí jest spolu za blahoslavence vyhlášen. Vidouce, že je zle, navzájem se ještě vyzpovídali a rozhrěšení si vespolně dali. Nalezení byli majíce ruce k nebi v modlitbě sepjaté a na hlas se modlíce: „Pane, staň se vůle Tvá.“

Tak se vyplnilo, co byl Kampian před rokem svému vrchnímu představenstvu, totiž Generalovi Tov. Jež., Everardu Merkurianovi psal: „Zatknou mě nikoliv, kdy se lidem zlíbí, ale až se Hospodinu zalíbí.“ Mimo blah. Edmunda a soudruhy jeho zajali též četu předních katolíků, kteří nejdražší oběti mše sv. Kampianové obcovali aneb v opatření úkrytu mu nápomocni byli. Beze strachu ano za štěstí majíce, že směji za sv. víru trpěti, sdíleli se svým vůdcem všechny útržky a křivdy, kterým vydání byli a jména jejich jsou zapsána v knize duší hrdinských, které pro Boha a Ježíše Krista i životy nasadily.

Eliot se stal vítězem. Jak si asi výstředně oproti svým obětem počínal, snadno lze se domyslit. Jeho srdce jidášské cítilo se přešťastným; už jakoby v rukou měl vše, co mu za odměnu vládní ministr Walsingham byl sliboval. Všeho bude v brzce hojnost, myslil sobě; což medle jest nad bohatství a královskou přízeň. Jesuitu mám a sice nejpřednějšího. Jaká to kořist! I k samému Kampianovi se blíží. Jaká slova ve své zhýralosti a zlobě k němu mluví, spíše se každý sám domyslí, nežli by to péro vypsati dovedlo.

Za to ale Kampian je dobré myslí. Ani toho nejmenšího nepokoje ni nevole ni zármutku není na něm pozorovati. S každým mluví tak vlídně a tak skromně, jako by se zvláštního nic nebylo stalo, tak že samá stráž je až k slzám dojata obdivujíc statečnost takového muže. Proto se k němu s úctou velikou chovali. Smutná tato událost se sběhla 17. července 1581.

H l a v a XXX.

Edmund Kampian na křížové cestě do Londýna.

Podivné bývají cesty člověka, kterými jej vodí Prozřetelnost božská. Alfred Froster, kolega Kampianův z vysokých škol oxfordských, byl právě místodržitelem královským provincie lyfordské, kde blah. Edmund zatknut byl. Škoda že nebyl doma, když Eliot zrádce u něho se domáhal 100 jezdců jako hlídky vojenské. Zajisté by mu nebyl pomoci propůjčil k dilu tak nepočestnému a bezbožnému.

Než Hospodin ve své Prozřetelnosti dopustil toho, aby sluha Páně v utrpeních jako zlato v ohni zkoušen byl.

Jakmile byl Froster zpraven, že P. Kampian jest jeho zajatcem, ihned spěchal do Lyfordu. Zde kázala arci povinnost úřední podati vládě vědomost o tom, co se bylo stalo: než dokud instrukcí neobdržel, co a jak se má s obětí dít, obcoval s ním velmi vlídně a uctivě. Studovaliť spolu v Oxfordu; byltě již tehdy svědkem neobyčejných schopností a vlastností Kampianových. O jeho ctnostech šla už tehdy po celé vlasti jedna chvála: nyní ale slyšel množství obdivu hodných věcí o apoštolu katolické církve a výsledcích práce jeho. Ovšem cítil se nešťastným, že nemohl z okovů a jisté smrti vytrhnouti toho, jehož miloval. Nabídl mu k zatímnímu pobytu nejpřednější a nejvýbornější část zámku lyfordského a po daném slovu ponechal ho úplně na svobodě.

Kampian nedbaje vlastní nehody neb výhody použil dobroty a přívětivosti pána svého k tomu, by potěšil přátely své a utvrdil je ve sv. víře; často mluvíval k nim o pokladu pravdy sv. víry katolické, dával rady každému kdokoliv žádal zvěděti, jak by měl život svůj spravovati, aby bohumilým byl.

Za 3 dni došla od královny zpráva úřední, že Kampian pod bedlivou hlídkou do Londýna zavezen býti má. Na 200 kavalíru z blízka i ze zdálí tehdy se v zámku sešlo, aby se s ním rozloučili; načež se vydali společně vězňové na cestu. Ani u těch pláče nebylo a žalu, alebrž více u oněch, kteří s ním býti nesměli. Každý měl za to, že by

v okovech byl šťastnějším. Sběh lidstva byl ne-smírný; toužiliť viděti jednou a snad naposledy srdnaté vyznavače sv. víry. Nejvíce utkvívaly arci zraky všechněch na Kampianovi. Jeho skromnost a přívětivost, jeho klid nelíčený a odevzdanost do vůle Boží, jeho vlídná slova hýbala srdcem, tak že každý přítel i nepřítel viděl oběť nevinnou, k níž útrpností pojat byl. Nápadně ustával lid v hovoru jsa zamýšlen nad tím co se dalo.

Tu se dere najednou ku předu člověk drzý; oproti ubohým obětem vede si až hrůza zpupně a pohrdlivě. Lidé si povídají: „To je Eliot“ a ne-vole projímá je. „To je ten Jidáš zrádce; měli by ho oběsiti, když toho nechce sám učiniti jako Jidáš, který se sám na stromě oběsil. Byla by to pravá odplata pro něho!“

Cesta do Londýna byla Kampianovi a sou-druhům jeho cestou křížovou avšak velice vítězo-slavnou, jmenovitě tré měst se v úctě k blah. mu-čeníkům vyznamenalo. Dějiny anglické jmenují Abingdov, Henley a Kolbruk.

Abingdov město jest toliko asi 4 hodiny od Oxfordu vzdáleno. Když uslyšelo studentstvo se sborem professorským, že Kampiana tudy povezou, veškerá téměř universita opustila učiliště, aby na své oči spatřili chloubu svých vysokých škol, aby poznali muže apoštolského, který v knize „Desatero důvodů“ tak skvěle a rozhodně hájil katolickou víru, že všeliká pochybnost zmizela u toho, kdo upřímně pravdy si hleděl. Ač měl kolem sebe hlídku, pozdravoval bez ostychu na všechny strany své bývalé kolegy nabízeje se jim, přejí-li si od něho několik slov. „Jsem ochoten,“ pravil „vyhověti

vám, pánové veleučení, bude-li toliko lze.“ Do-
volení arci poskytnuto nebylo.

Zasednuvše ke stolu, tak očití svědkové vy-
pravují, seděli Kampian s Eliotem sobě na blízku.
Tu se obrátí zrádce na Kampiana řka: „Důstojný
otče, vy jste pln zdvořilosti a dobroty ke každému,
toliko ke mně jste jaksi vážným a přísného vze-
ření. Ovšem ovšem, vím já proč. Nenávidíte mě
za to, že jsem vám tak dobře posloužil.“ Kampian
však neváhaje odvětil mu u vši klidnosti: „Eliote,
vy o mně zle soudíte. Ja vám odpouštím z toho
srdce a na svědectví toho vám připíjím. Ano chcete-li
se ze svých hříchů káti a se mi vyzpovídati, jsem
ochoten vás vyslechnouti a rozřešení dáti: ale
věztež, že pokání za takové hříchy malé nebude.“

Na upřímné obrácení a pravou kajicnost drzý
zrádce arci nemyslíl chtěje dokonati jako Jidáš
dílo své.

Odtud se brali cestou dále do Henleye. Zde
poznal Kampian v davu diváků sluhu P. Personsa
svého staršího. Jakkoliv toužil dáti se s ním do
řeči, nebylo to radno pro veliké nebepečí; postačilo
tudíž nezbytně, že se poznali a pozdravili na vzájem.
Byltě Persons ani ne čtvrt hodiny vzdálen odsud;
než přátelé mu zbraňovali vydati se ke Kampianovi
blíže. Zvědav jsa, co se asi dítí bude s Kampianem
a při jaké myslí v neštěstí ubohý trvá, vyslal spo-
lehlivého katolíka, by alespoň znameními dopátral
se všeho, čeho nejvíce bylo potřebí. A vskutku se
dověděl P. Persons všeho důležitého; načež vzdával
Bohu dík, že obdařil služebníka svého silou a sta-
tečností nadlidskou a obdivu hodnou.

Při této příležitosti se prozradil mladý 27letý kněz, Vilém Filby, tím, že se příliš o P. Kampiana staral a nápadně prahnul po tom, jak by se s ním dostal do řeči. A hle! zajali jej též, byltě bývalý chovanec duacký a přivázavše jej k ostatním 14 soudruhům bl. Edmunda zavezli také do Londýna. Několik dní před tím měl sen, v němž se mu zdálo, kterak jej biřící jímají, aby po dlouhém mučení rozčtvrcen byl. Ustrašený domnělými bolestmi tak silně vykřikl, že jej bylo po celém domě slyšeti. Probuzení přiběhli se ptat, co by se bylo stalo; načež vyprávěl svůj sen. A neminul ani rok, už dne 30. května 1582 skončil posvátný svůj život jako domnělý velezrádce na popravišti nejinak nežli blah. Edmund, s nímž též od sv. stolice mezi blahoslavené mučéníky počten a na oltář postaven jest. Byla to rovněž jeho neohrožená mysl, jížto se obdivovali všickni, kteří jej v umučení viděli a slyšeli; nebo v nejrůznějších mukách ani nejmenší netrpělivosti na jevo nedal.¹⁾

Z Henleye se putovalo do Kolbruku, města ani ne 3 hodiny od Londýna vzdáleného. Lidé se sbíhali chtěje Kampiana spatřiti a lidstva byla taková síla, že ani vojenská hlídka nebyla v stavu vydobyti sobě průchodu. Právě zde se shromáždila nejvyšší katolická šlechta, toužebně hledajíc příležitosti setkat se s ním a promluvití aspoň nějaké slovo. Než jeden z důstojníků královských dostavil se semto z Londýna s povelom, aby Kampiana nespustili ani z oka ani z myslí, a zabraňovali všelikému styku s ním. I vymyslíl si horlivý apo-

1) Decretum beatificationis Martyrum.

štol náš nevinnou leš dovedla si pomoci. Stojte před budovou vězení podepřel se o stěnu; při čemž si tak podivně v posuňcích počínal, že upoutal pozornost strážce ba ji rozesmal. Tak se stalo, že i známí páni přibližovali se naň se dívající se zvědavými davy: a v tu chvíli se domluvili s ním, aniž by byla stráž tušení měla o tom, co věděti nesměla. Nastal rozkaz opustiti Kolbruk; měliť na zejtrí právě do Londýna přibýti, poněvadž býval v sobotu veliký trh ve městě. Všichni trestanci seděli na koních majíce ruce v zadu, nohy pak pod břichem jízdného koně spoutané. Vjezd měl býti slavný, nikoliv pohromadě ale jeden za druhým se měli bráti volným krokem k Toweru. Cesta byla vykázána nejdelšími a nejlidnatějšími ulicemi a trvala městem přes půl hodiny.¹⁾ P. Kampian, tak přikázáno, budiž v řadě velezrádců první, sedě na vysokém oři vychrtlém; na hlavě maje klobouk s připevněným lístkem, kde velikými písmeny napsáno buď: „Edmund Kampian, buřič jesuita.“ A tak to i provedeno.

Samé důstojnictvo vojenské hanbilo se za povely jim dané a bylo plno nevole. „K čemu tak nelidsky nakládati s lidmi, kteří nebyli ani souzeni ani ještě slyšeni?“ Tak mluvili vespolek. „A když už byl dán rozkaz, aby byli zatknuti, nač je vydávati ihned za buřiče a odbůjce?“ Ale což naplat, královna Alžběta kázala; nezbyvalo, nežli uposlechnouti a vykonati povely.

Den na to, 22. července, stály vskutku u brány

¹⁾ List Personsův P. generalovi T. J. dne 30. srpna 1581 psaný u Bartoli-ho S. J. Anglia str. 145.

londýnské. Veliké davy lidu rozčileného vylhanými zprávami, které vládní ministři roztrousiti dali, kupily se kolem povykující na Kampiana a spoustu nejhorších han naň metající. On pak oči sklopiv modlil se k Hospodinu vzdávaje mu díky v srdci svém, že hoden byl učiněn trpěti pohanění pro jméno Ježíše. (Viz Sk. ap. 5. 41.) Nejednou se i rozhledl po ubohém lidu, a dávaje mu na jevo svou soustrasť spolu mu ukázal svou šlechetnost. Modlil se zaň: „Smiluj se, o Bože, nad ubohým lidem, ježž obelstili; nevědíť zajisté, co činí!“

Bludaři angličtí postarali se záhy o to, aby všady obrazy svatých a světic Božích byly spáleny, oltáře pobořeny a ztroskotány, kříže pokáceny: než jednoho kříže, který na náměstí postaven byl, dotknouti se nesměli. Byltě z mramoru, dílo umělecké veliké ceně. Ač dosti se nahulákali i proti tomuto znamení sv. víry katolické, že jest to dílo papeženské, čirá pověra a modlářství, kříž ostal na svém místě. Když se tudíž průvod kolem sv. kříže ubíral, Kampian nemoha smeknouti hluboce se před ním uklonil. Tak vyznal svou úctu, důvěru a lásku k tomu, bez jehož vůle ani vlas s hlavy se nepohne.

Už se blíží k Toweru. Prve nežli se dá do podzemního žaláře zavést, obrací se k lidem a tklivými až slovy loučí se s nimi řka: „Odpouštím vám všem z lásky k Ježíši Kristu, v čem koliv byste se byli dopustili bezpráví na mně. Toliko mě trápí zaslepenosť mnchých z vás a spolu nebezpečí věčné záhuby duší vašich. Ale modliti se budu za vás k Otci slitování, aby osvítil temnosti a vylil na vás milosť svou.“ Napotom s klidnou tváří se

uklonil; na tváři jeho zářila neohroženost a odevzdanost do vůle Boží. Když Kampian zmizel z očí diváků, kanuly slze mnohým po obličejí, jmenovitě mužská mládež z katolické šlechty ulehčovala si slzami pro bolestnou ztrátu nejlepšího přítele.

Hlava XXXI.

Edmund Kampian po slyšení u královny po prvé na skřipci.

Žalárník towerský, Owen Hopton, zarytý nepřítel katolíků, dal Kampiana ihned odvésti do žaláře, jemuž říkali „malé pohodlí.“ („Little Ease.“) Byla to jedna z nejhorších komůrek, kamž ani vzduch ani světlo nevniklo, a tak úzká a nízká, že zajatec ani zpřímá státi neb choditi ani natažen ležeti nemohl. Zde pobyl Kampian 4 dni až do 25. července. Toho dne vedli P. Kampiana z vězení, aby jej převezli na člunu po Temži do paláce hrabat z Leicesterů, kde naň čekal hrabě Bedford s dvěma tajemníky vládními. S nemalou zdvořilostí a úslužností přijat slyšel, proč jej obeslali. A příčina prý toho žádná jiná není, nežli aby se dověděli pravdy, a to z jeho vlastních úst, proč vlastně do Anglie byli jesuité přišli a jaké rozkazy by z Říma měli.

Kampian se okázal v šlechtnosti své. I mluvil s oběma pány hrabaty, kteří jej od dávných let znali a si jeho pro neobyčejné schopnosti velice vážili, otevřeně: načež tito odpověděli jemu, že přesvědčení jejich jest: „všecka vaše vina soustředí se v jednom slově, slově papežence.“ „Ano, máte

pravdu," pravil na to Kampian; „než právě na tom si nejvíce zakládám.“ Nato jej zavedou do vedlejší síně. Jaké to, hle, překvapení pro něho, znenadání spatří tu svou královnu.

Alžběta nemohla na Kampiana zapomenouti. Viděla a slyšela jej v Oxfordu. O jak ráda by jej byla na svou stranu dostala! P. Kampian věděl, jak se má ku své královně zachovati. Když se byla nechala pozdraviti, oslovila jej tázíc se vlídně a milostně, zdali ji za královnu anglickou uznává. Kampian dal odpověď že „ano“, jelikož bulla Pia pap. V. právě na přímluvu jesuitů zmírněná mu toho dovolovala. Pak se ptala, má-li za to, že ji biskup římský v moci své sesaditi může. Odpověď Kampianova byla vyhýbavá. „Vaše královská Milost, mně nepřisluší rozhodovati mezi tak vysokými hodnostmi a to tím více, jelikož sami učenci mezi sebou nesouhlasí. Já jsem ostatně ochoten dáti císaři co jest císařovo, avšak rovněž co jest Božího Bohu.

O čem mimo to byla řeč, ani bychom netušili, kdyby byl Kampian později na soudu nebýval nucen vyznati, že mu královna slibovala svobodu a bohatství a hodnosti světské nebo duchovní, i arcibiskupství mezi všemi biskupstvími anglickými nejvýnosnější, totiž kanterburské, uzná-li ji za hlavu církevní; než Kampian odpověděl, že tak neučiní, jelikož mu brání svědomí. A z té příčiny byl zpět do Toweru odvezen.¹⁾

Nyní uznali rádcové koruny, že bude záhodno nakládati s věznem mírněji, aby spíše nad ním

¹⁾ Imago I. saeculi S. J. str. 535.

zvítězili. „Možná že snáze se dá přemluvití a svěsti,“ myslili si. I jali se býti zdvořilejšími: přikrostiti žaláře všelijak mu oslazovali, až se vytasili se svými úmysly otevřeně mu namlouvající, aby se už jednou zpamatoval a katolické víry se vzdal. Kampian rozhodně opovrhl tímto nabídnutím zrady. Tudyž alespoň odhodlejte se, pravili, choditi do našich modlitebnic, vyslechněte našich kazatelů, dejte alespoň nějaké znamení, že neodsuzujete naší nauky; naše nejmilostivější královna je ochotna povýšiti vás třeba k nejvyšším hodnostem církevním.

Kampian neměl jiné odvety leč slov Pána našeho Ježíše Krista: „Stojíť psáno: Pánu Bohu se klaněti a jemu samému sloužití budeš.“ Taková byla též nejlepší odpověď na slova Hoptona, člověka to, který plápolal záští ukrutnou ke katolíkům. Ani biřicové jeho, kterým byl velitelem u pronásledování a týrání katolíků, neměli tolik zlovůle jako jejich velitel; při čemž se přetvařoval a lichotil nevidaně neslýchaně, nejskvělejší vyhlídky sliboval, jako uměl naháněti strachu nejstrašlivějšími hrozbami. Že nemohl vyplniti, co byl slíbil, na tom mu málo záleželo; za to se snažil ve hrozbách svých tím více dostáti slovu. A přísáhl-li na cos slíbeného, zajisté to byla křivopřísaha. Z počátku jej mnozí neznali a dali se jím napáliti.

Za to nebylo schopnějšího muže, který by dovedl na hlavu Kampianovu nahromaditi vylhaných zpráv a uveřejňovati je, nežli byl Hopton. Tak na př. v krátce po uvěznění jeho roznášela se zpráva, že prý Kampian už není daleko přejíti do církve anglické a v brzce ba co nevidět zamění prý svou víru docela. Podobných věcí mamluvil i samým

ministrům královniným. Proto Walsingham odebrav se v záležitostech anglické královny do Paříže vyprávěl najisto, že Kampian bude v brzce jedním z jejich věřících. Už je pryč na tom, aby odpřisáhl se katolické víry, zato jej učiní Alžběta arcibiskupem kanterburským.

Sami katolíci a přátelé našeho blah. mučně klamáni jsouce neustálým roztrušováním lži začali se báti, aby snad nebyla pravdou pověst, která se roznáší mezi lidem, pročez modlili se tím úsilněji za mileného svého missionáře.

Než Kampian stál pevně oproti všem nástrahám svúdným; rozhodně zamítal všelikých nekalých úmyslů. Hopton si počínal až důvěrně rozmlouvaje s vězni; konečně i z Kampiana vypátral leccos o posledních jeho cestách do lyfordského zámku.

Cokoliv byl slyšel neb se domyslíl, oznámil věrně rádcům koruny. Z jistých řečí a okolností i toho se dověděl, kde „Desatero důvodů“ tisknuto bylo. A královská stráž přišla tiskárně na stopu a poznala, že u paní Stonorové v skutku byla.

Aby si tím bezpečněji počínali, vyžádali sobě schválení vládní ku prohlídce; načež vykonána jest prohlídka ta co nejpřísněji v zámku i kolem něho. Nejprve veškero obyvatelstvo v oboře Stonorské obklíčeno vojáky, pak vše naskrz prohlédnuto, až všecky, kteří jakkoliv k tisku katolickému přispívali neb přispěti mohli, zastihlo zatknutí. Vilém Hartley, kněz, jenž přinesl první exempláře do Oxfordu, byl poznán a jat. V zámku zatkli mladého Stonora, protože onomu knězi dopřál útulku. Šest pánů vzato do vazby a zavezeno do Londýna aby je zavřeli v Toweru.

Již stáli u brány towerské. Tu pojme jednoho z nich taková hrůza a takový strach, že slibuje choditi na kázání jejich kazatelů, jen aby ho obdařili svobodou. Zato všichni druzí setrvali a podstoupili raději s hrdinskou odhodlaností všechny útrapy, nežli aby se slovem zpronevěřili sv. víře své.

Vilém Hartley zaplatil to smrtí r. 1588. Matka jeho přála si býti druhou ženou Makabejskou a protož odhodlala se přítomnu býti smrti syna svého, by mu myslí dodala. A v skutku bylo jí viděti na popravišti jako matku mužského srdce, aniž by se byla trápila ze smrti syna svého: nacpak sv. nadšením projata jsouc vzdávala Bohu díky za to, že jř učinil matkou takového syna, jehož viděla na své oči umírati za sv. víru.

Než pikle Hoptonovy zdály se v skutku až nejvyššího stupně dosahovati. Kazatelé angličtí už rozhlašovali ve svých modlitebnách, že Kampian odpadl; ano uveřejnili to jako událost úplně jistou na místě u kříže, kudy nejčastěji lidé chodili. O všem tom neměl Kampian ani tušení: teprve svými přátely se potají dověděl, jaká pověst se o něm šíří. Ovšem že zakročil a uzřev Hoptona do očí mu vytykal, jak se opovází tak nestoudně lháti do světa. Tu napadlo Hoptonovi, že po dobrém aneb lžemi nepořídí nic: proto že nezbývá proti Kampianovi leč použití mučírny.

Pokus budiž učiněn, aby se Kampian přiznal sám. Rádcové ustanovili v neděli 30. července, že se mají předložití přede vším otázky následující: Kým a k čemu byl Kampian do Anglie poslán? Kým byl přijat? Kteří se skrze něho obrátili na víru římsko-katolickou a jakými prostředky? U koho

30. červc. první výslech s Kamp. a na den úmrtí 329
sv. Ignáce po prvé na skřipci, avšak bez výsledku. 4

mši sv. sloužil? Kdo a z čeho se mu zpovídali? Kterak smýšlí o bulle papeže Pia V., jenž prohlásil exkomunikaci na hlavu korunovanou a sesazení její? Kde a kým dal Kampian Desatero tisknouti?

V londýnském Toweru jest podzemní místnost, kamž slunko Boží papršky svými nikdy nevniklo: za to bylo tam vlhko a smrdutý vzduch. Sem do toho hrůzyplného otvoru bývají zavlečeni zločinci, aby na skřipci za nepatrného světla pochodňového zpustlími a ukrutnými kolikráte lidmi vyslýchání byli. Tu byly okovy a pouta na ruce, tu řetězy a železné kruhy na hrdlo i nohy, skřipce, konečně i skavingrovic dcera.

Na rozkaz vlády zavlekli sem právě na den úmrtí sv. Ignáce 31. července na místo hrůzy P. Kampiana. Dříve však se vrhl před Hospodinem na kolena prose jej, aby mu ráčil v křehkostech nápomocen býti; neboť ne jednou ale i po druhé a potřetí měla se opakovati tatáž trýzeň. Vkročiv přes prah poznamenal se sv. křížem; a kdežto z něho katané šat trhají a na skřípec jej váží, není slyšeti z úst jeho nežli nejsvětější jména Ježíš Maria. I když údy těla jeho na pekelném nástroji se vymýkaly z kloubův a vazeb, ani nehlesnul ani nepovzdechl. Toliko modlitba k Hospodinu vycházela z úst jeho za mučitele své a častěji opakoval těm co jej mučili, že pro lásku Ježíše Krista odpouští vše vinníkům svým.

Co do otázek položených nezodpověděl Kampian až na jednu žádné.

„Na otázky vaše“, pravil, „kterými mě obtěžujete, nemohu ani jako poctivý člověk ani jako kněz odpověděti; aniž pochopuji, kterak se můžete

na takové věci ptáti. Jedno jsem vám ochoten pověděti, poněvadž mi svědomí toho dovoluje, že jsem totiž poslal spisek „Desatero“ pánům Richardsonovi a Poundovi“. Tím se arci návladní a soudruhové jeho nedověděli zase ničeho; nebo oba dva byli bez toho už v žaláři, což si kladli za velikou čest aniž by nějak litovali věrnosti své.¹⁾

Trýzeň trvala dva dni, ano jak španělský vyslanec Mendoza králi Filipovi II. dne 4. srpna 1581 psal, také jehly za nehty u rukou a nohou mu prý vráželi, aby tklivou bolestí tím spíše jej k nějakému přiznání donutili. Froud má ale za to, že blah. Alexander Briant a nikoliv Kampian přetrpěl tuto zkoušku, kdežto jemu bylo položiti se na skřípec a za prsty na rukou a nohou nataženu býti provázky, tak že se krev z prstů vypryskovala.

Skřípec tento pozustával ze čtyř trámů ve čtverhran složených; na ně ubohý se uložil. Napotom mu navázali katané za prsty u nohou i rukou provázky, které na rumpálu připevnili. Nyní zatočili kati oběma rumpály, tak že mučenec na provázkách visel; a když zatočili po druhé, vymknuly se ubohému klouby. V nelidských trýzních těchto trápili tak oběť svou několik hodin, až vyšetřující soudce uznal, že by zatím bylo dosti. Co ubohý mučeník si měl počítí! Nejsvětější jména Ježíš Maria byla mu posilou; a protož je neustále na jazyku měl.

¹⁾ Bartoli Soc. Jesu Anglia I. III. c. 2. (Popis mučidel má Spillmann str. 193.)

Hlava XXXII.

Edmund Kampian na skřípci po druhé.

Patrně jest, že při prvním výslechu nedosáhli nepřátelé žádného uspokojivého konce. I rozhodli se pokus obnoviti. Po prvé už Kampianovi mukami dosti vyhrožováno bylo; měla se však ubohému hroznějším zakročením a vsí přísností násilně otevřítí ústa. A přece běželo toliko o předcházející vyšetřování; nebo žaloby nejvyššího soudu se teprve připravovaly a protož odloženy byly na pozdější doby.

Královna totiž nad pomýšlení podezřívá dopátrala se jakéhosi spiknutí. Naléčeno prý na život její a na ztopení nepokoje v zemích, které její péči byly svěřeny. V Římě i v Remeši sosenován prý plán celého díla. Sanders, jeden ze zasvěcených, rozdával prý za tím účelem v Irsku peníze; cesty k dílu už jsou prokletěny a celého spiknutí vůdcem není prý nikdo jiný nežli P. Kampian sám.

Tak Walsingham s Eliotem jako o závod pracující svrbli na Kampiana všechnu zlobu svou, a po nich druzí opakovali, co jim onino byli nalhali. Podívejme se tudíž na spiknutí toto ve světle pravdy.

Napřed se měl Hopton postarati o to, by se nikdo nedověděl, že u prvním výslechu a prvých mukách pochodili s nepořízenou; proto rozhlašovali po městě a venkově, že prý Kampian vše prozradil, ano že i jména udal těch, kteří s ním ve spojení byli, jména mužů, kteří se ho ujímali, jména rodin, u nichž bydlel, jména šlechticů, kteří jej penězi podporovali, ano všechněch, kteří jakýmkoliv způsobem jej byli v bohaprázdném prý díle podporo-

vali, ba ani to nesmlčel, co byl ve zpovědi slyšel. Tisknuta byla knížka, v níž všecka domnělá přiznání jeho do podrobná uvedena byla; že se o tom mluvilo v protestantských modlitebnách a s jejich kazatelen, jako by to bylo jistou pravdou, nebudem se diviti. Ale kterak se tvrditi mohlo, že návladní sám přítomen byl, že přísahou pravdivost toho všeho potvrdil, že sám na jisto viděl vlastnoručním podpisem opatřené vyznání Kampianovo, takové drzosti a proľhanosti jest věru na výsost se diviti.

Brzy na to bylo několik katolických pánů jako na př. baron z Vauxů zatknuto; ajhle, volali a dovolávali se události na doklad pravdy slov svých. Ubozí katolíci nevěděli, komu mají věřiti. Jest-li pravda, co se o Kampianovi dí, kde pak bude na světě už více poctivost a spolehlivost? Zdaž jsme i v takovém apoštolu sklamáni a s námi tolik nevinných a ubohých obětí v záhubu uvrženo?

Byl se vyskytl jistý muž požívající mezi katolíky veliké autority, jenž s nemalou bolestí četným zástupům vykládal, že i on co se vypravuje, od nejvyšších úřadníků vládních slyšel, jakoby Kampian v skutku na skřipci byl neobstál a zradil víru sv., pro niž tolik byl horlil, maje za nemožnou věc, aby nic pravdy na tak hrozných zprávách nebylo. Tentýž pak muž jak mile byl usvědčen, že vše to přece jen pouhá jest lež a liché lidu balamucení, odvolal veřejně co byl vyřkl.

Za to se dotčeným úředním osobám nepovedlo ošáliti jiného katolíka, který náboženské přesvědčení Kampianovo velmi dobře znal. I jemu pravili: „Je-li pak vám vědomo, že jste u velikém nebezpečí, ba že jste ztracen? P. Kampian vás také

udal.“ A co na mne udal, táže se klidně týž katolík. Ale když slyšel, jaký zločin naň vyzařen, dal se do hlasitého smíchu a odvětil: „Pánové, hejly chytati do pytle nelze. Přejete-li si, aby se vám věřilo, nesmíte až příliš makavé lži roztrušovat!“

Tomáš Pound byl jeden z vězňů, kteří za to, že jich jména nevinně na jazyk byl vzal, ještě v okovech byli stíháni. I ustanovil se na tom, že bude P. Kampianovi psáti. Jeden ze žaláříků se dal podplatiti stavě se, že nic nevyzradí a list poctivě na místo zanese.

V úvodních slovech chválí Pound P. Kampiana, kterak s obdivuhodnou výmluvností pravdivost sv. římsko-katolické církve byl blásal; načez jej prosí a zapřisahá pro česť a slávu Boží a církve sv., aby přece prohlédl k Ježíši Kristu, původci a dokona-teli víry naší, by se tudíž sama povzbuzoval a ostal si věren a svému vůdci Ježíši Kristu u věci tak svaté. Upozorňuje jej pak, že nemilá zpráva došla sluchu jeho, ano naplnila duši jeho zármutkem hrozným. Považte jen, co se o vás všady vypravuje, že prý jste mukám podlehl a vyzradil věci i na samou zповěď se vztahující. Nyní se jal až do jednotlivostí vyličovat, co se o něm mluví. Konečně jej pro Boha prosí a zapřisahá, by se vši otevřeností projevil, mnoho-li ve všem tom jest pravdy.

Avšak zrádná duše žaláříkova spěchala s listem ne ke Kampianovi, alebrž zrovna k přednostovi žaláře, ukrutnému Hoptonovi, kterýž přečta jej neotálel oznámiti vše radě královské: pak list zapečetili a dali donésti na místo.

Že by se tu odehrával kus zrady, o tom nikdo z obou neměl ani tušení. P. Kampian byl arci zprá-
vou, jako by byl katolíky zklamal, velmi bolestně
dojat. A právě za touto příčinou bylo se obávatí,
aby snad nepronesl slovo nepřátelům s jejich sta-
noviska velevítaného.

Odpověď Kampianova zněla v tento smysl, že
má neustále před očima přehořké umučení Pána
našeho Ježíše Krista, kteréž pro spásu lidskou
podstoupil, že ale nížádnou měrou nevyzradil, co
by bylo tajemstvím, ano že se nebojí sebe krutěj-
ších muk a s pomocí Boží doufá, že mu ani slo-
víčko neunikne, které by na úkor cti a slávy Boží
a církve sv. býti mohlo.

Řádky své odevzdal témuž žalárníkovi, který
s nimi ihned sase k Hoptonovi běžel. Patrně jest
z obou listů, že o nějaké zradě na sv. náboženství
aneb o vyzrazení toho co byl ve sv. zpovědi slyšel,
nemůže býti ani řeči. Hopton a rádcové královnini
utvořili sobě na základě listu Kampianova jakousi
zálohu pro svoje záměry zlomyslné. Slovo jeho
„tajemství“, kterého nijak nevyzradí, vztahovali na
spiknutí proti královně a její vládě. Aby jej tudýž
k vyznání přinutili, rozhodli se zlostníci ti Kam-
piana poznovu na skřípec položiti a s nelidskou
ukrutností na něho dokračovati, aby mu na cestě
spravedlnosti nohy podvrtli. K tomu cíli zavlekli
jej zase do podzemní mučírny, kde jej po celý den
bez milosrdenství trýznili. Ukrutnosť byla v skutku
taková, že se ubožáku všecky údy vyvrtly. Kampian
sám měl za to, že poslední hodinka mu nastala,
mučidlo že namířeno k tomu, aby duše opustila
zuboženou tělesnou schránku svou. Pacholci katanští

si ale věru počínali s takovou zuřivostí, že mu nepopřáli oddechu, až když skoro polomrtev v posledním jako tažení ležel.

Než Kampian ani v nevýslovných bolestech nevzdechl; toliko si opakoval nejsvětější jména Ježíš Maria. Když se dostavili královští soudcové, aby jej přinutili k vyznání, jaké by to bylo tajemství, o němž ve psaní svém se zmiňuje, odpovídal na každé násilné nutkání s jistotou a silou ducha obdivuhodnou řka: „Boha a nebeské dvorstvo za svědka беру, že tu ani řeči ani zmínky není o královně nebo její vládě jakož vůbec zájmy statní nejsou pojaty ve snahy mé. Co se ale sv. zpovědi a záležitostí náboženských týče, buďte ubezpečeni, že nijak nevyzradím jména dobrodinců svých ani těch které jsem s Bohem a církví sv. smířil, a že slovu danému přísahou stvrzenému i v nejhroznějších mukách věrným ostanu.“ Více neřekl. Toliko se ještě poděkoval žalárníkovi, který z útrpnosti vida, že mdlobou nemůže státi, přivalil mu kámen, aby se naň posadil.

Nazejtří započal výslech nový, v němž Kampian s toutéž nezvratnou odvahou tytéž odpovědi dával. Samí katané se divili, kterak může s takým klidem a tak hrdinskou myslí vše snášeti, tak že ani v nejmenší míře se nekolísá. Dlouho potom si vypravovali o něm, kterak viděli, ana tvář jeho nebes svitem zářila, když jej po výslechu do žaláře vedli.

Den potom ležel Kampian na lůžku nemoha s sebou ani vládnouti, jako by byl bez smyslů. Tu se přiblíží žalárník, aby jej dle obyčeje navštívil; i táže se: „Což, jak se mají dnes vaše

nohy a ruce?“ „Dosti dobře,“ odvětil Kampian maje úsměv ve tváři, „neb je ani necítím“. A když se bylo více lidí kolem něho shromáždilo, kteří vidouce vymknuté jeho klouby, ho litovali, pravil zcela klidně: „Moji drazí, jestli pak víte, že když slon ulehne, nemůže se sám více na své nohy postavit; mně se cosi podobného přihodilo.“ Za několik dní bolesti ulevily, tak že mohl si sám opět pokrm svýma rukama přiváděti k ústům; arci že mu bylo upotřebiti obou; při čemž ještě sobě jakž takž pomáhal.

Poukázav na sebe při bodré mysli prohodil: „že jste neviděli v životě svém půvabnějšího opičáka?“

Zatím Hopton jal se býti opět zdvořilejším. I nastavoval škrabošku veškeré licoměrnosti své, aby sobě Kampiana pro své pikle nějak naklonil; ovšem že bylo vše marno. Není prý, lichotil mu, po celé Anglii aniž kdy bylo muže tak neobyčejně nadaného. Aj! jaký to duch! Jak bystrá to mysl! Jaké to vědomosti! Jaká to povaha! Jak silná a velká to duše! Věru, jest to dokonalý muž, zázrak to moci božské! Tak a podobně se pronášel vůči Kampianovi a souvězňům jeho. Chvála ovšem z úst takových nutkala mučeníka více k smíchu než k opravdovosti a probouzela v něm cit, jímž opovrhujeme mužem nad míru ošemetným.

Simpson, jehož anglický životopis se má za nejlepší ze všech, které se o blah. Kampianovi byly napsaly, má cosi podobného ve své knize, arci z úst lidí poctivých, kteří vidouce, jak se s P. Kampianem nakládá, když jej Londýnem do Toweru vezli, zvolali: „Pro Bůh, jaké to barbarství

nás ovládá a kam jsme už dospěli! Muž, jehož celá Evropa zná a pro učenost a bezúhonnost života ctí a velebí i obdivuje, jest u nás tak nespravedlivému opovrhování a takové bezměrné haně vystaven, a přece nebyl nějakým soudcem z nějakého zločinu usvědčen!¹⁾

Konečně se dostala na veřejnost pravda, že všecko, co se o jeho ochábnutí myslí na skřipci a o vyzrazení jakýchsi nebezpečných tajemství v obecnstvu šířilo, jest čirá lež a klam sprotý, hanebný podvod. A jelikož sám Hopton začal roznášeti chválu o Kampianovi, s jakou hrdinskou trpělivostí nejtěžším mukám se podvolil, tu seznali katolíci, že apoštol jejich, chloubu církve sv. a miláček opuštěných, jest na duši své nedotknut, neporušen a že v opak toho byl jako beránek nevinný veden na jatky, aniž byl otevřel nesprávně úst svých. Radość jejich byla nyní tím větší, čím hlubší byl dříve jich zármutek.

Hlava XXXIII.

Edmund Kampian ve veřejné disputaci o sv. víru vítězí.

Ani licoměrnost s prázdnými sliby ani hrozby skutečnými mukami nezvítězily nad blah. mučovníkem. Rádi by byli nepřátelé slávu Kampianovu, která zařila na sv. církev po veškeré Anglii, zničili neb alespoň zatemnili. Tělo jeho bylo mukami zmrzačeno, žíly a svaly jako přetrhány, tak že

¹⁾ Simpsona Edmund Campian str. 229.

občas strašlivých bolestí pociťoval. „I duch jeho neostal nedoknut zubožením těla,“ tak alespoň soudili a za pravdu pokládali protivníci jeho. Proto si vymyslili způsob, jímž by lze bylo zatemniti jméno muže tak slavného.

„Což kdybychom veřejnou disputaci s Kampianem zařídili jak si toho druhdy sám přál? V tom stavu zdraví, ve kterém nyní jest, nemohla by disputace ta pro katolíky jinak než nepříznivě vypadnouti. Takto by zbledla záře, která jej zdobí a obličivá pro nevystihlou trpělivost jeho. Vždyť není ani možná, aby strašně jsa zkomolen a zohaven po vyčerpání všech sil svých přece zvítězil.“ Tak se radili ve spolek. Usnesli se tudíž náčelníci anglické církve, že jej pozvou k veřejnému sporu či hádce o náboženství.

„Buď pozvání naše přijme nebo nepřijme. Ne-
přijme-li,“ řekneme, „že má strach a že není sám sobě jist má-li pravdu čili nemá. Což nás ve spisech svých, jmenovitě k rádcům koruny, sám k tomu nevyzval? Nechať přijme nechať nepřijme, vítězství je naše.“ Tak myslili Hopton a rádcové koruny.

Francouzský historik dí, že císařům římským kdykoli vyznavače víry křesťanské stíhali a je k disputacím s pohanskými mudrci nutili, nikdy na mysl nepřítanulo křesťany dříve zohaviti, zkomoliti a vysíliti, aby nemohli smyslů svých míti pohromadě a řádně mysliti. Sv. mučedník a vyznavač býval zůstaven při své síle, aby mohl pronesti svá mínění a je důkazy svými doložiti: tohoť jenom anglická církev ve své zlobě dokázala, čímž samé císaře pohanské překonala. A náboženství takových lidí mělo by býti pravým a pravdou pravdoucí?

Dne 30. srpna uzavřela rada koruny, že si přeje Kampiana ve veřejné disputaci slyšeti. Vyslovil se ve svém Desateru, že si přeje hádku učenou o člancích pravé víry: nuže, vláda se postarala o to, by mu vyhověno bylo. Aymler, protestantský biskup londýnský, tušil, že spor veřejný o pravé víře ku cti a chvále anglické církve neposlouží; i zdráhal a zpěchoval se, seč byl, avšak nebyl s to, aby tomu zabránil. „Nebo“, odvětila vláda, „není možná, aby muž hladem a bídou i trýzní vysilený, byť to byl Kampian sám, oproti mužům učeným obstál.

Bojovníci Boží (!) na ochranu bezbožné své nauky vyhlídli si k seči zápasníky nejohratnější. Vyvoleni jsou 2 muži, Alexander Nowell, děkan svatopavelský v Londýně, a Day, děkan windsorský. Vůbec se mělo za to, že lepších a obratnějších bojovníků zvoleno býti nemohlo; proto také zdálo se vítězství nade vši pochybnost býti povzneseno.

Kdežto už celý Londýn ba i celá téměř země trvala v toužebném čekání disputace, P. Kampian posud ani netušil, jaká radost se mu připravuje; a byť se všady o tom mluvilo, přece on sám nesměl před časem dověděti se ničeho. Až teprve asi hodinu před začátkem překvapen jest zprávou, že rada koruny vyhověla jeho tužbám a svolila k veřejnému hádání. Měli se na pozoru velmi, by mu dříve nevyzradili, o čem se s ním chtějí hádati, i postarali se o to aby neměl volné chvíle požádati knih a nahlédnouti v ně. Sami se na spor s ním dlouho kasali a brousili zbraně své; před hádači tamo rozložena na stole celá spousta knih: než Kampian směl se toliko beze všech pomůcek tištěných brániti a na námitky odpovídati. Než přes to vše vojím

Ježíše Krista pln jsa důvěry ve slova krále svého (Mat. 10. 19.) „Když vás vydají, nepřemýšlejte, kterak a nebo co byste mluvili: neboť dáno vám bude v tu hodinu, co budete mluvit“, nebál se; proň měla modlitba větší váhy a zaslíbený Duch Otce nebeského, který bude mluvit v něm.

Nastal přezádoucí den. Aby okázali, že se ani četných odpůrců nestrachují, postavili si proti sobě mimo Kampiana i Sherwina a Bosgraweho a ještě několik zajatých katolíků do boje. Než toliko Kampian se Sherwinem směli odpovídati, odmítati totiž nárážky a námítky jim činěné; druhým dovoleno nebylo ke slovu se hlásiti. Než milovníci pravdy a vyznavači sv. víry se nebáli a pozvání s ochotou přijali.

Místo veřejného jednání byl chrám v Toweru čili kaple druhdy hradební nyní žalářní. V presbytáři byla s obou stran povýšená místa, na nichž sedadla s jedné strany pro děkany svatopavelského a windsorského skvostně upravena, se strany druhé sedadla ještě skvostnější, kde se usadila šlechta, páni z vlády, hodnostáři církevní a světští, žádostivi jsouce, jak věc dopadne. Zde bylo viděti Hoptona, jehož vzezření bylo přísné, ba i zastrašující; nevrle se obracel semo tamo a huboval na množství diváků, kteří přišli naslouchati. Řečníkům anglickým po boku v obyčejných lavicích usadila se nemalá řada predikantů, z nichž každý spis Kampianův „Desatero“ v rukou měl. Mezi oběma pak stranama postavena byla kancelář s ingoustem a papírem, kde zasedal kazatel Klark s dr. Whitackrem, král. professorem bohosloví v Kambridži, s rozkazem, aby vše zapisovali; nebo u veřejnosti se vykázati chtěli ví-

těžstvím, které jak se domnívali, jistojistě jich nemine. Dopoledne od 8—11 hodin, odpoledne od 2—5 měla býti vedena disputace denně. V lodi chrámce byly přichystány lavičky pro P. Kampiana a soudruhy jeho, kolem postavena četa stráže vojenské, za níž stálo množství zvědavých katolíkův i nekatolíkův roztoužených slyšeti slova disputantů čili mluvců se hádajících. Mezi zvědavými si vyhledal zvláště jeden katolík příznivé místo maje v úmysle zapsati, co by koliv bylo znamenitého. A vydařil se mu úmysl jeho; podnes jsou v britském museu zápisky jeho, které si byl při první a při druhých disputacích učinil.

Jiný katolík, který napotom i život bl. Kampiana sepsal, byl rovněž přítomen. Naň učinila zubožená postava blah. mučeníka bolestný dojem. „Skřípec“, píše „zlomil sílu jeho; jeho paměť nebyla tak svěží; oheň ducha zdál se uhasínati.“ Avšak přece tisícové díky vzdává Bohu, že směl býti přítomen; „nebo slyšel jsem P. Edmunda na vychytralé námitky odpůrců snadno a obratně odpovídati, a viděl jsem, kterak všechny hany a potupy, úkory a útržky s takovou trpělivostí snáší, že většina přítomných i sami bludaři, kteří zavdali příčinu k jeho mukám, obdivu se držeti nemohli.“ (Simpson str. 258 ap. Spillmann str. 225.) Píšeť se:

Kampian se objeví; všichni se dívají naň měříce jej od hlavy až do paty. Ovšem bylo na něm viděti, co z jeho těla udělaly mučírna a žalář, avšak bylo pozorovati též sílu ducha, s kterou všechno to byl přetrpěl. Tolik nalháno na hlavu jeho jako by byl trýzni podlehl: ale nezlomná věrnost jeho vystoupila vítězně leskem diamantovým na bíledni. K tomu

družila se sláva učenosti a bystrosti ducha, kterouž vůbec slynul, tak že jméno jeho nehodami přestálými ještě získalo. Ký div že obrátilo obecenstvo veškeru pozornost svou ke Kampianovi, že kromě něho neměli nic na zřeteli. Každý toužil podívat se mu do tváře, neb alespoň spatřiti jej v chování, zdali se přese všechny útrapy ani ve své postavě ani v odvaze a ducha přítomnosti nezměnil. Mnozí arci už z toho, že nabídnutý mu boj přijal, soudili, že vítězství jeho jest jisto. Jeho klid a tichá mysl unášely všechny; nemohli se dosti nadiviti, kterak v těle tak ubohém přebývá tak statečný duch.

Když se byli tudíž všichni na svá místa posadili, nastalo ticho; a svatopavelský děkan jal se mluvit s velebností líčenou a strojnou. Nejprve vykládal v dlouhé řeči anglické pečlivě dle pravidel řečnických zpracované, že nižádná příčina nesvolala zde zhromážděných nežli touha dokázati, že anglické náboženství jest jediné pravé. Dlouhý už čas přáli si praví údové anglické církve, aby se tak dalo, jelikož přesvědčení jsouce sami o pravdě divili se, proč nechovají rovněž takového přesvědčení i všichni druzí. Jsoutě důkazy pro tuto pravdu tak jasné a patrné. Bude za tou příčinou velmi dobře před nebem i zemí veřejně na jevo dáti čili odhaliti pýchu a zaslepenost hloučku proti nám stojícího. Napotom rozehráv se v řeči své jal se takto spílati: „Ale Kampiane! co mám mysliti o vaší pýše, zdaž se máme obíratí vaší vychloubavostí? K čemu? Nový prý Goliáš povstal a jím jste vy, nejsilnější a nejmoudřejší ze všech! Považte, že také nejste nežli človíček nepatrný! Kterak se odvažujete všechny bohoslovce anglické k veřejnému boji

vyzvati? Myslil jste si tuším, že neohroženost či vlastně neslýchaná drzosť nažene nám strachu. Jako pes utíká do své bouly, aby nedostal bití, tak myslíte i vy, že tmy, v nichž nejraději se zdržujete, vás uchrání před dostihem vlády a jejími tresty. Ale zdaž Bůh nemusí drzosť a zpodilost vaši ztrestati? Jako jistá zvířata škodná těkají po tmě, tak se i vy neodvažujete vystoupiti veřejně: než aj, Bůh sám vás zastihl a vytáhl vás z douště, abyste před nebem i zemí dostál slovu, k němuž jste nás vyzval. Neuzříte před sebou všech anglických bohoslovců, jejichž pohled byste ani nesnesl, o vojine v bojích sešedivělý, o hrdino nepřekonatelný! Kdyby všichni stáli kolem vás, cítilo by srdce vaše ustrašení veliké. Nebojte se; toliko s jedním nebo s dvěma bude se vám potýkati a protož se nermuťte. Přejeme si, abyste se nijak nedal odvrátiti od potyčky své; zajisté nám snad neřeknete, že byste nebyl připraven. Sám jste nás přec vyzval uveřejniv tak vyhlášené dílo své. Každý tudíž podle vůle své jest oprávněn zúčastniti se. Konečně ke vši naší potyčce nevolíme jiného předmětu nežli toho, který ve vaší povýtečné knize obsažen jest; jest to dílo vybrané z nejvýbornějších spisův a vámi také uveřejněno s neobvyklou okázalostí. Troufal byste si nám třeba říci, že nejste připraven? O! jaký by to medle byl otec, který by se ku svým vlastním dítkám nehlásil! Divíte se tuším, že s vámi tak zdvořile nakládáme. Aj hle, zdaž nejsme my titěž, které nejnusnějším na cti utrhaním a pomluvami šerednými hyzdíte; ano vy nás neustále z ukrutností na vaší sektě spáchaných viníte! Jak, že byste nevěděli, kterak jistý katolík,

— tak si nejraději říkáte, ale nijak po právu a pravdě — byl arci od protestantů něco přísněji sebrán: než za to jste na tisíce protestantů za královny Marie upálili, vy, lidičky nejmilostivější! Což, nebyl to tentýž ďas na cti utrhání, jenž vás pudil říci, že Luther list sv. Jakuba netoliko zavrhhl alebrž o něm mluvil s největším opovržením? Zajisté, nemýlím se; řekl jste to, napsal jste to; jestiž černé na bílém.“

Na to vytáhl Nowell pln hněvu a zlosti spis „Desatero“ a čte: „Co přivedlo Luthra k tomu, že on jsa spustlým odpadlíkem nazval list sv. Jakuba svárlivým, nadutým a nezáživným, suchopárným a slaměným a Ducha apoštolského zhola nedůstojným listem?“ Tu pustí knihu z ruky; a s nevolí ustane mluvit. Rozhorlenost nedovolovala mu mluvit dále. Tak začalo jednání prvé truchlohry s komedií spojené.

Ovšem měl Nowell za to, že dojem slov a chování jeho byl neobyčejný: ale dojmu pravdivého vlastně nebylo žádného. P. Kampian vida, že děkan svatopavelský domluvil, povstane z místa a v tichosti a skromnosti obrácen k němu odpovídá takto:

„Vysoce důstojný a veleučený pane, snadno mi na prvou vaši námitku odpověděti. Protivna jest vám veřejná hádka učená, ku které jsem já jak pravíte, — sám příčinu zaval, an jsem k ní všechny bohoslovce vaší církve vyzval. Nemáte proč si stěžovati, ale já mám příčin desatero. Pamatujte se, nezapomeňte a nemůžete ani zapomenouti, jelikož máte spisek v rukou, a ráčil jste jedno místo čili doklad podati doslovně. Zdaž není Desatero důvodů dosti silné, tak že se mi nemůže vytýkati, jako bych byl všecky anglikánské bohoslovce v nerozumu a

nepředloženosti na bojiště vyzval? Žádal-li jsem o veřejné jednání, příčinou toho nebyly ani moje schopnosti, které bych snad chtěl naproti vašim staviti, ani domysl, v němž bych se osměloval vlohy své nad vlohy všech vašich bohoslovců vynášeti. Nikoliv; katolická víra to jest, kterou proti vaší víře stavím, náboženství v pravdě katolické, jelikož jest rozšířeno všady. Toť stavím proti vašemu, které jest jako odseknutá větev od velkého stromu a proto bez života, bez ceny. Což jste se, veleučený pane, neráčil dočísti, jakým způsobem jsem pánům vysokých škol oxfordské a kambridžské vypověděl boj? Co do mne, kdybych vyzváním svým, které k nejspokojenějším mezi vámi jsem učinil, sobě troufal a ve svého ducha, ve svou četbu, ve svou paměť důvěřoval, byl bych věru člověk nad míru ješitný a drzý a více drzý, nežli nejdrzejší lidé, jelikož bych se odvážil porovnatí sebe s muži v učenosti dokonalými a ostrovtipnosti plnými. Veřejné jednání, jehož jsem si dávno už přál, se mi právě od vás nabízí: bojíte se, že ho nepřijmu? Uzříte ihned, že obava vaše lichá jest aniž na základě pravdy spočívá. Divím se, že s takovým nadšením o podmínkách naší straně činěných mluveno bylo. Ve svém spisku jsem arci poznamenal otázky, o něž by spor vésti se mohl; než, uchovej Bůh, abych se snad zrádcem stal pravdy sv. a zapřel co jsem z hloubi duše své napsal. Postavení moje tuším poukazuje dosti jasně, s které strany stíznosti a námitky by vycházeti měly. Kdo by nepozoroval, že protivník, jenž vyznání k boji přijal, obrněn a hojným nábojem opatřen jest, kdežto straně druhé se odpírá přibrati si, čím by se koliv hájiti mohla.

Důvody v Desateru podané buďtež bojištěm, na němž by se boj rozhodl; zbraně buďtež knihy a přípravná studie. Vyhlídnuté bojiště jest přijato; než mám také žádost, abyste mne nenechali při nemožnosti opatřiti sobě pomocnou zbraň. S jakou přípravou jsem medle zde ve velectěném shromáždění, nevěda před hodinou ještě co na mne čeká a posud mi zabráněno jest nahlédnouti do nějaké knihy. Dovolte mi alespoň některé z četné zásoby knih, které před sebou nahromaděny máte, použiti. Proto, ač mukami všecek vysílen, nemohl jsem se smíchu zdržeti slyše vás vykládati, kterak podmínky z obou stran úplně prý rovny jsou.

Pravilo se, že schválení disputace podle rádců koruny se stalo, svým pak vyzváním, že jsem dal právo každému, by na mne dle libosti útočiti směl. K disputaci vyzvala rada koruny, z mojí strany vyzvání žádného nebylo. Já nikoho nevyzval. Ale dejme tomu, že bych byl vyzval; půjčuji vám toho, libo-li. Než veleučení p. doktor, aby zdvihl rukavici, čekal schválně na okamžik, kdybych neměl po ruce knih, až by mě dali na skřípec, až by klouby těla mého mučením se vymknuly. Zápasím už se smrtí, jenom drobet života ještě ve mně jest; trýzní dlouhou jsem jako zmařen: hezký věru to okamžik k rozluštění vědeckých a učených otázek!

To a nic více jsem si přál pronesti, abych poněkud objasnil před jednáním stanovisko a posvítil napřed na dějiště naše. Přiznávám se, že se žádného disputatu nebojím. Můj mistr jest Ježíš Kristus, v něhož doufám; onť mě posilní. Kdo dal mrtvým života, popřeje i mně téměř umírajícímu sil, abych zodpověděl vaše otázky. Slovíčka toliko

budiž mi ještě dovoleno. Zmínka se tu stala o ukrutnosti katolické strany. Avšak mně se zdá, že co se nekatolické straně vytýká, jen utrhačně na nás svalují; rázná sice to odpověď odpůrců našich, ale zdaliž také oprávněná? Katolíci vytýkají odpůrcům svým, že se k nim chovali nemilosrdně a tito, by od sebe odvrátili výtku, volají, že katolická strana mnohem větších ukrutností na nich spáchala. Posud žijí ti, kteří za katolické královny v Anglii na evandělíky prý meče tasili; máte volnost, učíte si porovnání útisků stran obou.

Já však okusil jsem krutosti vaší hojnou měrou; a přesvědčen jsem, že ani jeden z vašich nebyl skřipcem tak strašlivě mučen jako já, jenž bych byl raději tisíckrát zemřel na šibenici“.

Tu najednou zahřmí hlasem opovrhlivým a urážlivým Hopton: „Kampiane, vy že jste jesuita a tak choulostiv? Sotva, že jsme se vás dotkli, pro nepatrnou bolest, že jste něco málo na skřipci omdlával, vidíte hned hrůzy a děsnost?“ Hopton chtěl neslanou a nevtipnou řečí svou rozesmáti obecenstvo: avšak v opak toho Kampian dojemnou odpovědí svou docílil velikého úspěchu. Proto dodal Hopton: „Zajisté, posoudí každý nejlépe sám u sebe, kdo tu mluvil s větším přesvědčením podle pravdy“.

„Ovšem, odvece tu Kampian snadnější jest věci býti divákem v mučírně aneb třebaš ředitelem katanů, nežli sám zakoušeti trýzně. Já pak toho neželím. Toliko bratří svých v Kristu jest mi líto, kteří neustále jediné pro sv. víru bývají týráni a soužení, s nimiž hůře se nakládá nežli se zločinci, paliči a lupiči ba i vrahy“.

Slova Kampianova se neminula s účinkem.

To pozoroval jeden z úředníků vládních jménem Beale; proto začal křičeti. „Kampiane, klamete lid chtěje v něm vzbuditi domněnku, jako byste pro své náboženství byl muka podstoupil. Za nepravost velezrády své byl jste spravedlivě trýzněn na skřipci. A jak zatvrzelým jste, dosvědčuje to, že jste přese vše mučení se nepřiznal. To si ale pamatujte, že každý ví, kterak víra vaše pranic naše soudy nezaměstnává. Jednáť se o spiknutí proti naší nejjasnější královně a našemu lidu“.

Tu Kampian poněkud rozhorlen hlasem silnějším zvolal: „Může-li mě kdo viniti v něčem jiném nežli v katolické víře a spolu mou vinu odůvodniti, ať povstane a dokáže toho; ochoten jsem ještě strašlivějším mukám podrobiti se“.

Všichni umkli. I Kampian se odmlčel. Za chvíli jal se vykládati, že proto jej tak dlouho u výslechu drželi chtějí jména přátel věděti, kteří jej pohostinnu přijali, koho byl s církví sv. smířil aneb zpovídal, ba i co byl ve sv. zpovědi slyšel. Tak viděli se zahanbeny sami zrádcové jeho, kteří byli šířili pověst jako by byl Kampian ke všemu se přiznal co mu vytykali a jakoby byl i tajemství zpovědní vyzradil. Ani Hopton ani návladní ani z rádců koruny nepovstal kdo by se byl k záporné odpovědi hlásil.

Takový byl začátek první disputace dne 31. srpna dle poznámek, jakých očití svědkové si byli zaznamenali. Ostatního času použito ke sporu stran Luthra, který nazval list svatojakubský v Písmech sv. slaměným.

Učený Nowell vzal tu svazek z luthrových knih psaných v řeči anglické a vykládal, že není

pravdou, z čeho Kampian předáka reformace obviňuje. Ani jedné knihy není pryč v celém Londýně, která by nasvědčovala nemoudré průpovědi jesuity. Když se byl svou učeností řádně pochlubil, zvolal hlasem silným: „Co tedy Kampiane, veškera hana a lež a utrhačnost spadá na vás“. Toto lichými slovy blýskání, hrubá tato výtka vržená Kampianovi do tváře vzbudila jakési nemilé pohnutí v mysli posluchačů. Než Kampian klidně odvětil řka: „Co jsem napsal, četl jsem u Luthra samého, který jmenuje sám množství spisů proti němu účelích. Že knihy londýnské o tom nemohou dáti svědectví, poněvadž jsou od ctitelů Luthrových vydány, tomu se diviti nelze. Na důkaz však pravdivosti o tom, co jsem napsal, postačí do rukou vzítí bibli Luthrem samým v Jeně vydanou“.

Ke slovům těm leckterí se zlomyslně smáli. Než Kampian neohroženě se obrátí ke svým soudruhům s prosbou, aby řekli, není-li tak ve skutku dle samého Luthra, zdali to tak nečetli buď v jeho knihách buď v nejlepších spisech katolických. Všichni přisvědčili nahlas, tak že je bylo po celém cbrámě slyšeti. „Ale v které právě knize lutherově“, volal Nowell, „jste četli slova tato?“ „V předmluvě luthrově k listu sv. Jakuba jakož i v knize o zajetí babylonském“ odvětil Kampian. „Aj tu kniha“, praví Nowell s odvahou, „nuže vyhledejte nám místo“. Kampian maje za to, že najde alespoň něco se slov původních přese vše zpotvoření a zfalšování, obrací listy až najde a čte: „List sv. Jakuba jesti zhola nedůstojen Ducha apoštolského.“ „Už z těchto slov, pravil Kampian, ač vynechána studem slova ostatní, lze souditi, že Luthar potupně zavrhoval

list sv. Jakuba“. Než Nowell dí, že není on sám, kterýž tak tvrdil, nýbrž že celá starobylosť zavrhovala list tento. „Nikoliv; ale zatím jest jisto“, odvětil Kampian, „že Luther zavrhl jej a vy že souhlasíte s ním“.

Načež dokázal četnými svědectvími z ústního podání vzatými, kterak list tento byl vezdy uznán v církvi sv. za pravou část písem sv.

Anglikáni arci ujmouce se Luthra dali se do spílání proti Kampianovi a jeho sv. víře. 3 hodiny trvalo už jednání. Nowell sebral vše co byl ve prospěch svých bludů řekl. I Kampian žádal, by směl souhrn toho, co byl na obranu katolické víry pronesl, podati. Ale protestanti zabránili tomu hněvivě a rádcové koruny zakázali Kampianovi další mluvení.

Někteří z hlav předních chtěli se přesvědčiti, jak nesprávně asi Kampian byl citoval i hledajíce našli k nemalému podivení v knihách místa Kampianem podaná. Whitacker sám veřejně se přiznal, že tak našel ve všech nejstarších vydaných luthrových knihách.

Odpoledne opět po 3 hodiny pokračováno. Děkan windsorský Day ujal se slova; a začal hájiti větu, že by víra i bez skutků ospravedlňovala. Odvolávaje se při tom na řecké písmo evandělia předložil je Kampianovi, který je šetrně odložil ani se do něho nepodívaje; vědělt, že jest falešné. I začali protestanté volati: „To je učený Řek! Hle, hle, ani čísti neumí;“ při čemž si Kampiana podávali nehezke vtipy naň dělajíce. Blah. mučeník neodpovídal ani slova v tichosti vše snášeje.

Brzy na to sám děkan se dovolává autority

sv. Otců, sv. Hilaria z latinských, z řeckých sv. Basileje; domnívaje se, že uvede Kampiana do rozpaků nových, pravil k němu, by sám do řecké knihy sv. Basileje nahlédl. Kampian vezme knihu, přečte na hlas celou stránku, jak mu ji byl poznamenal, a hned stránku tu přeloží na anglický jazyk a sice v angličtině tak přesné, že se všichni podivili. Arci že protivníci jeho zbledli a hanbou si netroufali očí pozvednouti.

Dojem byl vesměs veliký, jaký na veškero obecenstvo učinila jeho skromnost s velikou učeností spojená. Nepustíme se do rozboru průpovědí, které Kampianovi předloženy a jím obhájeny byly. Protestanté cítili se vskutku poraženy těmi důkazy, které jim Kampian uváděl. „Připouštíte trvám list sv. Pavla ke Galatským;“ „a protož i slovo z 5. hlavy a 6. verše: V Kristu Ježíši ani obřízka neplatí ani neobřízka; ale víra, která skrze lásku působí; z čehož vysvítá, že ospravedlnění člověka na pouhé víře nezávisí“, dokazoval Kampian. „Kdyby toliko víra už spravedlnost naši způsobovala, jak vy se domníváte, kterak vyložíte místo toto? Pravíť apoštol národů pravý opak, že víra bez lásky, která se totiž dobrými skutky neosvědčuje, neospravedlňuje. Tedy se klamete spoléhající na samou víru“.

Takový závěrek přitočil; nebyli v stavu něco na to odvětit; ano shromáždění po většině souhlasilo s katoliky. Nowell celý podrážděný vstal a nechtíce se více vydati novému pokoření, zdvihli se ostatní a s myslí poraženou odebrali se do příbytku Hoptonova na společnou poradu. Nowell a Day byli napřed ohlásili, že jednání 3 dni potrvá,

jakož i to, že sami jednání povedou a pravdu obhájí. Než za den nabažili se už toho a k jednání druhému více se neodvážili.

A hle! ve skutku jistá dvorní dama pro bystrosť ducha jakož i pro vzdělanosť svou nemálo u dvora vážená byla též přítomna při disputaci, sledujíc s velikou pozorností celé jednání. Když bylo po všem, zvolala: „Jaká hle! byla to neopatrnosť raditi královně, aby k veřejné potýčce svolila! Což se nevědělo napřed, že Kampian s to jest aby za sebou strhl celou Anglii a z nás učinil samé papežence?“ Následkem sporu tohoto se více znamenitých mužů obrátilo. Jeden z nejznamenitějších tehdy dvořanů, kteří za příčinou této disputace do lůna katolické církve vstoupili, byl Filip hrabě z Arundelů, z něhož prodlením času stal se hrdinský vyznavač sv. víry katolické. Tehdáž když Kampian trýzněn, byl evandělík a v marnostech světských a rozkoších zabředlý. Než, tak čteme v jedné knize historie anglické, co byl při této příležitosti viděl a slyšel, dosvědčovalo mu zjevně, na které straně sv. pravda víry jest, ač mu ani ve snách nepřipadlo na mysl, aby také přijal katolickou pravdu a ji vyznával; ano uplynulo několik let nežli se símě tu zaseté vzmohlo na úmysl vzdáti se pohodlné víry evandělické, která lichotiti umí chtíčům lidským; ba když i spasný úmysl ten v něm vyzrál, trvalo ještě dosti dlouho, nežli ho skutkem provedl. Konečně ale zvítězila pravda v srdci jeho úplně i vyznal víru svou také v okovech a zemřel za ni.

I Nowell a Day sepsali věrnou zprávu znamenité disputace 2 teprve leta po smrti blah. Kam-

piana přiznávajíce se, že vítězství se klonilo ku straně Kampianové ano že „mnozí ze šlechty a mužové pro svou učenost a upřímnou vůli známí“ pronesli svůj úsudek o vítězství jeho; a z té právě příčiny neodvážili se dříve vydati věrnou zprávu¹⁾ obávající se ještě, že jim bude spíláno tajných jesuitů, protože prý ani mrtvému nedávají pokoje chtějíce do něho hlodati, jemuž za živa nijak rovnými býti se neosvědčili. Nejpatrnější důkaz vítězství Kampianova bylo prozatimní odročení disputace až k 18. září, která mimo to veřejnou hádkou býti nesměla, aby se obecnstvo v ní zúčastniti nemohlo.

Hlava XXXIV.

Ed. Kampian v německém sporu s anglickými doktory po druhé, po třetí a po čtvrté.

Porady anglických pastorů trvaly od počátku srpna až do polovice září. Dne 18. pak zahájil pastor Fulek nikoliv veřejně, jako za prvního sezení bylo, jednání avšak přece slavně. Nejprve zapěl hlasem jasným podle liturgie katolické: „Oremus“ s modlitbou, při čemž veškero posluchačstvo na kolena pokleklo. Byla to léčka na P. Kampiana; mysliliť, že snad i on tak učiní a společně se s nimi pomodlí. „Potom budeme moci v skutku rozhlášovati městem i v kraji, že se Kampian už s protestanty modlil“.

Než Kampian stál nepohnutě na svém místě, i když začali mu vykládati, proč by se měl s nimi

¹⁾ V Londýně 1583. Předmluva zprávy.

modliti. Teprve když byli Fulek a posluchači jeho vstali, padl Kampian sám na kolena nedada se rušiti, až byl zbožně vykonal svou modlitbu; načež poznamenav sobě čelo, ústa a prsa sv. křížem pravil: „Měl jsem za to, že jednání naše ráčíte považovati za dílo božské a že se proto chcete přiti se mnou, aby pravda na světlo vyšla a ne proto aby vaše bylo vítězství. Kdybyste tak smýšleli, viděli byste patrně, že pravda tím jasněji na jevo vystupuje, čím lépe kdo připraven jsa se ku při bere. Než doufám, že i v tuto chvíli se obhlájí pravda jasná sama.“

Protivníci jeho cítili se asi slabými oproti takovému bohoslovcu, že by mohli s výsledkem zastávati co by pravdou nebylo. Báli se ovšem, by svou neopatrností ještě více příležitosti neposkytli ku vítězství pravdy.

Fulek se jal ke Kampianovi mluvit taktó. „Stojí psáno v knize vaší o církvi. Dovolíte mi tudíž, bych se dnes otázkou touto zabívatí směl. Jakáže jest povaha církve a co jest a jaké jsou vlastnosti její?“ I dal se do výkladu svého, který si byl s nemalou námahou sestavil; rozvedl též pojem, který o církvi měl. „Církev“, pravil, „jest společnost vyvolených; neboť jenom tak může býti předmětem, v němž se Pánu Ježíši zalíbilo. Znáť On vyvolené duše omilostněné a ví, které patří k církvi neviditelné“. Soustava o neviditelné církvi, k níž náležejí toliko duše vyvolených, vymyšlena byla Wýklefem; Kalvínem pak přijata a téměř všemi novotáři v náboženství jejich uvedena. Ký div, že ji hájil také Fulek.

P. Kampianovi nebylo věru těžko okázati,

na jak slabých nohách všecka nauka anglická o církvi stojí, která jest v úplném odporu s Písmem sv., s pravdou kterou Ježíš Kristus utvrdil, jakou sv. apoštolé hlásali, a jakou po nich církev vezdy věřícím kázala a zvěstovala a posud zvěstuje. Což nechtěl Kristus, aby všichni, kteří v něho věří, ve společnost viditelnou a snadno poznatelnou vstoupili, jelikož všechno dobré a v pravdě veliké jen ve společnosti dobře zřízené se daří a veliké úspěchy má? Účelem pak spolku od něho založeného nemohlo býti leč aby účely náboženské — totiž oslava Boží a dosažení spásy jednotlivcův — tím jistěji se provedly. Za tou příčinou přirovnává církev svou velkému a viditelnému ovčinci, jež jeden nejvyšší pastýř řídí a do kterého pohnáhlu všickni vstoupiti mají, an praví: „Mámť i jiné ovce, kteréž nejsou z tohoto ovčince; i tyť musím přivesti a hlas můj slyšeti budou a bude jeden ovčinec a jeden pastýř (Jan X. 16). A ve své velekněžské modlitbě před smrtí praví: „Neprosím pak toliko za ně (apoštolý), ale i za ty, kteří skrze slovo jejich (apoštolů) uvěří, aby všickni jedno byli, jako ty Otče ve mně a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli: aby uvěřil svět, že jsi ty mne poslal (Jan XVII. 20, 21). Sv. apoštol Pavel zobrazuje tuto pravdu případným obrazem viditelného těla, jehož rozličnými údy jednotliví ovšem viditelní věřící jsou (I. Kor. 12).

Tento velkolepý spolek musil a musí býti něco viditelného, do očí bijícího. Vždyť Kristus sám viditelně mezi člověčenstvem se objevil; zcela viditelným způsobem dílo vykoupení

vykonal, a protož i chtěl, aby ústav, v němž po odchodě jeho účely jeho vykoupení ustavičně uskutečňovány býti měly, viditelným byl. Tento ráz viditelnosti vštípil Kristus církvi své tím, že ve sv. Petrovi a jeho nástupcích dal církvi viditelnou hlavu (řka ty jsi Petr, skála a na této skále vzdělám církev svou a brány pekelné nepřemohou jí. Tobě dám klíče království nebeského. Cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi). Dále tím učinil církev svou viditelnou, že mimo Petra dal jí v jednotlivých apoštolích a jejich nástupcích viditelné představené a viditelné učitele (řka: Cožkoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážete na zemi, bude rozvááno i na nebi). U sv. Matouše (18, 16. 17.) přikazuje Kristus, abychom bratra, který se proti nám prohrěšil, a ani nás ani přivolaných svědků uposlechnouti nechce, udali čili pověděli církvi (t. j. představeným církve), a jestliže i této vyučovací a rozkazovací církve neuposlechně, budiž nám jako pohan a publikán (odpadlý od církve). Jaký pak, táži se, mělby tento rozkaz Páně smysl, kdyby církev, na kterou nás odkazuje a kterou každý pravý křesťan uposlechnouti povinen, nebyla viditelnou a my věděti nemohly, kde tato církev jest, na kterou se nám jest obrátiti a kteréž uposlechnouti máme?

A k čemu pak nám dal svátosti, tyto viditelné prostředky neviditelné milosti Boží na př. svatý křest, jež každý věřící přijati má? A nemá-li církev Páně vezdy trvati jako veliký viditelný spolek všech věřících Kristových, nač pak řekl sv.

Petrovi: Na této skále vzdělám církev svou a brány pekelné nepřemohou jí? A proč řekl všem apoštolům současně: Aj já s vámi jsem až do skonání světa t. j. s vašimi řádnými nástupci, ve kterých na světě ustavičně žiti bude?

Jestliže pravá církev jest neviditelná, proč Kristus přirovnával církev svou vysoké hoře, kterouž již zdaleka jest viděti? Proč církev nazýval městem, jež na veliké hoře se rozprostírá a skryti se nemůže? Proč ji (církev) nazýval královstvím Božím či nebeským na zemi t. j. viditelným, proč ji nazýva sv. apoštol Pavel sloupem a utvrzením pravdy, jestliže tento sloup není viditelným a já hledaje pravdy Boží nemohu věděti, kde tento sloup jest a kde bych se utvrdil v pravdě Kristem zjevené? Svati apoštolé, jako sv. Petr, sv. Pavel, sv. Jan psali listy církvím (církvním obcím) rozličným ovšem viditelným. Ve Skutcích apoštolských činí se zmínka o rozličných církvích nově a ovšem viditelně povstalých. A ve zjevení sv. Jana přikazuje Kristus tomuto apoštolu, aby sedmi maloasiatským církvím a jejich biskupům napsal listy a jim vytykal vady, kteréž Pán na nich shledává aneb chválil, co na nich chvály hodno. Byly-li církve ty a jejich biskupové něco neviditelného? Myslíte-li, že kromě Boha tehdaž nikdo nevěděl, kde pravá církev jest, jížto se mají věřící držeti? Jistě to věděli všickni.

Právě podle viditelných znamení spoléháme my katolíci na Ducha sv. jehož Kristus církvi své jako ustavičného říditele a ochránce pravdy své přislíbil i uznáváme církev svatou jako viditelnou společnost věřících, těšíce se z toho, že

žijeme jako údové svaté katolické a apoštolské církve: katolické proto, že po všem světě viditelně rozšířena jest; apoštolské proto, že svým trváním až k sv. apoštolům sahá. Zanechaliť nám ji pomoci řádných nástupců svých. Jak medle, smí se vaše církve rovněž těšiti z podobných vlastností a podobné starobylosti? Jest-liže pravá církev v skutku neviditelná jest, kterak ji pak lze od lichých sborů církevních rozeznati? Kdybych se osmělil tázati se vás, náležíte-li též k oněm vyvoleným, kterým dá Bůh vejíti do království nebeského, dle čeho pak medle to poznáváte? Jakých důvodů máte, jimiž byste se vykázati mohli?“

Vše bylo ticho. Slovo jeho se zajisté neminulo s dojmem; ale ještě nebylo dosti. „Po celých 15 věkú kde na světě bylo město, kde hrad, kde osádka sebe menší, která by se byla k nauce takové o neviditelné církvi s Wyklefem hlásila? Komu kdy vyjma Wyklefa napadlo před Luthrem, Kalvínem a Zwinglim takového cosi kázati? O jací to pro Bůh! podivní apoštolé! Jaký pojem nám o své nauce dávají mravy svými! A kdo je k tomu autorizoval, čili jim k tomu právo dal, aby něco takového tvrditi mohli? Kdo jim dal k tomu missii? Jsou-li tito páni doktoři zakladateli vaší církve, na biledni jest, že nemůže býti apoštolská. Libo-li, zajděte si třebaš do dávné minulosti a vypůjčte si autoritu od starších, hlaste se na př. k Jovinianovi, nebo k Vigilantiovi, k obrazoborcům nebo k Berengarovi, k Waldenským neb k Wyklefovi, k Husovi neb k jiným bludařům. Než vězte, že jména všech těch jsou skvrnou věků, v nichž žili, a skvrnou národů, jimž přináleželi.“

„Hle, od takových apoštolů přijali ubozí svédenci bludné nauky své, kterýchž vy sami posledními apoštoly jste!“

Fulek seděl jako omámen a zaražen a proto nebyl s to aby slova promluvil. I uchopil se slova druhý kazatel jménem Good, aby jej z nesnáze vytrhl. Když pak se byl Fulek opět něco zpa-matoval, vyžádal si souhrnem podati, co byl vykládal, řka: „Jesti článek víry a věřiti nám káže povinnost, že církev jest. Jelikož pak víra neviditelná jest, patrnó že i církev sama na víře spočívající neviditelnou býti musí a toliko z vyvolených záleží.“ Přepodivná věru to logika! odvětil Kampian Fulkovi, vždyť právě tato neviditelná víra jest pro viditelné lidi, bez nichž se církev mysliti nedá. Sama tato neviditelná víra zavazuje nás za pravdu míti, že Ježíš Kristus vzal na sebe člověčenství a v tomto viditelném člověčenství také naše vykoupení vykonal. Byl viditelným a pro viditelné lidi církev svou založil a na tuto viditelnou církev také nás odkázal a proto jí dal viditelného nejvyššího ředitele v osobě sv. Petra a v osobě ostatních apoštolů viditelné spoluředitele. Jsme-li pak v této pravé viditelné církvi, na kterou nás sám Kristus odkázal, netřeba se nám báti, že oddělení budeme od Krista, který nikdy svou církev neopustí a třeba nám jen zachovávatí pokoj a jednotu v domě Božím čili ve viditelné církvi Kristově jakož i pevně věřiti, že mimo ni není ani pravdy ani spásy a trpí-li církev ta útisky, že povinnost jest jí ku pomoci přispěti, vyloučených pak z církve té jako pohanů se varovati, jinak by po tolikerá století

tisíce a miliony křesťanů nebyly věděly, kde pravá církev jest a kdo k ní přináleží. Arci vím, že mne odseknete opakující svou dřívější odpověď: Církev jest neviditelná a toliko z vyvolených záležití. Chodíte tedy ustavičně v jednom kole, odkud jste vyšli, tam opět se vracíte. Kdo však tu najde nějakého zdravého smyslu? Koho nepojme tu právě zavrať? “ P. Kampian dořečnil s velikým pŕvabem. U sebe jsa rozhodně přesvědčen o pravdě, kterou hlásal, mluvil s duchem prozrazujícím velikou moc a bluboké vědomosti, jmenovitě pak jevil síly z Ducha sv., který mu patrně dodával myslí. I naslouchali slovům jeho s napjetím. Než za to se tím více angličtí kazatelé durdili a spílání jich bylo na důvody jeho odvetou. „Kampiane“, tak se jali nadávati jemu, „vy jste si nabral nás z vysoka. Škoda, že jste na sebe zapomněl. My jsme až posavade měli za to, že jste člověk skromný; z té příčiny jsme nedali na sobě znáti nevole, ač vidouce, jak špatnou věc hájíte. Avšak na čase jest okázati, že lidé vaši nemají věru nežli pouhou škrabošku ctnosti. Nechať se jim už jednou škraboška ta strbne, aby se okázala vaše nesnesitelná pýcha a domýšlivost, v níž se rádi při každé i sebe nepatrnější příležitosti blýskáte“.

Arci že ani P. Kampian neotálel s odpovědí řka: „Kdyby se, vysocí pánové, jednalo toliko o zájmy nás jednotlivců, bylo by na místě držeti se u veliké skromnosti; jde-li však o dobro veřejné a výhradně církve sv., o spásu duší, tuť jest všílká skromnost a ostýchavost nemístná, jelikož tu statečnosti potřebí. Kdyby běželo o mne, já bych vám třeba i k nohám padl maje se při tom ještě za

nemálo počtěna: než zde jest utočeno na pravdu Boží, na níž nedopustím, aby práv svých pozbyla byť i v nejmenší míře. Rozhodné vystoupení na obranu pravdy nesmí nám nikdy býti bráno; byloby též na úkor lásky. Ano pravda nechať se nikdy nezahaluje v hustý závoj skromnosti, jako by se chtěla zakryti: toť by bylo hříchem, nepravostí, zradou věci svaté. Nezřízené poníženosti se podávati a mlčeti, když jest nám pravdu zastávati, znamená tolik co pokáleti pravý mír špínou a neřádem.“

Moudrá slova tato vyznavače Páně byla vesměs s největším souhlasem vyslechnuta. Na tváři všech-ných i nepřátel jevila se úcta hluboká k srdnatému obhájci pravdy. Tak skončila konference 18. září dopoledne; opoledne se konalo pokračování, které rovněž vítězstvím pro katolíky skončilo.

Z počátku se tázal Fulek, může-li církev také blouditi; načež se pustil do množství námitek a rozpaků, tak že nemohl najíti konce. Neuznáváje přednost církve sv., jakou jí slíbil Ježíš Kristus skrze Ducha sv., neomylnost totiž, nemohl sám ve sporných otázkách najíti stanoviska, z něhož by je byl také rozřešovati mohl. Neušly nesnáze tyto myslí Kampianově; i dal mu je na uváženou, aby všecci viděli do jakých nesnází nové sekty samy sebe zavádějí. Byť bychom jiného základu pravdy neměly nežli neomylnosti církvi sv. Kristem slíbené. ta jediná by nám postačila, aby nám svítla na cesty života a udržela nás v pravé víře; než kdo se světla toho zbaví, vystaven jest na rozbouřeném moři větrům vášní lidských t. j. lichým naukám, které křesťany o pravou víru připravují.

Dále mluvil Fulek o víře. Jak mile prý někdo víru opravdově přijal, nemůže ji více pozbyti a tak i lásku božskou, jelikož prý pozbytna není. „Jak, odpověděl ctihodný mučeník, dle vaší nauky nelze ani lásky pozbyti? Jak mile se tedy někdo věřícím stal a obdržel božské ctnosti, víru, naději a lásku, stává se tím tak nezvratně bohumilým, že se naň Bůh více hněvati nemůže? Tak tedy David král měl i ve svém cizoložství a ve hříchu vraždy poráde v sobě neztenčenou lásku Boží? Byl tudíž přítelem Božím i tehdy a nikoliv předmětem hněvu? Co pak myslíte, jaké následky pro život by měla nauka taková?!“

Než Fulek ani tak se nedal zastrašiti; neodpověděv k dané námítce přešel k jiné otázce. „Kampian učí,“ pravil, „že hřích prvotný vodou sv. křestu se smyje. Avšak klam jest to, pouhý klam. Ani té síly nemá do sebe svátost křestu.“ Kampian měl po hotově odpověď říka: „Dovolte, pánové, bych se vás směl tázati, co očekává dítě, které po křtu sv. ihned zemře?“ Pastor překvapen otázkou touto nevěděl, co má říci; konečně si z rozpaků pomohl předurčením Božím ku spáse, které se ovšem duchem lidským vystihnouti nedá. „Ale což,“ odvece Kampian, „můžeme si také podle vás samých mysliti, že předurčeno není ku spáse; pak jest, dokládám, neomylně zavrženo? Co potom má dítě ze sv. křestu čili jakou moc a jaký účinek má u dítěte sv. křest? Nač tudíž dítě křtiti, když se z nich nesmyje hřích a nezjedná se jim milost Boží a nepřijdou ku spasení? Co znamená napotom býti pokřtěnu — a znovuzrozenou na křtu sv., jestliže dítě neobdrží milost skrze zásluhy Pána

našeho Ježíše Krista? Toť přece základní nauka křesťanská od počátku církve sv., tak se vyučují děti a dospělí podnes v katechismu, který nikdy dosti aneb příliš nemůže býti vštěpován.“ Fulek se odmlčel; za to P. Kampian jal se vykládati, kterak milosti Boží lze pozbyti v životě svém, kterak ji lze opět nabyti a rovněž i rozmnožiti věrným zachováváním přikázání Božích. Tu najednou vyskočí Fulek volaje: „Tedy v skutku myslíte, že přikázání Božích zachovávati jest tak snadná věc? Já mám za to, že to ani možná není. Přikázání Boží jsou až příliš vznešena, nežli aby síly lidské na to stačily!“ „Jakkoliv vznešena jsou,“ odvětil P. Kampian, „s pomocí Boží jsme s to je zachovávati. Ano Pán náš odporoučí nám i dokonalost vyšší, a u něho není nic nemožného, ba s pomocí jeho můžeme i snadno přikázání Boží zachovávati; toliko nedbalost a pohodlnost lidská činí jho jejich podle zdání nesnesitelné. K čemu potom by nám svrchovaně moudrý a spravedlivý Bůh byl dal svůj Zákon? K čemu anděla strážného? K čemu sestoupil k nám, nežli aby nás k zachování přikazů svých povzbudil? Proč vyhrožuje pekelnými mukami těm, kteří by jich nezachovávali? A co znamená odplata věčná těch, kteří svědomitě dle nich žijí?“

Anglickánský kazatel se ocítil v úzkých. Aby tudíž své rozpaky zastřel, snažil se myslí přítomných novou otázkou zaměstnati řka: „Že se vám taková nauka líbí, tomu se pranic nedivím, leč v zásadě se takto pranic nezmění. Nuže jisto jest, že každá myšlenka v člověku, která se nese proti Zákonu Božímu, jest hřích a nemožno hříchu se

ubrániti jako nemožno, bychom pokoušení nebyli.“ To se Kampiana velmi nemile dotklo; nebo slova tato směřovala zrovna proti Duchu sv. „Což nepraví Duch sv. (Jac. 1. 12.): „Blahoslavený muž, který snáší pokušení“ a vy je máte za hřích? Co byste řekli o dvořanu, který by leskem drahokamů oslněn jsa viděl je na stole královském a byl silně pokoušen odciziti je, avšak vzdoroval by pokušení a zvítězil by nad sebou? Byla by to nepravost anebo ctnost? Dle úsudku vašeho patrně trestuhodný přečin; nebo dle vás jest každá myšlénka hříšná a každé pokušení už hříchem!“

Fulek nemaje odpovědi jal se křičeti a splati: „Vám se zdá jaksi směšné učení naše; ale věrte, že kdo praví služebníci Páně jsou a křehkosti lidské znají, všichni vědí, kterak ku cti a slávě Velebnosti božské a Majestátu svrchovaného Pána slouží naše nauka.“ (?)

Jaké to hrozné nesmysly! A co si jest mysliti o náboženství, které tak nesmyslné zásady do sebe má?!

Až potud bylo dovoleno Kampianovi víry své se zastati. Ovšem že vyslovil též touhu, by směl v následujících sezeních sám také nějaké otázky předložiti. Odpověď pak zněla, že taková milost závisí jediné na vládě; aniž se přísluší, aby člověk, jenž úhlavní odpůrce náboženství státního jest, milosti takové účastným se stal.

Po několika dnech nastala konference třetí, která se konala dne 23. září a brzy na to dne 27. téhož měsíce. Obě dvě jednaly o nejsvět. Svátosti oltářní. Hopton sám zahájil sezení proslovem ke Kampianovi poukázav na vděk, který má vzdáti

nejjasnější královně a její vládě, jelikož se mu dostalo příležitosti poučenu býti o pravdě, které prý na neštěstí nemá, jelikož jí pozbyl.

„S milostí Boží,“ odvětil Kampian, „není mi třeba poučenu býti o náboženství pravém. Pozoruji čím dále tím více, že má naše sv. katolická víra všechny známky pravosti, které usvědčily otce naše a které se drželi pevně předkové naši po celé věky až do poslední chvíle. Za to ovšem nemohu dosti nejjasnější královně díky vzdáti, že mi poskytla příležitost, bych vyznati mohl víru svou před obecenstvem tak vybraným, a svým krajanům že na jevo dáti jsem mohl touhu, jakou po jich spáse v srdci chovám. Spolu díky vzdávám ctěnému shromáždění, že s takovou pozorností vyslechlo slova má.“

Sezení pak zahájeno jest společnou modlitbou, v níž P. Kampian se svými bratry katolickými účastenství neměl; načež se pastor Fulek ujal zase slova řka; „Nedivte se, Kampiane, že jest v dnešní schůzi jen menšímu počtu posluchačů přístup povolen; zaujímať předmět náš půdu přesně bohoslovnou a výhradně učenou“.

Sotva však začal kazatel nauky své dokazovati, spletl se tak, že upadl do chyb křiklavých a neodpustitelných, do nichž obyčejně jen malá kloučátka při odříkávání své úlohy padávají. Kampian si jej hned na místě podal a to z té příčiny, aby nesnáz vlastní vinou pastorovou způsobená byla jím pykána a k oslavě pravého náboženství přispěla. I žádal spolu, aby tajemníci či písaři vše co se koliv bylo mezi nimi dálo, úředně do knih zaznamenali.

Nechal tudíž kazatel učeného disputatu a maje množství míst čili dokladů ze spisů sv. Otců, které

vytržeuý jsouce ze souvislosti své jaksi nasvědčovati se zdály nauce falešné, vyňal na př. ze sv. Epifania místo či výrok v jazyku řeckém. Shromáždění si přáli, aby Kampian sám z knihy té výrok ten předčítal. Tento pak neotevřev ani knihy z paměti přednesl místo mu povědomé a to celé a ne jen kusé; nato se jal vykládati sv. Epifania s takovou elegancí a jasnotou, že všichni udiveni jsouce naslouchali. Ještě více se divili, když vykládal výrok sv. Augustina, který sám se dovolává Žalm 98. 5: „Vyvyšujtež Hospodina Boha našeho a klanějte se podnoži noh jeho,“ k tomu Isa. 66. 1. Toto praví Hospodin: „Země jest podnož nohou mých,“ řka: „Jaká jest to země, která slove podnoží nohou Páně?“ Žádná jiná není nežli Tělo Pána Našeho Ježíše Krista; nebo takto praví sv. Augustin vykládaje žalm 98.: „Shledávám, kterak bez nezbožnosti klaněti se můžeme zemi, bez nezbožnosti klaněti se podnoži nohou jeho (Páně). Vzáltě Kristus ze země zemi, protože tělo země jest a On vzal z těla Marie tělo. A protože v témže těle zde (na zemi) chodil, také toto tělo nám ku požívání ke spáse dal; nikdo však nepožívej těla toho, dokud se jemu neklaněl. I shledáno kterak podnoži nohou Páně můžeme se klaněti a nejenom nehřešime takovým se klaněním, nýbrž hřešime neklaněním se. Kampian podal napřed doklad ten ze sv. Augustina v jazyku latinském; napotom vyložil všemu shromáždění totéž řečí mateřskou s půvabem a něžností, jaké mu vrozeny byly. S napjetím a tichostí neobvyklou vyslechnuto vše. I sami kazatelé uneseni byli slovy jeho. Marně se arci pak snažili, jak by novými deklamacemi dosah i dovalu řeči jeho

poněkud zastřeli. Tak skončili sezení 3tí 4té a poslední zahájil opět Fulek 27. září jednáním o Velebné Svátosti. Jest prý na prosto nemožno, aby Bůh učiniti mohl nevýslovné tajemství, které v „předpodstatnění“ tkví, že totiž rozkazem Kristovým podstata chleba a vína přechází či proměňuje se v podstatu těla a krve Páně. Ostatně už slovo „transsubstantiatio“ „předpodstatnění“ jest uchu lidskému nesnesitelné, aniž prý v Písmě sv. stojí. Arciř, odpověděl Kampian, doslovně a do litery tam výraz ten nestojí, ač dle smyslu ve slovích Páně obsažen jest. Však tam také nestojí jméno *Trinitas* (nejsvětější Trojice) aneb *consubstantialis* (soudpodstatný) a přece těchto slov užívají katolíci i protestanti, ač slova ta nejsou ani lépe latinská nežli *transsubstantiatio* aniž jich v Písmě sv. naléztí lze. Ovšem kdybych směl mluvití přede všemi učenci z Oxfordu: mnozí z nich by mi zajisté porozuměli a v pravdě se utvrdili, dodal Kampian. Fulek byl všady poražen aniž věděl, co má ještě odpovědětí. Konečně se pustil do otázky přesné filosofické, která ani na místě nebyla: než i odtud byl Kampianem zaplašen, tak že mu nezbyvalo nežli zavřítí knihu a oblásiti konec učeného sporu o člancích sv. víry.

Ještě vystoupili Dr. Walker a pastor Charek, aby zhanobili jeho osobu. Napřed se jal mluvití Walker řka: „Člověk ten opustil svou vlast, aby spojil se s úhlavním nepřítelem naším, antichristem, v Římě; i vrátil se do vlasti a sjezdil ji skrz na skrz, aby vzpouru a pikle nastrojil. Proto mu nyní klnou mnozí a vedou si naň stížnosti.“ Ale Kampian jakoby se ho nic netýkalo, mlčel.

Když konečně Charek se odvážil veškero shromáždění vyzvati, aby se přece s ním Bohu poděkovali za vítězství, které jemu nad Kampionem dopřáno bylo, tu dali na místě souhlasu hlasitý projev nevole své.*)

Dne 29. září psal biskup londýnský Aymler lordu Burghleyovi: „Co se týče konferencí s Kampionem v Toweru, vzkázal jsem vrchnímu správci věznímu, jak velice se mi nelíbí, že tolik lidí připuštěno bylo k nim; ale což si počítí, když pán tento má svou hlavu a nedá si od nás nic poroučeti. Vyjma Její Milost královnu a vás pány lordy nepřijímá nikoho do rady své.“ Mimo to vyzvala koruna sama Nortona, vládního notáře, který byl vše viděl a slyšel, aby podal zprávu o všem podle pravdy. Norton pak napsal 31. září úřední zprávu tohoto znění: „Po mém zdání byly konference buď špatně vedeny buď nedostatečně opatřeny silami. A posluchačstvo, jehož množství připuštěno bylo, netoliko nic nezískalo z víry naší, alebrž i nemálo poškozeno jest a zprávy o všem tom budou nám škoditi ještě více.“

Z té příčiny učiněn jim konec a vzkázáno těm, kteří se na říjen připravovali, že konferencí takových není více třeba. Marné bylo žalářovati ty, kteří o vítězství Kampionově mluvíce byli postiženi. Celé množství spisků veršem i prosou si nabíralo poražené hrdiny oslavujíc nepřímou i přímo ubohého vězně Kampiona. Proti tomu všemu arci nemálo nepřátelé jeho soptili.

*) Simpson, Edmund Kampion str. 267.

Zbývá podotknouti, že v jednotlivostech vše obšírně sepsáno jest, co koliv byl P. Kampian tu mluvil. Učinili tak katolíci pro své bratry v Kristu, kteří přístupu neměli, aby naslouchali slovům muže apoštolského; nebo jenom některým se podařilo vniknouti na místo shromáždění.

Historikové angličtí arci opatrně mlčí o výsledcích sporů těchto; zajisté by byli mluvili, kdyby kazatelé jejich při disputaci byli vrch obdrželi. Katolická víra získala takto nad pomyslení. Dne 18. října psal Dr. Allen z Remeše: „Oplakáváme tu všichni zatknutí P. Kampiana. Než kdo koliv jej zná, soudí u věci té říkáje, že Kampian nemohl býti šťastnějším nežli vskutku byl a jestliže kdy obdivu zasluhoval, že toho nejvíce hoden byl proto, že katolické víře tolik prospěl. Neboť první hlavy vysokých škol oxfordských byly povolány, aby se s ním hádaly; a všady byl vítěz, tak že i sami odpůrcové přinuceni byli vyznati, že zlatá pravda jest na jeho straně.

Královna Alžběta dala záповěď, že se nikdy více nesmí s jesuity učiniti hádka o náboženství a P. Kampianovi bylo za to hrozně pykati. Chtěla se na něm za jeho vítězství na poli bohoslovném v mučirně pomstiti; což ovšem byla věc snadna. I dostalo se povelu katanům, by jej s ukrutností ještě větší trápili.

Španělský vyslanec psal tehdy králi svému Filipu II.: „Více lidí vidělo ruce Kampianovy, kterak z prstů nehty vytrhány byly.“ A baron Hundson byl svědkem hrozných muk, které na ubohé oběti vykonány jsou; i vyznává ve svých zápiscích, že odcházeje z tak hrozného jeviště nemohl se zdržeti

slov: „Člověk ten si dá raději za živa srdce vytrhnouti, nežli aby se dopustil nějakého neprozřetelného slova, které by buď jeho svědomí aneb které koli jiné duši mohlo býti na škodu.“

H l a v a XXXV.

Edmund Kampian a soudruhové jeho před soudem.

Že Kampian umřítí má a to na šibenici, o tom bylo už dávno rozhodnuto; jednalo se toliko o to, aby se mu nedostalo koruny mučnické za víru svatou neb za poslušnost ke sv. apoštolské stoličce, alebrž ať zemře, myslili si nepřátelé jeho, jako velezrádce. Proto se všemožně snažili vpléstí jej mezi muže, na nichž lpělo podezření, že kuli velezradu.

Skřípec měl na něm vyznání vynutiti, že zná jakéhosi Irčana Rochforta, po němž prý katoličtí biskupové z Vlach a Španěl poslali povstalcům irským 30.000 liber šterlinků t. j. asi 3.000.000 zl. aneb možná že on sám jest onen Rochfort, který byl pod tímto jménem peníze nepřátelům anglickým zanesl.

31. říjen byl den hrozný pro P. Kampiana. Blah. mučník sám se domníval, že nastává poslední hodinka pro něho a že na skřípci má zemřítí. Proto se vrhl hned na prahu mučírny na kolena úpěnlivě prose Boha a Ježíše Krista o sflu a vytrvalost.¹⁾ Na skřípci pak samém často vyslovoval

¹⁾ Katolický biskup Challoner ve svých památkách I. 56.

jméno Ježíš odpouštěje spolu svým vinníkům. Muky trvaly celé hodiny; než vše bylo nadarmo. Ani slova nedověděli se, co by nějak vyhraditi bylo mohlo to, na čemž spočívalo tak nazvané tajemství (o nějakém spiknutí). Tak se sami nepřátelé jeho přiznali. Blah. Kampian byl na rukou a nohou hrozně zmrzačen, že nemohl sebou vládnouti ani státi ani rukou užívatí při jídle. Po 3 nedělích ještě, 20. totiž listopadu, stoje před soudem nebyl ubohý s to, aby ruky své pozvednul.

Soudní vyšetřování pro katolické vězně, kteří za svou víru katolickou trpěli, bylo ustanoveno na den 14. listopadu. Vůdcem a řečníkem byl jim blah. Edmund; s ním vzati na výslech blah. Rudolf Sherwin kněz církevní, blah. Tomáš Kottam kněz Tovaryšstva Ježíšova a jiných ještě 5, mezi nimiž jeden nekněz katolický jurista. Po dvou dnech pak 6 jiných katolických kněží, mezi nimiž na předním místě stál mladistvý kněz Tovaryšstva Ježíšova blah. Alexander Briant, ještě předvedeno bylo. Všichni co do nějaké vzpoury nebo velezrady ohražovali se, že jsou nevinni.

Ve jménu všech promluvil Kampian: „Ani trvám možná není, aby se v Londýně neb v Anglii vůbec našlo 12 mužů tak zpozdilých a tolik nespravedlivých, kteří by nás všechněch osm obvinili z velezrady a spiknutí vespolečně mezi námi nalíceného, jelikož jsme se jak živi ani nesetkali ani neviděli, až na tomto místě zde. Může nás kdo za vinné uznati a odsouditi? Načež Sherwin ve svěžesti myslí své a ohněm sv. víry plápolaje dodal: „Ano proto že katolíci a katoličtí kněží jsme

a nikoliv pro nepravosti na někom neb na vládě námi spáchané chcete nás tu souditi; proto jsme zde na lavici obžalovaných“.

Šest otázek bylo položeno obžalovaným: 1) zdaž průpověď v bulle Pia pap. V. proti královně namířená se má považovati za soudní a pravomocnou? 2) Jest-li Alžběta legitimní královna, které jsou Angličané zavázáni poslušností aneb ještě-li přinesli nějakou jinou listinu, již snad papež vydal proti ní? 3) zdaž má papež moc poddané vyzvati proti královně, aby se zbraně chopili, a držíce se rozkazu jeho, zdaž jsou pak vinni nebo nevinni? 4) zdaž má papež z jakékoliv příčiny moc rozvázati svazky poslušnosti co do poddaných, jako jsou katolíci angličtí neb poddaní jakéhokoliv knížete křesťanského? 5) zdaž Dr. Mikuláš Sanders v knize „de visibili monarchia ecclesiae“ a Dr. Richard Bristow v knize „de rationibus ad fidem catholicam amplectendam moventibus“ učí a zastávají pravdu či blud? 6) jest-liže papež buď listinou aneb ústně vyhlásí, že královna zbavena jest království, jsou-li Angličané povinni poslouchati panovnice svojí? Kdyby pak papež sám neb kdo jiný ve jménu jeho napadl Anglii, na kterou stranu by se dali obžalovaní a na kterou by se dal Angličan co vlastenec?

Kampian odpověděl rozmrzelý pro takové nezapně řeči ve jménu všech ostatních: „Otázky, o nichž se má jednati, nejsou vhodné k soudu. Soud jest ustanoven, aby se vyslovil o přechínech skutečných, nikoliv pak aby zkoušel myšlenky. Tuť si třeba vésti cestou správnou svědků, ne však vyzvědačně. Na vysokých školách ať se hádá učenec s učencem, ať se probírají otázky nám předložené a důkazy

vzatými z Písem a sv. Otců nechať se hájí: než sem do soudní síně otázky podobné nepatří. Mimo to mezi všemi, co tu zasedají, aby vydali úsudek nad výpovědmi našimi, není ani jeden bohoslovec ba ani jeden učenec: k čemu tudíž zabíhati do věcí takových“. Když pak jeden z porotců a žalobník chtěl jej nutiti, by se alespoň vyslovil, uznává-li královnu anglickou Alžbětu za pravou a pravomocnou, odpověděl Kampian: „Její Milosti královské samé jsem řekl, když jsem byl k ní do zámku hraběte z Leicesterů povolán, co o věci této myslím“. Slova tato potvrdila zprávu všady roznesenou, že královna sama přála sobě Kampiana viděti a s ním mluvit; ano že jednoho dne u večer na povel královnin byl Kampian z věznice jí předveden. Kampian ale pravil soudcům ještě více: „Chcete-li nás vinit z velezrady na každý způsob, nuže vyptávejte se nás na to, co jsme činili, na naše práce v duchovní správě; jsoutě dle nejnovějších zákonů také vyhlášeny za přečiny velezrady. Pak jsme všichni vinni; nebo jsme všichni kněžími“.

Cretineau-Joly dí, že návladní nijak nesměl přivoliti k takovému soudu. Katoličtí kněži neměli býti odsouzeni za příčinou důstojnosti kněze katolického; toť se nesrovnávalo s tolerancí, již na oko hlásala královna panenská. Nežíznila prý po krvi mučeníků, protože se bála historie, která by ji mohla vyhlásiti za liti, jak se vskutku stalo. Dle její vůle měli katoličtí kněži zemřít co spiklenci na utracení jejího života. I vyškrtnuto jméno a stav kněze ze životopisu pro soudní síň sepsaného a soudně jakož i před lidem mluveno toliko o zločinu, jež spáchal zločinec. Hrozný to klam, strašlivá to lež!

Velezrada byla předmětem nejvyššího soudu; proto Kampian a soudruhové jeho pod dohlídkou vojenskou zavezeni po řece Temži, která právě kolem Toweru teče, na druhý břeh $\frac{3}{4}$ hodiny u vzdáli do West-Minstru. Zde se shromáždili soudcové ku předběžnému vyšetření. Nejprve se četly obžalobní listiny,¹⁾ jejichž obsah zněl: . . . „jelikož jsou hlavní strůjcové, kteří strojili 31. března v Římě, 30. dubna v Remeši, 20. května zase v Římě a 31. května opět v Remeši společné plány k zavraždění královny a zničení církve vládní“.

Všichni obžalovaní zamítli rozhodně obžalobu svou. Kampian pak ve jmenu všech oslovil shromážděné soudce: „Přisám Bůh, jehož anděly za svědky беру a vše, co mi svatého na nebi i na zemi; při čemž se dovolávám hrozného soudu svrchovaného Soudce, před kterým co nevidět státi budeme, — upíráme rozhodně, že bychom nějakou velezradou aneb, cokoliv se nám vytýká, vinni byli. Ani možná není, aby obžaloby takové se nějak dokázati daly“. Na to vrchní sudí praví, že neběží ještě o soudní vyšetřování, by se tudíž příliš ne-namáhali a své obhájení si uspořili na příště. „Zde se jedná toliko o to, přiznáváte-li se sami ke všemu tomu, co vám předčítáno bylo, čili nic“.

Z té příčiny měli podle obyčeje ruky pozvednouti, jak mile soudní tajemník jméno obžalovaného pronesl, asi proto, aby soudcové věděli, kde který obžalovaný a jakou tvář a postavu má. Kampian nebyl v stavu ruky pozdvihnouti z příčin nám už vědomých; obě byly zavinuty v kůžích. Proto

¹⁾ Simpson je zove „velmi nezapné“ a to všim právem.

Sherwin stoje vedle pomohl ubohému; i odkryl mu rámě oteklé a zkrvácené a políbiv je pozdvihl se vši úctou tak vysoko, že všichni viděli rány jeho z mučovní. Rozsudek ale nižádný nebyl vynešen; proto byli vinníci odvezeni do Toweru nazpět.

Závěrečné stání přináleželo nejvyššímu soudu. I vyžádali si úhlavní žalobníci lhůtu 4 dní na shledání svědků jakož i snešení výroků svých. Nastal den sv. Edmunda, 20. totiž listopadu. Od rána se shromažďovalo mnoho lidstva před budovou soudní, aby spatřili ubohé oběti, jmenovitě Kampiana. Katolíci i nekatolíci přáli si slyšeti toho, o němž celé město mluvilo.

V ustanovenou hodinu objeví se soudní prezident, Krištof Wraye, také katolík, aby na smrt odsoudil 14 mužů nevinných jediné proto, že nechtějí zapřítí svou víru jako on. Co mu prospěl nachový plášť hermelinem zdobený, co skvoucí trůn na který se slavně uvelebil! Po obou stranách přisedící soudcové měli před očima zákonsk. Tu porotci seděli, z nichž tři odstoupili, jelikož nebyli v stavu svědomí své ubiti; jejich místa zaujali lidé zarytí, kteří místa mezi veřejnými žalobníky měli.

Když dohlídka uváděla vězně, byla ohromná síň soudní přeplněna lidmi všeho druhu, kteří chtěli býti přítomni výslechu a ortelu. Kampian byl ze všech poslední snad jako nejhorší. Kdo jej znali, ukazovali naň druhým; nebo vše se ptalo po Kampianovi. Ubohý sotva že se vlekl! Jeho sličná tvář se arci změnila tolikerými útrapami; avšak důstojnosti bývalé ve vzezření svém a výrazu klidného ani tak nepozbyl. Přívětivé bylo oko jeho.

Dlouhý oděv z hrubé látky pokrýval tělo až k patám, hlava byla odkryta; zmrzačených rukou nebylo viděti pro rukávy dlouhé. Hlubokou úklonou pozdravují se mlčky s Kampianem jeho soudruzi a zástupy šeptem doplňují svoje pozdravy. Zahájeno stání. Nejprve se předčítají obžaloby, jejichž obsah k tomu čelí, že pro vzpouru a velezradu obviněni jsou; načež následuje výsledch svědků.

Jako první svědek objeví se zrádce Eliot. Mluví o spiknutí, do něhož prý zasvěceno na 50 osob. Netoliko na královnu úklady se strojily alebrž na hraběte z Leicesterů a Walsinghama, potom chtěli pobouřiti lid, aby za královnu vyhlásili katolickou Marii Stuartovou. Ani nepomlčel o kázání, které byl na lyfordském zámku slyšel: ovšem že vše podle svého vykládal.

Druhý svědek, jmenem Kaddey, tvrdí, že viděl Kampiana v Římě ano i slyšel, kterak jistému Angličanu prý vykládal, že z vyhnanství si nic nedělá; nebo nastane v brzce doba vzpoury v Anglii. Papež vydá nových listin a pošle na 200 katolických kněží samých Angličanů a katolická víra zvítězí.

Konečně svědčil jakýsi Slead, že byl v Římě u jistého Angličana ve službě. Často prý slyšel o hrozných věcech, které měly přikvačiti na ubohou Anglii. Aby tím více slyšeti mohl, hrál si prý na horlivého katolíka, ač víry katolické dávno již byl se odprísáhl.

Tu najednou jme se slova státní návladní, John Popham, a přednáší v dlouhé řeči žaloby. Celé 2 hodiny již vykládal o mrzkosti odboje. A když lidé naslouchati nechtěli alebrž vespolek

hovořili, zvýšil hlas svůj a vykládal s větším důrazem, jakých nehod byli uvalili na Anglii katolíci. Nemilé to bylo slyšení všem. I přihlásil se Kampian ke slovu prose žalobníka, by konečně přišel k tomu, co se jich týče. „Byť původcové všech těch pohrom“ pravil, „byli katolíci, zdaž proto, že my jsme také katolíci, spadá vina všeho toho na nás? Snad proto, že jste protestanti, jste vesměs vinými všeho toho, co by kdykoliv protestanté ve Francii, Nizozemích, Němcích a ve Skotsku byli spáchali? Žalujte na někoho, že ukradl ovci, jelikož na jisto se ví, že jeho otec, děd neb praděd rád si pochutnávali na skopové?! Společnost se rozesmála: avšak Popham deklamoval dále až byl dodeklamoval.

Věrně vše jest zachováno podnes v státním archivu anglickém, cokoliv z obou stran bylo mluveno, tak že by lze bylo v doslovném překladu je uvésti. Avšak čtenář touží Kampiana slyšeti hájícího sebe a své soudruhy.

Hlava XXXVI.

Ed. Kampian se hájí na závěrečném stání.

Když byl státní návladní dořečnil, ujal se slova P. Kampian. Nejprve dal na jevo, že jest věrným poddaným své královny, věrným synem své vlasti, kterou miluje, a pocitů těchto že nepostrádal nikdy v srdci svém. Načež pokračoval takto: „Učil jsem se také zákony znáti a vím, že jsou psány s velikou moudrostí a mírností, které zabezpečují život každému, o němž se nemohlo dokázati, že by se

byl provinil. Na pouhé domněnky neutratí se život, alebrž vydá se moudrému obhájci neb alespoň spravedlivému žalobníku. Než ortel smrti vynesena bývá teprv, když byl zločin dokázán a svědectvím velmi počestných lidí zpečetěn. Jaký medle jest úmysl zástupců vlády, mluví-li tak urputně a rozhněvaně? Nevím proč jsou rozlíceni. Papež prý je nepřitelem náboženství, jaké nyní vládne v Anglii; král španělský a velkovévoda toskánský strojili prý cosi proti královně; páni hrabata norští chopili se prý nemoudře zbraně proti nejjasnější královně; Dr. Allen, Sanders a j. jsou prý vinni velezradou atd. atd. Co nám vlastně do toho? Jejich vina neb bezvina jest jejich jen osobní věcí, a nikoliv věcí naší. Zdaž proto že jsem katolík jako oni anebo kněz jsem povinen na se vzíti jejich velezradu? ¹⁾ Tak mluveno bylo, aby povzbuzeni byli, kteří odsouditi mají nás. Než takové rány padnou vezdy vedle a netrefí nikoho, na kterého byly naměřeny. Ale vyčítalo se nám, jako bychom byli odvraceli poddané od povinné poslušnosti. Dokázal-li toho kdo? My jsme mnohé smířili se sv. apoštolskou stolicí, což znamená tolik jako s Bohem smířiti: to přece není odvrátiti od povinné poslušnosti.

Také jsme se prý všemožně snažili, abychom pobouřili království. Ale kde jsou na to svědectví? Kdo to řekl? jaké důkazy jsou pohotové?

¹⁾ Zprávy tyto soudní jsou podle úřadních věrně podány, ač by mohly ještě obšírněji býti vypsány. Až podnos jsou zachovány soudní tyto výsledky ve státním archivu soudním hlavního města Londýna. Kobbet vydal rukopisné záznamy dotčeného „State trials“ a řeči blahoslaveného Edmunda Kampiana lze najíti v rukopise I. p. 1049—1070.

Vytýká se nám sejítí s kardinalem od sv. Cecílie v Římě. Pravdať, že jsem před 10lety přišed do Říma s dotčeným knížetem kardinalem měl čest mluvití, a přijal mě s velikou blahosklonností; stalo se tak na přímluvu dobrodinců, kteří se mne tehdy ujali. Nejsem sobě arci nijak vědom, že bych byl čím jeho milosti sobě zasloužil. Sliboval mi svou přízeň, mám-li v úmyslu se věnovati službám. Já se ale poděkoval omlouvaje se, že úmyslu nemám sloužití komukoliv, alebrž že jsem si předsevzal obětovati se Pánu v řádu Tovaryšstva Ježíšova. I blahopřál mně k povolání tomuto. Tázal se mě mimo to, co se myslí o bulle Pia papeže V. v Anglii. Odpoověděl jsem dle pravdy, že zákony trestní za to uvaleny na ubohé katolíky anglické, tak že se na ně dokračuje s přísností strašlivou. Načež kardinal neřekl ničeho, leda že by mohla býti bulla papežská poněkud zmírněna, tak že by mohli i katolíci uznati svou královnu a jí býti poslušni, aniž by v tresty církevní upadli. A zmírněna byla bulla ta, jak známo jest. Kterak mi tudíž může býti brána návštěva ona za zločin? Papežská bulla je po celé zemi známa a uveřejněna byla kolik let prve, nežli já zavítal do Říma.

Na 40.000 mužů vojska sebral prý papež proti Anglii. To se snad také mou vinou státi mělo! Já byl kolik let v hlavním městě království českého, dosti tuším vzdálen jsa od Říma, abych nemohl žádného podřlu míti, kdyby bývalo takového podniku, jako že nebylo. V Praze jsem byl zaměstnán úplně vědeckými studiemi. Povolán pak vloni do Říma zdržel jsem se tam 10 dní, za tím toliko účelem, bych obdržel od svých starších

pokyny, jak se mi jest chovati, a před Bohem vyznávám, že o zbrani jakékoliv ani slechu nebylo; jednalof se o cestu do vlasti mé. Na cestu jsem se vydal ihned, nikoliv jako zrádce neb zhoubce milené vlasti mé, ale jako kněz maje hlásati slovo Boží a přisluhovati sv. svátostmi. A missii tuto přijal jsem s největší radostí a ochotností, — Bůh jest mi svědek — jako kdyby mě byli poslali do Indie aneb na kraj světa, bych divochům hlásal neomylnou pravdu sv. víry.

Že prý jsem se vrátil do Anglie s plnomocenstvím papežským a na útraty sv. apoštolské stolice. Ano vrátil jsem se s mocí přisluhovati sv. svátostmi. A zaplatil-li sv. Otec cestu, stalo se tak z pouhé štědroty Jeho Svatosti, která jej přijmela k tomu, proto že běží o sv. katolickou víru a spásu n e smrtelných duší. Nezamlčím ani nejmenšího z cesty své; navštívil jsem Allena a pozdržel jsem se u něho, jelikož jest starý přítel: ale nepamatuji se ani na slovo, že bychom byli mluvili buď o nejjasnějš královně buď o jakých koliv nepokojích.

Jak lze tudíž dokázati, co se mi vytýká, jako bych byl nějak činným býval ku záhubě království neb královny; ano papež sám jednak mi přísně zakázal, abych se do ničeho politického nemíchal, jednak neměl Allen žádného práva mně co poroučeti. Já si Dra. Allena vážím, ctím a miluji jej jako věrného katolika a důkladného učence, ale ve svých povinnostech překážeti si nijak nedám ani Allenem; avšak Allen nijakým takovým rozkazem mne neobtěžoval.

Vytýká se mi, že jsem se odíval v hedvábí, snad že jsem nosil hedvábný klobouček, měnil

roucho, jméno. Ovšem že jsem tak činil, ale zdaž proto, abych svou zradu zakryl? Následoval jsem v tom prvních apoštolů Pána našeho Ježíše Krista. Což se nejmenoval apoštol národů tu Šavel tu Pavel? což neunikl z Damašku oknem, aby ušel nástrahám, které se naň strojily? Vždy se mělo za to, že prostředky takové jsou netoliko dovoleny ale i výhodny. Sv. Pavel zajisté se nebál světla, než v opatrnosti místa a času šetřil, aby světlo sv. evangelia tím jistěji roznášeti mohl. Neošťádal se nikdy i životem svým jsa hotov položit jej za víru v Ježíše Krista: nicméně se dovolával císaře, když jej židé nevinného na smrt chtěli vydati. Co se tudíž na apoštolu národů chválí, nebude mi bráno za zločin. Byltě apoštol — já pak toliko jesuita. Provinil-li jsem se v něčem mívaje na sobě šat skvostný, nuže, za to činím nyní, jak vidíte v oděvu z látky hrubé pokání.

Psal jsem prý Poundovi, že bych nikdy nevyzradil věci tajné a nížádné násilí že by nepřijmelo mě k nějakému vyznání. Neupírám slov; neboť nic není tak tajného na světě jako obsah sv. zpovědi. Vskutku jako kněz jsem povinen vše zachovávat co se na stav kněžský patří; z té příčiny jsem zavázán k neporušitelné mlčenlivosti, tak že nelze ani zdaleka pronesti, co nám bylo od věřících ve svátosti sv. pokání svěřeno. Tak nám přikazuje zákon Boží. A kdo by zákon tento přestoupil, stal by se hroznou nepravostí vinen a bylby hoden věčné smrti. Víím, že lidé zlovolní mě chtěli poskvrniti nepravostí touto; než sám list mě hájí s důstak.

Zdráhal prý jsem se přísahou uznati svrchovanost

královny a proto jsem se zamlčel, když byla řeč o bulle Pia papeže V. Myslím, že jsem z příčin platných takto učinil. Jest tomu teprve několik dní. Královna ve své blahosklonnosti chtějí mě viděti tázala se mě, uznávám-li její moc. A já odpověl, že mám povinnou úctu k nejjasnější královně, že její královskou Moc uznávám a že se k ní nesu úctou jako ku své pravomocné královně. I na to se doptávala, zdaž ji papež vyloučiti může z obcování věřících. I řekl jsem, Vaše Veličenstvo, já nejsem schopen býti vykladatelem práva mezi Vaší královskou hodností a svatou apoštolskou stolicí. Ti kteří mě vyslýchali, podali mi také otázky podobné než způsobem tak úskočným, že jim odpovědět za neslušné uznávám. Věru neostýchám se přiznati, že dle otázek spíše se podobali farizejským slůdkům a krvežíznivým vyzvědačům nežli zkoumatelům pravdy. V královně jsem uznal a uznávám posud královskou hodnost a moc.

Vyznávám, že ochoten vezdy budu jako věrný poddaný dáti císaři co císařovo s radostí, ale také co Božího Bohu. Mnohé otázky mi předloženy, na něž krátká sluší odpověď: Takové otázky nevzkládají se na porotu, která zřízena jest, by soudila o skutcích, nikoliv pak by pátrala po myšlenkách vnitřních. Otázky nám učiněné náležejí do škol na vědecké stolice ale nikoliv před soud“.

Ku svědkům se obrátiv dí Kampian: „Svědék Kaddy mluvil o jakémsi tajném spolku 200 kněží a vojska. Tvrdí to, ale jak se osměluje to tvrditi? Byl prý přítomen shromáždění — ale jakému shromáždění kde a jakých to lidí? Možná že to bylo

shromáždění tuláků, lenochů, kteří nevědí, jak by čas ubili. O jakém si spolku na obnovu náboženství prý slyšel. Jaká jest tu zrada? O jakém si vojsku mluvil. Zdaž ve vojště tom jest oněch 200 kněží, kteří kují vzpuru? A což já, patřím-li též mezi ně, nebo jsem snad vůdcem? Neví prý svědek ani toho ani onoho. Arci vojsko 40.000 mužů lze snad potají leckam leckdes vlouditi a ukryti!

Co se pak onoho hrozného dne pro kacíře a bludaře tkne, o němž slyšel svědek Eliot mne mluvit — volám Boha za svědka — že na mysli tanul mi den soudný, hrozný zajisté všemu světu, všem lidem v jakémkoliv stavu. Neboť jako není národa tak svatého, v němž by nebylo mnoho nešvarů, a jako není ani jednoho z vašich kazatelů, který by se ob čas nedovolával hrozného dne oproti přestupníkům zákona Páně: tak já též dovolával se toho dne na památku posluchačům svým. Nebyla řeč o žádném pozemském králi, jenž by povstal ve zbrani, aby vzpuru strojil, alebrž o posledním soudu, kdy přijde Pán náš a král Ježíš Kristus soudit každého podle skutků jeho buď dobrých nebo zlých. Aj hle, toť jsem hlásal o dni spasení a hrůzy“.

„Ještě budiž dovoleno slovo k pp. porotcům. Věztež, ctění pánové, že záhubu nejjasnější královny naší nebo vzpoury nikdo z nás nevyhledával. Zajisté velmi vhod bylo, že jste vyslechli ospravedlnění naše. Pamatujte na hrozný a spravedlivý soud Boží, který nikoho z vás nemine: kéž by byl tento dnešní den nad námi obrazem Božího soudu spravedlivého. Nemyslím, že by vás bylo tajno, jak drahá Bohu krev nevinná jest a jak sobě váží lidského života.

Život a smrt nás všech jest v rukou vašich! Pod ochranou vaší jest život náš. Povinností vaší nyní jest, abyste nám vrátili života. Či hodláte v tváři nespravedlnosti utratiti nás? Vaše svědomí nám jedinou oporou jest. Nemáme ochranců jiných vyjma vaši bezúhonnou a poctivou mysl. Rozvažte si, prosím a zapřísahám vás, dobře celou věc, o niž tu běží. Ani nějaké umění ani blýskání v krásné umělé řeči neslyšeli jste od nás, vůbec nic, coby koli mohlo nějak oslniti vás: v prosté řeči vyvrácena byla obžaloba, která záležela ze tří hlav,

Předně domněnky se přednášely vůči nám a nikoliv důkazy; a protož jste tuším poznali, na jak pískovém základě stavěno jest proti nám. Mimo to jest úřad náš kněžský a povolání naše známo všem. Konečně co svědků se tkne, vyslechli jste je sami. Zasluhují tací lidé důvěry? Což nejsou všude známi jako lidé bez víry? Jedná se tu o život tolika mužů! V případě takovém, jak vám známo, vyžaduje zákon jistotu. Na pouhé domněnky nesmí nikdy život lidský býti utracen. Odvážili byste se na tak nepatrné doklady beze všeho základu, někoho odsouditi na smrt?

Uznávám, že se vykládalo celé hodiny, aby patrna byla vina naše. Avšak vykládala se tu nauka bohoslovná, přetřásaly se otázky z církevního práva, exkomunikace, přitáčely se všelijaké spisky; bylo tu proti papeži brojeno, proti králi španělskému, proti Allenovi a j. Zdaž to má nahraditi skutečné příčiny? Otázky, o nichž nejučenější bohoslovci a právníci nemají úplné jistoty, máme tu rozhodovati beze vší přípravy a porotcové mají souditi o našich výpovědích! To vše patří, jak bylo již řečeno do

škol akademických, ale ne před porotce, kteří byť i sebe větší bohoslovci byli, jsou povinni odmítnouti jednání, z něhož pro poznání skutečného stavu věci kořistiti pranic nelze. Řeknete snad: „O čem tudíž máme souditi? Odložíme-li všechny výklady stranou, co pak nám ještě zbude proti vám?“ Odpusťte. S ochotou vám za pravdu dávám, že postavení vaše jest věru těžké; nebo nevinnost naše jest na bíledni. Než pamatujte na svou povinnost, a podívejte se dobře na ty, kteří svědčili proti nám.

Jsou-li to spolehliví svědkové? Svědek, jemuž nelze víry přikládati, nesmí svědčiti: tím méně běží-li o bezživotí či o smrt tolika nás. Vyslechli jste je. Pozorovali jste s jakou nejistotou jedni mluvili, jak ostýchavě a váhavě pronášeli své výroky druhí a jiní s jakou bázlivostí a s patrnou nepravdivostí žaloby své vyslovili? Nedivte se, z úst takových lidí nedopátráte se pravdy. Což se nepřiznal jeden sám, že vražedníkem jest? Druhý jest pověstný nevěrec, pohan, pachatel dvojí vraždy! Pro Boha vás prosím rozvažte, že takovým lidem hodláte věřiti, — lidem to bez Boha a beze cti dovoleno svědčiti, kteří nejsou ani s to aby přísahali, poněvadž v Boha nevěří a cti dávno pozbyli. Bylo by možná, abyste jim přece uvěřili? Ne, toho nelze mi ani pomyslití; mámť vás za muže, kterým platí svrchovaně moudrost a poslušnost ku hlasu svědomí. Ani jediný z nich neodvážil se přísahati, že bych já neb někdo z obžalovaných těchto byli strojili pikle na záhubu královny. Co jako zprávu přinesli, bylo svědectví, že jsme sloužili mši sv., slyšeli zpovědi a dávali rozhřešení. To je pravda;

jsoutě to naše práce apoštolské, jelikož jsme kněžími. Ty však věci nebyly konány na postrach neb úkora nikomu. Spása duše, odpuštění hříchů byly jejich účelem.

Najdete-li cosi zločinného v našich výpovědích, jednáních a spisech, vyslovte nad námi ortel; ne-najdete-li, Hospodin vám uštědříž sílu, abyste rozhodně po právu a pravdě vyslovili svoje úsudky. Zachovejte si jméno své, zachovejte si svědomí neporušené!“

Všichni naslouchali napjatě každému slovu; a zajisté celá obrana byla směru tak šlechetného, prostného, jasného a určitého, že každý byl přesvědčen o nevině obžalovaných. Jaké tu medle protivy! Kdežto ukrutní soudcové s nespravedlností až do nebe volající si počínali, jevílo chování blahoslavených mučeníků klid a tichost, sílu která tkvív v nevinosti a velikou vespólnou lásku má.

Porotcové nyní se vzdálili na poradu k rozhodnému slovu. Tři hodiny trvalo už jednání. Kampian sám mluvil celou hodinu. Zatím co porotcové úplnou hodinu se radili, použili soudcové čas vhodný ku posile. I Kampianovi podal kdos z rodiny Ropperové sklenici piva na občerstvení. Avšak vida, že mu nelze zmučenýma rukama vládnouti, přiložil sám u všeliké úctě pohár až k ústům blahoslaveného Edmunda, který s díky přijal občerstvení skytané. Mnozí z nepřátel jeho věnovali mu neobyčejnou pozornost.

Neušlo přítomných, že i sám president soudu byl obdivem unesen nad šlechetným chováním ztýraného Kampiana. Kdykoli jméno jeho pronesl, vezdy poctil je přívlastkem „pána“. A když jeden

z obžalovaných si počínal jaksi nevrle, pravil mu : „Proč se nechováte po příkladu pana Kampiana ; přál bych sobě, abyste si vedl jako pan Kampian.““

Vše se nadálo, že osvobození budou, že uslyší z úst porotců „nevinni“. Vesměs obdivována obrana, kterou jako vítězstvím bezpečen Kampian pronesl. Nejohratnější právníci zvolali, že nemožno odsouditi koho po takovém stání.

Dvanácte porotců se objeví, v čele jejich stojí jistý Lee, který se jme ve jménu všech mluvití a hlasem hněvivým vyřkne slovo: „Vinni“.

Veškero shromáždění pojala hrůza a jako omámení dívá se jeden na druhého, nevědouce, koho se vlastně týká výrok tento. Jelikož obžalovanci všickni za vinné velezradou uznány jsou, žádal královský návladní hned aby ortel smrti bez milosti nad nimi byl vyřčen. Obrátí se tudíž nejvyšší soudce k obžalovaným a táže se, mají-li ještě cosi ku své obraně, prve nežli pronese osudné slovo. Kampian se opět hlásí; načez dí :

„My se smrti nebojíme. Kdybychom strach měli před ortelem vaším, nikdy bychom se nebyli povolání takovému věnovali. Už dávno jsme připraveni na smrt. Poněvadž ale nejsme pány svého života, bylo naší povinností hájiti se, pokud to bylo možná. Proto jsem vyvrátil důvody žalobcův a svědkův a dokázal jsem neoprávněnost obžaloby proti nám. Sami vidíte, mnoho-li nám to prospělo. Jedno slovo vyslechněte ještě“ :

„Na bledni jest, že umíráme jako velezrádci ; avšak velezrada naše jest náboženství naše. Pak jsmearci vinni všichni ; jinak jsme a byli jsme poddaní věrní, jakých kdy královna naše měla. Vy nás

odsoudíte: ale vězte, že tím odsuzujete všechny své katolické předky, že odsuzujete ony kněze, biskupy a krále vlasti anglické, která kdysi ostrovem svatých slula a za nejvěrnější dceru apoštolské stolice pokládána byla. Libo-li vám, jmenujte katolickou naši nauku, kteréž i oni (zbožní předkové naši) učili, velezradou. Jsouce v přátelské jednotě s muži, kteří byli světlem nejen vlasti naší alebrž všeho světa, považujeme za štěstí a největší slávu svou, odsouzenou býti od jejich bežbožných potomků. Bůh ještě žije, svět potrvá po nás! Spravedlivý Bůh a svět, jelikož nepřístupni jsou nějakému podplacení, vyřknou jiný soud nad námi než-li je soud těch, kteří právě nad námi pronášejí ortel smrti.“

Očitý svědek dokládá, že nikdy nezářily oči Kampianovy v takové radosti, jako když byl slova tato projadřoval. A jeden ze spoluvězňů a odsouzených, blah. Tomáš Kottam, pravil v radostné náladě k soudruhu svému: „Nyní umru s radostí, jelikož mi bylo dopřáno vítěznou řeč P. Kampiana slyšeti.“

Soudce vynesl ortel smrti. Vězňové vyslechli klidně a v svatém zápalu lásky ku své víře onen nále. První slovo Kampianovo znělo: „Te Deum laudamus“ „Tebe Bože chválíme“. Sherwin, kněz světský, zvolal: „Haec dies, quam fecit Dominus, exultemus et laetemur in ea“. „Ten jest den, jež učinil Hospodin, radujme se a veselme se v něm“. Podobně i druzí, každý pro sebe velebil Hospodina. I nebylo nějakého zármutku ani nejmenší stopy. Ještě uznával Kampian za hodno několik slov promluvíti k zástupu, aby svou a soudruhů české obhájil.

„Vyslechli jste,“ pravil Kampion, „s námi, kterak za velezrádce vyhlásili nás. Než pozorovali jste naše stání. Kdybych byl zrádcem v skutku a vinen vším, co se mi tu vytýkalo, zdaž by mi byla královna sama nebo královská rada slibovala život, svobodu, ano důstojnosti nejvyšší a bohatství? Ano tento dozorce žalářů, Owen Hopton, který tu vedle mne stojí, nechať se upamatuje na vše co mi nabízel, odhodlám-li se alespoň jednou s jinověrci do modlitebny jíti. Ctění pánové, jest to pouze zášť proti sv. katolické víře. Katolické náboženství jest náš přečin: proto odsouzeni jsme“.

Na to byli hrdinové naši zavezeni opět do Toweru. K řece Temži sprovázelo odsouzené množství lidstva jevíc s úbohými útrpnost. Hlasitý pláč a stenání mnohých bylo slyšeti, když ani více vězňů viděti nebylo. Do žaláře a želez vrátili se, odkudž byli k poslednímu stání zavezeni. Tak slavil blah. Edmund poslednickráte své jmeniny 20. listopadu 1581; nebo byl právě výroční den sv. Edmunda mučeníka Páně.

Hlava XXXVII.

Edmund Kampion za posledních dnů života v přerozkošné náladě.

Edmund Kampion a soudruhové jeho nemyslili na nic více, nežli jak by se co nejlépe připravovali na poslední cestu svou. Proto si uložili sami posty a bdění na modlitbách za doby noční. Vězně druhé podělili nepatrnými dárky na památku z toho, co si do žaláře s sebou vzítí směli, poroučejíce se do

modliteb přátel svých, aby díky vzdali Hospodinu, že utrpení jejich za nedlouho konec vezme.

Vše se obdivovalo veselé náladě mysli vězňů, jmenovitě u Kampiana, který nic nebyl pozbyl z bodrosti mysli své. Posud byla u něho tatáž přívětivost, tatáž zdvořilost, pro každého měl slovo potěchy, tak že se žalářník Delahays nemohl dosti nadiviti jemu, říká: „To není člověk, který moji stráži svěřen jest, alebrž anděl a nebeský tvor“.

Také zrádce Eliot si přál Kampiana odsouzeného navštíviti. Dovolení nebylo těžko obdržeti; ano směli přicházeti k odsouzeným katolíci i nekatolíci. Že katolíci využítkovali chvíle této, aby se s Kampianem rozžehnali a úctu mu vzdali, jde samo sebou na rozum. Eliot přišed též k němu se nejprve omlouval; netušil prý, že by Kampian mohl na smrt býti odsouzen. A stavěl se, jako by litoval velice čeho se byl z radou svou na něm dopustil. Než Kampian jako apoštolský muž odvětil mu u vši lásce: „Příteli. myslíte-li to do opravdy, zapřisahám vás, činite pokání, vyproste si odpuštění hříchů u Hospodina, který bohat v milosrdenství jsa slitovává se nad kajícím hříšníkem. Vraťte se do lůna katolické církve a nepravost, kterou jste spáchal, obrátí se k slávě Boží“. Ale Eliot se obával, že by katolíci na něm se pomstíti mohli a proto nikoliv kajicná mysl nýbrž kajnovská bázeň zmocnila se duše jeho. „Což nevíte“, těšil jej Kampian, že se katolíci na svých nepřátelích nemstí? Přejete-li si, napíši vám lístek odporučný, vyprosím vám výživu u jistého vysokorodého pána mimo zemi, kde nebude třeba ostýchat se katolickou víru vyznati. „Pro mne není spásy“, odpověděl zoufalec. A nepřijal

výhody, které mu nabízel Kampian ve své lásce křesťanské. Strašný konec jeho života uvidíme později.

Za to onen žalárník nemohl ze dosti nadiviti klidné mysli Kampianově. Konec pak obdivu toho byl, že se žalárník vzdal anglikanské víry, opustil vlast, odešel do Říma, kde do koleje anglické přijat, že studoval, až jako kněz katolický do vlasti se vrátil a o spáse krajanů svých horlivě pracoval.

Zatím neměli státní návladní pokoje. Scházeli se na poradu už třetí den, co by měli učiniti s Kampianem a soudruhy jeho. Ortel smrti od porotců vyřčený, totiž na velezradu, byl strašný. Odsouzcenci měli na šibenici přijíti dle zákona trestního, měli sice na oprátku býti pověšeni, ale dokud ještě na živé byli, měla oprátka býti přeříznuta, oni pak měli býti na zem položeni, pak mělo se jim břicho rozpárati, střeva měla jim býti vyňata a pak srdce z těla vytrženo a toto krvácející a kouřící se srdce mělo lidu býti ukázáno se slovy: „Aj hle, tak umírá velezrádce!“ načež mělo srdce to do ohně býti uvrženo, hlava pak měla na bidlo býti postavena, tělo rozčtvrceno a čtvrtky ty na cestách pro výstražnou památku zločinu a na postrach lidí býti vyvěseny. Všecky tyto podrobnosti při vykonávání ortele smrti znepokojovaly porotce, kteří ortel ten vyřkli. Uznávali, že nespravedlivý byl jejich soud; na mysli jim tanula vítězná obrana Kampianova. A třeba neměli smyslu pro sv. víru, přece cit pro vlastní čest doháněl je k milosrdenství. Učiníme dobře, budeme-li se dovolávati milosti a zmírníme-li ortel smrti, ale zdaliž se takto sami nezničíme před královnou svou? Její Veličenstvo

zajisté si přeje, by zemřel Kampian a soudruhové jeho: neučiníme-li vůli její, kdo ví, co se na hlavy naše sveze! Tak zmítáni byli na mysli, až konečně se rozhodli, že neopatří žádného umírnění ortele.

A kdy se má vykonati vyřčený ortel? O tom se též radili a dohodli se v tom, aby co nejdříve byl vykonán. Ustanoven k tomu 25. den listopadu, z čehož ale sešlo.

Právě za oné doby přibyl do Londýna vévoda alenský (z Alençonů) František z Anjou, bratr francouzského krále Jindřicha III., aby jednal o svém zasnoubení se 47letou pannou s královnou Alžbětou. Jak kdyby se cítil princ uraženým, že před jeho očima vydáno na smrt tolik katolických kněží, namítali jedni. Než tajemník státní Cecil měl za to, že utracení Kampiana a soudruhů jeho vyžaduje na nich víra anglikánská; co se pak francouzského prince týče, nebude ani na škodu, uzří-li jako katolik, že královna ochotna jest i nejdražší náklonnosti své obětovati ku pojištění víry svého národa.

Průvodčím vévodovým na cestě do Anglie byl jakýsi právník a diplomat francouzský, jménem Jan Bodin, jehož spisy právě na vysokých školách kantabryjských se přednášely. Katoličtí přátelé přemlouvali jej, aby vyprosili vzácní hosté umírnění ortele nevinným: než francouzský diplomat odvětil docela chladně: „Co nám do toho (!)“ Věru mrzká to slova z úst katolického muže. „My zavítali do Londýna k vůli zasnoubení a nikoliv k vůli katolické víře!“ A slova ta donesla se k návladnímu, který uslyšev jak katoličtí páni smýšlejí o víře své neváhal připraviti vzácným hostům zvláštní divadlo. Usneseno pak, že 29. listop. před očima královského

prince na P. Kampianovi, P. Sherwinovi a P. Briantovi ortel smrti a to u vši přísnosti dle zákona se provede. Vyvolili si ze všech právě tyto, poněvadž v blahoslaveném Edmundu Kampianovi obmýšleli vymstiti se na řádu Tovaryšstva Ježíšova, v blahoslaveném Rudolfu Sherwinovi na anglické koleji ve francouzské Remeši a v blahoslaveném Alexandru Briantovi na anglické koleji v Římně. Oba totiž byli odchovanci katolických těchto ústavů.

Šťastní hrdinové naši jak mile uslyšeli zprávu tuto, byli všichni unešeni dojmem radosti, která potrvala celý den. Den 29. listopadu jest svatvečer svátku apoštola sv. Ondřeje. Od té chvíle se pozdravovali na potkání v žaláři slovy sv. apoštola Ondřeje, volajíce na se: „Šťastnou smrt!“ místo pozdravu v obyčejném všedním životě: „Dobrý den“. „O milý kříži! jak dávno si tebe žádám, jak horlivě tě miluji, jak stále tě vyhledávám! Nyní jsi mi, jak jsem toužil, přichystán; přijmi mne tedy a přenes mě od lidí k mistru mému Kristu!“ tak se modlil sv. Ondřej, tak i naši blahoslavenci se modlili. O tom se dověděli státní návladní, že mají zmučené oběti jejich neobyčejné radosti v duši své. Aby tudíž radost jejich zmařili, vzkázali jim, že prvý den měsíce prosince ustanoven na vyplnění jejich tužeb.

Ještě jednou se zasadil Hopton o to, podvrátiti vytrvalost Kampianovu. Zopakoval opět všechny sliby, které mu byl dříve několikráte vyslovil. Arci že bylo vše marné. Přišla sestra předraheho bratra Edmunda Kampiana navštívit jej tři dni před umučením. A hle Hopton jal se ubohou přemlouvati, aby prosbami nastoupala na bratra svého a obměkčila

srdce jeho k odpadu od sv. víry katolické. Zpamatuje-li se a zapře-li katolickou víru, bude mu darován život a na zaopatření obdrží obročí 100 liber sterlinků t. j. více než 10000 zl. Ovšem že Kampian ani slyšeti nechtěl o podobných záměrech.

Znova se roznášela Londýnem pověsť, že Kampian ve strachu před smrtí ke spáchaným zločinům se přiznal a o milost nejjasnější královnu prý prosil. Za to také prý královna mu milosti uštedřila. Než podvod tento neměl dlouhého trvání; uplynulo jen několik hodin a blah. Edmund vítěznou smrtí svou dokázal, jak liché byly veškeré pomluvy tyto.

H l a v a XXXVIII.

Edmund Kampian umírá na popravišti.

Nastal první prosinec Ani dočkati se nemohli oné chvíle ti, kteří dokončiti měli vítěznou oběť svého života. P. Sherwin, kněz světský a P. Briant Tov. Jež. byli už o 1. hodině z rána vyvedeni z Toweru do koleharbovského vězení. Když blah. Kampian v novém vězení se octnul, čekali tam naň už oba dva soudruhové. Zde jim bylo oznámeno, že toho dne bude poprava. Pozdravivše se a srdečně se polibivše blahopřáli si vespolečně mezi sebou, že jim milostivý Hospodin příležitost dal, by v umučení a smrti své následovali Pána a Spasitele Ježíše Krista. Kampian se opět rozhovořil o blaženosti věčné a o tom štěstí, kterého se jim palmou mučnickví dostane. A zajisté neopominuli také vespolek se vyzpovídati a svátost sv. pokání na cestu poslední přijmouti.

Kampian byl oblečen v žalární roucho látky hrubé. Tu napadlo nešťastnému Heptonovi, aby Kampiana ještě jednou zostudil. Zpomněl si na kabátek podle mody, jež Kampian na své missii anglické míval, by tak vládním špeshounům snadněji unikl. Pro kabátek onen nadělalo se u soudce také mnoho hluku: ale nyní na pohanu měl být vhod. Avšak marné bylo hledání; kabátku nenašli. A Kampian ostal ve svém oděvu.

Před žalářem a po ulicích stály nepřehledné zástupy zvědavých, ač sychravo bylo ano i studený a spolu deštivý den.

Vrata se otevrou. Jakmile uzří Kampian lidstvo, volá a zářícíma očima radost svou na jevo dává i praví: „Bratři v Kristu! Zachovej vás Bůh a uděliž vám milost, by se z vás stali katolíci, abychom se také v jednom nebi shledali, když pod jedním praporem jsme byli bojovali“. Načež padl na tvář svou a k Východu obrácen jsa se modlil slova: „V ruce tvé, Hospodine, poručím ducha svého“.

Před vraty byly dvě košatiny, do nichž zapřaženy dva páry koní. Na první položen Kampian a přivázán pevně; na druhou Sherwin a Briant podle sebe.

Cesta ze žaláře do Tyburnu na popravní místo obnáší 2 anglické míle t. j. půl hodiny; a v dešti zimního času bývá cesta tato blátivá velmi a na díle i kamenitá, tak že mučeníci naši už na cestě mnoho zkusili. Kampian měl oči k nebi obráceny a neustále se modlil.

Až na ty posměchy, nadávky a úšklebky zlo-myslných predikantů a sektářů, kteří celou cestu na blahoslavence hulákali domlouvajíce jim, by si

přece jednou říci dali. Charek pak, jak sám P. Persons líčí, krácel prý za Kampianem jako vítěz. Okem hrdým s tváří zamračenou zpupná slova pro nás je, nelitostný ve svém chování, ohlíží se po lidech, aby jim na ubohé ukázal. Zato však bylo též veliké množství katolíků i urozených, kteří se nebáli blíže přistoupiti, útrpnost jím dávající najevo a nimi se těšíce.

Jeden šlechtic odvážil se setřítí tvář Kampianovi potřápněnou blátem; začož mu Kampian na hlas poděkoval řka: „Zaplať vám Pán Bůh za prokázanou mi službu“. Když naň pokřikoval jeden pastor napomínaje ho, aby dobře zemřel, odvětil mu Kampian: „Jen vy se přičiňte, byste bez hříchů žil“.

Tu se octne průvod u jedné brány, kterou zdobí obraz Matky Boží. Kampian to pozoruje a vzpřímí se, seč jest, aby nebes Královnu pozdravil, rozpomenuv se na onen zjev v zahradě brněnské, kde mu zvěstovala mučnickou korunu. Ano katolický kněz Křištof Issam vypravuje, kterak na své oči viděl svatého mučně an se při všech strastech svých usmíval; což neušlo ani lidu, který volal: „Hle hle, tito ještě se smějí. Toť se asi málo smrti bojí“.

Mezi zvědavými byl sám arcibiskup Yorský. Znalť Kampiana z Oxfordu. Ač byl naskrz protestant, vážil si ho a miloval jej. Právě přibyl do Londýna. I nemohl odolati touze srdce svého alespoň jednou ještě patřiti na šlechtěnou tuto tvář. Z té příčiny se postavil kdesi na rohu ulice, kudy smutný průvod ten se ubíral. I vidá jej jako zkamenělý strnul, až zpamatovav se a očí svých k nebi obrátiv

zvolal: „Ach, jaké ztráty vezme a utrpí vlasť naše v jednom muži jako jest Kampian! Jaké ctnosti a jaká učenost stěhuje se od nás s ním!“

Bylo-li všady davů před žalářem i po ulicích, v Tyburnu se nahromadilo kolem šibenice tolik lidstva, že se od jak živa nikdo nepamatoval na takové množství zvědavých. A přece přišlo a zima bylo. Než ve chvíli, kdy průvod u cíle stanul, přestalo pršeti, obloha se víc a více vyjasňovala, až i slunce ve své ranní záři prosincové se objevilo. Mnoho katolíků bylo také přítomno, mezi nimiž zasluhuje jeden katolický kněz zvláštní pozornosti, jelikož za tím úmyslem se na popraviště odebral, aby jako očitý a ušní svědek tím věrněji vše podle pravdy napsati mohl, co koliv se dalo nebo mluvilo. Ano z té příčiny vyhledal si rovněž místo co nejpriznivější, by mu ani slůvko neušlo.¹⁾ Vypravuje následovně:

„Odvázavše Kampiana a soudruhy jeho na košinách, postavili napřed Kampiana na káru pod šibenici ponechavše jemu provaz na krku“. V Anglii má každý odsouzenec právo osloviti shromážděné z podšibenice. Kampian porozhledne se a vidí kolem sebe množství katolických pánů, kteří přáli sobě poslední jeho slovo slyšeti. Hrobové nastalo ticho. A „Kampian jme se vážnou tváří, klidným ale jasným hlasem mluvit:“ „Spectaculum facti sumus Deo, angelis et hominibus“ načež v mateřčině opakuje „Divadlem učinění jsme Bohu, andělům i lidem“. Slova tato vyplňují se dnes na mně, jenž

¹⁾ Biskup Challoner ve svých památkách I. 63. vypsal z tohoto očitého, nejstaršího a nejspolehlivějšího svědka, co tuto vypravujeme.

jsem se stal v prайдě divadlem Hospodinu Bohu svému, divadlem andělům jeho a vám, rozmilí!“

Tu jej vládní rada Knowles přerušuje a vyzývá, aby místo kázání vyznal raději velezradu svou a královnu odprosil; načež Kampian zcela klidně ale na hlas odvětil: „Co do velezrady domnělé, která se mi klade za vinu, pro niž tuto zemřítí mi jest, dovolávám se vás všech jako svědků, že já takové viny nemám“. A když mu opět domlouvali, by se přece nestavěl jako by byl nevinným a neupíral svého zločinu, tu Kampian opět odvětil: „Pánové, je-li zradou býti katolíkem a knězem, nuže, přiznávám se, že jsem zrádcem. V katolické víře jsem žil, v katolické víře volím zemřítí. Jiné zrady, Bůh jest mi svědkem, jsem se nedopustil. Než přání vaše se vyplnilo; protož poshovte a dovolte mi, alespoň několik slov k ukojení mého svědomí zde pronéstí“. Arci že marné byly prosby jeho a věděli, proč mu zakazují další mluvení. Kdežto na něm dožadovali se přiznání k velezradě, zapřísáhal nepřátely Kampian, by mu přece uvěřili, že nemá žádné viny.

I pravil: „Rád odpouštím porotcům, kteří naprosto sklamáni odsoudili mne; odpouštím všem, jako já si přeji, by mně odpuštěno bylo. A protož za odpuštění prosím všechny, jejichž jména na skřipci jsem jmenoval. Učinil jsem to tenkrát jen proto, že mně dozorcové pod přísahou řekli, že tím jmenování nijak poškození nebudou. Znova tvrdím, že slovo „tajemství, o němž jsem se zmínil v listě na Tomáše Pounda, nijak netýká se státních záležitostí. Slíbil jsem toliko, že jména osob, které o výživu moji a zaopatření mé se staraly aneb

kteří do lůna církve katolické jsem získal aneb vyzpovídal, nikdy neoznámím. Nikdy jsem se nedopustil žádného zločinu ani proti královně ani proti vlasti ani proti komukoliv, čímž bych si byl smrti zemězrádce zasloužil. Moje jediná vina jest, že jsem knězem a členem řádu Tovaryšstva Ježíšova : za to ochotně vydám život svůj. Lituji stavu oněch katolíků, kteří pro mne uvěznění byli. Viní-li mě pak kdo, jako bych byl vyznáním svým koho zradil, upírám toho docela a protestuji proti takovému nařknutí a proti takové prosté pomluvě. Ano přísahám před samým Bohem a za svědky volám samého Knowlesa a jiné pp. rádce, že ani Pound ani Richardson, kteří se byli sami přiznali, že přijali spísek můj, viny nemají“.

Vládní zástupcové zařili. Tu jeden učitel, jménem Hearne, předčítá lidu, že všichni tři odsouzení nikoliv pro své náboženství ale v skutku pro velezradu umírají. Ale v brzce byl v nepravdě zřejmě usvědčen; i povstal z toho náramný hluk v lidu a bylo třeba zakřiknouti naň, aby ustal mluvit. Zatím se Kampian vroucně modlil. Když se na něm žádalo, by vyložil obsah bully Pia papeže V. aneb exkomunikaci na královnu, odmlčel se úplně. Když byl tázán, odřiká-li se papeže, odvětil: „Jsem katolík.“ Tu zvolal jeden z vládních: „A to postačí; vaše katolická víra je zemězradou vaší.“

Kampian měl vyprázdniti kalich utrpení až na dno. I v modlitbě vyrušován byl, tak že na něm žádal kdosi z kazatelů, by se s ním pomodlil: „Kriste, smiluj se nad námi“ a modlitby jiné. Ale výborně to odmítl Kampian řka: „Nejsme přece vy a já téže víry; tím se uspokojte. Já nikoho nevyklučuji

z modliteb svých; ale to si vyprošuji, by se katolíci se mnou modlili a proto je prosím, až umíráti budu, by se za mne „Věřím v Boha“ pomodlili.“ Načež se modlil dále. A když se na něm žádalo, by se modlil anglicky, pravil přívětivě: „Což? já modlím se tak, aby mi Pán Bůh rozuměl a já sobě také.“

Načež jiný přemlouval Kampiana, by se přece odhodlal odprositi královnu. „V čem pak jsem ji urazil?“ táže se blah. Edmund. Já se za ni modlil a modlím se ještě a s velikou ochotou.“ „Za kterou královnu se modlíte?“ doptává se velko-admiral anglický Karel Howard chtě věděti, zdali za královnu, která nevinného k ukrutné smrti provazem odsouditi kázala. A neváhal Kampian vyznati, že za Alžbětu královnu svou a královnu druhých se modlí, ano. dodal, „aby jí Hospodin dlouhé a pokojné panování a náplň svého požehnání uštědřiti ráčil.“

Na to kára pod nohama Kampiana podtržena a blah. mučeník maje napřed kličku volně kolem hrdla přehozenou visí. Už přikvačil k umírajícímu katan, aby za živa mu provaz přeřízl; nebo za živa měl jemu jako velezrádci rozpárán býti život a rozevřena prsa, aby srdce mu vytrženo a krvácející ukázáno býti mohlo lidu na postrach. Tutěž truchlohru ukrutnou chtěli prováděti také na Kampianovi. Tu ale vytasil admirál Howard ač rozhodný protestant kord hroze každému, kdo by se dotknouti odvážil kněze umírajícího na popravišti dříve nežli skoná, že uvidí co se s ním stane. Věřící se byli v skutku, jak slíbili sluhovi Páně, jedni šeptem druzí na hlas katolické „Věřím v Boha“ modlili

když blah. mučnick v Pánu usínal. Aj hle, jak umírá muž Boží!

Když byl Kampian mrtev, přeřízal katan provaz, otevřel v Pánu zesnulému život a prsa, střeva hodil na oheň, srdce vytrhl a zvolav: „Vizte srdce zrádné!“ mrštil jím o zem a pak zdvihl je a na oheň hodil.

Jindřich Walpole byl jako syn nevěreckých puritanských rodičů přítomen učeným sporům s anglickými doktory o člancích víry a neušlo mu, jak vítězně hájil tehdy zmrzačený již Kampian katolickou víru svou. Nemálo dojat byl jako mnozí jinověrci šlechetností ducha, neobrozeností mysli a hlubokou skromností Kampianovou: i přemítal u sebe o víře, kterou hájil Kampian a měl za to, že by ji též vyznávatí měl. Ale kolikráte bývá od úmyslu k výkonu daleká cesta, jmenovitě při obratu náboženském! Tu se stalo, že když také na popravišti oblíže mučnicka samého stál, výstříkla naň kapka vody s krví blahoslavencovou smíšená z rozpáleného kotle, do něhož kat částku těla umučeného uvrhl. Od té chvíle již u sebe rozhodl, co má činiti, tak vyprávěl napotom sám. „Půjdu a netoliko katolíkem budu ale i členem Tovaryšstva Ježíšova a smím-li, budu pracovatí o missii anglické po příkladu blahoslavence.“ Tak se i stalo; zemřel dne 7. dubna 1595 v Yorku rovněž jako mučnick. Prve ještě se mu podařilo získati všecky příbuzné katolické víře, ano 3 z nich se stali členy řádu Tovaryšstva Ježíšova. Radost srdce svého vylil v básni na vítězné úmrtí blah. Edmunda. Tentýž ctihodný mučnick měl za to, že při smrti blah. Edmunda nejméně 10.000 duší katolická církev získala.

Mezi odsouzcenci s blahosl. Kampianem by^l také Jan Hart, kněz světský. Státní návladní neměli se k tomu vykonati nad ním ortel; neboť si naděje do něho činili. Měl matku ještě, která ač horlivá katolička, přece měla srdce lidské citelné. Několik dní po vyřčení ortele přišla do vězení navštívit svého synáčka. Z úmyslu ji ponechali samou u něho; však, myslili sobě, něžná láska mateřská vic dokáže nežli všecko naše násilí. Matka bolestící spatřivši syna svého v okovech a pozorujíc v tváři jeho, co byl přetrpěl, pravila s hrdinskou matkou synů Makabejských: „Předrahý synu můj, o jak jsem šťastná, že jsi ty dítě mé! Pamatuj na nebe: nešťastníci, kteří vám smrti vyhrožují, nemohou uškoditi vám, toliko vám dopomohou dříve do nebe“.

Ctihodný kněz vyslechnuv slova statečné ženy z mateřského srdce vylitá, v radosti objal matku svou, která šťastna byla, že syn její tak hrdinské myslí jest. Proto vycházejíc ze žaláře pravila: „Jsem úplně spokojena a opouštím syna svého u výborné náladě“. Žalářník si arci vykládal slova její ve svém smyslu; i spěchal k ubohému vězňovi. Však se sklamal velice vidě, že jej matka ještě utvrdila v předsevzetí jeho.

Za to vymstili se na něm. Ustanoviliť, že přítomen bude umučení Kampianově. Vytáhše jej tudíž ze žaláře vlekli jej s sebou až do Tiburnu, kde jej postavili na blízko šibenice, aby viděl a slyšel, cokoliv by se tu dalo. Než právě neohroženost Kampianova roznítla v srdci jeho tím větší touhu po koruně mučnické. Dojmy jeho ze smrti blahoslavence byly tak mocné, že až do smrti mu ostaly

nemalou pobudkou k setrvalosti. Nebylo mu dáno smrtí mučnickou zemřít. Po přestálém utrpení vyměněn mu ortel smrti vyhnanstvím; začež vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova, by se štáti mohl věrným následovníkem P. Kampiana.

Vítězná smrt služebníka Páně působila týmž směrem, jakýmž vydobyla srdcí lidských hrdinská smrt prvních křesťanů. Za příklad nám postačí syn onoho urozeného pána, u něhož se blah. Kampian zdržoval, když pracoval o svém spise proti nepřátelům víry katolické „Desatero důvodů“.

Vilém Harrington byl napotom také pro svou víru jat a do žaláře uvržen, ano i na smrt odsouzen. A tentýž ctihodný vyznavač Páně napsal 2 leta před smrtí svou list, který se nám až podnes v londýnském archivu státním zachoval a zní takto : „Původ svůj mám z rodu šlechtického a dle přesvědčení svého jsem katolík; co se pak stavu mého týče, jsem chudičký kněz semináře remešského. Ve své vlasti jsem žil podle stavu; proto ani potřeba ani nehoda nebyly příčinou, že by mě byly nutily opustiti svou vlast. Ale to mne popohánělo, když jsem viděl příklad tak hrdinských křesťanů, jejichž nevinnost jsem znal a kteří jako rekové sv. víry umírali, to mne podněcovalo, bych též krácel v jejich šlépějích. Výhradně pak touhou mojí bylo za blah. Kampianem kráčet, o němž vím, jakou láskou k vlasti hořel a jak horlil pro dům Boží. Nemám nijak za pravdu ani jednu ze žalob, které se naň činily a tak mohu svědčiti vůči všem těm, kteří jej jakkoliv nařkli aneb lživým krivdám uvěřily vše na jeho vrub roznášeli. Dovolte mi, abych

přesvědčení svoje pronesl: Bůh uchovej, vyhledávatí velezrady neb nějaké zlovdle ktu společné vlasti naší u velkého apoštola našeho Kampiana. Taková věc u něho jest zhola nemožná. Za důkaz nám slouží jeho klidná mysl a předústojná povaha, s kterou přijal ortel smrti a smrt' za své krajany“. Blah. mučovník Vilém Harrington podstoupil smrt' blah. Kampiana na témž místě 18. února 1594.

Kdo z katolíků smrti mučovnícké blah. Edmunda přítomen byl, přál si něco na památku s sebou vzíti: než veškeré snahy dostatí se k ostatkům blah. mučovníka byly marné. Co nejpřísněji mělo býti vojskem bráněno, tak nařídila vláda, aby si někdo zjednal přístup k mrtvému tělu mučovníkovu. Jednomu mladému pánovi však podařilo se přece prodrati se davy až na místo odpravy, při čemž jako nahodile upustil šátek do krve blah. mučovníka; za to byl jat a do žaláře uvržen. Jiný pán nabízel 80 dukátů za článek prstu Kampianova a neobdržel ho. Přese všecky přísnosti tyto přišel přece celý prst blahoslavencův jednomu katolíku jako vzácný klenot v držení: a třeba na místě prohlídka učiněna, přece nebylo lze odvážlivce toho najíti.

P. Persons věda co smrt' blah. Kampiana znamená, zaznamenal vše zevrubně a mimo jiné také píše: „Katolíci se vynasnažovali za cenu jakou koliv obdržeti alespoň něco z oděvu blah. mučovníka: avšak až podnes byly všeliké jich snahy marné. Dá se tušiti, že nepřátelé mají v úmysle všelikou naši pomínku obněm zničití“.

Časem pak přece nastala možnost od katanů skonpiti plátno, jímž byly Kampianovy údy obvinuty,

když na skřipci mučen byl. A. P. Personsovi byla poslána dosti velká kost jakož i masitá částka z těla blah. mučenič. Z prvního ostatku obdržel částku P. Jakub Salè kněz Tov. Jež., nemalý ctitel blah. Kampiana, který rovněž sverepými kalvinisty pro víru byl na smrt odsouzen. Nemálo se viděl poctěna ctihodný mučenič tento listem, který mu byl jednou Kampian psal o zásluhách života věčného a pokladech hřivny poslušnosti, byť práce napo-ručená byla sebe nižší. Často si čítával slova tato povzbuzovav se ku pokoře a sebe zapírání: „Mohu-li těžiti Hospodinu Bohu svému třebas krmením psů; kdo jsem já a jaký dům otce mého, bych se snad zpěčoval neb ošřádal toho činiti?“

Málo zajisté bylo apoštolských mužů, jakým byl blah. Kampian, jehož smrt celou téměř Evropu zajímala a sice katolíky i nekatolíky. Litují-li ne-jedni angličtí historikové, že škoda bylo perly ve vší Anglii hledané, přiznávají spolu, že příčina umučení jeho nebyla jiná nežli katolická víra. Spisovatel anglický jménem Wood sebrav úsudky všech spisů blah. Edmunda se týkajících dí: „Edmund Kampian byl muž povahy tiché, příjemný a pokorný a veskrz bezúhonný ve svém životě. Bylo však na něm pozorovati, že obdařen jest velikými schopnostmi, jakož i duchem nad obyčej bystrým, výmluvností obdivuhodnou; výborný jsa znalec řečí klassických — latiny a řečtiny — vynikal při tom hlubokými vědomostmi jak z filo-sofie tak z theologie.“

Blah. Edmund Kampian zemřel v hlavním městě vlasti své, kde se byl narodil, v 42. roce věku svého, zaslouživ si mučeničskou korunu;

v Čechách pak, své vlasti druhé, zasluhuje pro svou pokoru a čistotu duše jméno vyznavače svatého, a pro svoji apoštolskou horlivost a lásku ku předkům našim připočtenu býti k sv. otcům našim, k našim českým patronům a dědicům.

Hlava XXXIX.

Blahoslavený Edmund Kampian mučenic u veřejném mínění katolíkův i jinověrcův.

Umučení blahoslaveného Kampiana a soudruhů jeho vyrušilo nemalo mysli katolického světa, kam koliv se zpráva o jejich smrti dostala. Don Bernardin de Mendoza, vyslanec španělského krále Filipa II., psal z Londýna tři dni potom svojí sestře jménem Donna Anna takto: „Meškám v území, odkud není volno psáti o tom, co se na blah. mučeniky vztahuje: avšak obdržíš zprávy přece a to listem na Serrano. Učiň pak, za to Tě žádám, výtah čili vlastně opis zprávy a zašli ji ve jménu mém ctihodným otcům Tovaryšstva Ježíšova, aby se tak rozšířila po všech jejich domech. A dodej, že jako vesměs všecko obyvatelstvo londýnské tak i já pravdě svědectví dáti mohu: Blahoslavený Edmund Kampian zaujímá v dějinách církve sv. mezi mučeniky Páně jedno z nej přednějších míst; veškeren jeho řád může jej za takového pokládati a ctíti¹⁾)

¹⁾ Podobně psal v týž den královské milosti Filipu II. 4. totiž prosince 1581 Mss. Simanca. Viz Froude XL 107 u Spillmanna.

Ohromný byl zajisté dojem v Praze na všechny ctitele jeho, když zaslechli zprávy o blažené smrti velebného kněze Tovaryšstva Ježíšova, blah. Kampiana. Ani neuplynuly dva roky, co se byl s Prahou rozřehnal. Tehdy truchlilo ne na sta ale na tisíce duší, když se s Prahou loučil. Ký div, že bleskem se roznesla po vsí Praze a rovněž i mimo Prahu po celém téměř království zpráva o mučnické smrti milného profesora z koleje svatoklimentské, oblíbeného kazatele studující mládeže i u samého dvora, výborného básníka a spisovatele, Edmunda Kampiana. „Zemřel jako mučeník za sv. víru na šibenici ve své vlasti, ve svém vlastním rodišti“ tak kolovala žalostná a spolu radostná zpráva po celém městě ba i celém království. Studující mládež, která byla druhdy nejvíce těžila z drahé hřivny profesora svého a vychovatele v konviktě u sv. Bartoloměje, ulehčovala bolesti své listy, jimiž zprávu tuto předrahým svým oznamovala. Mariánská kongregace již za pobytu Kampiana v Praze čítala četné členy, k nimž náleželi nejen vybraní žáci škol středních, alebrž i bohoslovci a filosofové, právníci a medikové z vysokých škol, ba i z jejich profesorů mnozí a neskrovné zastoupení šlechty české. Vyslechnuvše zprávu o koruně mučnické svého bývalého vůdce duchovního: jedni ho litovali, druzí se mu obdivovali, jiní obraceli vzhůru zraků poroučejíce se do přímluvy jeho; až konečně ve společném chvalo zpěvu „Tebe Boha chválíme“ novou úctou a důvěrou a láskou ku královně nebes vzplanuli, díky vzdávajíce, že jich družina tak zvelebena jest obdrževší blah. mučeníka za zakladatele a prvního správce.

Pokojíček, v kterém bydlel, upravili u sv. Klimenta v kapli, do níž se pak chodívá jako do svatyně. Několik let po smrti Kampianově zavítal do Prahy mladý katolický pán z Anglie, Jindřich Orton. Uslyšev o bývalém příbytku Kampianově žádal, by jej tam zavedli. S nemalou úctou a nábožností vkročí do bytu toho a padna na tvář líbá podlahu, i zvolá: „O předrabý mučeníku Páně, v jednom žaláři jsme oba byli, já dříve, Ty za mnou; na témž skřípci jsme byly mučeni oba dva za víru svatou, já napřed Ty za mnou“.

Byltě Jindřich Orton jako studující právník na vysokých školách pro svou víru také žalářován, ano i na smrt odsouzen a koncem prosince 1580 pět dní a pět nocí na skřípci mučen. Než královna zmírnila trest jeho v ustavičné vyhnanství. Mladistvý pán tento odebral se do Lothrinska a jako průvodčí vévody lothrinského přišel na svých cestách do Prahy.

R. 1606 zastavil se anglický missionář Willjam Wright, kněz Tovaryšstva Ježíšova, v Štyrském Hradci na cestě své do Anglie. Jakmile se o tom baron Mannsfeld dověděl, spěchal ihned k němu přinášeje almužnu. Baron Mannsfeld, bývalý zák blahosl. Edmunda a chovanec u sv. Bartoloměje v Praze, pojal úctu k bývalému učiteli svému a vzyval jej o přimluvu u Boha. Podáváje 12 dukátů k uctění sv. apoštolů prosil snažně, až by missionář do Londýna přišel, by neopominul u popravního místa, kde blab. Kampian mučenické palmy účastným se stal, se zaň a rodinu jeho pomodlití. Právě tehdy byla jeho choť u velikém nebezpečí života a pro vzdálenost místa, kde ulehla, nebyl v stavu

přispěti jí ku pomoci osobně. Než za to pln důvěry v zásluhy pěstouna svého tím vroucněji se modlil a utíkal k němu volaje: „O blahoslavený mučeníku Páně, nesmíloval by's se nad bývalým učněm svým?!“ Učinil pak spolu slib, porodí-li šťastně jeho choť a sice chlapečka, že se bude jmenovati Edmund. Modlitba došla vyslyšení. V brzce ho došla zpráva, že manželka z nebezpečí šťastně vyvázla a že se mu zdravý chlapeček narodil. Sám arcivévoda Ferdinand napotomní císař Ferdinand II. stál mu na křtu sv. za kmotra. Myslilo se dáti dítěmu jméno Ferdinand — Edmund: avšak arcivévoda osobně zaslechnuv o slibu baronově pravil: „Nikoliv tak; jméno mučeníka Páně musí míti přednost. Pojmenujeme jej: Edmund — Ferdinand“.

Vyznamné svědectví dává blahoslavenému Edmundovi bývalý novicmistr v Brně a ředitel jeho v Praze, tehdy provincial řádu Tov. Jež. v Polsce, Pavel Kampan. Jakmile uslyšel o hrdinské smrti blah. Kampiana, psal do Říma nejvyššímu představenstvu řádu velechvalný list o bojovníku Božím, jemuž po všecken čas, co byl Edmund v Tovaryšstvu, za vůdce sloužil. List pak končí řádky těmito: „O svatý Edmunde, kéž bych byl směl účast bráti v umučení Tvém! Jako jsme po více než 7 let pod jednou střechou žili, ó bychom byli též společni v odpočinku věčném! Býváje Tvým starším kolikráte jsem se divil Tvoji moudrosti a horlivosti, Tvoji pokoře a skromnosti, Tvoji poslušnosti. Vždy vynikal jsi daleko nade mne ubohého v milosti a dobrých skutcích; a nyní jak vysoko jsi nade mnou v hodnosti a slávě, protože jsi beze strachu smrt hrdinskou podstoupil!“ Největší dojem činila smrt

mučeníků Páně na krajany jejich. Velký by byl jich počet, kdyby se měli všichni vypočísti, kteří se při hrdinské smrti jejich byli obrátili. Sebe větší nebezpečí a hrozby neustrašily jich. Největší jich odpůrcové jako Hopton a Walsingham k svému ustrnutí viděli, že jich vlastní dcery odpadají jim, aby víru katolickou přijaly.

Jakýsi Dr. Vavřinec Humphrey, professor university oxfordské, touží ve předmluvě ku své knize nemilosrdně na to¹⁾, že dali Kampiana se soudruhy jeho popraviti. „Zavraždění kněží tito, praví, budou anglikánské (protestantské) církvi více škoditi, nežli jí škodili za živa. A věru přiznávám, že mě duch Kampiana po smrti jeho více děsí, nežli mě děsilo Desatero důvodů dokud byl živ. Což nám neza-
nechal podobně, jako se čte v jedné bájce, jed, jehož kapky upalují muže, kteří by stíhati chtěli utečence; ano více ještě přátelé jeho co den vyhrabávají jej z hrobu, hájí jeho víru, spisují mu chvalořeči v jazyku anglickém, francouzském a latinském. Říká se o umrlém nepříteli, že „mrtvý pes nekouše“; než Kampian hlodá ostrými zuby četných svých přátel podivně, než běda přeběda i pravdivě, tak že ani osvědčené přísloví mu neodolá. A jako nové hlavy draku narostají, jestliže mu byl kdo staré hlavy uťal, jako vlna vlnu bije: tak nás stíhá rána za ránou a na místě jediného Kampiana chystají se na nás bojovníci za bojovníky, nejinak než jako bychom ve stavu obležení byli.“

¹⁾ Jesuitismi pars prima sive de praxi Romanae curiae . . . et de nova legatione Jesuitarum in Angliam . . . authore Laurentio Humfredo. Londini 1582. Spis tento jest odpovědí na Kampianovo „Desatero důvodů“.

I sám Persons nemyslí jinak; z té příčiny ve spise svém proti kazateli Charkovi mimo jiné věci dí: „Krev mučedníků Páně zápasiti bude s bludy vašimi a zlobou vaší po věky, až vás už dávno na tom světě nebude. Zajisté, kdyby jim bývalo dopráno déle žiti, byli by, majíce schopnosti nadobyčej veliké, církvi sv. mnohé služby prokázali a vám mnoho škody nadělali: avšak většího úspěchu nebyli by se životem domohli než se smrtí domáhají, z níž jim požehnání kyne. Krev jejich hlasitěji volá k Bohu i k lidem nežli knihy a kázání jejich. O jak jste se stali jejich přáteli! Jakou milost jste jim prokázali!“ A v listě přátelském píše: „Právě dochází mne zpráva, že náš milý bratr v Kristu, ctihodný Kampian, se soudruhy svými je už povýšen. Buď Pán Bůh pochválen! volám z toho srdce. Vzhledem na tuto příčinu kochá se srdce moje radostí, jaké jsem v životě neokusil nikdy . . . Vyvolím jej za patrona svého; vzývati jej budu každý den . . . Nic se mu nepříhodilo, čeho by dávno nebyl předvídal; život svůj přinesl Hospodinu v oběť prve nežli sem do Anglie zavítal. Nemýlil jsem se maje za to, že takový bude konec disputací jeho; a uslyšev o neobyčejném zduchu hádek těch ku cti a chvále Boží byl jsem jist, že požádá Hospodin též jeho života. Že se na něm nepřátelé za porážku utrpenou pomstí, mohl snadno každý uhodnouti.“

Ano v Anglii oslavovali řečí vázanou i nevázanou hrdinskou smrt bojovníků Božích. A čemu se nemálo diviti jest, sami jinověrci drali se o spisy, v nichž se na oběti katolické víry chvály pěly.

V Paříži učinila zpráva o blah. mučenicích hrozné zděšení, tak že anglický vyslanec u dvora francouzského, František Walsingham, po několik dní se neodvážil na veřejnost vystoupiti ze strachu, by se za to s výstřednostmi davů nepotkal.

Počátkem ledna 1582 vyšel v Paříži francouzský spis na oslavu mučeníků Páně. Znamení Vilém Estius, professor na belgické universitě v Lovani, přeložil jej ihned do latiny vynášeje spolu blah. Edmunda výmluvnými chválami. Z Florencie psal Angličan 23. března 1582: „Ve Vlaších má zvěst o smrti apoštolských mužů našich výborný účinek; ano Jeho Svatost, Řehoř papež XIII., vydal následkem toho okružník na všechna knížata a zámožné pány, v němž prosí o podporu na anglický seminář v Remeši.

V Trevíru vyšlo rok na to první tamější vydání „Desatera důvodů“; k čemuž přidán životopis s mučnickou smrtí blahoslavence.

Ctibodný kněz řádu sv. Dominika, Ludvík z Granady, podává též v úvodu knihy „Symbolum fidei“ zajímavou zprávu o blah. Edmundovi řka: „Historie umučení ctihodného člena řádu Tovaryšstva Ježíšova jakož i druhých reků Božích zasluhuje uvážení ze dvou příčin, jednak že se poddati zdráhali bludu, jednak že se zpěchovali vzraditi katolíky, s nimiž byli ve styku. A zajisté okázali se býti věrnými Bohu, jemuž život obětovali, věrnými však také bratřím v Kristu, jichž nechtěli ani za cenu života svého poškoditi.“

Florimund Remond¹⁾ píše: „Neobyčejný duch

¹⁾ De ortu haeresum l. 6. Authore Florimundo Remondo.

Kampionem vládl. Jaká, hle! byla svatost života a jak skvělé vědomosti jeho! Srdnatý bojovník Ježíše Krista, který za svou víru dobrovolně podstoupil smrt.“ Ze v Římě, odkud před rokem byli obdrželi svou missii, působila zpráva mučnické smrti bleskem, lze si snadno pomyslit. Jistý Bell, spisovatel anglický, který bohužel později zradil sv. víru, nacházel se právě mezi anglickými chovanci ústavu římského. Sám pak vypravuje ve svém spise „Anatomie papeženství“, co učinil rektor semináře anglického, jakmile zaslechl první zprávy o hrdinské smrti bl. Edmunda a soudruhů jeho. Shromáždil nás v naší kapli a zapěl s námi chvalozpěv „Te Deum laudamus“; načež obleknuv se v rochetu a štolu barvy červené modlil se modlitbu k sv. mučnickům na oslavu blahoslavených Kampiona, Sherwina a Brianta. Jich obraz dal malovati a pověsil na hlavní oltář s odznaky, jaké sv. mučnický zdobívají. Ano sám papež Řehoř XIII. schválil, by jejich posvátné ostatky sloužily při svěcení oltáře, na nichž mše sv. se sloužívají. Schválil, by se malovaly v Římě v anglickém chrámu Páně nejsvětější Trojice obrazy těchto blahoslavených mučnicků a jiných, kteří už za Jindřicha VIII. pro svou víru a primat apoštolské stolice umučeni byli. Obrazy tyto po 200 let trvaly i za potomních papežů, až spousta lidí bezbožných na konci osmnáctého věku památku jich zničila. Řehoř papež XIII. dal r. 1584 i do kovu rýti obrazy tyto s nápisem: „Utrpení sv. mučnicků, kteří pro Ježíše Krista a na potvrzení pravdy katolické víry za dávnějších i pozdějších dob na smrt jíti neváhali.“

Veřejná to byla úcta, která před výnosem apo-

štoljské stolice Urbana VIII. byla dovolena na základě heroických ctností a mučnické smrti těch kterých vyznavačů Páně. A veřejná tato účta církvi sv. tehdy schválená sloužila za základ ku potvrzení účty Jeho Svatosti Lvu papeži XIII., který dekretem 29. prosince 1886 ctihodné mučnicky Páně za blahoslavence prohlásiti ráčil.¹⁾

Zatím 1. dubna 1582 v Anglii vydán byl vládou nález, kterým povinen byl každý věřiti, že spravedlivě jako velezrádci odsouzeni byli a více že se nesmí o hrdinské smrti blah. mučnicků ani mluvit. Než čím více to zakazovali a ukrývali, tím patrnější bylo, že za víru římsko-katolickou a proto „ex odio catholicae fidei“ položili život svůj.

Roku 1584 vydal zemský historiograf jmenem Kambden na povel Alžběty královny spis obranný „Justitia Britannica“ oproti blahoslavencům našim, v němž jest snůška největších lží; aby pak snůškou tou jakési veřejné mínění učiněno bylo, dali přeložiti spisek ten plný falešných zpráv a lží do všech téměř jazyků evropských. Tím měla se po všem světě lež britská roznášeti a šířiti. Nepravost se chtěla očistiti násilím a falší! Ovšem že v Anglii se neodvážil nikdo veřejně vystoupiti proti spisu dotčenému; za to však mimo Anglii našli bojovníci Boží rázné a ostrovtipné obhájce.

Jediný kardinal Dr. Allen nám postačí ve jménu všech ostatních obhájců, an ve svém spise „Protivenství katolické víry v Anglii“ bez obalu mluví do duše Její Milosti královně a ministrům jejím i všem, kteří účast měli v pronásledování všech věrných vyznavačů katolické víry.

¹⁾ Breve beatificationis.

„Vy, že jste pro katolickou církev nikoho nepronásledovali, že za příčinou náboženství nebyl nikdo ani mučen ani odsouzen?“ táže se kardinal Allen; ¹⁾ „za jakou příčinou jste se tedy vyptávali, kdo se u nich zpovídal, kdo na kázání chodil, kdo vydržoval kněží a kde by bylo lze najítí toho jesuitu neb onoho kněze, kde katolické knihy byly tištěny Zdaž to vše nesměruje k tomu, aby se katolické víře a sluhům Páně a nevinným katolickým občanům škodilo; zdaž se všechno to Zákonu Božímu a nejsvětějším právům, ba i přirozenosti lidské nezprotivuje?“

Nuže, jaké otázky jste kladli ctihodnému knězi Alexandru Briantovi? A když vyznati se zdráhal, proč jste mu vráželi jehly a hřebíčky za nehty? Dva dni a dvě noci byl vydán za to, že se nepřiznal, strašlivým bolestem. Tytéž otázky učiněny též Kampianovi i Sherwinovi na skřipci. A blah. Sherwina nutili jste k vyznání, by pověděl, co o knězi Tovaryšstva Ježíšova Robertu Personsovi ví, kde by byl, jestli sloužil v pokoji pánů z Roskarrowů mši sv. a mnoho-li za ni obdržel!“

„Vy se opovažujete o přívětivosti a umírněnosti mluvit? Považte, co bylo skrze vás katolíkům o svůj majetek oloupeno! Jejich statky, jejich čest a svoboda vydány jsou na zmar! A z jaké příčiny? Přijali do svého bytu katolického kněze, byli přítomni snad mši sv., drželi si katolického vychovatele neb ve službě měli katolickou čeleď. Kolika kněžím upálili neb usekali bludaři uši! Kolik jich

¹⁾ La Persécution religieuse en Angleterre par le Dr. Allen
str 332.

vlečeno bylo ulicemi v rouchu kněžském a vydáni byli na pospas rozpustilé chátře! Kolik Hospodinu zasvěcených panen bylo trýzněno a sužováno, že se s nimi hůře nakládalo, nežli s největšími lotry! Vy jste nechali hynouti a zemřít v nezdravých žalářích vašich přes 30 církevních hodnostářů, přes 40 osob slyoucích svým stavem, svou moudrostí; podobně dali jste zahynouti velkému počtu urozených pánů vlastní země a urozených paní vlasti naší! Mučeničky Páně jsou oni také, poněvadž i oni pro svou víru násilnou smrt byli podstoupili! Všecky vaše žaláře jsou přeplněny katolickým kněžstvem a katolickým lidem, bratřími a sestrami našimi v Kristu, a všady po všech zemích jest viděti naše krajany na útěku ze své vlasti pro své sv. náboženství. . . . A vy se odvažujete namlouvatí světu, že jste jako zosobněná shovívavost a snášenlivost a že za příčinou náboženství nikdo prý nebyl ani mučen ani odsouzen!“

Knihou Allenovou byla vláda anglická jako zničena. Takové odvety se ministři královny nenašli. Aby svoje jméno nějak očistili a se ospravedlnili, vytykal druh druhovi, že na sobě vinu má, hrabě z Leicestrů sváděl vinu na hraběte Cecila, Cecil na Leicestra a kdo omluvy jejich slyšel, myslil si a vyřkl mínění své, že jsou vinni oba dva.

Ani ti největší odpůrcové katolické víry nemohli věřiti, že by naši bojovníci Boží byli v skutku velezradou vinni a spravedlivou smrtí zemřeli. Zaručené zprávy Personsovy praví dále, že smrt mučeničků Páně zprovázely také neobyčejné události, které na lid londýnský tím více účinkovaly. Na př. mrtvé tělo blah. Brianta, když už hlava oddělena

od těla a srdce vytrženo bylo, postavilo prý se samo na nohy a stálo celé přímo. Neobyčejně velký nastal přítok na moři a vody Temže z nenadání vystoupily a rozlily se k nemalému podivení lodníků i občanů. Dokládá Persons sám, že „mnozí snad přirozeným příčinám objevy tyto přičítati budou“; „ale,“ praví, „jelikož se dály právě tehdy, kdy do nebe volající nepravosti a ukrutenství na katolících Bohu věrných byly spáchány, nelze jich (těchto udalostí) jinak nežli za znamení hněvu Božího uznati.“

Konečně souhrnem všeho vykládá Persons, jaké bylo veřejné mínění katolíkův i jinověrců; objasňuje ale rovněž slova hrdinského Jindřicha Walpole, který se při smrti blah. Kampiana obrátil, a dí, že na popravišti londýnském v jediný onen den na 10.000 duší v lůno katolické církve přestoupilo.

H l a v a XXXX.

**Ed. Kampian se skví v korunu mučovnícké,
kdežto jeho protivníci trestem Božím hynou.**

Kdo soudným okem životy lidské pozoruje a charakterů (povah) dobrých i zlých sobě všímá, doznati musí, že tragický bývá konec hříšníků. Nestihá Hospodin vždycky člověka zlého na vešdejší pouti zemské, poněvadž hlavní soud ponechala sobě Spravedlnost Boží po smrti; než na tisíce a tisíce příkladů máme od počátku světa až po naši dobu, že pravice Boží nejednou tresty metá již na zemi na bídňiky takové. Právě v životopise našeho blah. bojovníka Božího ukazuje Prozřetelnost

božská výstražně, jaké tresty příkvačují nenadále na zrádce sv. víry a mučitele nevinných obětí. Vypočteme některé:

1. Zrádce Jiří Eliot byl odpadlíkem povahy nad míru šeredné, jak již dříve byla nakreslena. Naděje na slíbené bohatství a výnosné postavení přijímely jej k nejhorším zločinům; avšak za své zrádné pletichy a svou jidášskou faleš obdržel, co mu bylo slíbeno. Státní tajemník Walsingham měl za to, že několika dukáty štědře odměněna bude služba, kterou jim byl prokázal. Eliot se oddal životu spustlému; opilství a chlipnost byly jeho zábavou, čímž se stal povrhelem i u samých odštěpenců, kterým prodal nešťastnou svou duši a své svědomí. Hře a chlastu oddán jsa zasedával ustavičně v hospodách a na místech spustlosti, až se jednou v podnapilosti se surovým jemu rovným chlapem dostal do hádky. Tento dopáliv se praštil jej do hlavy sklenicí, kterou v ruce právě měl, tak, že se Eliot svalil, načež jej ostatní otrapové a prostopášníci tolik zbili, že se bolestmi hrozně svíjel, až posléz vypustil černou duši svou. Tak zahynul zrádce Kampianův.

2. Pamatujeme se na Northona, dozorce nad surovými katany, s jakou nevídanou ukrutností mučil blah. Kampiana na skřipci. Jednak srdce nelidské a ukrutné, jednak prohnanost a zloba poháněly chtivost jeho, by ubohé vyznavače sv. víry co nejvíce soužil a se takto proslavil. Sám se tím i chlubil, že dokázal, co příroda nedokáže, natáhnouti tělo skřipcem tak, že blah. Alexandra Brianta o metr učinil delším v jeho postavě. Avšak ač „mlýny Boží pomalu melou, přece dobře melou“.

Tak došlo i na Northona, upadl v nemilost u milostné královny. Jeho statky mu sebrány vládou; sám pak do téhož žaláře uvržen, do něhož vodil na tisíce bezúhonných obětí, kde mučival slavné vyznavače sv. víry. Hladem a výčitkami svědomí svírán jsa hledal v prostopášném životě potěchy sobě, až se minul s rozumem a zbláznil se. Ubohá jeho dcera též v blázinci dokončila život svůj. Na ukrutném Northonovi hnilo tělo za živa, jako na ukrutném králi Herodesovi, jenž dal usmrtiti sv. nemluvnátka, a kdežto zrádce Eliota žraly vši, hledali ukrutného Northona za živa červi.

3. Hlavou 12 porotců, kteří vyřkli ortel smrti nad blah. Kampianem, byl jistý sir William Lee. Po celou hodinu se porotci soukromě radili, co se asi státi má. Neshledávajíce ani důkazů ani viny, nemohli a nesměli podle svědomí slovo „vinen“ pronésti: než vůdce jejich, zuřivý nepřítel katolíků Lee, zastrašil ostatní, tak že ve jménu všech za největšího napjetí posluchačstva vyřknul ortel smrti; první ze všech křivě přísahal, že pravdu mluvíti bude a proto že po právu a pravdě Kampiana vinným býti uznává: což byla do nebe volající křivda a lež. Tehdy byl Lee jedním z nejzámožnějších občanů londýnských a v řeči dle zásad světa náležel k nejšťastnějším pro své utěšené poměry. A hle! od té chvíle, co byl křivě přísahal, že Kampian jest zrádcem zemským, vinným smrti, od té chvíle brala se živnost jeho cestou opačnou. Za nedlouho pozbyl velikého svého jmění a došlo to s ním až na žebráckou hůl, o níž jako stařec se opíraje a od domu k domu chodě doprošoval se o kousek chleba a po ulicích trojnůžka, až bídně

dokončil v žaláři pouť života svého, která byla skvěle začala.

4. Co prospěla všechna sláva, v níž president soudní lord Krištof Wray obecenstvu se objevoval, aby soudil jako druhý Pilat pontský nevinného Ježíše. Než Pilat byl pohan, ale předseda soudu byl vlastně křesťan-katolík. Zahalen ve skvoucí purpur, hermelinem přioděn, sedí majestátně na svém trůnu, s něhož spravedlnost mluvívá; po obou mu stranách jsou přisedící soudcové, doktoři práva a zákona vykladatelé. Všichni zneužívají svého úřadu, aby vykonali ponhou libovůli královské litiče, která chce bezživotí apoštolů svaté víry; největší však vina spadá na předsedu samého. A Krištof Wray také bídně zahynul. Setrval sice ve svém úřadě a majetku, ale trýznilo jej ve dne v noci výčitkami jeho svědomí, až se v pravém smyslu slova utrápil. Není divu! Podle přesvědčení jsa katolíkem počínal si veřejně ze samých ohledů lidských jako by byl kalvínek, ale bál se pekelného ohně, jehož hrůzy strašily duši ubohou. Než místo pokání, jež si voliti měl, aby pekla unikl, vyhýbal se této cestě spásy a rozerván v sobě chřadnul očividně, maje jasné vědomí svých do nebe volajících křivd a tolika nevinné krve, kterou prolil, až posléze zuřivé zoufalství ovládlo celou duši jeho a on v okamžení největšího zoufalství vykročil z toho světa na soud Boží, aby spravedlivý věčný Soudce soudil soudce nespravedlivého a jemu odplatu dal podle skutků jeho!

5. Sir Hopton Owen jako dozorce žaláře „Toweru“ dopouštěl se na ubohých obětech ohromných hříchů. Víme, s jakou dábelskou radostí vsadil

hned z počátku utrpení Kampiana do zadržené klece „Little Ease“, kde ani seděti ani státi ani ležeti nemohl, toliko schoulen jsa na čtyřech končetinách; s jakou potom vychytralostí obrátil nabízejce jemu všelikého pohodlí a přízně královny s nejvyššími důstojnostmi; s jakou prohnalostí prováděl ono „calumniare audacter“ pomlouvaje Kampiana a roznášeje o něm po městě zradu sv. víry, aby katolíky zmátl. Byltě otrokem královniným a k službám sebe ukrutnějším ochotným, jen když se tak mohl zalíbiti protestantské panovnici své. Přísloví tohoto světa: „Spíše panská služba nežli bohoslužba“ bylo jeho vodítkem; za to mu ale Hospodin ukázal, že posud pravdivé je slovo Páně (Exod. 34. 14.): „Neklaněj se bohu cizímu, Hospodin horlivý jméno jeho,“ žárlivý jest Bůh, jenž nikoho jiného podle sebe nestrpí. Proto zastihla tolikéž jej spravedlivá metla Boží. Hopton zbaven výnosného místa svého a nemaje čímž by se živil, v nouzi a bídě trávil dni života svého. Klina té, kterou byl nad Boha vynášel, viděl marnost lidské přízně, až v zaslepenosti a malomyslnosti své rozloučil se s vlastní pozemskou.

6. Velice záhadnou smrtí zemřel státní tajemník královny, František Walsingham. Za poslední doby blah. Kampiana požíval u Její královské Milosti té největší přízně. Jsa jí pravou rukou byl zasvěcen do nejtajnějších a nejdůvěrnějších záležitostí. Walsingham královně psával listy, v senátě byl všemocen, jako vyslanec královský jezdil semo tamo v nejdůležitějších záležitostech. Než s Eliotem zrádcem Walsingham nastrojil léčku na Kampiana, tak že smrt jeho první zavínil a že naň spadá vina nejpřednější.

Nuže jak jej Pán Bůh navštívil! Walsingham se po smrti Kampianově zasnoubil s hraběnkou „d'Essex, jejíž rod měl drahně milostných pletek s královnou. Královna panenská, žárlivá na svého milce, jímž byl její státní sekretář, nechtěla o sňatku jeho ani slyšeti. Jelikož jej volila míti sama, nestrpěla, aby se snad milec její zapletl do lásky s nějakou jinou. I rozbněvala se nemálo na očima jeho, hraběte z Essekú. Když tudíž jednoho dne Walsingham k Její Milosti přišel na zábavy kratochvilné, vypověděla jej milostivá královna Alžběta z komnat svých tak sladounce, že ubohý ven se sotva vypravoval, až na schodech na znak upadl. Ovšem že to zarmoutilo otce nevěsty i nevěstu samou, nejvíce však jeho osobu. Zármutkem jsa sevřen uhonil si velmi trapnou nemoc, na níž hroznou smrtí sešel, jak bezbožný Antioch. Vypravují věrohodní spisovatelé, že mu neřád vycházel ústy, až se i tím zadusil. Bývalo bohatství jeho nesmírné; neboť vzrostlo z katolických statků tou měrou, že sotva sám věděl, mnoho-li mu ročně majitelství jeho vynáší. Než vše přišlo na zmar, prve nežli rozžehnal se se svou tělesností, tak že ani tolik mu nezbylo, by si mohl dáti vystrojiti skrovný pohřeb. V noci prý jej odvezli na obecném voze a společný hrob s největšími chudasy byl podílem jeho.

7. Nejbližší nám a nejzajímavější z osudných mužů, kteří se na Kampianovi a soudruzích jeho při jejich odsouzení prohřešili, jest bývalý poslanec anglický v Praze u dvora císaře a krále Rudolfa II., Filip hrabě Sidney. Pamatujeme se, jak důvěrně Jindřich Sidney, otec Filipův, s Drem. Kampianem

v Dublině obcova, jaké plány srdce svého jemu místokrál irský svěřil. Mimo to byl Kampian v Oxfordu na vysokých školách jemu učitelem. Proto také hrabě Filip jakmile r. 1575 do Prahy zavítal a uslyšel, že Edmund Kampian v koleji svato-klimentské jest professorem, bez meškání jej navštívil a důvěrným přítelem se jemu stal. Upříti nelze, že byl Filip v nejbližším přátelství s prvními rodinami Anglicka. S Walsinghamem byl příbuzen, nebo byl chotěm jeho dcery; s Dudleyem hrabětem z Leicestra stál ve spojení, nebo hraběte sestra byla jeho matkou. A protože měl vlivu drahně, aby zameziti mohl mnoho zlého.

Ač Kampian, když se s Prahou a hrabětem Sidneyem loučil, tohoto o žádnou milost nežádal, přisliboval mu tento přece, že mu v jeho přetěžké missii ku pomoci přispěje. Avšak milost lidská jest klamná. Když se roku 1581 jednalo o to, kterak zachrániti život Kampianův, obrátili se přátelé Kampianovi, mladí katoličtí páni z vysokých rodů, na hraběte Sidneye upozorňující jej, co dříve byl svému učiteli milnému sliboval. Než všeliké přimlouvání bylo marné; neučinil pro Kampiana ničeho. Za to ale, že jako na slib Bohu daný zapomněl, také, jak se zdálo, zapomněl naň Hospodin. Nebo když jej navštívil, navštívil jej k jeho záhubě. Ku podivu pozbyl vážnosti u dvora, kde byl dříve miláčkem. Pro jakýsi souboj, ježž mu zakázala Alžběta, upadl v nemilost, tak že mu vzdáliti se bylo ode dvora. Žádným úřadem nebylo naň zpomínáno, z něhož ctižádostivému čest a chvála by byla kmitala. I sám dvůr se tomu divil: a přece nic pro něho neučinil. R. 1585 pomýšleli Poláci

hr. Sidneye si zvoliti za krále: než milostná královna Alžběta s tím nesouhlasila. Tu jej pošlou do Nizozemí, aby v čele jízdeckého vojska proti Španělům vlast bájil: a hle! koule roztrhají mu holeň, tak že spadne s koně a vojáci odnesou jej do blízkého stanu, a odtud do blízkého hradu, kde v strašlivých bolestech zoufaje nad spásou svojí vypustil duši nesmrtelnou. Hrozné byly jeho pochybnosti o základních pravdách víry sv., zdali jest Bůh a duch jaký v těle, zdali vskutku na zlé čekají tresty jak na dobré věčná v nebi odplata. A takové teprve pochybnosti valily se na duši jeho v okamžicích života posledních, rozhodných, až 17. října 1586 v 32. roce věku svého skonal!

O posledních chvílích Filipa hraběte Sidneye vypravují knihy také, že jej všechno opustilo. Jediný důstojník Edvard Krispi slitoval se nad ním a to byl tajný katolík. Maje úctu k muži z tak vysokého rodu a tak neobyčejně nadanému položil jej na loď; načež se s ním plavil až do vlasti své. Tak tu ležel Sidney beze všeho pohodlí a ve špíně ustavičně sténaje, jednak svírán bolestí tělesnou, jednak stísněn výčitkami pro lehkomyšlnost minulého života; nejednou se dovolával Kampiana, aby jemu zavinění jeho prominul. Žádaje si do katolické církve přijatu býti, nedošel této milosti, aniž obdržel svátostí od katolického kněze, jehož marně bylo hledáno, tak že všichni uznali v tom trestající ruku Páně. Ano žalostivý konec vzal a tak bídný, že ho ani podle stavu jeho pochovati nemohli; což Krispiho tak náramně dojalo, že opustil raději svou vlast a odebral se do země katolické, jen aby svou katolickou víru bez ostychu vyznávatí mohl.

8. Ještě se jest zmíniti o Alžbětě královně protestantské. Dr. Lingard¹⁾ praví ve své historii, že se národové druhdy divili královně vidouce ji, ana stála na výsluní štěstí svého podle soudu světa; ale na konci života stihaly ji mnohé zármutky a bolesti. Dokud vydávala licoměrnost hojně užitky, dokud peníze a panství přinášela, našlo se též hojně chvalořečníků. Alžběta byla „sluncem světa“, „božskou krásou“, ač ani na těle ani na duši nějaké sličnosti neměla. Po smrti zanechala na 3000 rozličných drahých krojů ve svých šatnících. „Raději bych se viděla mrtvou, nežli za živa nějak neuctěnou a opuštěnou,“ říkala ve své marnivosti. A čeho se bála, toho se dožila. Na své oči viděla, jak sami příznivci čekají na shasnutí její; touží po tom, by už jednou konec bylo vládě její; jak osoby, ku kterým se nesla s největší důvěrou, stávaly se nevěrnými. Melancholie, úzkosti a tíseň zmáhaly se v duši její. Dívajíc se do zrcadla padala sama nad sebou do mdlob. Žádná hlínka, žádné líčidlo nedovedlo vykouzlití, čeho neměla. A čím byla starší, tím se stávala též divnější, popudlivější a svárlivější. Nezkrocená její povaha sužovala lidi u dvora, že uměli povídati o modřinách a krví zalitých ranách, kterých utržili u milostné královně. Ve hněvu plivnouti do tváře sebe urozenějšimu pánu, nebylo u ní nic zvláštního. Sama v sobě rozervaná nemluvila kolikráte celé dni; ale o samotě sedávala dumajíc v žalu svém. Každé hnutí jitřilo její čivy. Strachy a hrůzy obkličovaly ji. Dvůr její se stával víc a více jako osamoceným; lid sám si ji zošklivil

¹⁾ Dějiny anglické 8. svaz. str. 409—411.

a činil jí odpor. Vyjela-li sobě na procházku, neušlo jí, kterak se vše vozu královskému vyhýbá, aby nebylo povinno pozdraviti královnu. Nejednou zvolala: „Už mě nikdo nemiluje, ale nenávidí mne všecko!“ Plná dojmů nemilých netajila se tím, ale vyslanci francouzskému svěřila, že již sama nad svým životem se mrzí, ba že si i zoufá. Konečně 10. března 1603 padla do mdlob a ostala několik hodin jako mrtva. Zpamatovavši se dala se položiti na zem majíc jistou předtuchu, že položí-li se na lůžko, více z něho nevstane. Zemřítí nechtěla! O! věděla proč! Ve dne v noci hořekovala nad životem svým. Na polštářích sedíc 10 dní nepřipustila žádného lékaře k sobě, ale prst v ústech, oči vyjevené a k zemi sklopené majíc přemýšlela o hříšném a prostopášném životě panenská královna. A když ji anglický arcibiskup kanterburský těšil, aby „spoléhala na milosrdenství Boží; na svou zbožnost (!) a horlivost (!), na obdivuhodné dílo reformace (!), kterou provedla tak, že jsou pro ni zárukou (!) důvěry“: pozorovala, že i ve smrti se jí ještě lichotí! I odvětila jemu ani naň nepohledši: „Mylórde, koruna, jižto jsem tak dlouho nosila, nadělala mi ješitných marností dosti; nevolte je ještě rozmnožovati ve chvíli, kdy smrt' mi už kyne.“ Zemřela a sice dne 24. března 1603. Nikdo ji neoplakával; celé království si oddechlo, že konečně osvobozeno jest od nesnesitelného jejího jařma. Nesmrtelná duše její odebrala se na pravdu Boží, aby počet vydala Soudci živých i mrtvých Ježíši Kristu, jehož v jeho věrných údech pronásledovala až do smrti své, prolévajíc nevinnou krev na tisících obětech pravé katolické víry! Skutky její pýchy a marni-

vosti, ctižádosti a ziskuchtivosti, nečistoty a chlipnosti, zášti a hněvu a ukrutnosti, nestřídmosti a rozpustilosti následovaly ji na věčnost. „Opera enim illorum sequuntur illos.“

Z á v ě r e k.

Porovnáme-li nešťastné duše protivníků církve katolické, na nichž tresty Boží za bezbožné skutky zřejmy jsou, s blahoslavenými mučeníky Páně: jaký medle dojem vzmáhá se v útrobě naší? Co máme si mysliti o víře naší, zdalíž jest „víra jako víra?“.

Jestliže tací muži, jakými byli blah. Edmund a soudruhové jeho, raději všeho chtěli pozbytí i životy své co nejochotněji položití a raději strašlivých muk na se vzítí, nežli víru sv. zapříti, apoštolské stolice se odřici, protestantské modlitebnice navštěvovati: jakým pokladem jest tudíž naše sv. víra! Jak tedy máme si sv. víry vážiti, za ni bojovati, za ni se nikdy nestyděti, ji nikdy nezapříti a zdaž to není svatá naše povinnost? A kdo nečiní tak, dopouští se na své duši hříchu nad míru velkého. Naši blahoslavenci vebili Hospodina uslyševše ortel smrti, jásali radostí, jako by k nejlepšímu hodům byli pozváni a věděli, proč se sv. Pavel svými pouty a okovy honosil. Jsou-li hrdi na svá pouta, že volají: „Naše okovy jsou nám vzácnější nežli kdyby byly z ryzího zlata;“ který křesťan smí se oddávati pýše pro své bohatství aneb oddávati se všelikému pohodlí a rozkošem světa? „Buďte následovníci moji,“ volá blah. Edmund k nám všem. Jako sv. Pavel když se loučil

s Efezskými, tak mluví i blah. Edmund ubíraje se z Prahy na missii svou: „A aj, nyní já vázán jsa duchem jdu do vlasti své, nevěda, co se mi v ní přihoditi má, ač že mi Duch sv. po všech městech osvědčuje řka, že okovy a souzení očekávají mne ve vlasti mé“. Proč pak tudíž neostáváš mezi námi, jestliže tě okovy a strasti čekají? „Právě proto,“ odpovídá, „abych pro Ježíše Krista byl jat, na skřipci mučen, v žalářích podzemních trápen a na popravišti usmrčen. Tím se chlubím. To jsou odznaky Ježíše Krista na těle mém, znamení to vítěze.

Nebojte se a následovníci moji buďte. Protož, bratří moji milí, buďte stálí u víře a nepohnutelní, věduce, že práce vaše není daremna v Pánu“.

Vzývejme blah. bojovníka Páně, by nám vyprosil milost, aby víra naše byla živá a stálá a pevná a neoblomná, aby byl naším přímluvčím u Rodičky Boží, Matky dobré rady, bychom měli moudrosti a rady; nebo komu není rady, tomu není pomoci.

Vzývejme jej, aby na přímluvu jeho srdce naše vzňato bylo ohněm lásky k Ježíši Kristu, králi sv. mučovníků, ku blah. Marii Panně, královně mučovníků Páně, k našim sv. patronům a dědicům vlasti našich, které blah. Kampian sám za svého působení apoštolského ctíval.

Vzývejme jej, aby se sv. Cyrilem a sv. Methodem, sv. Václavem a sv. Ludmilou, sv. Vojtěchem a sv. Vítem, sv. Kosmou a sv. Damianem, sv. Janem Nepomuckým a blah. Janem Sarkandrem, sv. Prokopem a sv. Zikmundem, sv. Josefem a sv. Norbertem, sv. Wolfgangem, sv. Hedvikou a blah.

Anežkou, sv. Benediktem a bratřími jeho nás i celý katolický národ náš pod ochranu přimluvy své vzíti ráčil, abychom jednou kolem trůnu Beránka Božího v nebi, ne v obraze již, ale tváří v tvář v slávě nebeské blah. Edmunda se svatými a svěťci Božími spatřili a s nimi se radovali.

Oroduj za nás, blah. Edmunde, bychom hodni učinění byli zaslíbení Kristových.

Bože, jenž jsi blah. Edmunda mučeníka na obranu pravé víry a přednosti apoštolské stolice neoblomnou statečností opatřiti ráčil: vyslyš, prosíme, modlitby jeho a naší nedostatečnosti přispěj, abychom silni jsouce u víře dovedli protivníkům jejím až do konce odporovati. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Vzývání Rodičky Boží Marie Panny za moudrost a dobrou radu.

O nejsvětější Maria¹⁾ Panno, Matko dobré rady, vzhledniž pro přimluvu služebníka svého, Edmunda, mučeníka, milostivě na nás a budiž nám stálou ochrankyní a pomocnicí. Chraň nás mateřskou radou svou ode všelikého bludu, nauč nás vší pravdě, řiď a spravuj všecka myšlení, slova i všechny skutky naše, žehnej práci, bychom kráčeje po cestách přikázání Božích i vůlí i skutkem se Bohu všemohoucímu a Tobě vždy líbili. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

A. M. D. Gl.

¹⁾ Blah. Panna Maria, Matka dobré rady od J. Kř. Votky kněze Tov. Jež. str. 143.

**Přibližné vyslovení některých
anglických jmen :**

Allen	čti Eln	Fuljames	čti Fulžems
Arundel	" Erndl	Fulek	" Folk
Aymler	" Emlr		
Bales	" Běls	Gloucester	" Glóstr
Barnewalle	" Barnvól	Good	" Gud
Basset	" Base	Goodman	" Gudmen
Beale	" Běl	Gravesend	" Grévsend
Bruchesbey	" Bručesbi	Gray	" Grej
Bruschoi	" Brusoj	Halle	" Hól
Burghley	" Bergli	Heywood	" Hevud
		Howard	" Hauard
Calais	" Kalety	Humphrey	" Hemfry
Cambridge	" Kambrydž	Hundson	" Hendsn
Carlisle	" Karlajl		
Cecil	" Sisil	Challoner	" Čalonr
Colebrook	" Kólbruk	Charek	" Čark
Cretineau-Joly	čti Kretyno- Žoly	Cheyney	" Čeny
		Christ-Church	čti Krajst- Čerč
Day	čti Dé	Jay	čti Žé
Douai	" Dué	Jhurbun	" Ajerben
Douvres	" Dovr	Johnson	" Žonen
Dudley	" Dedli	Kildare	" Kildr
Dulton	" Deltn		
Ease	" Iz	Lancashire	" Lankašřř
Fischer	" Fišř	Lee	" Lí
Froude	" Fraud	Leicestre	" Léstr

Lewis	čti	Lujs	Salisbury	čti	Solsbery
Little Ease	"	Litl Iz	Shakespeare	"	Šekšpír
Lorraine	"	Loran	Sherwin	"	Šerven
Maine	"	Mén	Southwark	"	Santvork
Mathew	"	Matěj	Stapleton	"	Stapeltn
Mildmay	"	Majldmé	Strype	"	Strajp
Nowell	"	Naul	Tregnian	"	Trenien
Page	"	Péž	Tresham	"	Trešm
Paine	"	Pén	Turway	"	Tervy
Persons	"	Parsn	Uxbridge	"	Exbrydž
Possoz	"	Poso	Vaux	"	Vó
Pound	"	Paund	Walker	"	Vokr
Powel	"	Pavel	Whigift	"	Vajgift
Ralph	"	Ráf	White	"	Vajt
Richelieu	"	Ryšelie	Whitehalle	"	Vajthól
Rochester	"	Rošestr	Wolsey	"	Vulsi
Rossale	"	Rosél	Wood	"	Vnd
Rouen	"	Ruan	Wray	"	Vré
			Wright	"	Vrejt

OBSAH.

Předmluva	Stránka V.
---------------------	---------------

H l a v a I.

Blahoslavený Edmund Kampian jako pachole a studující jinoch.

Za jakých okolností se narodil — rodiče jeho — neobyčejné schopnosti jeho. — Tomáš White, zakladatel koleje svatojanské v Oxfordu. — Kampian jako řečník uchvacující — universitní felov. — Historický rozhled po Anglii za oněch dob. — Původ anglického rozkolu. — Útisky katolíků — až se Anglie s Římem 30. listo- padu 1554 zase sjednotila.	1
--	---

H l a v a II.

Edmund Kampian za prvních let vlády královny Alžběty.

Královna Alžběta — její vlastnosti osobní — náboženské smýšlení — faleš a přetvářka její. — Proklamace její korunovační. — Plán bez- božných. — Svátky vánoční r. 1558. — Slavná korunovace se svatokrádeží spojená. — Násilné odtržení Anglie od katolické církve. — Nové snešení článků víry nové. — Nástrahy Alžbě- tiny lidu katolickému — katolickým sborům učeným. — Alžběta v Oxfordu, kterou Kampian jako řečník vítá. — Jeho slavný výstup — vě- decké potyčky. — Vychytralost vládních ministrův.	21
---	----

H l a v a III.

Kampian akademik a svědomí jeho.

Katolická universita oxfordská vzpírala se rozkol přijmouti — avšak neodolala. — Kampian na bezcestí — skládá přísahu na vládní suprenat proti apoštolaké stoličce, — které neštěstí zaviniło přílišné štěstí jeho. — Jak konejšival výčitky svědomí svého. — Akademická jednota jím založená — Persons píše o svědomí Kampianově — a boji jeho. — Kampian u hraběte z Leicesterů. — Sliby mu činěné.

H l a v a IV.

Edmund Kampian na bezcesti, až se stane jahnem církve anglické.

Kampian poznává úmysly královny a vyhýbá se jim. — Nejistota kroků jeho v náboženství, — P. Persons píše o nesnázích svých i Kampianových. — Ač užíval prostředků dobrých na poznání sv. víry, — totiž Písem svatých, Otců sv. a církevních sněmů, — nesetrval v pravé víře, — protože obcovał s jinověrci. — Kampian se těší na neštěstí zvláštní přízni hraběte z Leicesterů, — na jehož zámku se sejde s Richardem Cheyneym, biskupem gloucesterským. — Kdo byl a co chtěl? — pletichářství jeho — jako odpůrce puritánů, — nebezpečný odpůrce katolíků — Kampiana obelstil a za jahna anglické církve jej posvětil. — Strašlivé výčitky svědomí, — tak že se Kampian v brzce poznává, — jmenovitě pomocí přítele svého Řehoře Martina.

H l a v a V.

Edmund Kampian opouští vlasť, aby snadněji viru katolickou sobě zachoval.

Universita oxfordská — na níž přítel Kampianův Richard Štanihurst. — Kampian v Dublině u Jakuba Štanihursta — zde sepsal: „Homo

academicus“ a „Dějiny irské.“ — Dublinští Kampiana andělem zovou. — Náboženská hádka s lutheranem. — Anglická vláda Kampiana stíhala — než nový příznivec byl mu p. Barnewall. — Vděčná mysl Kampianova.

Hlava VI.

Edmund Kampian v Belgii, odkud píše biskupu Cheyneyovi znamenitý list, r. 1571.

Osudy Kampianovy na cestě do Belgie — kde ústav katolický pro jinochy anglické. — Dr. Kampian a Dr. Allen v Duaku. Duchovní stav Kampianův — v němž ulehčení hledá. — Znamenitý list Kampianův na biskupa gloucesterského — nejistý výsledek listu. 68

Hlava VII.

Edmund Kampian putuje do Říma, kde do řádu Tovaryšstva Ježíšova vstoupí a do noviciátu českého se pošle.

Vnitřní boje Kampianovy — až jej anděl dobrý vede do Říma. — Očitý svědek podává zprávy o kajicné pouti Kampianové. — Jeho styky s kardinalem Gesualdi v Římě. — Zde Kampian poznal vůli Boží — vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova — načež do Prahy byl poslán. 83

Hlava VIII.

Edmund Kampian v brněnském noviciátě Tovaryšstva Ježíšova na Moravě.

Jakost členů Tovaryšstva Ježíšova — liber examinum probat. — Kampian v noviciátě — Zjeví se mu blah. Rodička Boží Maria Panna — prorokuje mu smrt mučnickou. — V jakých ctnostech vynikal duch Kampianův — první list jeho spolunovicům psaný 26. února 1575. 93

Hlava IX.

Edmund Kampian přesazen jest r. 1574 z Brna do Prahy, v níž se vedl boj statečný o sv. katolickou viru.

V Praze vyučuje Kampian rhetorice — Náboženské poměry v Čechách. — Maximilian II. a Antonín Brus. — Osudné slovo arcibiskupovo „Pokoj sobě žádám“ a význam jeho. — Rok 1575. — Česká konfessí. — Pamětný spis katolíků na císaře. — Mladokališníci. — Kampian vzdělává syny otců českých — jeho latinská chvalořeč na sv. Václava r. 1576. 103

Hlava X.

Ed. Kampian působí v koleji Tov. Ježíšova u sv. Klimenta na Starém městě pražském.

Klementinum staré. — Školy Tov. Ježíšova vůbec — jejich konvikty. — Zásada v podnicích Kampianových. — Všeestranné zaměstnání jeho. — P. Personsovi píše o svých pracích do Říma. — Výtečnost žáků Kampianových — na př. Lohel, Jan Václav z Lobkovic, Skultet. 112

Hlava XI.

Edmund Kampian vroucný ctitel sv. Václava.

Muži apoštolští ač cizinci ctitelé sv. patronů. — Řeč latinská za tehdejší doby. — Vlastenecký duch. — Úcta blah. Kampiana k sv. Václavu. — Akademická chvalořeč jeho na sv. Václava. 122

Hlava XII.

Edmund Kampian blažené paměti arcibiskupem pražským Antoninem na kněze vysvěcen 1578.

Jesuité pražští vážili si Kampiana — pozorovali život jeho. — Cvičba jeho v pokoře — v lásce k umučení Páně — v andělské čistotě — v lásce k bližnímu. — Prvé sliby řeholní. — Práce 135

apoštolské — přátelské dopisy, — jmenovitě druhý list z Prahy novicům brněnským r. 1577. — Svěcení jeho na kněze. — Touha po svatosti a spanilá mysl jeho.

Hlava XIII.

Edmund Kampian jako zakladatel kongregace mariánské v Čechách.

Úcta mariánská vůbec — u mužů apoštolských. 152
— Blah. Edmund v ní vynikal. — Zasluby jeho ve zřízení kongregace mariánské v Čechách. — Obraz Kampianův v Klementinu. — Rozšíření kongregace po zemích koruny svatováclavské. — Činnost její za 30tileté války.

Hlava XIV.

Edmund Kampian jako řečník a spisovatel slyne.

Akademie pražská r. 1651 oslavuje Kampiana 164
v tomto směru — mnoho lesku vlohám jeho přidávaly bezúhonné mravy. — Výmluvnost jeho ať už jako řečník živým slovem aneb jako spisovatel písmem. — Balbínův úsudek. — Kampianova dialektika. — Syllogism (sousudek), na nějž klade nesmírnou váhu Lev papež XIII. — Edmund Kampian a William Shakespeare. — Na přímluvu blah. Edmunda vyřízena šťastně záležitost akademie vilenské.

Hlava XV.

Edmund Kampian jest vyhlidnut k missiim anglickým Tovaryšstva Ježíšova.

Seminář anglický v belgickém Duaku, ve francouzské Remeši, v Římě. — Hlavou díla Dr. William Allen. — Jeho listy na P. Generala Tov. Ježíšova v příčině semináře — a missie v Anglii — a na sv. Otce Řehoře pap. XIII. — Porady P. Generala s jeho rádci. — Dr. Allen 177

píše o Tovaryšstvu v příčině anglické missie. —
Kampian k ní také vyhlídnut. — List Allenův
P. Kampianovi do Prahy. — List P. generalův
volá P. Kampiana do Říma.

Hlava XVI.

Edmund Kampian opouští Prahu jako nastáva-
jící missionář anglický.

Všeobecný zármutek z odjezdu jeho. — 7. března 193
káže v Mnichově o sv. Tomáši Akvinském. —
2. dubna přibyl do Říma. — Jaká slova mluvil
P. General PP. missionářům před odjezdem jejich
— slyšení u sv. Otce, Řehoře papeže XIII. —
Druzí spolumissionáři angličtí. — Znamení na
nebi v Anglii při odjezdu jejich. — Cestování
P. Kampiana až do Milana. — Z Bononie psal
do Prahy list.

Hlava XVII.

Edmund Kampian cestuje Ženevou do Anglie,
kde se setká s kalvínem drem Bezou.

Změna plánu cestovního přes Švýcary. — Ženeva. 202
— U dr. Bezy, předsedy kalvínské konsistoře
slyšení — obydlí Bezovo. — Beza vykládá, jaký
rozdíl mezi naukou lutherovou a kalvínovou. —
Kampian a Beza. — Beza v rozpacích. — An-
gličan jmenem Powell, s nímž Kampian vedl
náboženský spor. — Spor Kampiana s pastorem.
— Powell a Kampian se poznávají co staří zná-
mí — následkem čehož slíbil Powel návrat do
katolické církve.

Hlava XVIII.

Edmund Kampian v Remeši, kde se s drem.
Allenem sešel.

Uvitání missionářů v Remeši. — Promluva Kam- 213
pianova k chovancům — rozhovor jeho s drem

Allenem. — Důležité porady o missiích anglických. — Missionáři Tovaryšstva Ježíšova u sv. Omera. — Rozhodnutí jejich v missii. — Persons sám napřed — zatím Kampian píše P. generalovi do Říma — Persons se šťastně přeplavil — ne tak Kampian za klenotníka přestrojen. — Nehody jeho až s pomocí Boží vyvážnou.

Hlava XIX.

Edmund Kampian v Londýně, kde slovnitý konvertita Jiří Gilbert se ho ujal.

Město Londýn na konci 16. věku. — Jak se tu Kampian s přátely sešel. — Jiří Gilbert — jeho obětavost — zbožnost — způsob modlitby — úcta k Tov. Jež. — zbožné úmrtí. — Družstvo mladých pánů katolických na obranu katolických kněží — jejich rozšafnost a horlivost v obsluze. — 29. června na svátek sv. Petra a Pavla vystoupil P. Kampian po prvé — jeho oslovení — den na to po druhé. — Brzy mu hrozí nebezpečí v Londýně — list jeho P. generalovi do Říma.

Hlava XX.

Edmund Kampian a P. Persons ve společné radě s kněžími církevními.

Podezřívání missionářů u vlády, že přišli do Anglie z politických příčin — odpověď P. Persons. — Původní instrukce obou missionářů — dodatečná slova k nim. — Porady o tom, zdali posty katolické v Anglii se mají zachovávat dále aneb se zmírniti. — Porada, smí-li katolíci jinověreckou modlitebnu bez hříchu navštěvovati. — Záležitost blah. Tomáše Kottama, kněze Tov. Ježíšova — rozsudek a mučnická smrt jeho. — Tajní špehouni vládní — kněz Robert Johnson mučovník. — Shromáždění hrozí nebezpečí.

Hlava XXI.

Edmund Kampian a Persons opouštějí Londýn, načež píše Kampian svou obranu.

Přísné rozkazy vládní proti duchovenstvu katolickému, jmenovitě proti řádu Tov. Ježíšova. — Kampian i Persons opouštějí Londýn. — Z jakých příčin vznikla obrana Kampianova -- která 9 článků obsahuje: 1. vyznání stavu, 2. původ missie jeho, 3. práce apoštolské a to zdarma, 4. žádná politika, 5. prosba o veřejné slyšení, 6. žádost o učenecký spor, 7. k němuž i královnu uctivě zve, 8. důvěrné slovo ke korunní vládě, 9. apoštolská jeho modlitba. — Kampian a Persons se konečně rozejdou. 246

Hlava XXII.

Edmund Kampian zpravuje P. Generala v Římě o apoštolování svém.

Nové zákony přísné na katolíky — jmenovitě na dva jesuity. — Persons píše o pronásledování katolíků — za 16 dní 50.000 katolíků vzato do vazby. — Chvála trojí katolíků anglických. — List Kampianův P. generalovi do Říma dává zprávu — o stavu katolíků anglických, o pracích vlastních — o předčasném uveřejnění obrany — o útiscích. — Úspěchy Kampianovy po venkově. 255

Hlava XXIII.

Edmund Kampian mešká v Hogsdonu nedaleko Londýna.

Jeseň r. 1580. — Shledání se obou missionářů v Hogsdonu. - - Působení Kampianovo tuto — sněm říšský na začátku r. 1581. — Nové zákony navržené proti katolíkům. — Pověstná řeč 264

Waltra Mildmay-e na říšské radě. — Nové zákony trestní ze dne 18. března 1581. — Ukrutné jich provádění. — Radost Kampianova z nového generala řádu. — Výtečná pomoc v missii anglické. — Pro nebezpečí má opustiti Kampian Hogsdon a odebrati se až do dalekého Lancashire. — Obě university anglické jak oxfordská tak kambridžská prosí Kampiana o nějaký spis.

Hlava XXIV.

Edmund Kampian pracuje o svém spisu „Desatero důvodů“.

Spisy Kampianovy jako zlato — v Čechách nejvíce psány — rokování o spise „Desatero důvodů“. — V hrabství lancashirském píše jej. — Zatím obranu jeho přátelé uveřejnili — všeobecný po ní shon — zuřivost odpůrců — hano-pisy jejich — výtečná odpověď Personsova — jeho opatrné chování. — Cesta Kampianova. — Desatero důvodů — jich zevrubnost.

Hlava XXV.

Edmund Kampian podává obsah a účel spisu „Desatero důvodů“.

Zajímavost spisu Kampianova vůči oběma universitám — v úvodu přičiny obrany. — „Zlatá knížečka“ a obsah její: 1. důvod vzatý z Písem svatých — 2. z pravého smyslu a rozumu jejich — 3. z církve svaté — 4. z církevních sněmů obecných — 5. ze sv. Otců — 6. ze základů sv. Otců — 7. z dějin — 8. z průpovědí zdravému rozumu se přičících — 9. z klamných závěrků — 10. z porůznych svědků odevšad. — Účinek spisu — jeho vydání. — Poslední list Kampianův P. generalovi do Říma.

Hlava XXVI.

Kampian a Persons opět se sešli. Kampian na blízku popraviště. Nesnáze tiskárny katolické šťastně přemoženy. Spis „Desatero důvodů“ dokončen a rozšířen v Oxfordě i poplach z něho.

Návrat Kampianův z Lancashire — sejití se jeho s Personsem. — Kampian na blízku Tiburnu čili popraviště a dojmy jeho. — Nesnáze stranu knihtiskárny — p. Štěpán Brincley zjednal peníze a dělníky — pí. Cecilie Stonorová dala místo na samotě ke zřízení tiskárny — kněz Richard Moric dohlížel dělníkům. — Desatero důvodů dohotoveno se zakončením školního roku na vysokých školách anglických. — Prvních 400 výtisků v Oxfordu — poplach z něho. — Svědectví dra Allena o působení obou missionářů.

Hlava XXVII.

Edmund Kampian poslednímkráte na svobodě; místo jeho zatknuti.

Smutné zprávy z Londýna — zrada katolické věci dělníkem knihařským — zatknutí blah. Alexandra Brianta v bytě Personsově — tklivé loučení se obou missionářů. — Kampian si bře dovolení navštívit rodinu Yates v Lyfordu — při čemž mu dán bratr lajk za dozorce. — Hodina zatknutí Kampiana se blížila.

Hlava XXVIII.

Ed. Kampian na zámku nrozených pánů Yates. Zrádce Jiří Eliot — jeho vyznání u státního tajemníka Walsinghama — zatknutí blah. Jana Paina kněze — v neděli devátou po sv. Duchu. — Eliot u lyfordského zámku — kde má známého kuchaře. — Eliot chce jako katolík na mši sv. — obelstí celý dům — na kázání a mši sv. Kampianově. — List dr. Allena.

Hlava XXIX.

Ed Kampian přijímá zrádce s myslí klidnou.

Zrádce Eliot se svou tlupou v zámku lyfordském 310
— srdnatost Kampianova. — Uvnitř zámku
hledají, ale nic nenalezše odejdou. — Personsovy
zprávy. — Rekovná paní. — Opět se vracejí,
aby znova hledali. — Opilá tlupa prospává. —
Rozvzteklý Eliot. — Kampiana najdou a za-
tknou. — Drzé chování Eliotovo. — Než Kam-
pian při všem dobré myslí.

Hlava XXX.

Edmund Kampian na křížové cestě do Londýna.

Kampian ve vazbě u svého bývalého kolegy 317
Frostra. — Kampiana na křížové cestě — vedou
městy Abingdovem, kde oxfordské studentstvo
jej zdraví — pak městem Henlejem, kde se
setkal se sluhou Personsovým — napotom městem
Kolbrukem, kde nejvyšší katolická šlechta jej
smutně vítá. — Vjezd do hlavního města. —
Žalostné přijetí jeho — úcta před sv. křížem.
U Toweru slovo na rozloučenou.

Hlava XXXI.

Edmund Kampian po slyšení u královny po prvé
na skřipci.

Podzemní žalář, tak zvané malé pohodlí. — 324
Kampian na slyšení u královny, která mu sli-
buje, přidá-li se k ní. — Jaké lži se roznášely
o něm. — Pikle Hoptonovy. — 30. července
první výslech s Kampianem a na den úmrtí
sv. Ignáce po prvé na skřipci — avšak bez
výsledku — zdali mu též jehly za nehty vrá-
želi, nejisto.

Hlava XXXII.

Edmund Kampion na skřípci podruhé.

Příprava na výslech druhý a skřípec tuhý. — 331
 Co bylo domnělé spiknutí? — Drzé lži se roz-
 nášely o Kampionovi slovem i tiskem. — Dopis
 Tomáše Pounda ze žalaře na Kampiona, — při
 čemž kus zrady; — ale Kampion opatrně odvětil,
 — proto znova na skřípec jest položen. — Den
 na to nemohl ani údy vládnouti — ale dobrý
 rozmar podržel. — Konečně pravda o vytrva-
 losti Kampionově u veřejnost' vešla.

Hlava XXXIII.

Edmund Kampion ve veřejné disputaci o sv.
 viru vítězi.

Nástrahy na slavné jméno Kampionovo. — 337
 Zmrzačený Kampion má se hádati s doktory
 bohosloví — nejučenějšími kazateli církve an-
 glikánské — na den 30. srpna ustanovena veřejná
 hádka. — Žalářní chrám v Toweru místem
 učeneckého sporu, — který má 3 dni trvati po-
 každé od 8—11 hod. a od 2—5 hod. — Ka-
 toličtí svědkové. — Drzá řeč Nowella, děkana
 svatopavelského, proti Kampionovi — a tichá
 odpověď blah. mučeníka — spor o list sv. apoštola
 Jakuba, při čemž Kampion nepřítelům řádně
 posvítí. — Odpoledne hájí Day, děkan vind-
 sorský proti Kampionovi, že víra bez skutků
 ospravedlňuje. — Odpověď nezdolná Kampionova.
 — Znameníť účinek sporu ve prospěch kato-
 lické víry. — Obrácení se hraběte Filipa Arundela.
 — Dotčení odpůrcové sami učinili 1583 vyznání
 o vítězství Kampionově.

Hlava XXXIV.

Ed. Kampion v učeneckém sporu s anglickými
 doktory po druhé, po třetí a po čtvrté.

Nevinná na pohled léčka na Kampiona. — 18. 353
 září opět učenecký spor o pravou církev, zdali

viditelna čili nic — o původu církve anglikánské. — V úzkých jsouce páni doktoři dávají se do ná- dávek. — Odpoledne opět pokračování o ne- omylnosti církve — může-li kdo víry i lásky pozbyti. — Učení o prvotném hříchu a svátosti sv. křestu — o zachovávání příkázání Božích — o pokušení ke hříchu. — Souhrn nesmyslné nauky protestantské. — Třetí spor 23. září o sv. víře co do Velebné Svátosti. — Čtvrtý spor 27. září o témže předmětu. — Výsledek učeneckých sporů dle výroku londýnského biskupa. — Vítěz Edmund Kampian, tak samí odpůrcové tvrdí. — Oslava vítězství množstvím spisků na poražené doktory. — Dr. Allen píše z Remeše 18. října o vítězství skvělém. — Hrozná za to pomsta na ubohém Kampianovi.

H l a v a XXXV.

Ed. Kampian a soudruhové jeho před sondem.

Všemožně nutí Kampiana k vyznání, jež by 370
znělo velezradou. — Osm obětí u soudního vý- slechu. — Kampian mluví ve jménu všech. — Šest úskočných otázek předloženo — odpověď Kampianova jakož i vyznání jeho, že královna sama nevidí v něm přečinu nežli katolické víry. — Nástrahy angl. vlády. — Předběžné vyšetření soudní ve West-Minstru — odpověď Kampianova. Kampian nemůže zmučené rámě pozvednouti. — Na den sv. Edmunda mučeníka závěreční stání — soudní síň přeplněna lidem. — Oči všechněch na Kampianu upřena — úcta k němu — obžaloby a výslech svědků — deklamace státního ná- vladního.

H l a v a XXXVI.

Edmund Kampian se hájí na závěrečném stání.

Přede vším vyznává, že vezdy byl věrným pod- 377
daným, dobrým synem vlasti své. — Diví se, že

zástupcové vlády mluví úrupně — o věcech na soud nepatřičných — aniž čeho dokazují. — Odpověď jeho na výtky. — Důkazů žádá, že se na své vlasti nějak provinil. — Co do oděvu a jména, které častěji i zaměnil, dokládá se příkladem sv. Pavla. — Sám vykládá obsah listu, který psal užalařovanému Poundovi. — Odpovídá svědkům. — Hodinu trvající řeč Kampiana k porotcům — v níž se dovolává Božího soudu — nevěřte lidem Boha i cti prázdným, jací svědkové naši jsou. — Mocný dojem řeči jeho na zástupy lidu shromážděného. — Úcta všechněch ke Kampianovi. — Odsouzení jako velezrádci. — Apoštolská odpověď Kampianova. — Ortel smrti pronesen — a přijat s nadšeným jáсотem vězňů. — Kampian má slovo k shromážděným zástupcům.

H l a v a XXXVII.

Edmund Kampian za posledních dnů života v přerokozné náladě.

Smýšlení blah. mučovníků před blízkou smrtí. — 389
 Výrok žalávníkův o náladě Kampianově. — Také Eliot Kampiana navštívil — apoštolské srdce Kampianovo ku zrádci svému. — Obrácení se žalávníkovo. — Porady státních návladních, zda-li milost či nemilost. — Marné přímlyvy katolických přátel u francouzského vévody za milost královny Alžběty. — Až do poslední chvíle nedali ubohým pokoje. — Konečně ustanoven 1. prosinec za den odpravy. — Zlovůle Hoptonova. — I návštěva sestry měla býti Kampianovi ztrpčena.

H l a v a XXXVIII.

Edmund Kampian umírá na popravišti.

Prvý prosinec den úmrtí. — Shledání se radostně 394
 blah. Edmunda s oběma soudruhama. — Ne-

přehledné zástupy zvědavých. — Křížová cesta na horu kalvárskou — zprávy zaručené o trpělivosti Kampianově — obraz Matky Boží — arcibiskup yorksý také divákem — co v Tyburnu Kampian mluvil k lidu z podšibenice — odpovědi jeho vládním pokušitelům — loučení se s lidem — v modlitbě za královnu umírá. — Výborná svědectví o smrti mučnické skytají: admirál Howard — ctih. mučnick Jindřich Walpole kněz Tov. Ježíš. — Jan Hart, kněz Tov. Jež. — ctih. mučnick Vilém Harrington. — Posvátné ostatky blah. Edmunda — ctih. mučnick Jakub Salé kněz Tov. Jež. — Svědectví Angličana jménem Wood.

H l a v a XXXIX.

Blahoslavený Edmund Kampian mučnick u veřejném mínění katolíkům i jinověrcům.

Zprávy o smrti blah. mučnicků. — Don Bernardin de Mendoza píše do Španěl. — Dojem v Praze a po celých Čechách. — Pokojíček jeho v Praze ve svatyni upraven, — v níž úctu vzdává katolický Angličan. — Vyznání Kampianova novicmistra a rektora. — Dojem v Anglii líčí professor university oxfordské. — Chvály v řeči vázané i nevázané. — Dojem ve Francii, v Belgii, ve Vlaších, v Porýnsku, ve Španělich, v Římě v seminari anglickém. — Řehoř papež XIII. dovoluje veřejnou jich úctu. — Marné zakročení vlády proti úctě — Spis vládní „Justitia Britannica“ a odvěta kardinala Dr. Allena. — Neobyčejné udalosti při umrtí mučnicků Páně.

H l a v a XXXX.

Edmund Kampian se skví v koruně mučnické, kdežto jeho protivníci trestem Božím hynou.

Neobyčejné úkazy trestů Božích: 1. zrádce Eliot spustlým životem hyne — až v hospodě při

rvače zahyne. — 2. Northon, kat nad katy, upadl v nemilost' u královny — minul se s rozumem — za živa na něm červi hlodají. — 3. Lee, hlava porotců, přišel o všecko své jmění a jako stařec žebrotou chodil od domu k domu. — 4. Wray, president soudu, katolík, výčitkami svědomí se trápil — až v nejzúřivějším zoufalství na soud spravedlivý odešel. — 5. Hopton, vrchní žalárník, zbaven svého místa — v nouzi a bídě dni života svého trávil, klna té, které bez Boha a proti Bohu byl sloužil. — 6. Walsingham, státní tajemník v nepočestnost' zapleten s královnou samou — pozbyl její přízně — a pak zármutkem sešel jak bezbožný Antioch — přišel o vše, tak že po smrti v obecném voze jej v noci na hřbitov odvezli a ve společném hrobě pochováli. — 7. Hrabě Sidney moha Kampiana bývalého učitele svého zachrániti, nezachránil ho — za to upadl v nemilost' — neštěstí za neštěstím jej stihalo — až v 32. roce věku svého zemřel. — 8. Královnu Alžbětu potkaly mnohé zármutky a bolesti — Ve svém stáří pro svou ošklivost' padala před zrcadlem do mdlob. — Vše se jí vyhýbalo. — Čím starší, tím horší dračice. — Strach a hrůzy ji obkličovaly. — Zemřítí nechtěla: než nic naplat. — Odpověď její arcibiskupovi anglickému — poslední dni života. — Nikdo ji po smrti neoplakával. — Na věčnost' se odebrala a skutky její za ní.

Přibližné vyslovení některých anglických jmen. 430

STANOVY

Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje

V BRNĚ.

§ 1. Účel Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Dědictví pečuje o zvedení lidu moravského, jakého náš čas požaduje; o zvedení všestranné, avšak na základě víry katolické s vyloučením všelike politiky.

§ 2. Prostředky k dosažení účelu tohoto.

Spisování a vydávání knih a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohlédajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby, atd. — I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování pravdy některé katolické, jížto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím, pokud jmění stačí:

1. Obšírné životopisy svatých,
2. Spisy poučné,
3. Spisy zábavné,
4. Časopisy a všelike listy běžné,
5. Předměty umělecké, na př. obrazy, zeměvidy čili mapy a t. d.

Poznámka: Orgánem Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje jest »Hlas«, časopis církevní.

§ 3. Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, knih běžných, obrazů atd. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávat.

§ 4. Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví může se státi každý, kdo za sebe jedenkrát na vždy zaplatí 10 zl. r. m.

2. Vklad tento může se zapraviti buď najednou, aneb ve dvou po sobě jdoucích ročních lhůtách po 5 zl. r. m., které až do dne 30. září každého roku vyplaceny budtež. Kdo by do té doby vkladu nezaplatil, přestává býti údem Dědictví.

3. Kdo však témuž ústavu 100 zl. věnuje, považován bude za spoluzakladatele a obdrží 4 výtisky věci Dědictvím vydaných zdarma.

4. Kdo jednou na vždy dá 50 zl., bude téhož ústavu spoluúdem I. třídy a obdrží 3 výtisky. Kdo 20 zl. dá, stane se spoluúdem II. třídy a obdrží 2 výtisky. Kdo 10 zlatých r. m. položí, bude spoluúdem III. třídy a obdrží jeden výtisk zdarma.

Spojí-li se manžel s manželkou v jeden toliko základ o 10 zl., vydávati se jim budou knihy jen do úmrtí toho, který první v diplomu poznamenán jest.

Poznamenání. Bylo-li by potřebi druhého neb třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdomé jí dostávati nebudou, nýbrž knihy ty prodávati se budou ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

Aby úmrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vpp. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví třebaš přímo poštou oznámili ráčili. Podobného oznámení písemného zapotřebí jest, kdykoliv spoluúd některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, nebo se jinam přestěhoval.

5. Řehole, děkanství (vikariáty), osady, kněhárny, školy, rodiny, spolky, bratrstva a t. d. vstupují dvojnásobným vkladem za spoluzakladatele nebo za spoluúdy věčné do Dědictví podle tříd svrchu jmenovaných.

6. Každému volno, doplněním vkladu u vyšší třídu postoupiti. Zašle-li tudíž na př. spoluúd III. třídy k prvním 10 zl. opětně 10 zl., stane se spoluúdem II. tř. a t. d. Avšak spoluúdství postoupiti jinému se nedovoluje.

7. Každý přistupující račíž jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariát) a poslední poštu zevrubně udati.

8. Každý kněz, který jest údem Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje, béře na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje každoročně sloužiti mši svalou za všechny živé a mrtvé spoluúdy dotčeného Dědictví; a bude-li líbo a možno-li, jinou mši sv. za obrácení národův slovanských, od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúd jakožto věrný katolik spolu konati neopomíne.

9. Zemfeli, za které někdo vklad k Dědictví učinil, tak jako ti, kteří na smrtelné posteli nejméně 10 zl. za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí, v přešlém (8) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vklad ten učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu, ovšem nejméně 10 zl. r. m., po jednom výtisku dostávají má.

10. Správu Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje vede výbor sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízku přebývají.

11. U jiných osob a úřadů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje starosta, a nemá-li prázdňe od jiného zaměstnání, jeden z jednatelů.

12. Výbor scházívá se čtvrtletně a k vyzvání starosty i častěji v Brně, aby čeho potřebí v poradu bral a většinou hlasů přítomných výborníků o nálezech pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo počet úřdů svých odcházejících doplniti nebo i rozmnožovati, avšak ne jinak než katolickými kněžskými, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

13. Každý spoluúd Dědictví má právo písemné návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

14. Ve sporech, z poměru spolkového snad vzniklých, děje se odvolání k starostovi, v domněle nedostatečném vyhovění ku příslušícím c. k. úřadům.

15. Kdo témuž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnou žádost honorář podle výbornosti, obšírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§ 5. Rozesílání knih a výtvorův uměleckých.

O rozeslání knih, spisův a jiných předmětův, Dědictvím vydaných, postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví hned račič oznámí, ze které z ustanovených expedicí si knihy bráti bude.

Poznamenání I. Pravidla v této věci ostane, co na lístku tištěno jest: že na poukázání lístku svého každý spoluůd v hlavní komisi u p. K. Winikera, knihkupce v Brně, Frant. Řivnáče v Praze a Bedřicha Grosse v Olomouci knihy sobě vybírati má. Kdo by však chtěl poštou knihy své dostati, račič se obrátiti frankovaným listem na jmenovaná knihkupectví a přiložít 3 kr., kterýžto peníz přísluší knihkupci za práci a obálku, mimo to ještě 6 kr. na kolkovaný list nákladní.

Poznamenání II. Všeľiké dopisy v záležitostech Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje buďtež posílány pod adresou Na čest, kan. M. Procházku, starostu Dědictví; zásilky peněz pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adresou:

Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

V Brně, ulice dominikánská, biskupský alumnat.

§ 6. Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává, nahlédati v jednání spolku, bděti nad zachováním nařízení v propůjčeném potvrzení daných, aneb všeobecnými předpisy stanovených, a uzná-li toho potřebu, přidati spolku od příslušného úřadu určeného císařského komisaře.

2. Kdyby se spolek rozejíti měl, rozhodne výbor o jmění v duchu Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje a podá o tom předběžnou zprávu vys. c. k. místopředsedství a svému P. T. nejdůstojnějšímu panu biskupovi.

Stanovy tyto potvrzeny jsou výnosem nejd. bisk. konsistoře v Brně ze dne 7. srpna 1879 č. 2297 a výnosem vys. c. k. místopředsedství v Brně ze dne 2. srpna 1879 č. 23376.

Poznámka redakce: Dle § 5. stanov přijímají se rody položením zo zl.; k tomu podotknouti třeba, že rod se běže, dokud jméno se netratí. Dcery provdané, synů-li není, odbíratí budou knihy, pokud žijí; dítky pak jejich, jiné jméno nesoucí, nemají už práva toho.

* * *

Údů stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak stanovami určeno jest, a jak veškero údstvo očekává, o slavnosti ss. Apoštolů Cyrilla a Methoděje, aneb v některý den v oktávě téže slavnosti mši sv. za živé a zemřelé spoluúdy sloužily; mimo to, je-li možná a libo-li, druhou mši sv. za obrácení národů slovan-
ských od jednoty církve odloučených. Ostatní údové nekněží konejtež s týmže nábožným úmyslem v naznačeném čase vronci modlitby

Nesmí se také mlčením pominouti fundace, kterouž učinil první starosta Dědictví František Sušil u ctih. otců Minoritů v Brně, aby totiž v jejich chrámě každoročně v oktávě ss. Cyrilla a Methoděje dvě mše sv. za údy Dědictví se sloužily.

Údům, kteří o slavnosti ss. Cyrilla a Methoděje aneb v oktávě téže slavnosti svátosti hodně přijmou, některý kostel navštíví a na úmysl sv. Otce se pomodlí, udělil papež Pius IX. brevem ze dne 21. listopadu 1856 plnomocné odpustky, které se i duším v očistci přivlastniti mohou.

Prosba k velebnému duchovenstvu.

Stává se nejednou, že po úmrtí horlivého ší-
řitele knih našeho Dědictví, jenž pro všechny jeho
členy ve farnosti a v okolí obstarával vyzvedání
ročního podílu v knihkupectví k tomu ustanove-
ném, odběrací lístky na tyto podíly přicházejí
na zmar a že tím členové, kteří dle stanov povinni
jsou na odběrací lístky své v dotčeném knihkupectví
roční podíl vyzvednouti, ve veliké nesnáze uvedeni
bývají, nevědouce co sobě počítí. Obrátí-li se po-
dílníci ti na představenstvo Dědictví, na starostu
a pokladníka, jsou i tito v nemenších nesnázích,
zvláště ztratily-li se podílnským ve větším počtu
i diplomy, v nichž čísla podílníků a rok, v němž
do Dědictví vstoupili, zaznamenány jsou. Pak ne-
zbývá leč pracně vyhledávati v repertoiru jména
podílníků těch, vystopovati v matrice Dědictví rok
a vklad jejich, a v knihkupectví, k němuž příká-
záni byli. vyšetřovati, kolik ročních podílů již sobě
vyzvedli a kolik ještě vyzvednouti právo mají. To
vše však s velikou ztrátou času a spolu s výlohami
poštovními i s výlohou za nově vystavený lístek od-
běrací spojeno jest. A co žteprv, když se ztratily nejen
lístky a diplomy s čísly podílníků, nýbrž i jména
jejich nejsou známa a na představenstvu Dědictví

se žádá, aby najednou veliký počet všech řádů Dědictví z celého okolí anebo celé rozsáhlé farnosti, jichž ani jména ani čísla nebyla udána, v matrikách vyhledalo a jim nové lístky vydalo!

Aby se takovýmto zmatkům a obtížím předešlo, prosíme velebné duchovenstvo, kteréž vyzvedání ročních podílů pro členy Dědictví z děkanství, z farnosti nebo z okolí obstarává, aby lístky odbírací na bezpečném místě, totiž v archivu farním uschovávalo a k němu i úplný seznam všech tamních členů Dědictví i s čísly diplomů přiložiti a tak zachovávatí ráčilo. — Zároveň se p. t. velebné duchovenstvo československé snažně žádá, aby Dědictví Cyrillo-Methodějské opět, jak bývalo jindy, mezi lidem hojně šířiti, rovněž i samo do Dědictví hojně přistupovati ráčilo.

Dr. Matěj Procházka,
starosta Dědictví.

Řídící výbor.

Msgr. Dr. Matěj Procházka, papežský komoří, čestný kanovník král. kapitoly Brněnské, emer. gymn. prof. v Brně, starosta. — **Vladimír Štátný**, tit. konsist. rada, profesor gymn. v Brně, jednatel. — **Antonín Adamec**, tit. konsist. rada, spiritual na bisk. bohoslov. učilišti v Brně, pokladník. — **Bačák Karel**, auditor. archivář a registrator biskup. konsistofe, český kazatel u sv. Michala v Brně. — **Dr. Josef Chmeliček**, skut. kons. rada, prof. pastorálky v Brně. — **Dr. Karel Eichler**, tit. konst. rada, farář ve Veverské Bytýšce. — **Jan Fáborský**, tit. kons. rada, farář v Pohodelicích. — **Tomáš Hájek**, farář v Záhleňicích. — **Ferd. Harna**, farář v Chvalkovicích u Olomouce. — **Dr. Jak. Hadr**, skut. kons. rada, profesor bohosloví v Brně. — **Alois Hrdlička**, tit. kons. rada, c. k. prof. na vyšší české reálce v Brně a okr. školní inspektor. — **Dr. Frt. Hošek**, tit. konst. rada, emer. prof. bohosloví v Meranu. — **Josef Klima**, tit. kons. rada, farář v Kloboukách. — **Václav Kosmák**, tit. kons. rada, člen c. k. okr. škol. rady a farář v Tvarožně. — **Beneš Method Kulda**, kanovník na Vyšehradě v Praze. — **Ed. Karlik**, kanovník a děkan v Mikulově. — **Frant. Maršovský**, č. kanovník kr. kapitoly Brn., arcikněz, skut. kons. rada, děkan a farář u sv. Maří Majdaleny v Brně. — **Peregrin Obdržálek**, tit. kons. rada a farář v Břestu. — **Frant. Poimon**, tit. kons. rada, č. děkan a farář na odpočinku v Polně. — **Em. hrabě Poetting**, praelat inful. a probošt kapitoly Olomoucké, protonotar apošt., arcib. gener. vikář v Olomouci. — **Dr. Jos. Pospíšil**, skut. kons. rada, prof. theologie a regens biskup. alumnátu v Brně. — **Jak. Procházka**, skut. kons. rada, emer. prof. katechetiky a metodiky v Brně, duchovní správce v klášteře Voršilek. — **Fabian Roháček**, tit. kons. rada a farář ve Fryšavě. — **Jan Soukup**, tit. kons. rada a farář v Doubravici. — **Eduard Stuchlý**, tit. kons. rada, č. děkan a farář v Podivíně. — **Msgr. Dr. Fr. Škorpik**, tit. kons. rada, děkan v Kučerově a papežský komoří. — **Msgr. Robert Šuderla**, síd. kanovník král. kapitoly Brněnské a papežský komoří, revisor účtů Děd. ss. Cyr. a Meth. — **Jos. Šum**, dom. praelát jeho Svatosti p. p. Lva XIII. a protonotář apošt., rytíř c. k. řádu želez. koruny III. tř. skut. rada kons. olom., inful. probošt, arcikněz a děkan v Opavě, člen rytířského řádu něm. — **Iguát Wurm**, vikář Olomoucký, kons. rada Ďakovarský a Stanislavský, posl. zemský a rada říšský. — **Msgr. Jos. Vykydal**, kons. rada, děkan v Cholíně a papežský komoří. — **František Weber**, farář v Miloticích, posl. zemský a na radě říšské. — **Jan Křesť. Vojtěch**, síd. kanovník, emerit. prof. theologie v Brně. — **Theod. Wolf**, tit. kons. rada a c. k. prof. v Brně. — **Msgr. Dr. Fr. Zeibert**, praelát inful. a arcijáhen stol. chrámu Páně v Brně, papežský komoří, rytíř c. k. řádu Františka Josefa.

Příjem a výdaj Dědictví ss. Cyr. a Meth.

od 1. ledna až do 31. prosince 1888.

Číslo	Příjem a výdaj	Na	
		úpisech	hotovosti
		zl.	zl. kr.
	Zbytek od roku 1887:		
	A ve veřejných fondcích	84450	—
	B. na hotovosti	—	3422 16 ¹ / ₂
	Nový příjem:		
I.	Úroky a výhra taženého losu nom. c. 250 zl. z roku 1854 (307 zl. 20 kr.)	—	3996 04
II.	Vklady nových úřdů, dary*) a doplatky	—	575 —
III.	Za odprodané knihy	—	494 23
IV.	Koupené jistiny	400	—
V.	Rozličné příjmy	—	6 20
	Souhrn příjmů	84850	8493 63 ¹ / ₂
	Výdaj:		
I.	Za tisk a papír	—	2087 64
II.	Honorár a soudní výlohy (99 zl 43 kr. II. část)	—	399 43
III.	Za vazbu	—	956 —
IV.	Na daně a poplatkový aequiva- lent nově uložený za II. až IV. decenium do konce r. 1888 i s úroky z prodlení 145 zl. 38 kr.**)	—	2354 05 ¹ / ₂
V.	Na zakoupení nových jistin	—	338 94
	Tažením losu z r. 1854 ubylo	250	—
VI.	Povozné a poštovné	—	6 03
VII.	Rozličné výdaje	—	239 89
	Souhrn výdajů	250	6401 98 ¹ / ₂
	Bilance:		
	Když se od příjmů	84850	8493 63 ¹ / ₂
	odpočítá vydání	250	6401 98 ¹ / ₂
	zbývá koncem roku 1888	84600	2091 65

V Brně, dne 31. prosince 1888.

Dr. Matěj Procházka,

t. č. starosta

Robert Šuderla,
t. č. skoumatel účtů

Antonín Adamec,
t. č. pokladník.

*) Dar pani Veroniky Červenkové v Nové Vsi chorv v Dolních Rakousích 10 zl.

**) Poněvadž i poslední odvolání u c. k. správního soudního dvoru smárné bylo, musil celý za poslední tři desetiletí uložený aequivalent do konce roku býti zapraven.

Výprodej knih

z našeho Dědictví za cenu velmi sníženou.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje má, jak z níže položeného seznamu spatřiti lze, hojnost knih na skladě, kteréž za velmi levnou, v témž seznamu naznačenou cenu prodává. I vybízí všechny ušlechtilé podporovatele dobrého čtení, aby si neobtěžovali tu neb onu knihu aneb i více knih z našeho Dědictví buď pro sebe nebo pro místní knihovnu objednat. Poslouží tím předně sobě samým, neboť obdrží knihy obsahu dobrého, velmi poučného a na mnoze i mile zábavného, na nichž spolu nelpí nic z onoho kalu jedovaté nevěry a nemravnosti, jímž za našich dnů mnohé knihy potřísněny jsou; poslouží tím však také našemu Dědictví a umožní, aby se budoucně údům větší podíl dávatí mohly. — Kdo si řečené knihy opatřiti hodlá, ať se obrátí ústně nebo písemně na pokladníka téhož Dědictví, vp. **Antonina Adance**, spirituala na bohoslovec. učilišti v Brně, Dominikánská ulice, biskupský alumnat. — Kdo již napřed peníze posílá, přidejž ku ceně knih také 6 kr. na kolkovaný nákladní list. — Zároveň vybízí ctěné příznivce dobrého tisku, aby hojně za údy přistupovali. Vklad pro osobu doživotně obnáší 10 zl., pro rod, pro knihovny a podobné věčné údy na vždy 20 zl. Každý nově přistouplý úd obdrží ihned kromě posledního podílu ještě 3 knihy nádavkem v odměnu a členové kněží slouží každoročně za všechny živé i zemřelé spoluúdy mše sv.

**Seznam knih, které Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje
na skladě má a za snížené ceny prodává.**

Jméno díla	Počet exempl. na skladě	Přv. Sníž. cena. cena zl. kr. zl. kr.	
		zl. kr.	zl. kr.
Život sv. Alžběty, II. vydání	446	70	50
Život sv. Jana Kapistrána	560	1 60	50
Děje sv. mučedníků východních	437	70	30
Dějepis církve katolické	992	2	80
Sv. Fr. Borgiáš	499	1 20	50
Blah. Jan Sarkander	2410	2	80
Život sv. Angely	389	60	30
Život sv. Augustina	282	2	50
Hospodářská kniha	387	1	50
Cesta do sv. země, I. díl	386	1 50	50
II. "	689	1 50	50
Cesta do Francie a Španěl, I. díl	417	1	40
II. "	1538	75	30
III. "	2032	50	20
Žena křesťanská	1235	60	20
Muž křesťanský	1232	80	50
Kukátko, I. díl	359	80	60
II. díl	502	80	60
Hospodářská čítanka od Dumka	1867	80	50
Sv. František Salecký, I. díl	646	80	50
II. díl	844	80	50
Cesta do Říma a do Neapole	788	1	70
Život ctih. Klem. Hofbauera	755	90	70
Kukátko, III. díl	441	80	60
Sborník svato-Methodějský	872	90	70
Sv. Josafat	872	1	80
Missie	1200	90	70
Poutní místa, I. díl, 1. část	1161	80	—
I. díl, 2. část	1776	1 20	—
Mimo to je na skladě:			
Moravan, kalendář od r. 1861.	—	36	15
" " " " 1862.	—	36	15
" " " " 1863.	—	36	15
" " " " 1864.	—	36	15
" " " " 1865.	—	36	15
" " " " 1867.	—	36	15
" " " " 1868.	—	36	15
" " " " 1869.	—	36	15
" " " " 1870.	—	36	15
" " " " 1871.	—	36	15
" " " " 1872.	—	36	15
" " " " 1873.	—	36	15
Obraz sv. Vojtěcha	—	36	20
Mapa Černégory	—	—	3

Seznam zemřelých údů Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje.*)

Z diecése Brněnské:

Capkova Barbora ve Staré Břeclavě.
Vdp. Čech Karel, kanovník v Bučovicích.
Denemárek Kateřina v Račicích.
Denemárek Matouš v Račicích.
Hanzálek František v Tuřanech.
Vdp. Janoušek Jan, děkan v Třebíči.
Karbanova Marie ze Lhoty.
Kopuleť Jakub ze Zňátek.
Koutný Marie z Knihnic.
Krejčí František, myslivec na panství Hodoňském.
Kudera Tomáš z Holásek.
Masářík Alexander v Brně.
Morbacher František v Jarnovském dvoře.
Navrátilova Františka v Březině.
Němec Pavel v Lednici.

*) Uctivě se žádají všichni příznivci našeho Dědictví, aby úmrtí spoluúďů správě Dědictví rychle oznámili, jelikož se to u mnohých teprve po letech stává.

Nováčkova Kateřina z Měřína.
 Novotný Matěj z Čejkovic.
 Dp. Ondříšek Jan, farář v Bošovicích.
 Dp. Orel Karel, farář ve Strážku.
 Pěnca Martin v Bilovicích.
 Pěncová Marie v Bilovicích.
 Dp. Pernica Matěj, farář v Březníku.
 Piskatý Josef ve Staré Břeclavě.
 Plotěný Rosina z Tučap.
 Procházková Marie z Tuřan.
 Dp. Raška Václav, farář v Šaraticích.
 Rosyval Jakub v Šitbořicích.
 Ryšavý Vincenc v Neslovicích.
 Smutný Jan z Nemojan.
 Sudický Ondřej v Břeclavě.
 Svěrákova Barbora v Boskovicích.
 Dp. Svoboda František, farář v Hostimi.
 Štátný Vojtěch v Hustopeči.
 Švec Daniel v Měříně.
 Tesař Šimon v Šitbořicích.
 Voborný Jan v Udeřicích.
 Vyhňák František v Dražůvkách.
 Dp. Wagner Karel, farář v Šaraticích.

Z arcidiecése Olomoucké :

Babíček Josef z Milotic.
 Baďurova Anna v Hranicích.
 Bedánová Anna z Olomouce.
 Běhalová Marie z Přestavlk.
 Bureš Josef v Předmostí.
 Dohnalová Anna v Předmostí.
 Dopita Josef z Bejstrošic.
 Funk František v Hranicích.
 Grittnerova Anna z Vlastoviček.
 Grohmannova Antonie z Náměště.
 P. T. hraběnka z Hardeggů Františka v Miloticích.
 Helíkova Anna z Holice.
 Christ Jiří ze Skoronic.
 Chvostal Martin z Milotic.

Chytil František z Nákla.
 Kašpárková Barbora z Ostravice.
 Kleveta Anton z Ježova.
 Dp. Kouřil Antonín, farář v Rychalticích.
 Neduchal František z Vacenovic.
 Neduchal Jan z Milotic.
 Polášková Barbora z Jáchymova.
 Skočovský Peregrin v Ruprechtově.
 Skočovský Petronilla v Ruprechtově.
 Slováčková Veronika v Lechoticích.
 Střešinský Anna v Břesovicích.
 Škrabalová Marie v Příkazech.
 Šmid Ondřej v Miloticích.
 Špunda Teresie z Hunčovic.
 Unzeitig František ve Zvole.
 Vlachová Anna v Miloticích.

Z arcidiecése Pražské :

Ričlova Rosalie v Kolíně.

Z diecése Litoměřické:

Vdp. Hruša Jan, děkan v Bezně.

Z diecése Královéhradecké :

Dp. Dostálek Jan, duch. správce v Rudolticích.
 Dp. Hanuš Josef, farář v Bystrém.
 Krahulec Jiří v Mezilesí.
 Dp. Lexa Josef, farář v Bělé.
 Peška Karel, lékárník v Heřmanově Městci.
 Vdp. Podhajský Josef, vikář v Opatovicích.
 Vdp. Roštlapil Josef, děkan v Opočně.
 Třasákova Johanna v Chotěboři.

Z diecése Budějovické:

Kitzbergrová Anna v Domažlicích.
 Kukačka Vojtěch ve Vejrově.
 Dp. Soukup Jan, farář ve Stankově.
 Dp. Šmat Fr., spiritual cth. škol. sester v Horažďovicích.

Z arcidiecése Vídeňské:

Hlavatý Ignác v Rabensbergu.

Tito v Pánu zesnulí údové poručení buďtež nábožným modlitbám údův živých.

Modleme se. Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli, dušem služebníků a služebnic svých odpuštění všech hříchů rač dáti, aby prominutí, kterého vždycky žádali, pobožnými prosbami dojíti mohli. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Odpočinutí věčné dejž jim, Pane, a světlo věčné at jim svítí! Ať odpočívají v pokoji. Amen.

Škola božského srdce Páně

v Brně, Dominik. ulice č. 4.

Časopis pro katolický lid, zvláště ale
pro bratrstva.

Vychází měsíčně o dvou arších velké osmerky, s četnými obrazy a v hezké úpravě. Celoročně i s poštovní zásilkou 1 zl. 60 kr. — Přílohy ku »Škole B. S. P.« bývají ve zvláštním předplacení následující :

Zábavná bibliotéka, sbírka povídek, vedených v duchu katolickém, vychází v ročnících o 20 sešitech ttiarchových a předplácí se na ročník 2 zl. Předplatitelé na ročník mohou si za premii vybrati za doplatek 80 kr. jeden z našich obrazů barvotisku, které na obálce jednotlivých sešitů uvedeme.

Ascetická bibliotéka, sbírka spisů vedoucích a povzbuzujících ku zdravé zbožnosti, vychází v ročnících v předplacení za 2 zl., krámské ceny 3 zl.

Anděl Strážný, časopis pro křesťanskou mládež, hojně obrázky vykráslený, vychází měsíčně o 1½ archu v barevné obálce a stojí v předplacení celoročním 80 kr. Za prémii (bez doplatku) dán krásný obraz barvotisku.

Květy Marianské, list měsíční ctitelů P. Marie. Vychází každ. měs. 15. o 1½ archu v barevné obálce a stojí v předplacení celoročním 80 kr.

Hlídkka literární. Vychází každého měsíce o dvou arších v barevné obálce a předplácí se na ni celoročně 2 zl.

Přítel dítek, časopis pro vychování a zachránění křesťanské mládeže. Každý sešit má přílohu pro děti. Ročně vyjdou 4 sešity. Předplatné 40 kr. ročně.

Obecné Noviny a Dělník, listy čtrnáctidenní, vycházejí střídavě každý týden po sobě. Celoroční předplatné s pošt. zásilkou na každý list 1 zl., za oba 2 zl.

U administrace [Školy a Zábavné bibliotéky jest též na skladě:

Výběr rozmanitých menších obrázků, vzpomínek na I. sv. zповěd a přijímání, sv. biřmování, sv. křtu, symbolických názorů oběti mše sv., měsíční sv. patronové atd., jakož i medailky sv. Otce Benedikta, Srdce P. Ježíše, bl. Sarkandra a Anežky České, růžence rozmanité, Neposkvr. P. M. Lurdské atd.

1889

časopis věnovaný zájmům našeho lidu vůbec a jednotlivých stavů zvláště, psán jest slohem řízným, srozumitelným a jasným.

Týž přináší články úvodní o všech událostech sběhnuvších se na poli politickém, národním, církevním, národohospodářském a společenském. Dále přehledy politické, různé zprávy, dopisy, články hospodářské, literární, bursu, trhy, loterii atd. — Části zábavné věnuje se obzvláště péče. Jmenovitě píše pod čáru oblíbený u našeho lidu proslulý spisovatel V. Kosmák, Dostál, Veselý a m. j.

Pro velikou svou rozšířenost hodí se »Hlas« pp. obchodníkům, živnostníkům k ohlášení inzerátů nejrozmanitějšího druhu. Ceny levné.

„Hlas“ vychází jako denník a týdeník.

Denník stojí poštou měsíčně 1 zl. 18 kr., ročně 15 zl., týdeník čtvrtletně 1 zl., ročně 4 zl.

Administrace „Hlasu“ v Brně v Besedním domě.